

ADVOCATENBLAD SINDS 1918

COVERSTORY

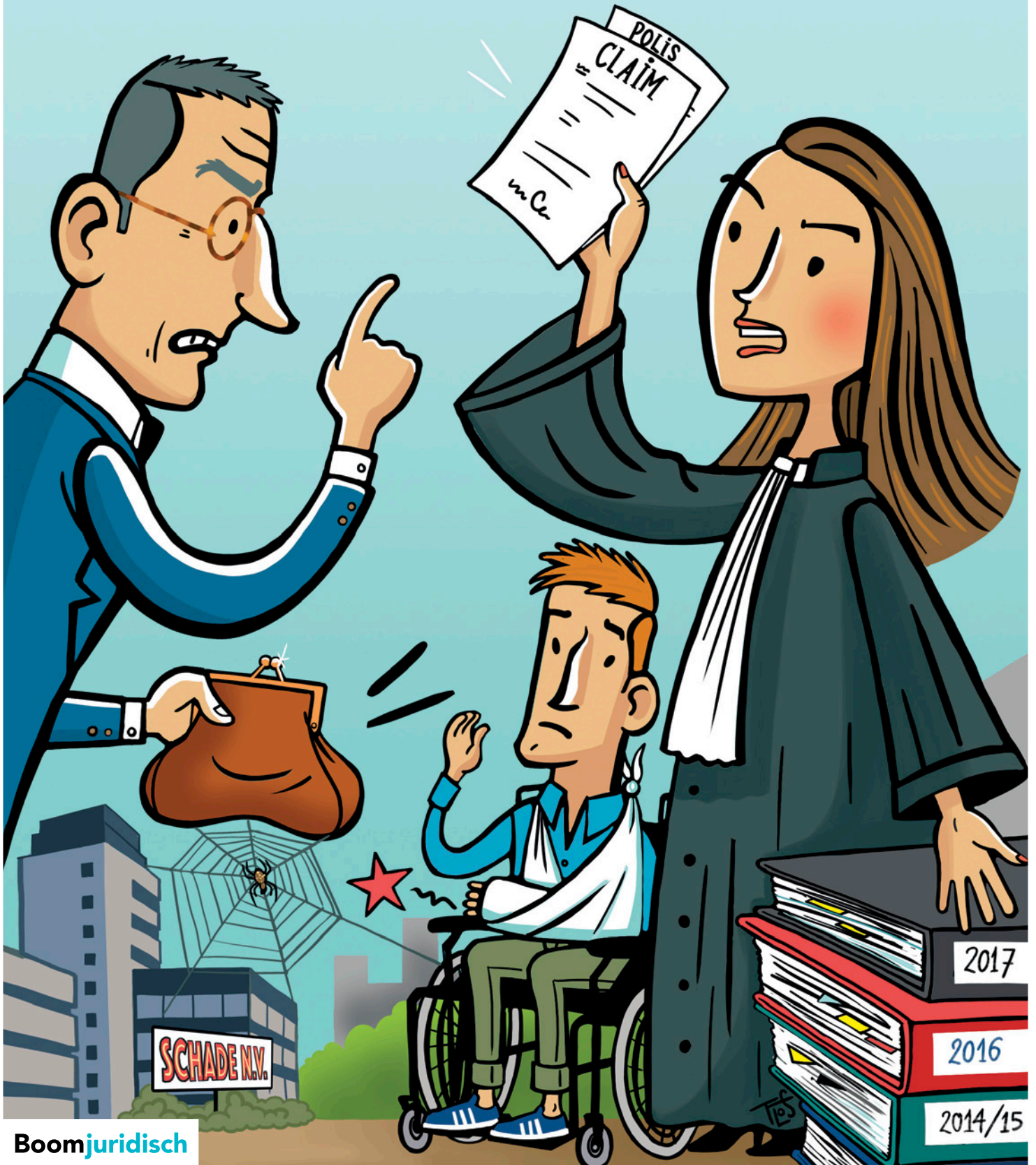
Vechten met verzekeraars over schadeclaims en doorlooptijden

KRONIEKEN

Insolventierecht en burgerlijk procesrecht

REPORTAGE

Zoeken naar rechterlijke dwalingen in Texas

A professional office setting with three people (a woman and two men) standing around a white bar counter, each holding a cup of coffee. In the background, there is a large window and three white, teardrop-shaped pendant lights with gold interiors. On the left, a Nespresso Professional coffee machine is visible. The overall atmosphere is bright and modern.

NESPRESSO[®]
PROFESSIONAL

GROEI BEGINT MET DE JUISTE KOFFIE

Bevlogen medewerkers helpen uw bedrijf groeien*.
Hoe stimuleert u dagelijks uw medewerkers? Ontdek de
kracht van **Nespresso** voor uw bedrijf.

Vraag nu een proefplaatsing aan op
nespresso.com/kantoor of bel 0800 024 8010.

what else?

Onderzoek uitgevoerd in 2014 door Strategic Research onder 212 beslissters en 1.000 medewerkers in 5 Europese landen.

Oktober-november 2017

97e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek.

Hoofredacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Sabine Droogleevers Fortuyn, Nathalie Cloudemans-Voogd, Sylvia Kuijsten, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Halime Celik, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Martijn Maathuis, Robert Malewicz, Coline Norde, Marc Padberg, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2017-8, p.

Aan dit nummer werken mee

Erik Jan Bolsius, Annick Diesfeldt, Sander Foederer, Sjoerd van der Hucht, Mariska Jansen, Han Jongeneel, Ruud Jonkers, Vincent Kroon, Lars Kuipers, Robert Sanders, Tatiana Scheltema, Trudeke Sillevius Smitt, Kick Smeets, Bart van Tongeren, Edwin Timmer, Tanja de Vette, Harry Veenendaal, Flos Vingerhoets, Marco de Vries, Jaap-Jelle Vollaard, Dick Weiffenbach, Paul van Wijngaarden, Bendert Zevenbergen

Redactionele bijdragen

Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl.

Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op.

De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde

Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070 - 335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 240 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailtendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met het kalenderjaar, dan wordt over het resterende gedeelte van dat jaar een evenredig deel van de abonnementsprijs in rekening gebracht. Het abonnement kan alleen schriftelijk tot uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een jaar verlengd. Voor vragen over uw abonnement kunt u contact opnemen met Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijschriften@boomdistributiecentrum.nl.

Adreswijzigingen

Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijschriften@boomdistributiecentrum.nl. Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies

Maarten Schuttél

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veelevoerdigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaardt de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en veelevoerdiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagillustratie: Flos Vingerhoets

© Sjoerd van der Hucht

REDACTIONEEL

DUOBAAN

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Ongeveer op het moment dat dit nummer – het achtste *Advocatenblad* van het jaar – verschijnt, weten we wie zich de nieuwe minister van Veiligheid en Justitie mag noemen. Of móét noemen, het is maar net hoe je het bekijkt. Heel eervol, politieke baas van zo'n gigantisch departement, daar niet van. Maar als minister ben je wel meteen de regie over je eigen leven kwijt.

De agenda regeert. 's Ochtends moet de veiligheid van het land worden gewaarborgd, 's middags roepen complexe justitiële dossiers om voorrang. Tussen het besturen door word je voortdurend naar de Kamer geroepen om brandjes te blussen, aangewakkerd door de waan van de dag. En dan moet je ook nog hopen dat de schoonmaker op het departement 's avonds geen lijken in de kast ontdekt, daar ooit verstopt door overwerkte voorangangers. Dat heb je met zo'n *moloch* van een instituut.

Niettemin blijft het ministerie van Veiligheid en Justitie tijdens deze kabinetsperiode intact. In het regeerakkoord werd in elk geval niet gerept van splitsing of overheveling van onderdelen naar andere departementen. Wel waarschijnlijk is dat de nieuwe minister (van D66?) personele ondersteuning krijgt. Natuurlijk van minimaal één staatssecretaris, maar mogelijk zelfs van een andere minister – al dan niet met portefeuille. In plaats van een geldverslindende reorganisatie te ontketenen, creëert Rutte III op V&J heel slim een duobaan.

Dat heeft als bijkomend voordeel dat het niet zo erg is als een bewindsman sneeft in de politieke arena. Er blijft er tenslotte altijd één over. Twee ministers hebben bovendien tweemaal zoveel tijd voor een persoonlijk sociaal leven. Als ze tenminste niet de fout maken om elke avond tweemaal zoveel dossiermappen mee naar huis te sjouwen. Tip voor de nieuwbakken bewindslieden: begin eerst met dit magazine. Dat helpt om snel ingewerkt te raken.

Enfin, als u dit leest, weten we meer. De coalitiepartijen hebben in elk geval gezamenlijk uitgesproken de rechtsstaat te zullen waarborgen. Sterker nog, we krijgen een update, getuige deze zinnen uit het regeerakkoord: 'Voor een weerbare rechtsstaat is het belangrijk om mee te gaan met ontwikkelingen in de samenleving en de technologie. Hiervoor is het noodzakelijk dat wetgeving, beleid en de uitvoering hiervan worden gemoderniseerd. Ook zijn investeringen in de justitiële keten vereist. Er komen middelen voor meer menskracht en meer kwaliteit.' Vandaar natuurlijk ook die extra minister.

Nog een tip, dit keer voor alle partijen uit de keten: deze zinnen komen nog van pas. Houd ze de komende jaren paraat om het kabinet bij tijd en wijle te kunnen herinneren aan de eigen belofte.

DEZE EDITIE

In memoriam
**Eberhard van
der Laan**

Reportage
**Innocence
project of Texas**

RUBRIEKEN

- 3** Redactioneel, Colofon
- 6** Het Dilemma,
@Advocatenblad, Vacature
- 7** Cijfers, Citaat,
Column Harry Veenendaal
- 9** In Beeld
- 18** Frisse Neus
- 27** Ter zitting, Agenda
- 48** Gezien
- 49** Tuchtrectcolumn
Trudeke Sillevius Smitt
- 65** Lawyers for Lawyers
- 68** Canon: Lizzy van Dorp

ACTUEEL

- 11** Rutte III: niks erbij
voor de advocatuur
- 12** Verplicht zoekregister
- 12** Hoger beroep bij
echtscheiding
- 13** Rechter en robot
oordelen anders
- 13** Reacties op gedragsregels

IN MEMORIAM

- 15** Eberhard van der Laan:
mediator avant la lettre

COVER

- 21** Vechten met verzekeraars

REPORTAGE

- 35** Zoeken naar rechterlijke
dwalingen in Texas

INTERVIEW

- 28** Alles voor de kunst
- 40** Verse doctoren in
de advocatuur

ACHTERGROND

- 30** De lange mars naar
een modern Sv
- 42** Alle hens aan dek bij de
nieuwe privacywet
- 50** Voortmodderen met
de massaclaims

PRAKTIJK

- 62** De zendmast als speurhond

JURIDISCH

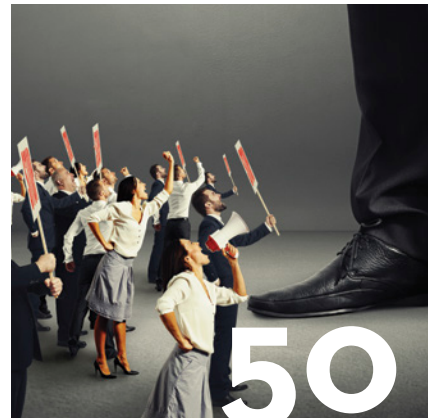
- 55** Niet medewerken aan
tbs-onderzoek kan
verkeerd uitpakken
- 59** Naar een goedkopere en
snellere rechtspraak
- 67** Even Opfrissen: beroep
tegen beslissingen rond
voorlopige hechtenis

KRONIEKEN

- 73** Insolventierecht 2016
- 82** Burgerlijk Procesrecht 2016

VAN DE ORDE

- 99** Ordeberichten
- 104** Ondertussen op
het Binnenhof
- 106** Transfers
- 112** Uitspraken van de
tuchtrechter
- 114** Ten slotte: column algemeen
deken Bart van Tongeren

Achtergrond
**Voortmodderen
met massaclaims**

Kronieken
**Insolventierecht 2016
Burgerlijk
Procesrecht 2016**

SNAP JE...?

DAN SOLLICITEER JE NU BIJ
KIENHUISHOVING!

Als jonge advocaat weet je als geen ander dat alles om communicatie draait. Met je collega's, met je cliënten en tussendoor misschien zelfs met hun kinderen. Goed contact is veel waard. Daarom kies je voor een advocatenkantoor waar je alle speelruimte krijgt. En een volle klantenportefeuille. Voor KienhuisHoving dus. Want daar zit jij als jonge, slimme advocaat van nu helemaal op je plek. Snap je...? Stuur dus een mail, app, duif of snapchat en wie weet ben jij straks onze nieuwe collega.

kienhuishoving.nl

KIENHUIS HOVING
ADVOCATEN EN NOTARISSEN

HET DILEMMA

Een cliënt wijkt regelmatig uit naar onderwerpen die weinig tot niets met de zaak te maken hebben. Hoe gaat u hiermee om? En wat valt nog onder 'small talk'? Drie advocaten over hun ervaringen.

DOOR / SYLVIA KUIJSTEN

Laura van Luipen (41), arbeidsrechtadvocaat bij Van Luipen Legal te Rotterdam

'Onnodig uitweiden kan leiden tot relevante informatie'

'Herkenbaar, cliënten hebben inderdaad nog weleens de neiging om uit te weiden, zowel werkgevers als werknemers. Zeker als je net kennismakt met een nieuwe cliënt is het even aftasten. Luchtige praatjes horen dan bij het creëren van een band. De ervaring leert ook dat informatie die in eerste instantie nutteloos lijkt en je als "onnodig uitweiden" kunt bestempelen, later toch relevant kan zijn. Wel probeer ik doorgaans snel ter zake te komen en *to the point* te blijven. Binnen de zaak zelf op wat zijpaden belanden is niet erg, maar veel verder dan praten over het weer of over oppervlakkige persoonlijke zaken moet het ook niet gaan.'

Eelkje van de Kuilen (35), ondernemingsrechtadvocaat bij AKD te Breda

'Small talk binnen de perken breng ik niet in rekening'

'Ik maak het niet zo vaak mee dat cliënten uitgebreid over niet-zakelijke onderwerpen willen spreken. Je kunt dat zelf ook onder controle houden door duidelijke vragen over de kern van de zaak te stellen, indien nodig te onderbreken en door te vragen. Dat is met een bespreking via de telefoon overigens makkelijker dan *face to face*. Sowieso hebben mensen dan minder de neiging om lang van stof te zijn. Met het inplannen van de afspraken houd ik ook rekening met de persoon van de cliënt. De een is kort en zakelijk, de ander is wat langer van stof. Overigens breng ik *small talk*, wanneer dat binnen de perken blijft, niet in rekening.'

Peter van Hagen (58), fiscaal strafrechtadvocaat bij Hertoghs Advocaten te Rotterdam

'Geef van tevoren aan hoeveel tijd er is gereserveerd'

'Het is aan de advocaat om sturing te geven aan een gesprek met een cliënt. Dat vraagt om een goede voorbereiding. Het stellen van gerichte vragen vermindert de kans op omslachtige verhalen van cliënten. Het helpt ook om van tevoren duidelijk aan te geven hoeveel tijd voor het gesprek is gereserveerd. Mocht het dan toch uit de hand dreigen te lopen, dan kan dat natuurlijk gewoon rechtstreeks tegen de cliënt gezegd worden. Dat is wel zo duidelijk. Tegelijkertijd moet de cliënt wel zijn verhaal kunnen doen. Het is aan de advocaat om ook te letten op wat er tussen de regels door wordt verteld.'

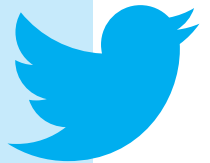
@ADVOCATENBLAD

Mijlpaal: eerste @Advocatenblad op mijn bureau. Heerlijk leesvoer! @mirtheanouk

Armoedig dat oplossing magistratuur vaak gezocht wordt in onwetendheid burgers en het niet laten effectueren van rechten @advocatenblad #procesmonopolie @maxdenblanken

14,7 jaar duurt gemiddeld een huwelijk. Valt u dat mee of tegen? @advocatenblad @jannekemulder

#nieuweoogst-artikel over recent beëdigde advocaten in @Advocatenblad. We doen leuk mee met 7 nieuwe collega's! @SteeffVerheijen

VACATURE

GEZOCHT: REDACTIELEDEN

Het *Advocatenblad* is op zoek naar advocaten die zich als redactielid willen inzetten voor het blad. Eind dit jaar loopt de termijn af voor enkele zittende redacteuren, waardoor er vacatures ontstaan.

Gezien de samenstelling van de advocatenredactie genieten specialisten op het terrein van aansprakelijkheidsrecht, ondernemingsrecht en algemeen civiel recht de voorkeur. De tienkoppige advocatenredactie staat borg voor de juridisch-inhoudelijke kwaliteit van het *Advocatenblad* en doet suggesties voor de inhoud. Van de redacteuren wordt verwacht dat ze opiniërende artikelen schrijven voor het magazine. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie vergadert op de tweede dinsdag van de maand. Voor het bijwonen van deze vergaderingen ontvangen de advocaat-redacteuren een vacatievergoeding. Zij worden benoemd voor de duur van vier jaar en zijn eenmaal herbenoembaar. Geïnteresseerden kunnen vóór maandag 20 november een motivatie en cv sturen naar redactie@advocatenblad.nl. Een gesprek met enkele leden van de advocatenredactie maakt deel uit van de selectieprocedure.

CIJFERS

-68%

Het aantal door de kantonrechter behandelde overtredingszaken is met **68 procent** gedaald van 159.000 in 2007 naar 52.000 in 2016. De voornaamste oorzaak van deze daling is de invoering van de strafbeschikking. In 85 procent van de gevallen legde de kantonrechter in 2016 een straf op. In 2007 was dat nog 95%.

Bron: *Criminaliteit en rechtshandhaving 2016, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.*

CITAAT

‘We móéten aan de slag kunnen met andere, laagdrempeliger procedures waarin mensen niet eerst de loopgraven in worden gedwongen. Hierbij mogen er wat mij betreft géén heilige huisjes zijn.’

Rechtspraak-voorzitter Frits Bakker stelt tijdens de Dag van de Rechtspraak het procesmonopolie ter discussie.

COLUMN

DOOR / HARRY VEENENDAAL

Strider Hiddema

Teun is onze stijfkoppige Friese stabij. Oorspronkelijk afkomstig uit de *Fryske Wâlden*, gelegen op de hoge zandgronden in oostelijk Friesland. Ik heb een zwak voor *Fryslân*. Het waren de Friezen die in 28 n.Chr. de Romeinse legioenen vanuit het Baduhenna-woud huilend naar huis stuurden. Geen Fries kroop als horige voor feodale mijnheren en natuurlijk was het Axlan van Frisia, en niet Boddard van Gorinchem, die rond 1002 n.Chr. in het gevolg van Leif Eriksson voet aan Noord-Amerikaanse wal zette. Uit dit trotse Friesland is Theo Hiddema afkomstig. Zijn wieg stond aan de Friese kuststrook in een zeeleilig schorlandschap op de terp Medwert-Holwerd. Soevereiniteit en onafhankelijkheid van de eigen terp lijken ingebakken in de Friese mentaliteit. Taalminnende Hiddema zal de advocateneed daarom ongetwijfeld in zijn geliefde *Frysk* hebben uitgesproken: ‘Ik swar (ûnthjit) trou oan de Kening, it neilibjen fan ‘e Grûnwet, earbied foar de rjochterlike autoriteiten, en dat ik gjin saak oanrikkemandearje of ferdigenje sil, dêr’t ik ynderlik fan oertsjûge bin dat dy net rjochtfeardich is.’ Hiddema straalt de befaamde woorden van jhr. mr. L.A. Elias uit. Die verzuchtte tijdens het interbellum dat advocaten ‘gewone zakenmensen’, ‘een soort proletariërs’ waren geworden. Misschien betreurt Hiddema heimelijk dat de advocatuur

als broodwinning fungeert en dat daarmee honorarium belangrijker is geworden dan decorum.

De deftige Hiddema is voor mij van het type man dat op 20 juni 1789 de eed op de Kaatsbaan aflegde om Frankrijk een *Déclaration des droits de l’homme et du citoyen* te geven. Het is desalniettemin deze topadvocaat die betoogt dat het Europees Hof van Justitie een ontoelaatbare inbreuk maakt op de Nederlandse soevereiniteit. Het individuele klachtrecht, in mijn optiek een van de meest historisch belangwekkende burgerlijke verworvenheden, staat onder grote druk door onder anderen Hiddema. Eigenlijk ben ik veel nieuwsgieriger naar de paradox tussen de advocateneed, gedragsregels en het als Kamerlid innemen van een diametraal standpunt jegens ‘trouw’ aan de *Grûnwet*, dan in de zouteloze voorstellen van de Commissie Herijking Gedragsregels (Loorbach). Prima dat de Commissie-Loorbach adviseert over opheffen van het provisieverbod of versoepelen van de confraternele correspondentie, maar voor de zoveelste keer wordt schouderophalend voorbijgegaan aan de positie van de advocaat als (mede)hoeder van de rechtsstaat. Is de vraag niet gerechtvaardigd of bepaalde openbare ambten, gecombineerd met een antirechtsstatelijke agenda, wel te combineren zijn met aanwezigheid op het tableau? Durft Loorbach hierover positie in te nemen, of heeft jhr. mr. L.A. Elias gelijk?

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart!

Er zijn genoeg redenen te bedenken waarom u 's avonds om 21.00 uur een juridisch vertaalbureau nodig heeft. JMS Textservice is altijd bereikbaar en beschikbaar om direct met uw vertaalopdracht aan de slag te gaan en ook binnen korte deadlines de juiste kwaliteit te leveren.

Zo wordt uw deadline onze zorg.

Op de barricade voor vakbroeders

DOOR / KEES PIJNAPPELS BEELD / SANDER FOEDERER

Het was nog maar een bescheiden clubje, dat zich half september verzamelde bij de Turkse ambassade in Den Haag. Niet verwonderlijk ook, want het plan om te gaan demonstreren voor de rechten van Turkse advocaten was een paar dagen eerder geboren. Dat gebeurde in Berlijn, op een congres met advocaten uit verschillende Europese landen. Met als gevolg dat op die wisselvallige donderdag niet alleen in Den Haag, maar ook in Parijs, Madrid, Brussel en Berlijn advocaten – bij voorkeur in toga – bij Turkse ambassades aan de bel trokken. Uit protest dat de Turkse

autoriteiten zestien advocaten hadden gearresteerd. ‘Sindsdien zijn er ook weer anderen opgepakt, het gaat maar door,’ zegt de Haarlemse advocaat en medeorganisator Hans Gaasbeek, tevens man achter de Dag van de Bedreigde Advocaat. Maar ja, één demonstratie zet geen zoden aan de dijk, ook al is die dan op meer plaatsen tegelijk. Dat vergt een langere adem. Daarom willen Hans en de zijnen – ook de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland doet mee – elke derde donderdag van de maand de barricade op. Elke derde donderdag, ’s middags om vier uur het Turkse

regime op andere gedachten proberen te brengen. Andere togadragers zijn natuurlijk ook meer dan welkom. Net zoals journalisten, schrijvers, wetenschappers, bestuurders, eigenlijk iedereen die vindt dat Turkije weer terug moet op het rechtsstatelijke pad. Weet u wat opvalt aan deze foto? Advocaten van Turkse komaf staan er niet op. Die durfden niet te komen, uit angst voor represailles tegen hun familie. Voor anderen reden te meer om wel te verschijnen. Elke derde donderdag. Doen.

Is uw kantoor klaar voor digitaal procederen volgens KEI?

Armarium is de verbindende schakel tussen uw advocatenkantoor en de Rechtspraak.

Met deze online oplossing is het KEI-berichtenverkeer gekoppeld aan

een gedegen zaakadministratie en automatische termijnbewaking.

Ontdek alle voordelen en vraag een demo aan: www.armarium.nl/demo

ARMARIUM

Snel, eenvoudig en veilig

www.armarium.nl

Met meer dan 15 jaar ervaring bij grote en kleine kantoren is Armarium dé oplossing voor iedere advocaat die grip wil houden op digitaal procederen.

RUTTE III: NIKS ERBIJ VOOR DE ADVOCATUUR

Het nieuwe kabinet zegt de rechtsstaat te willen waarborgen, maar extra geld om te garanderen dat rechtzoekenden een advocaat krijgen komt er niet.

DOOR / NATHALIE GLOUDEMANS-VOOGD

Wie in het regeerakkoord zoekt op 'rechtsbijstand' treft de term slechts in drie korte passages. Zo laten Rutte en co. weten het stelsel van gefinancierde rechtshulp te herzien conform de rapporten van de commissie-Wolfson en Van der Meer. 'Er worden geen rechtsgebieden uitgezonderd waarvoor rechtsbijstand kan worden aangevraagd,' vermeldt het regeerakkoord nog wel. Maar de rapporten van de commissies die de regering instelden, konden rekenen op grote kritiek uit de advocatuur. Over het rapport van de door de NOvA ingestelde commissie-Barkhuysen zegt het kabinet niets.

'Dit is een uitermate tegenvallende uitkomst van jaren overleg,' laat de NOvA weten. Zo gaat er geen cent extra naar de gefinancierde rechtshulp. Daarmee doet het regeerakkoord geen recht aan het tussenrapport van de commissie-Van der Meer, stelt de NOvA. De puntentoekenning is ontoereikend en de inkomensschaal die Wolfson voorstelde, is met het huidige vergoedingenniveau niet te halen, is een van de conclusies in het tussenrapport. Het verwachte gevolg is dat de sociale advocatuur leegloopt en de rechtzoekende minder vaak terecht kan bij een advocaat.

'Kwaliteit kost geld,' zegt voorzitter Hein Vogel van de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland (VSAN). Vogel ziet donkere wolken voor rechtzoekenden. 'Die vinden hun recht niet meer.' Ook de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten (NVSA)

is teleurgesteld over het regeerakkoord, zeker na de uitlatingen van voormalig staatssecretaris Fred Teeven (VVD) over de motieven achter de bezuinigingen. 'Het kabinet spreekt over "een democratische rechtsstaat" en "een weerbare rechtsstaat". Dan zou het passen die rechtsstaat ook te waarborgen door de advocatuur een reëlere vergoeding toe te kennen,' zegt Gert Jan Mooren van de NVSA. Asielrechtadvocaten lazen met verbijstering over rechtsbijstand in hun vakgebied. Het regeerakkoord vermeldt dat asielzoekers pas een advocaat krijgen als er een voorname tot afwijzing van hun aanvraag ligt. Nu is dat vanaf het moment van aanvraag. De Vereniging Asielrechtadvocaten (VAJN) noemt het een 'drastische inperking van de rechtsbijstand'. De VAJN verwacht dat de

maatregel zal leiden tot meer procedures en hogere kosten. De tijdswinst is hoogstens een aantal dagen (die waarschijnlijk ruim gecompenseerd wordt door de beroepsprocedures). Hoe de summier teksten van Rutte III in de praktijk uitpakken, is nog onduidelijk. Een mogelijk pijnpunt voor de advocatuur zit in de experimenteerbepalingen waar de Raad voor de rechtspraak tijdens de formatie op aandrong. Rutte III staat het de Rechtspraak toe te experimenteren met eenvoudige procedures. 'Vanzelfsprekend dient de toegang tot de rechter hierbij niet te worden beperkt,' stellen de partijen nog.

De commissie-Van der Meer presenteert op 25 oktober haar eindconclusies. Op advocatenblad.nl vindt u het laatste nieuws.

DOOR / KEES PIJNAPPELS

VERPLICHT ZOEKREGISTER

De NOvA stuurt aan op de introductie van een verplicht zoekregister waar consumenten kunnen zien welk specialisme een advocaat beheerst. Het plan om advocaten te verplichten jaarlijks tien PO-punten per specialisatiegebied te vergaren, is losgelaten.

Het zogeheten PO-puntenplan werd dit voorjaar gepresenteerd en ging vervolgens in consultatie. Tijdens de periodieke vergadering van het college van afgevaardigden in september bleek de algemene raad van de NOvA een andere koers te zijn ingeslagen. Waar aanvankelijk sprake was van 'kwaliteitsbevorderende maatregelen' staat nu transparantie voor de consument centraal.

Volgens Bernard de Leest, lid van de algemene raad, is het belangrijk dat er snel een zoekregister komt dat de consument helpt een passende advocaat te kiezen. 'Het moet voor de rechtzoekende, met name de particulier en de mkb'er, transparant zijn waarin een advocaat gespecialiseerd is. De rechtzoekende moet een keuze kunnen maken zodat hij bij de juiste advocaat terecht komt.' Het nieuwe zoekregister, waarin advocaten verplicht worden opgenomen, wordt via publiciteitscampagnes onder de aandacht van het publiek gebracht, zo is de gedachte.

Hamvraag bij de inrichting van het 'rechtsgebiedenregister' is wanneer een advocaat zich specialist mag noemen. De algemene raad van de NOvA zegt zelf nog te twijfelen over het antwoord. Het legde het CvA drie scenario's voor, maar voegde daar meteen aan toe dat ook andere oplossingen bespreekbaar zijn. Hier komen de PO-punten weer om de hoek kijken. Bij registratie wordt

per rechtsgebied jaarlijks een aantal opleidingspunten verplicht gesteld. Afhankelijk van het gewenste scenario zijn dat er acht, tien of twaalf. Lidmaatschap van een specialisatievereniging is ook een vereiste.

Het blijft echter wel mogelijk een algemene praktijk te voeren. Advocaten die dat wensen kunnen zich als zodanig laten registreren, maar moeten niettemin wel opleidingspunten behalen.

VEELKOPPIG MONSTER

Het CvA reageerde wisselend op de nieuwe lijn van de algemene raad. Algemeen wordt erkend dat het om een ingewikkelde kwestie handelt, met name die van de generalisten. 'Een veelkoppig monster', in de woorden van de Amsterdamse advocaat Jaap van Slooten. 'We kunnen ons niet permitteren dat er beroepsgenoten actief zijn die niet kunnen leveren wat ze beloven. Aan de andere kant kennen we ook *litigation* advocaten, die hebben in feite ook een algemene praktijk.' Diverse CvA-fracties stellen vraagtekens bij het gebruik van opleidingspunten als graadmeter voor kwaliteit. Ervaring is zeker zo belangrijk. 'Bij een register horen een kwaliteitsstandaard en controle. Een cursus zegt mij geen fluit. Vliegueren dienen ook mee te tellen,' aldus de Zoetermeerse advocaat Fred Schalker.

HOGER BEROEP BIJ ECHTSCHIEDING

Verwarring rondom het hoger beroep bij echtscheidingen en alimentatiezaken. De Raad voor de rechtspraak gaat er in zijn begrotingsvoorstel 2018 vanuit dat het wordt afgeschaft. Het ministerie zegt van niets te weten.

Volgens de Rechtspraak neemt door de maatregel het aantal civiele zaken bij de gerechtshoven af. Per saldo denkt de Rechtspraak dat al in 2018 10 miljoen euro minder nodig is. De vereniging van Familierecht Advocaten Scheidingsmediators (vFAS) is niet bekend met het voornemen, zegt voorzitter Dianne Kroezen. 'Wil je dat afschaffen, dan heb je toch echt een wetswijziging nodig.'

Een woordvoerder van de Rechtspraak zegt dat het plan uit de koker van het ministerie van Veiligheid en Justitie komt. 'Het betreft een beleidsvoornemen van de minister, onderdeel van de taakstelling zoals die is opgenomen in de begroting van 2017.' Ze benadrukt dat de Rechtspraak geen voorstander is van afschaffing van hoger beroep. Het ministerie van Veiligheid en Justitie laat weten geen concrete plannen of wetsvoorstellen in de maak te hebben. Mogelijk is deze maatregel enkele jaren geleden ter sprake gekomen, maar dat is niet verder uitgewerkt, zegt een woordvoerder. Volgens haar is wel duidelijk dat complexe scheidingen 'een bron van ellende' zijn. 'Daarom wordt gekeken hoe de procedures rondom echtscheidingen, van begin tot eind, zo kunnen worden ingericht dat zij bijdragen aan het de-escaleren van het conflict.'

DOOR / NATHALIE GLOUDEMANS-VOOGD

RECHTER EN ROBOT OORDELEN ANDERS

De computer kan zich nog niet meten met een rechter van vlees en bloed. Het oordeel van een robot blijkt nog niet aan te sluiten bij dat van de echte rechter.

LexIQ, dat 400.000 uitspraken heeft geanalyseerd, en de rechter bogen zich onafhankelijk van elkaar over een arbeidszaak waarin een financieel directeur de ontbinding van zijn arbeidsovereenkomst aanvocht. Het experiment draaide daarnaast om een verkeerszaak waarbij een man een rotonde verkeerd om nam. In die laatste zaak was het oordeel van de robot: schuldig. De rechter ging echter over tot vrijspraak. Er ontbrak namelijk een verkeersbord dat de juiste rijrichting aangaf. De computer en rechter kwamen in de arbeidszaak tot hetzelfde oordeel: de financieel directeur is onterecht ontslagen. Maar de rechter legde een ontslagvergoeding die tienmaal hoger lag dan die van de robot. 'Het experiment laat zien dat het ambacht van de rechter noodzakelijk is,' stelt de Rechtspraak. 'Zaken zijn vaak juridisch zo complex dat een computer op het verkeerde spoor wordt gebracht. Daarnaast zorgt een rechter van vlees en bloed dat de mens en maatschappij centraal staan, en niet de regeltjes alleen.' 'Wij hadden niet verwacht dat onze tool al een rechter zou kunnen vervangen. Ons product is meer bedoeld om rechters te helpen een beslissing te nemen, als een soort second opinion,' zegt LexIQ-oprichter Raphael Spaans.

REACTIES OP GEDRAGSREGELS

De reacties op de nieuwe gedragsregel lopen flink uiteen. De meeste aandacht gaat uit naar de confraternele correspondentie en het provisieverbod.

Wie gehecht is aan de term 'confraternele correspondentie' en de bijbehorende regel bestudeerde deze zomer met weemoed het tekstvoorstel voor de nieuwe gedragsregel 24. Als het aan de commissie herijking gedragsregels ligt, spreekt de advocatuur voortaan over 'vertrouwelijke correspondentie'. Communicatie tussen advocaten valt straks niet per definitie onder die noemer. Het voorstel is dat advocaten het vooraf duidelijk kenbaar maken als ze mededelingen vertrouwelijk willen houden. Als vertrouwelijkheid is afgesproken, volgt wat bekend is van de huidige gedragsregel 12. Op die vertrouwelijke mededelingen mag in rechte geen beroep worden gedaan, tenzij 'het belang van de cliënt dit bepaaldelijk vordert' en dan alleen na overleg met de advocaat van de wederpartij. Op de consultatie voor de nieuwe gedragsregels kwamen 215 reacties binnen die de NOvA mocht publiceren. Daaruit volgt een wisselend beeld. 'Er lijkt eindelijk (grotendeels) een einde te komen aan confraternele correspondentie!' laat de Maastrichtse advocaat en scheidingsmediator Ton van Mil noteren. 'Prima, die nieuwe regel over confraternele correspondentie,' reageert een ander anoniem. Advocaat Evert Vos uit Groesbeek zag met instemming dat het algemene verbod

op het inbrengen van confraternele correspondentie wordt afgeschaft. Wel noemt hij de procedure 'omslachtig'.

Waar de een het heeft over een 'verbetering', zegt een ander geen voorstander van de nieuwe regeling te zijn. 'Ik heb grote moeite met regel 24,' schrijft Benno Friedberg van het Amsterdamse Friedberg & Mahn Advocaten. 'Juist het confraternele karakter van de correspondentie is een middel dat ook de geheimhouding waarborgt, een groot goed. Dit gehele mechanisme komt nu onder druk te staan. Wat ook te doen als er een conflict ontstaat; we kunnen toch niet alles aan de deken gaan voorleggen, dat is onwerkbaar.'

PROVISIEVERBOD

Ook de voorgestelde gedragsregel 2 lid 3 over het provisieverbod roept wisselende reacties op. Het verbod om te betalen voor het aanbrengen van zaken blijft, maar uitzonderingen zijn mogelijk, als het de vrijheid en onafhankelijkheid niet in gevaar brengt. 'Goed dat het provisieverbod is gehandhaafd in een modern jasje,' zegt Lineke Bruins van Bruins Advocaat & Coach uit Voorschoten. Een ander reageert anoniem: 'Ik kan me vinden in de "tenzij"-regel, maar vrees wel voor de interpretatiediscussies.' Meerdere respondenten noemen de voorgestelde regel onduidelijk. De algemene raad hoopt de nieuwe set gedragsregels eind 2017 vast te stellen.

Advocaat Eberhard van der Laan
in november 2003.

EBERHARD VAN DER LAAN †

Als politicus refereerde Eberhard van der Laan vaak aan zijn verleden als advocaat, als advocaat bracht hij rechtsstatelijkheid in de politiek.

DOOR / TATIANA SCHELTEMA

MEDIATOR AVANT LA LETTRE

Het was tijdens de verkiezingscampagne voor de Amsterdamse gemeenteraad in 1990. Stadszender AT5 liep een dagje mee met de kersverse PvdA-lijsttrekker Eberhard van der Laan. 'Wat voor soort politicus bent u?' wil de verslaggever weten. 'Als het niet zo neerbuigend zou klinken, zou ik zeggen: een amateur,' antwoordt Van der Laan. 'Iemand die vanuit z'n werk – in mijn geval is dat advocaat – gewoon een bemoeial is en zich met politiek wil bemoeien.'

Al is politieke betrokkenheid ook gewoon een burgerplicht, laat hij even later, op zijn kantoor in de Nieuwe Spiegelstraat, doorschemeren. 'Ik denk dat mensen in toenemende mate denken: als die mafkees naast zijn werk nota bene lijsttrekker van de PvdA kan zijn, is politiek misschien wel iets heel gewoons! Iets wat je inderdaad naast je werk kan doen, en misschien ook zou móéten doen.' Op 5 oktober overleed Eberhard van der Laan op 62-jarige leeftijd aan longkanker. In zijn afscheidsbrief van 18 september aan Amsterdam schreef hij dat het een groot voorrecht was geweest om burgemeester te zijn van 'de mooiste en liefste stad van de wereld'.

In die stad was Van der Laan in 1975 komen wonen om rechten te studeren aan de Vrije Universiteit. Dat

hij daar ruim zeven jaar over deed, was te wijten aan extra-curriculaire bezigheden, zoals ijveren voor meer democratie op de universiteit. Ook werd hij actief in de Partij van de Arbeid: als raadslid en als assistent van de legendarische wethouder Jan Schaefer.

Toen Van der Laan in 1983 cum laude afstudeerde, solliciteerde hij bij Van Doorne en Sjollema op de De Lairessestraat, voorloper van het huidige Van Doorne en van Clifford Chance. Niet de meest voor de hand liggende werkplek voor een raadslid van de toen nog écht linkse, activistische PvdA (CDA-senator Jaap Glasz, de latere algemeen deken van de NOVA was er maatschapsvoorzitter). 'Wij zagen daar geen bezwaar in en er was ook geen belangenconflict,' zegt oud-partner Wepko Scheltema. 'Hij liep weleens binnen met vragen over zaken die speelden in de gemeenteraad, bijvoorbeeld over het leasecontract voor nieuwe tramstellen.' Het kantoor had een 'sosjale junit' die zaken voor minvermogenden behandelde. Daar kwam Van der Laan te werken. 'Niet mijn afdeling maar toch verwant, omdat ze daar ook ziele mensen bijstonden,' zegt Hessel Bouman, letselschadespecialist en Van der Laans directe patroon. Hij herinnert zich hem als een 'uitnemende stagiaire'. 'Hij had een groot

gevoel voor de betrekkelikheden van wat je kunt doen als advocaat; dat je vaak machteloos staat, en je cliënt ook moet bijstaan in situaties waar jij niks aan kunt doen, maar hij wel goede raad nodig heeft.'

MAATSCHAP

Alles wees erop dat Van der Laan zou toetreden tot de maatschap, de gesprekken daarover waren gunstig verlopen. Maar tijdens de beslissende partnernvergadering bleken er toch bezwaren te zijn tegen de energieke, platpratende jongen uit Rijnsburg. Misschien had het iets met standverschillen te maken. 'Een partnerbenoeming moet unaniem zijn, dus toen ging het niet door,' zegt Scheltema. 'Dat viel slecht bij de rest van de maatschap.'

En ook bij Van der Laan. Het leidde tot een uittocht van zeven advocaten bij (inmiddels) Trenité Van Doorne die zich, met vier anderen, verenigden in Kennedy Van der Laan: een kantoor dat 'anders' zou zijn dan de gevestigde orde. Bijzonder was al dat voor het eerst een *vrouw*, Marian Kennedy, medenaamgever was van het kantoor. Ook vonden de oprichters dat er ruimte moest zijn om naast het werk andere dingen te doen. 'Waar Eberhard natuurlijk, als geen ander, invulling aan heeft gegeven,' zegt Otto Volgenant, die als veertiende ►

advocaat bij Kennedy Van der Laan kwam werken. ‘In de “grondwet” die we toen hadden, stond dat het kantoor “goed, leuk, commercieel en niet-asociaal” was. Die begrippen wringen natuurlijk een beetje met elkaar, maar toch lukte het, zeker in de beginperiode, heel goed om dat allemaal samen te brengen.’

Niet genoemd in die grondwet maar zeker zo belangrijk voor het succes van het kantoor was Van der Laans overtuiging dat de advocatuur een ambacht is. Voor stagiaires schreef hij de cursus ‘Pleitnotities – Inzake: Pleiten; kunst van het overtuigen (en noeste arbeid)’ die dwingt tot goed nadenken waar je mee bezig bent (punt 49: ‘Een pleidooi is geen preek, college, feestrede, politieke toespraak, toneel, declamatie et cetera. Ziet u de verschillen?’). Om vervolgens te concluderen: ‘Mijn grootste geheim en tevens úw grootste troost: het is keihard werken, maar dat levert veel op.’

Hoewel opgevoed in het aansprakelijkheidsrecht bleef Van der Laan – onder het motto: ‘kleine zaken bestaan niet’ – een generalist, die schreef ‘als een god,’ maar door de vele versies die dat vergde ook vele secretaresses versleet – op één na, met wie hij trouwde. Zijn *finest hour* als advocaat was de zaak waarin hij voor journalist Pamela Hemelrijk optrad tegen filmmaker Louis van Gasteren. De cineast had in de oorlog een onderduiker vermoord, de man zou een gevaar hebben gevormd voor het verzet. *Het Parool* had de zaak onderzocht en gesuggereerd dat het een ordinaire roofmoord was geweest. Van Gasteren klaagde de voormalige verzetskrant aan wegens smaad. In 1995 gaf de Hoge Raad hem gelijk en sindsdien bestookte de cineast iedereen die over zijn oorlogsverleden wilde schrijven met torenhoge schadeclaims.

In 1998 stelde Hemelrijk deze praktijk ter discussie in een open brief aan de Hoge Raad, waarop ook zij door de cineast werd belaagd. Er volgde een titanenstrijd die Van

der Laan op sobere gronden won. Van Gasteren kon klagen wat ie wou over inbreuk op zijn privacy, maar gezien de omstandigheden én de op z’n minst discutabele aanspraak op verzetsheldendom van de cineast zelf had Hemelrijk het volste recht gehad daarover te schrijven, oordeelde de Hoge Raad in 2008. In die zaak kwam voor Van der Laan veel samen: het verzet, waarin zijn ouders een belangrijke rol hadden gespeeld, en het recht op vrije meningsuiting als pijler van de democratische rechtsstaat. Nog altijd is het Van Gasteren-Hemelrijk-arrest één van de standaardresten in het mediarecht.

MEDIATOR

Vindt u dat u door advocaat te zijn, een goed doel dient? vroeg het *Advocatenblad* in 2003 aan Van der Laan, in de rubriek ‘Ethisch Peil’. ‘Ja,’ antwoordde Van der Laan. ‘Ik geloof echt in het Recht en durf het met een steeds grotere hoofdletter te schrijven. Ik ben een vrucht van de jaren zeventig, toen heel kritisch naar het recht werd gekeken, als een soort onderdrukkingsmacht.’

Binnen de hoofdstedelijke PvdA was Van der Laans talent om ruziënde partijen tot elkaar te brengen al opgevallen (Job Cohen noemde hem ‘de loodgieter van de gemeente’) maar daarbuiten ook. ‘Wat wij nu “mediaten” noemen, deed hij al in een vroeg stadium,’ zegt Gerrard Boot, oud-kantoorgenoot en tegenwoordig raadsheer bij het Gerechtshof Amsterdam. ‘Al stelt een mediator zich doorgaans wat neutraler op, die wijst vooral op de mogelijkheden. Eberhard duwde echt een bepaalde richting op, dat kon hij heel goed. Dat aspect van de advocatuur – zaken tot een oplossing brengen – heeft hij echt wel op een voetstuk gezet.’

Zo haalde hij als bestuurder van stichting De Groene Amsterdammer het noodlijdende weekblad uit de problemen. Veranderingen leken onhaalbaar door de rigoureuze vorm van arbeiderszelfbestuur, vertelt huidig hoofdredacteur Xandra Schutte.

‘Hij wist die gigantische vergaderingen met het nodige elan en charme te temmen. Belangrijk was dat hij procedureel heel scherp was: als iets eenmaal was besproken, stond het ook vast. Maar hij kapte emoties niet af. Hij greep wel meteen in als mensen daar onheus in werden.’

In 2008, een halfjaar na het Van Gasteren-Hemelrijk-arrest, volgde hij Ella Vogelaar op als minister van Wonen, Wijken en Integratie; in 2010 werd hij burgemeester van Amsterdam. Op twee maanden na was hij een kwart eeuw advocaat geweest en als bestuurder refereerde hij voortdurend aan zijn achtergrond als advocaat. De impliciete boodschap was dat hij precies wist hoe wet- en regelgeving in elkaar stak en hoe het democratische spel diende te worden gespeeld. Zelden zie je een politicus met zoveel ontzag voor de democratie, moet ook de Amsterdamse orde hebben gedacht. Op 20 maart kreeg Van der Laan de Amsterdamse Dekenprijs uit handen van Pieter van Regteren Altena, oud-collega bij Trenité Van Doorne. Niet vanwege zijn indrukwekkende carrière, zei de deken, maar omdat hij, ook als bestuurder, altijd een pleitbezorger van de advocatuur was geweest en de kernwaarden van het vak als een belangrijk onderdeel van de democratische rechtsstaat had uitgedragen. ‘Deze prijs heb ik volledig verdiend,’ grapte Van der Laan toen hij de prijs in ontvangst nam. ‘Jullie willen niet geloven wat ik er allemaal voor heb moeten doen.’ Biograaf Kemal Rijken noemde Van der Laans meest in het oog springende eigenschap zijn ‘mateloosheid.’ Het harde werken, het roken – misschien had Rijken een punt. Van der Laan zelf had er weinig problemen mee. Op de vraag of hij zich weleens schuldig voelde, antwoordde Van der Laan (in hetzelfde *Advocatenblad*-interview uit 2003): ‘Ja, maar het wordt geen kwelling, want ik ben ook advocaat van mijzelf. Daarmee bedoel ik niet dat ik recht praat wat krom is, maar wel dat ik mezelf niet weggooi. Ik ga niet gebukt onder het leven.’ ■

Stopt uw softwarepakket er mee?

Een mooi moment om over te stappen naar Urios!

Uw kantooradministratie in één pakket voor slechts € 22,50 per maand.
Bel **072 512 22 05** en wij vertellen u graag meer over de mogelijkheden.

Urios Standaard | Dossiers | Partijen | Stopwatch | Toevoegingen | Insolventies | Mediation | Meertalig declareren en herinneren
Urios Plus | E-facturering | IDEAL-knop | Export naar boekhouding | Managementrapporten | Documenten | Outlook-koppeling | Agenda

Vraag de gratis demo aan op www.ursos.nl

Koningsweg 4 | 1811 LM Alkmaar | tel 072 512 22 05 | info@ursos.nl | www.ursos.nl

Call Care

Telefoonservice voor de advocatuur

Telefoonservice

Agendabeheer

Opvang Overflow

Wij werken voor +200 advocatenkantoren, kennen de juridische terminologie en werken discreet

Call Care Nederland | 010 – 280 3333 | info@callcare.nl | www.callcare.nl

KANSRIJKE ZAAK KOSTEN EEN STRUIKELBLOK?

Liesker Procesfinanciering draagt de **proceskosten**, van lopende en nieuwe procedures. Wij krijgen alleen (terug)betaald als er ook een opbrengst is.

Uw cliënt procedeert daardoor financieel risicoloos, terwijl u verzekerd bent van betaling van uw factuur.

Liesker Procesfinanciering is marktleider in Nederland, met een bewezen uitstekend track record.

Ceresstraat 4, 4811 CC Breda

T +31 (0)76 530 36 00

F +31 (0)76 530 36 09

E info@liesker.com

liesker.com

Beroepsaansprakelijkheid notarissen? HOOGSTE TIJD OM UW VERZEKERING TE UPDATEN!

Bij Nederlands grootste verzekeraar komt de beroepsaansprakelijkheid voor notarissen te vervallen per 1-1-2018. Hoogste tijd daarom om uw verzekering tegen het licht te houden. Ron Borgdorff biedt maatwerk in beroepsaansprakelijkheidsverzekeringen voor notarissen.

Ron Borgdorff is verzekeringsspecialist voor notarissen, advocaten en vrijgevestigde juristen. Ron kent de specifieke risico's van deze juridische beroepsgroepen. Met ruim 25 jaar ervaring staat hij borg voor een persoonlijk, gedegen advies op maat en korte lijnen.

U wilt een financieel adviseur met verstand van uw zaken?

Neem contact op voor een afspraak.
Bel 033-20 35 000 of mail naar ron@ronborgdorff.nl

WWW.RONBORGORFF.NL
van Boetzelaerlaan 24H
3828 NS Hoogland

RON BORGORFF
FINANCIËEL ADVISEUR VOOR
NOTARIAAT & ADVOCATUUR

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA:
BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID • GELD- EN FRAUDE
• ARBEIDSONGESCHIKTHEID • RECHTSBIJSTAND • RECONSTRUCTIE

Altijd onderweg

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / RUUD JONKERS

De Nederlandse advocatuur heeft in Wiebe de Vries een belangrijke speler in de internationale juridische wereld in haar midden. Gisteren Bilbao, vandaag Amsterdam en Zürich, morgen Sidney.

Erin gerold,' antwoordt fiscalist Wiebe de Vries (42) als hij uitleg geeft over zijn nevenfunctie. Sinds deze zomer is hij de wereldwijde vertegenwoordiger van vierduizend jonge advocaten tot 45, als *president* van AIJA. Het is aanpoten voor een 'anderhalfpitter', zijn kantoor BloomTax heeft een vaste parttime medewerker en een student-assistent. Vlak voordat hij weer tien dagen het land uit gaat, wandelt hij vanuit zijn kantoor in het Amsterdamse Spaces een rondje langs de Amstel. Het pittoreske beeld contrasteert met zijn mondaine bestaan. 'Ik ben gisteren teruggekomen van ons *transport seminar* in Bilbao, via de opening van het juridische jaar in London. Vanmiddag naar Zürich voor een etentje, morgen door naar

Sydney voor het congres van de International Bar Association. En later deze maand ga ik nog naar Trier, Miami en Toronto.' Oktober is een drukke maand, geeft hij toe, maar niet uitzonderlijk.

Via zijn eerste kantoor, Van Doorne, rolde hij het internationale netwerk in. 'Van Doorne, waar ik tot 2014 werkte, was een AIJA gunstig gezind kantoor, een aantal collega's was lid. Ik bezocht een seminar in Rotterdam, ging een keer naar een fiscaal seminar in Brussel en kon een van de partners vervangen die minder actief werd in het netwerk. Onze toenmalige voorzitter was een groot fan, wist hoe nuttig het was en moedigde me aan om naar de grote congressen te gaan. Dat zijn er drie per jaar. Ik hielp het jaarcongres in Amsterdam

te organiseren en werd voorzitter van de fiscale sectie van AIJA.' Afgelopen jaar werd De Vries gekozen tot *president*, na een internationale lobby waarin hij een Italiaanse tegenkandidaat versloeg. Hij werd gesteund door een bevriende Spaanse advocaat die hem tijdens een etentje in Barcelona op het idee bracht om voor de hoogste functie te gaan. 'Dat was gunstig, want hij kon voor me werven in Zuid-Amerika en Spanje. Als je de juiste partners hebt, kun je ver komen, is mijn conclusie van de campagne.' Het van oorsprong Europese netwerk mag wel wat meer 'global' denken, vindt De Vries. Het was een van zijn campagnethema's. 'De Italiaan had een andere benadering, die beloofde met de leden te gaan praten en hun behoeften te peilen als hij *president* werd.' Een ander speerpunt van De Vries: 'Het omhoog brengen van de kwaliteit van de events. Die worden al heel goed beoordeeld, maar ik wil zorgen voor nog meer externe sprekers en aantrekkelijke keynotesprekers. Daarmee verkoop je de events makkelijker en kunnen onze leden hun kosten en afwezigheid nog beter verantwoorden naar kantoor.'

Wiebe de Vries

2017-2018	President AIJA, International Organisation of Young Lawyers
2014-heden	Advocaat/eigenaar BloomTax
2005-2014	Advocaat (belastingrecht) Van Doorne
2001-2005	Fiscalist KPMG Meijburg & Co Samenwonend

‘Voor mij voelt zo’n groot netwerk als een enorme luxe’

De Vries snapt wel dat de activiteiten van het internationale netwerk soms wat schamper worden vergeleken met een verlengde studententijd. ‘Het sociale programma tijdens de conferenties heeft wel iets studentikoos.’ Maar hij bestrijdt dat beeld ook direct. ‘Het doel van AIJA is internationale samenwerking tussen advocaten bevorderen. We houden veel gespecialiseerde seminars en hebben een *Human Rights* commissie. Ik besef dat de invloed niet heel groot zal zijn, maar recent schreven we samen met de internationale juridische gemeenschap de Poolse president aan over de ontwikkelingen in zijn land. Ook stuurden we een waarnemer naar een proces tegen een Turkse advocaat.’ Hij wijst op het hoge wetenschappelijke gehalte van de seminars en conferenties, de studiepunten liggen er voor het oprapen. En vooral: ‘Voor mij voelt zo’n groot netwerk als een enorme luxe. Als er iemand bij me komt met een probleem in Sri Lanka of Chili, heb ik binnen een paar uur

contact gelegd. Ik heb ze allemaal in *Whatsapp* zitten. De onderlinge loyaliteit is groot. Je wilt iemand die je via AIJA kent niet laten wachten of teleurstellen.’

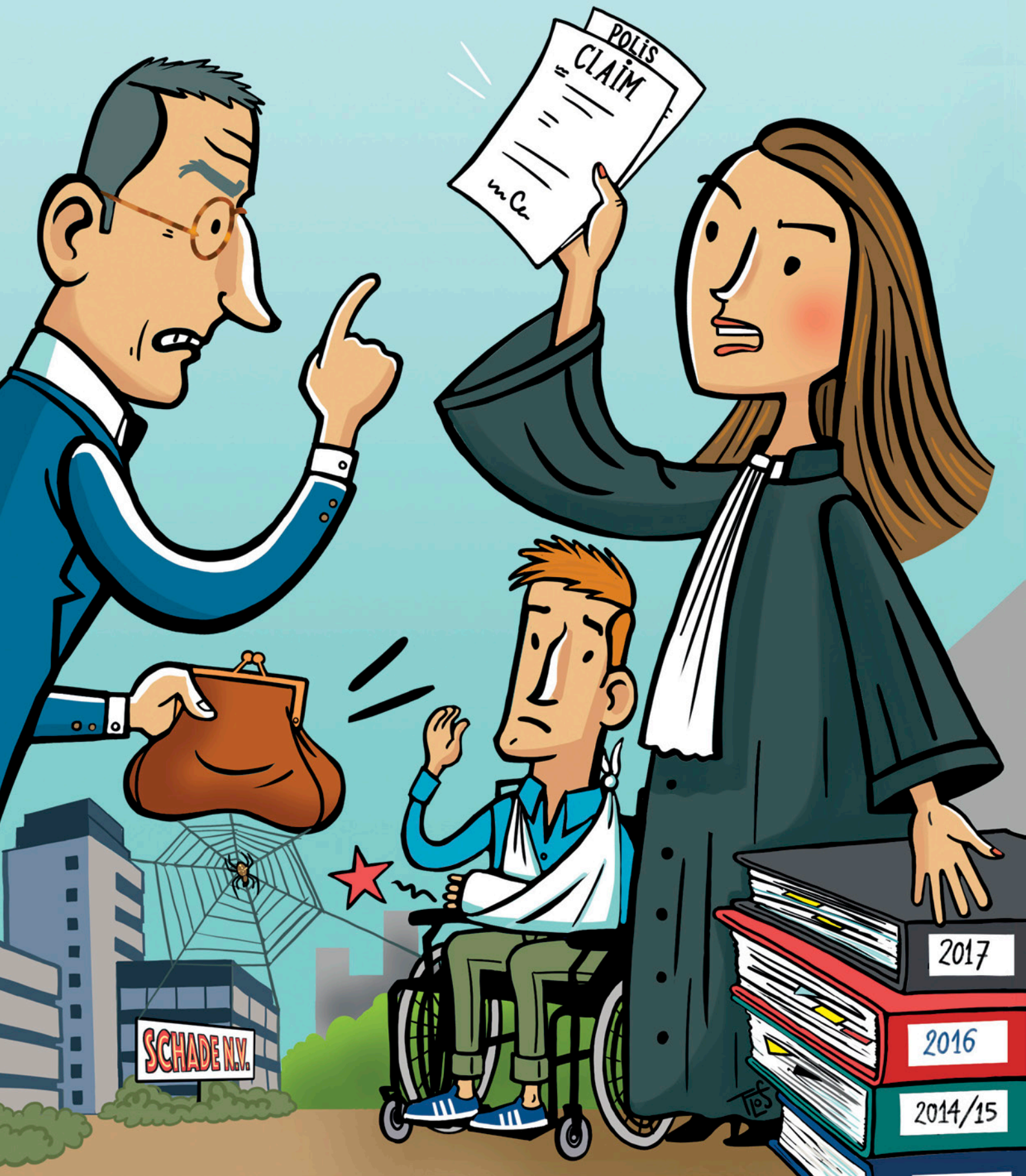
Bij Van Doorne zat een partnership er tijdens de crisis niet in, dus begon hij in 2014 voor zichzelf. De Vries zegt er geen spijt van te hebben. Vrolijk: ‘Ik eet er nog steeds van. Ik adviseer internationaal actieve personen en vennootschappen over hun fiscale positie en aan welke verplichtingen ze moeten voldoen. De gebruikelijke grote kantooringen mis ik niet, hoor.’ Of hij als eenpitter zijn klanten nog wel goed helpt, nu hij is ondergedompeld in zijn internationale nevenfunctie, vraagt hij zichzelf in onzekere momenten ook weleens af.

Het lukt, tot dusver geen klachten. Een Amerikaanse telefoon, een internationaal wifkastje en een lichte laptop maken het makkelijker. ‘Ik werk veel in vliegtuigen en op hotelkamers. Het maakt de meeste van

mijn cliënten niet uit waar ik zit. Voor mijn *cross-border* werk is het nuttig om bij AIJA te zitten.’ Zelfkritisch: ‘Dingen waar ik echt voor moet gaan zitten, vind ik veel lastiger dan alle balletjes in de lucht houden. Grote klussen duw je voor je uit, omdat er altijd kleinere tussendoor komen. Ik krijg zo’n tweehonderd mailtjes per dag.’

De geduldige De Vries neemt de tijd voor een foto tussen de toeristen op de Magere Brug, maar hij moet eigenlijk nog een stapel leeswerk printen voor in het vliegtuig. De globetrotter is enthousiast over zijn internationale leven. Hij bezoekt mooie steden (‘Bilbao stond al langer op mijn lijstje, Auckland was prachtig, Teheran veraste me’) en spreekt iedereen uit de juridische *who is who*. De minister van justitie van Kroatië verwelkomde AIJA recent in Zagreb, in Londen borrelde hij met de voorzitter van de American Bar Association. Hoe bestrijdt hij jetlags? ‘Daar doe je niet zoveel aan, het helpt om uitgeput een vliegtuig in te stappen, dan slaap je wel.’

VECHTEN MET

VERZEKERAARS

DOOR / NATHALIE GLOUDEMANS-VOOGD
ILLUSTRATIES / FLOS VINGERHOETS

Verzekeraars traineren de afwikkeling van zaken, zeggen letselschadeadvocaten. Volgens het Verbond van Verzekeraars zijn de buitengerechtelijke kosten juist het probleem.

Eensgezind zijn ze, de leden van de ASP, de Vereniging van Advocaten voor Slachtoffers van Personenschade. Eensgezind in hun negatieve oordeel over verzekeraars. Die zouden namelijk vooral hun best doen om schadeclaims te ontlopen. Ook traineren verzekeraars de afwikkeling van zaken nadat ze aansprakelijkheid hebben aanvaard. Dat rapporteert althans 96 procent van de respondenten in een ASP-enquête eerder dit jaar.

De verhoudingen zijn verhard, concludeert driekwart van de deelnemers. 'Van goed overleg is al enkele jaren geen sprake meer. Het is regelmatig matten,' laat een advocaat weten. Volgens het Verbod van Verzekeraars is niks structureel mis met de doorlooptijden. Het echte probleem is dat de buitengerechtelijke kosten te veel zijn gestegen, meent het verbond.

Discussies over de hoogte van de advocaatkosten bij letselschadezaken zijn niet nieuw (zie kader). Het vuur krijgt dit voorjaar extra zuurstof als de redactie van televisieprogramma *EenVandaag* de ASP benadert. Ze hebben verhalen van slachtoffers die in de clinch liggen met verzekeraars. Wat is de ervaring van de letselschadeadvocaten die alleen voor slachtoffers optreden? 'Op die vraag hebben we een enquête uitgeschreven onder onze circa 140 leden,' zegt ASP-voorzitter Tim Bueters (40), advocaat bij REX Advocaten in Wijchen. 'Daarvan reageerden 46 leden, zowel indivi-

duële advocaten als advocatenkantoren. Toen bleek dat niet alleen ik persoonlijk, maar ook onze leden problemen zagen met de doorlooptijden en het gebrek aan professionele behandelaars.' Sinds de saneringsrondes bij de grote verzekeraars zijn die moeilijkheden ontstaan, meent Bueters. Uit het jaarverslag 2015 van het Verbod van Verzekeraars blijkt dat het aantal banen in de verzekeringsbranche is afgenomen van 54.200 in 2011 tot 46.600 eind 2015.

VOORFINANCIEREN

Volgens de ASP zijn er twee grote kwesties. Ten eerste is er te weinig professioneel personeel waardoor zaken niet goed afgehandeld worden. 'Dossiers blijven zweven,' zegt Bueters. 'Een groot deel van de dag ben ik bezig met aanmaningen sturen, probeer ik te zorgen dat voorschotten betaald worden of dat ik een reactie krijg op verzoeken of onderzoeken.' Veel ervaren en deskundige behandelaars zijn verdwenen, merken letselschadeadvocaten. 'In een zaak zijn er soms vier of vijf behandelaars achter elkaar. Niemand draagt dan verantwoordelijkheid meer. Het is lastig om iemand te vinden die het dossier bekijkt en een beslissing neemt.' Ook werknemers van verzekeraars klagen over de drukte, weten letselschadeadvocaten. Een behandelaar smeekte een ASP-bestuurslid ooit een directieklacht in te dienen. 'Maar dat heeft tegenwoordig weinig effect,' zegt Bueters.

De lange wachttijden die ontstaan, hebben effect op de slachtoffers, meent Bueters. 'Die worden steeds bozer, wat hun genezing niet bevordert. Het frustrereert advocaten ook. Het is zonde van de tijd; ze zijn niet constructief bezig.'

Daarnaast melden advocaten dat hun facturen blijven liggen. Redelijke kosten die gemaakt worden om de schade en aansprakelijkheid vast te stellen en om buiten rechte voldoening te krijgen, worden in letselschadezaken aangemerkt als vermogensschade. De aansprakelijke partij (meestal de verzekeraar) moet die advocaatkosten dan ook vergoeden. Maar daar schort het aan volgens de ASP. 'Facturen staan open, soms wel tot de procedure is afgerond,' zegt Bueters. 'Advocaten schrijven die declaraties daarom niet af, maar als klein kantoor ben je wel kwetsbaar. De bedragen kunnen oplopen tot 200.000 euro.

Je moet dat allemaal voorfinancieren en als er dan een onverwachte tegenslag is, heb je als kantoor een probleem. Of je moet je kosten bij het slachtoffer in rekening brengen.' Maar dat doen de meeste advocaten volgens Bueters toch niet. ▶

Vanaf vandaag puur voor jou.

Want wij kiezen als eerste gerechtsdeurwaarderskantoor 100% voor de advocaat. We geloven dat we de standaard ter discussie kunnen en moeten stellen, om ons vak naar het allerhoogste niveau te tillen. Wij zijn Vurich.

vurich.nl

Admiraal de Ruijterweg 21
1057 JT Amsterdam

Postbus 6014
1005 EA Amsterdam

T 088 - 440 3100
E balie@vurich.nl

VURICH

GERECHTSDEURWAARDERS

puur
voor de
advocaat

Ook advocaat Martine Breij (41) van Breij Letselschade in Zuid-Limburg zegt met name in medische zaken vaak een paar jaar te moeten wachten tot haar nota's voldaan zijn. 'En alle verschotten, plus de kosten voor medisch adviseurs.'

'Verzekeraars gebruiken de kosten van de advocaat om snelle regelingen af te dwingen. Het motto is dan: als we de advocaat niet meer betalen gaat die wel voor zijn cliënten met een lagere regeling akkoord,' reageert een van de advocaten in de ASP-enquête. 'Uitputten, uitputten en traineren en te weinig willen betalen, is momenteel schering en inslag.

Er wordt altijd naar een vlekje gezocht om het varken te kunnen slaan in plaats van slachtoffergericht te denken en aan herstel van het slachtoffer te werken.'

'Het is buitensporig wat naar advocaten gaat'

ZWARTE BRIL

Toch herkennen andere partijen in de letselschadewereld de noodkreten van de ASP niet. 'Zo zwart-wit als de ASP zien wij het niet,' zegt Geertruid van Wassenauer, voorzitter van de LSA, de vereniging van bijna 345 advocaten (en 85 aspiranten) die zowel voor slachtoffers als verzekeraars optreden. 'It takes two to tango. Er lopen ook veel goede verzekeraars rond. De ASP heeft een zwarte bril op, die treden alleen op voor het slachtoffer en focussen nu op de slechte dingen. Dat is ook hun rol natuurlijk.'

Volgens het Verbond van Verzekeraars is er geen sprake van structurele onderbezetting bij de verzekeraars. 'Hier en daar duurt het misschien wat langer, door ziekte of verloop. Maar dat is tijdelijk,' zegt een woordvoerder. 'Het beeld is wel breder dan dat. Het aantal gewonden en aanrijdingen in het verkeer neemt toe, de verkeersveiligheid holt achteruit. Dat betekent dat verzekeraars meer zaken op hun bureau krijgen. In 91 procent van de gevallen worden

die binnen twee jaar afgehandeld. Soms duurt het langer om bepaald letsel vast te stellen. Ook voor het slachtoffer is het niet altijd in het belang om een zaak snel af te handelen.'

Het echte probleem is volgens de verzekeraars dat de buitengerechtelijke kosten te veel zijn gestegen. 'Het is buitensporig wat naar advocaten gaat,' zegt de woordvoerder. 'Van de 1,2 miljard euro die verzekeraars jaarlijks uitkeren gaat 240 miljoen euro naar buitengerechtelijke kosten. Zeker bij gecompliceerde letselschade is het goed dat het slachtoffer een advocaat in arm neemt. Maar bij veel

kleine zaken gaat de helft van het bedrag op aan een advocaat die weer om onderzoek vraagt.' In vijf jaar tijd is de gemiddelde vergoeding aan advocaten per letselschadezaak

gestegen van 7.636 euro in 2010 naar 9.019 euro in 2016, stelt hij. Deze cijfers zegt het verbond te hebben achterhaald in samenwerking met Stichting Personenschade Instituut van Verzekeraars (stichting PIV). Na elke schadeafhandeling komen gegevens als de hoogte van de buitengerechtelijke kosten bij Stichting PIV terecht; hetzij automatisch, hetzij via de behandelaar. Cijfers over andere jaren zegt het PIV niet te mogen verstrekken.

INFLATIE

Bueters geeft andere verklaringen voor die vermeende stijging. 'Als je de indexering toepast, kom je gewoon op dat bedrag,' zegt hij. 'Die 7.600 euro vermeerderd met de inflatiecorrectie levert een bedrag van ruim 8.400 euro op.' Met gemiddeld twee procent per jaar inflatie in die periode is het verschil met de getallen die het verbond noemt nog maar zeshonderd euro, rekent Bueters. Dat er meer buitengerechtelijke kosten bij de verzekeraar worden neergelegd, ligt wat de ASP betreft aan de

Tim Bueters

gewijzigde opstelling van verzekeraars. 'Daardoor hebben advocaten meer werk aan een redelijke schadevergoeding voor het slachtoffer te regelen.' Bovendien snapt Bueters het argument niet: 'De kosten worden hoger, maar de uitgaven niet. Ze betalen namelijk niet. En wat hebben de kosten te maken met deze problemen? Sinds een jaar of twee heeft het verbond dat als speerpunt: in elke media-uiting halen ze de buitengerechtelijke kosten erbij. Maar die discussie wordt niet gevoerd met eerlijke en reële cijfers.'

Daar is het verbond het niet mee eens. 'De ASP heeft het over verhanding, maar wij hebben een verantwoordelijkheid naar iedereen die premie betaalt om te letten op de kosten en wat we uitkeren,' zegt de ►

John Roth

woordvoerder. 'Die stijging van de buitengerechtelijke kosten de afgelopen jaren is toch gek? Daar kom ik niet aan met de inflatie. Wij vinden dat het om veel geld gaat. De verzekeraars gaan dan scherper op de kosten letten. Dan zou ik als letselschadeadvocaat ook zeggen dat het verhardt. Maar advocaten hebben er ook belang bij dat het langer duurt, want dan kunnen zij meer uren maken.' 'Ik moet zoveel moeite doen om een reactie te krijgen, ja, dan kost dat meer tijd en die brengen we in rekening,' zegt advocaat John Roth (51) van SAP Advocaten in Amersfoort. Letselschadeadvocaten melden vaak te moeten dreigen met procedures voordat antwoord volgt. 'Dit jaar alleen al ben ik zoveel procedures

begonnen, die dan weer ingetrokken worden omdat iemand eindelijk reageert. Dat kost ook allemaal geld.' Roth stuurt altijd de

urenoverzichten met uitgebreide specificaties naar de verzekeraars; zijn nota's worden niet voldaan.

'Drie jaar later procederen we over de kosten en is er kritiek op wat we hebben gedaan. Doe het dan gelijk,' zegt Roth.

'Zeg wat, discussieer met mij, heb het ergens over. Maar er gebeurt niks.' Advocaat

Martine Breij kent deze discussie ook. 'De verzekeraar klaagt dan dat mijn kosten drie keer zo hoog zijn als die van de schadebehandelaar. Maar dat is logisch. De verzekeraar leunt simpelweg achterover en betwist alles. Ik moet alle bewijzen vergaren, stukken opvragen, schadestaten opstellen, enzovoort. Bovendien heeft mijn cliënt niet de kennis die verzekeraars in huis hebben, maar die heeft wel recht op te weten waar ik mee bezig ben.'

SLACHTOFFERS

'Wij kaarten dit aan voor de slachtoffers. Wij zijn er voor het slachtoffer, niet voor onszelf,' zegt Bueters. 'Nou ja, misschien trekken we ook een beetje voor onszelf aan de bel. Deze gang van zaken

frustreert ons ook. We hebben wel wat beters te doen.' De noodkreten van de ASP zorgden voor vragen van SP-Kamerlid Van Nispen aan de minister. Daarin benoemde Van Nispen nog een ander probleem. Letselschadeslachtoffers krijgen ook te maken met bureaucratie en lange wachttijden bij gemeentes. Dit zou komen door de afkoop van het regresrecht voor de Wet maatschappelijke ondersteuning. Sinds de invoering hiervan in 2017 verwijst de verzekeraar naar de gemeente voor voorzieningen als huishoudelijke hulp en aanpassingen in woningen. 'Verzekeraars wijzen naar gemeentes. Gemeentes wijzen naar verzekeraars,' vat Bueters samen. Het gevolg: vertraging en dus

benadeling van de slachtoffers, meent Van Nispen. En dat is weer in strijd met de Gedragscode Behandeling Letselschade. Dit brokje zelfregulering moet zorgen voor snelle, transparante afhandeling van letselschade, waarbij het slachtoffer centraal staat. De gedragscode, ook wel de GBL genoemd, kan niet op veel goedkeuring rekenen bij letselschadeadvocaten. De 'Grote Boze Leugen' noemen ze de gedragsregels ook wel.

Dat de GBL met voeten zou worden getreden, ziet het Verbond van Verzekeraars niet. Ook de teneur van de antwoorden op de Kamervragen was dat er weinig aan de hand is. Volgens minister Blok van Veiligheid en Justitie werken partijen in de geest van de gedragscode en er zijn mogelijkheden

om een verzekeraar aan te spreken op vertraging die werken. Slachtoffers worden tijdig geïnformeerd en persoonlijk en respectvol worden bejegend.

De discussie over doorlooptijden en buitengerechtelijke kosten is hiermee nog niet geëindigd. Wel zaten het verbond en de ASP op 11 oktober om de tafel. Het was een constructief gesprek,' concludeert de woordvoerder van het verbond. 'Het was een plezierig kennismakingsgesprek,' zegt Bueters, 'maar of het constructief gaat worden weet ik nog niet. Het verbond heeft de problemen aangehoord, maar kan zelf niet meer dan het bespreekbaar maken onder hun leden.' Het verbond overweegt naar aanleiding van het gesprek wel de doorlooptijden mee te nemen in een onderzoek naar de GBL. ■

'We hebben wel wat beters te doen'

Oude wijn in dezelfde zakken

Verzekeraars wakkeren vaker het vuur onder de buitengerechtelijke kosten aan. Zo liet het Personenschade Instituut Verzekeraars (PIV) in 2008 onderzoek doen naar de uurtarieven van advocaten. Die zouden vanaf 2001 te hard gestegen zijn. Een rem op de tariefstijging zou er niet zijn, onder het mom 'de verzekeraar betaalt toch'. Maar uit cijfers van het CBS bleek dat de tarieven in de letselschadeadvocatuur net zo hard gestegen zijn als in de advocatuur als geheel. Ook waren de tariefstijgingen in lijn met de tarieven in de rest van de zakelijke dienstverlening. Onder meer dit voorval ontlokte aan A-G Spier in 2014 de uitspraak: 'De ervaring, ook heel recente ervaringen, hebben geleerd dat grote voorzichtigheid past bij losse stellingen die verzekeraars menen te moeten etaleren.'

Legal Eagle gaat stoppen Stap nu over op AdvocaatCentraal

Al meer dan **700** kantoren
werken tot volle tevreden-
heid met AdvocaatCentraal.

Wij laten u ook graag
kennismaken.

Bel nu (035) 543 55 66

Geen dubbele kosten, binnen één uur klaar

Wachten op de afloop van uw Legal Eagle contract is niet nodig.
U begint pas te betalen na afloop van uw Legal Eagle overeenkomst.
De overstap is binnen een uur gerealiseerd.

AdvocaatCentraal: continuïteit en zekerheid

- ✓ Eenvoud in gebruik met alles wat een advocaat nodig heeft.
- ✓ De laagste kosten per gebruiker.
- ✓ Unieke integratie met Outlook voor e-facturatie en opslag e-mail.
- ✓ Geen server meer nodig, uw data veilig in onze Nederlandse cloud.

"Dankzij AdvocaatCentraal een zorgeloze conversie."

mw. mr. Carolien Peper
Centrum Advocaten

"De overstap van Legal Eagle naar AdvocaatCentraal verliep zo soepel, dat we
ons afvroegen waarom we dit niet eerder hadden gedaan. We zijn zeer tevreden
over het gebruiksgemak van AdvocaatCentraal."

mw. mr. Heidi Lichtevelde
Advokatenkollektief Oost

T (035) 543 55 66
M info@advocaatcentraal.nl
W www.advocaatcentraal.nl

ADVOCAAT CENTRAAL

i.v.m. naderend pensioen
ter overname aangeboden

advocatenkantoor
met algemene praktijk
in West-Brabant

Interesse?

groekansen@gmail.com

 in'tveenadvocaten
advocaten ■ mediators

Wij zoeken voor ons kantoor in Waddinxveen:

EEN ERVAREN ADVOCAAT

Ben jij een ervaren advocaat?

Heb jij een stevig civiel fundament?

Wil of heb jij je eigen praktijk met je eigen cliënten?

Wil jij (op termijn) leidinggeven?

Vier keer ja? Solliciteer!

Wie wij zijn? Wat wij doen?
www.intveenadvocaten.nl

Vragen? Marten Groen 0182 - 61 36 22 of
Loek Eenens 0172 - 47 56 77.

Solliciteren? Brief met eigenaardigheden naar
sollicitatie@intveenadvocaten.nl

Het sluitende puzzelstuk

CAMINADA & VAN LEEUWEN
gerechtsdeurwaarders & incasso

Ondernemingsweg 2D
2404 HN Alphen aan den Rijn
T 0172 44 36 34
F 0172 44 36 50
E info@cvi-incasso.nl
I www.cvi-incasso.nl

MUTSAERTS

KWALITEIT

VERZEKERD

**ONDERNEMEN ZONDER
DÉ VERZEKERINGSMAKELAAR
VAN DE ADVOCATUUR?
KLINKT ALS EEN UITDAGING!**

Weten wat uw collega's verzekeren?

Lees dan ons magazine via mutsaerts.nl/magazine

T | 013 - 594 28 28 E | info@mutsaerts.nl

TER ZITTING

De goede stok

DOOR / LARS KUIPERS

Wat moet je met een verdachte met een psychische stoornis die zorg weigert en van geen ophouden weet? Het is zoeken naar de goede stok achter de deur.

Drie politiemensen drentelen door de hal van het gerechtsgebouw in Alkmaar voor de zitting van meneer T. Een kwestie van voorzorg. T. lijdt aan psychoses. Het afgelopen voorjaar in Hoorn ging hij een agent te lijf. Zijn psychoses staan niet los van het belangrijkste feit waarvoor hij vandaag bij de politierechter moet verschijnen: het stalken van zijn vroegere buurmeisje. Maar komt T. wel? De agenten vragen het aan advocaat Sjoerd van Galen van het Purmerends kantoor Hendriksen & Mühren. Die weet het ook niet, hij probeert zijn cliënt al de hele tijd te bellen. Uiteindelijk krijgt hij T. te pakken. Die laat het afweten. De agenten vertrekken, de motregen weer in.

Lang was T. goede maatjes met zijn toenmalige buurmeisje. Maar na haar verhuizing uit de buurt raakte hij door haar geobsedeerd. De rechter somt op: bloemen, chocolade en briefjes achterlaten bij haar voordeur, steeds weer bellen of contact zoeken via verschillende accounts op Facebook en Messenger. En ook vertoonde hij zich in de buurt van haar nieuwe huis.

Anders dan de verdachte is het slachtoffer, mevrouw V., er wel. 'Ik ben niet bang uitgevallen,' zegt ze, 'maar hij maakt me wel bang. Ik durf de tuindeur niet meer open te zetten' – haar stem breekt – 'uit angst dat hij in de kamer staat.' En ze vertelt dat T. ook contact zoekt met haar ouders en haar vriendinnen op Facebook, recent nog. De officier van justitie ziet maar één belang: het gedrag van T. moet stoppen, en wel vandaag nog. De officier is geschrokken van het verhaal dat T. ook familie en vrienden benadert, en ze past haar eis daarom aan: zes weken voorwaardelijk en een contact- en gebiedsverbod. Niet alleen voor het slachtoffer zelf, maar ook voor de naaste familie.

De hele familie? Dat gaat advocaat Van Galen veel te ver. Mevrouw V. heeft het over de afgelopen maand, en die periode staat niet in de tenlastelegging. En zes weken voorwaardelijk? Een forse voorwaardelijke werkstraf lijkt hem voldoende als stok achter de deur; T. is verminderd toerekeningsvatbaar en *first offender*.

De rechter hakt de knoop door. 'Jammer dat meneer hier niet is,' zegt ze. 'Maar ik neem nu een beslissing, er moet duidelijkheid komen voor iedereen.' Ze veroordeelt T. tot zes weken voorwaardelijk, een contactverbod met het slachtoffer en een straatverbod voor twee jaar, enkel voor het slachtoffer.

 Meer weten? Lees de uitgebreide versie op advocatenblad.nl, rubriek Ter Zitting.

AGENDA

SOCIAL MEDIA EN CONTENTMARKETING VOOR DE JURIDISCHE SECTOR

Online opvallen is nodig om klanten te vergaren, maar niet elke advocaat weet social media en contentmarketing in te zetten. Paulus Veltman geeft in één dag strategische en praktische tips om online autoriteit op te bouwen en uit te bouwen. Bloggen, LinkedIn, Twitter en Facebook maar ook YouTube, Instagram, Pinterest en Snapchat komen voor 6 PO-punten aan de orde.

Datum: 6 november 2017.

Locatie: Breukelen.

Ga naar sdu.nl voor meer informatie.

SYMPOSIUM TO JAAR LRGD

Op 23 november 2017 organiseert het LRGD zijn jaarlijkse symposium. In 2017 werken partijen, advocaten en de rechtspraak 10 jaar met bij het LRGD geregistreerde deskundigen. Op dit symposium zullen sprekers vanuit verschillende achtergrond hierop reflecteren.

Datum: 23 november 2017.

Locatie: Jaarbeurs Utrecht

Ga naar lrgd.nl voor meer informatie.

NVJSA-CONGRES 'KEN JE KUNDE!'

Van wapendeskundigen tot de forensisch accountancy. Van letseldatering tot de gedragsdeskundige. Het gehele spectrum van deskundigen in strafzaken komt tijdens het lustrumcongres van de NVJSA aan bod. Het inhoudelijke deel levert 8 PO-punten op, waarna borrel, diner en feest volgen. Het congres is toegankelijk voor iedere advocaat met een bijzondere interesse in het strafrecht.

Data: 8 en 9 december.

Locatie: Congresshotel Mooirivier, Dalflen.

Ga naar nvjsa-congres.nl voor meer informatie en aanmelding.

 Meer agendanieuws vindt u op advocatenblad.nl/agenda.

ALLES VOOR DE KUNST

DOOR / MARISKA JANSEN BEELD / RUUD JONKERS

Aernoud Bourdrez is advocaat intellectueel eigendomsrecht en een liefhebber van kunst. Zijn collectie is te zien in Amsterdam.

De kunstwerken uit de collectie van Aernoud Bourdrez hangen aan de muren van Huize Frankendael, een zeventiende-eeuwse buitenplaats aan de rand van een park in Amsterdam-Oost. Ze zijn geordend naar de drijfveren van een verzamelaar. Er is een zaal met materialisme, met foto's van de beroemde fotograaf Cartier-Bresson. Beneden hangt de persoonlijke associatie: twee werken van fotograaf Hendrik Kerstens die onmiddellijk doen denken aan 'Meisje met de parel' van Johannes Vermeer. Bourdrez (45) is een gedreven kunstverzamelaar en werkt daarnaast fulltime als advocaat intellectueel

eigendomsrecht. Afgelopen oktober sloot hij zich aan bij het Amsterdamse kantoor Florent dat gespecialiseerd is in ondernemings- en faillissementsrecht. De kunst uit de expositie is voor het overgrote deel afkomstig van cliënten. 'Ik heb een fascinatie voor het recht, conflict en onderhandelen. En voor kunst. Bij mij loopt alles door elkaar: cliënten worden vrienden en vrienden worden cliënten. Zelfs mijn vrouw was ooit een cliënt van me.'

Bourdrez die ooit werd afgewezen voor de Gerrit Rietveld Academie en graag mooie plaatjes toevoegt aan sommatiebrieven en dagvaardingen, werkt voornamelijk voor de kunst-

sector. 'Mijn fascinatie is de positie van mijn cliënt ten opzichte van die van anderen. De kleine kunstenaar tegenover het grote bedrijf dat de auteurswet overtreedt door bijvoorbeeld een beeld op T-shirts te drukken. Het mooie van het recht is dat het niet uitmaakt wie je tegenover je hebt en dat weet de tegenpartij ook.' In de expositie is ook een werk van de Amsterdamse kunstenaar Rob Scholte te zien. De eerste kennismaking met hem verliep stroef. 'Ik schreef hem een sommatiebrief waarin ik hem betichtte van een flagrante inbreuk op de auteursrechten van mijn cliënt. Maar ik wist toen nog niet dat hij werkt binnen de kunststroming *appropriation art*, dat bestaande objecten en beelden toe-eigent en hergebruikt,' zegt Bourdrez. 'Marlene Dumas hangt in alle grote internationale musea. Maar veel van haar werk is gekopieerd van bestaand beeld. Daar valt niemand over, omdat zij als zeer aimabel wordt gezien. De Belgische kunstenaar Luc Tuymans is sociaal wat minder subtiel. De fotograaf wiens werk hij kopieerde, stapte naar de rechter. Die verbood Tuymans het werk nog openbaar te maken, op straffe van een hoge dwangsom.'

De kunstwereld begrijpt niets van het huidige auteursrecht, zegt Bourdrez. 'Het is rigide en gaat volledig voorbij aan in de kunst erkende stromingen. Ik vind dat het rechtssysteem de leefwereld moet volgen en niet andersom. Het kan niet zo zijn dat een wet uit 1912 nu bepaalt dat een kunstvorm niet is toegestaan.' Ook te zien: de officiële onderhandelingsbrieven van Bourdrez, waarmee hij een röntgenfoto afkomstig uit *Jackass: The Movie* verkreeg. Ook de foto zelf, van een romp met in het achterwerk een speelgoedautootje, heeft een prominente plek. Bourdrez: 'Normaal gesproken is een röntgenfoto niet auteursrechtelijk

beschermd, maar deze wel. Hij voldoet aan de criteria: een eigen oorspronkelijk karakter en het persoonlijk stempel van de maker. Het is het resultaat van creatieve keuzes.' De röntgenfoto heeft hij bemachtigd door slim onderhandelen. Een tactiek die hij ook in zijn bestseller *Think like a lawyer – don't act like one* (BIS Publishers, 2014) beschrijft. 'Ik sloot aan bij hun belevingswereld. Ik schreef dat als zij mij de röntgenfoto met speelgoedauto zouden geven, ze mijn echte auto mochten hebben, een Mercedes coupé. Helaas kwam de auto niet voorbij de douane. Vervolgens bood ik ze een oude Daf aan, weer met een verhaal erbij: het is de enige auto ooit in Nederland ontworpen en gemaakt en hij gaat even snel voor- als achteruit. Dat is *Jackass avant la lettre* en ze zeiden: deal. Je kunt veel bereiken door goodwill te creëren.'

De expositie 'Collection of Aernoud Bourdrez' is tot en met 19 november te zien in Huize Frankendael in Amsterdam.

Discussie op het Congres Modernisering Sv, onder leiding van Astrid Joosten.

DOOR / TANJA DE VETTE BEELD / KICK SMEETS

DE LANGE MARS NAAR EEN MODERN

Sv Het ministerie van Veiligheid en Justitie dacht in 'een moordend tempo' het Wetboek van Strafvordering te moderniseren. Het werkveld trapt op de rem.

De hoogste ambtenaar van het ministerie van Veiligheid en Justitie bracht zowaar een nieuwtje mee naar het derde Congres Modernisering Wetboek van Strafvordering, half september in Den Haag. Namens zijn demissionaire minister vertelde secretaris-generaal Siebe Riedstra de verzamelde goedgekeurde concepten aan de Raad van State.

Het departement komt daarmee tegemoet aan de wens van alle betrokken partijen. Die drongen aan op 'temporiseren'. In de voortgangsrapportage van 25 september die Blok na het congres aanbood aan de Tweede Kamer, meldt hij dat de binnengekomen adviezen omvangrijk zijn en 'de inzet van veel capaciteit en deskundigheid uitademen'. De komende maanden worden de adviezen over de Boeken 1 en 2 geanalyseerd en

verwerkt in conceptwetsvoorstellen, aldus Blok. Ook worden wetenschappers ingeschakeld om de gevolgen van de nieuwe wetgeving voor de advocatuur te onderzoeken.

IMMENSE KLUS

Nog even terug naar de voorgeschiedenis. Het huidige Wetboek van Strafvordering bestaat sinds 1926 en moet aan de huidige tijd worden aangepast. Door de jaren heen is het

wetboek op veel deelonderwerpen gewijzigd; er zijn stukken weggehaald of verplaatst, waardoor de nummering niet meer klopt. Ook worden nu allerlei technologische opsporingsmiddelen gebruikt – waarvan men in 1926 het bestaan nog niet eens kon bedenken – die in het wetboek moeten worden opgenomen. Een

‘De onschuldpresumptie wordt minder in acht genomen’

immense klus.

In 2014 ging daarom het wetgevingsproject Modernisering Wetboek van Strafvordering van start. Op 30 september 2015 gaf het ministerie via een Contourennota van 110 pagina's een schets van de voorgenomen veranderingen. Het voorgestelde nieuwe wetboek telt acht hoofdstukken. Boek 7: ‘Internationale samenwerking’ en Boek 8: ‘Tenuitvoerlegging’ zijn al in respectievelijk juni en februari 2017 door de Eerste Kamer aangenomen. De conceptvoorstellen van de Boeken 3 tot en met 6 – respectievelijk ‘Buitengerechtelijke afdoeningsvormen en vervolging’, ‘Berechting’, ‘Rechtsmiddelen’ en ‘Bijzondere procedures’ – gaan in november in consultatie. De voorstellen voor Boek 1: ‘Strafvordering in het algemeen’ en Boek 2: ‘Het opsporingsonderzoek’ zagen in februari 2017 al het licht. Tot 1 juli had iedereen de tijd daarover consultatieadvies uit te brengen. Het waren deze adviezen die in september op het Haagse congres werden besproken.

NOVA

De NOvA schreef een advies van 75 pagina's waarin onder meer aandacht werd gevraagd voor de positie van de verdediging ten opzichte van de andere procesdeelnemers. Daarbij wijst de NOvA op het feit dat in het nieuwe wetboek de onderzoeksfase ‘naar voren wordt gehaald’. De rechter-commissaris in het

vooronderzoek en de voorzitter van de rechtbank krijgen een actievere regierol. Zij kunnen de verdediging voor de zaak op zitting komt, vragen onderzoekswensen op te geven en daar ook een termijn aan verbinden. Daardoor hoopt de wetgever te voorkomen dat op zitting alsnog vertraging ontstaat als gevolg van aanhoudingsverzoeken voor het doen van meer onderzoek. Met de nieuwe werkwijze zijn alle onderzoekshandelingen immers al verricht en is het dossier compleet op het moment dat de zaak op zitting komt. Volgens de NOvA legt dat echter wel extra taken en verantwoordelijkheden bij advocaten neer, die niet voldoende in de voorstellen zijn opgenomen. Rob van der Hoeven (1958) is, naast advocaat bij NautaDutilh, voorzitter van de adviescommissie Strafrecht van de NOvA. De beweging naar voren leidt tot praktische bezwaren, stelt hij: ‘Het biedt de verdediging in beginsel goede mogelijkheden om het strafdossier al in een zo vroeg mogelijk stadium te beïnvloeden. Maar van een raadsman kan niet verwacht worden dat hij zijn onderzoekswensen opgeeft als hij nog niet over het volledige dossier beschikt of nog niet precies weet waarvan zijn

cliënt beschuldigd wordt. Het succes hiervan hangt dus in hoge mate af van de mogelijkheid van het Openbaar Ministerie en de rechter-commissaris om de processtukken snel en volledig aan te leveren.

In dit verband baart de doorbreking van de negentigdagenregel zorgen,’ vervolgt Van der Hoeven. ‘Daardoor wordt het immers mogelijk de termijn van voorlopige hechtenis – en dus ook de termijn waarbinnen het politieonderzoek moet zijn afgerond – te verlengen tot maximaal een jaar. Dat betekent dat ook processtukken weer later beschikbaar komen, waardoor ook het moment dat van de verdediging kan worden verwacht onderzoekswensen in te dienen, wordt opgeschoven. Als de termijn waarbinnen het onderzoek moet worden voltooid wordt verruimd, dan kun je de klok erop gelijkzetten dat de procesdeelnemers hun (interne) deadline ook opschuiven. Gevolg zal zijn dat in veel zaken de duur van de voorlopige hechtenis wordt verlengd. Dat is onwenselijk, ook al omdat daarmee in meer gevallen ten onrechte een voorschot wordt genomen op de uiteindelijk door de rechter op te leggen straf. De onschuldpresumptie wordt daardoor ook minder in acht genomen,’ aldus Van der Hoeven. ►

Voorlopige hechtenis

De voorlopige hechtenis geldt als heet hangijzer bij de discussie over het nieuwe WvSv. In het concept van Boek 2 krijgt de rechter de mogelijkheid om ‘voorlopige vrijheidsbeperking’ van de verdachte te bevelen (artikel 2.5.4.1.1 e.v.). De schorsing van de voorlopige hechtenis verdwijnt. De NOvA staat positief tegenover het streven het aantal gevallen van voorlopige hechtenis terug te dringen, maar heeft niettemin ernstige bezwaren tegen het voorstel. Zo kan de voorlopige hechtenis – en dus ook de voorlopige vrijheidsbeperking – al worden opgelegd bij misdrijven vanaf een strafdreiging van twee jaar (art. 2.5.4.2.1 lid 1 juncto lid 2 Sv nieuw). Dat is een aanzienlijke verruiming ten opzichte van het huidige geschorste bevel van voorlopige hechtenis, die, als hoofdregel, pas bij misdrijven met een strafdreiging van vier jaar kan worden toegepast. De NOvA vindt het ook bezwaarlijk dat er geen enkele beperking is aangebracht in de vorm, mate of hoeveelheid van op te leggen voorlopige vrijheidsbeperkingen.

VOORTGANG

Wat er met alle adviezen, kritiekpunten en de uitkomsten uit de workshops van het congres in september gebeurt, is dus nog even afwachten. Dat hangt vooral van het nieuwe kabinet af. 'Een aangepaste dienstregeling willen we aan de minister, welke er dan ook zit, voorleggen', gaf secretaris-generaal Riedstra aan tijdens het congres. 'U weet uit eerdere plannings dat ministers daar vaak een uitgesproken mening over hebben.'

In zijn voortgangsrapportage aan de Tweede Kamer gaf demissionair minister Blok nog geen nieuwe, aangepaste planning aan: 'Zodra een nieuwe planning is vastgesteld, zal uw Kamer daarover worden geïnformeerd,' aldus Blok in de brief. De minister liet ook weten dat een offerte is uitgegaan aan wetenschappelijk onderzoekers en

onderzoeksgroepen om de specifieke consequenties van de modernisering van het wetboek voor de advocatuur te onderzoeken.

Uit de brief van Blok: 'De modernisering van het wetboek heeft consequenties voor de rol en verantwoordelijkheid van de verdediging, bijvoorbeeld door de uitgebreidere regeling van het vooronderzoek. Ook de wijzigingen in de regeling van het hoger beroep kunnen consequenties hebben voor de rol van de verdediging. Een vraag is voorts in hoeverre rekening wordt gehouden met een verdachte zonder rechtsbijstand.'

'Er moet gewoon goed naar alle voorstellen en adviezen gekeken worden', benadrukt Jaap Baar (1989), sinds 6 oktober voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Jonge

Strafrechtadvocaten (NVSJA) nog maar eens. Baar: 'Als de bedoeling is dat dit nieuwe wetboek mini-

'Zodra een nieuwe planning is vastgesteld, wordt de Kamer geïnformeerd'

maal honderd jaar meegaat, zoals steeds werd gezegd, dan kunnen we beter wat tijd nemen. Ik heb het ook gemerkt in het bestuursrecht met de Wabo; die aangepaste wetgeving moest er ook snel doorheen worden gedrukt. Uiteindelijk is de Wabo veel later dan gepland ingevoerd omdat er behoorlijk wat aanpassingen gedaan moesten worden, omdat sommige dingen gewoon niet klopten. Ik zou dus zeggen: doe er liever iets langer over en dan in een keer goed.' ■

“De aanstaande integratie van de onteigeningsregels in de Omgevingswet zal de gemoederen flink bezig houden”

Prof. mr. Jacques Sluysmans

HOOFDDOCENT VAN DE LEERGANG ONTEIGENINGSRECHT
RADBOD UNIVERSITEIT

Verder denken over bestuursrecht

Prof. mr. Jacques Sluysmans is onder meer hoofddocent van de Leergang Onteigeningsrecht. Als de nieuwe Omgevingswet in werking treedt, zal dat ook gevolgen hebben voor het onteigeningsrecht. In tweemaal een tweedaagse cursus biedt de leergang een goede fundering voor de onteigeningspraktijk.

U kunt zich ook aanmelden voor onder meer de volgende bestuursrechtelijke cursussen:

- Bestuursrecht verdiept
- Kabel- en leidingendag
- Webinar 'actualiteiten bestuursrecht'
- Opleiding gemeentjuristen (SBG)
- Masterclass Decision Analysis in Litigation: Procederen of schikken?
- Internationaal procederen

Kijk voor meer informatie en ons volledige cursusaanbod bestuursrecht op www.cpo.nl.

Voor scherpe denkers.

Verder denken • Scherper zijn

Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs

Advocaat Mike Ware tijdens een van de processen voor de San Antonio Four.

ZOEKEN NAAR RECHTERLIJKE DWALINGEN IN TEXAS

Vier latino vrouwen kwamen eind vorig jaar vrij uit een Texaanse gevangenis, na twintig jaar onterecht te hebben vastgezet. De San Antonio Four is de bekendste zaak van het Innocence Project of Texas. De organisatie heeft nog vijfhonderd dossiers in behandeling.

DOOR / EDWIN TIMMER

De vrijlating van de San Antonio Four, waarover de film *Southwest of Salem* werd gemaakt, was een mooi succes. Maar strafrechtadvocaat Mike Ware (63), directeur van het Innocence Project of Texas, buigt zich alweer over nieuwe zaken. Eén betreft een beroving van een 7-Eleven winkel. Ware: 'Verschillende camera's namen de gewapende overal op. Eén man is veroordeeld en zit achter de tralies. Maar hij is simpelweg niet degene die de diefstal uitvoerde! Onze man is 1 meter 92. Degene die na de overval de deur uitloopt, is ongeveer 1 meter 73. We hebben één van de beste experts voor forensische video-analyse ingehuurd. Hij sluit voor honderd procent zekerheid uit dat de veroordeelde de dader is.' De afwijkende lengte komt overeen met de eerste getuigenverklaring van de caissière. Ware: 'De verkoopster schatte de dader op 1 meter 70. Maar onder druk van de politie stelde ze

haar verhaal vervolgens compleet bij. Op basis daarvan werd de verdachte veroordeeld. Het is misschien minder aangrijpend omdat dit niet gaat om moord. Maar het is wel een duidelijk voorbeeld van een ontspoord strafproces. Ik heb goede hoop dat we voor het eind van het jaar alsnog vrijspraak en ontheffing van zijn straf bereiken.'

Vijftien onschuldig veroordeelden kreeg de organisatie het Innocence Project of Texas tot nu toe vrij. In elf jaar tijd. Een bescheiden aantal misschien als je bedenkt dat Texas 124 gevangenis telt met 141.000 gedetineerden. Maar het natrekken van de circa 150 brieven die wekelijks binnenstromen op het kantoor in Fort Worth is tijdrovend. Veroordeelden die een beroep doen op de organisatie krijgen bij het eerste telefonische contact het verzoek geduld te hebben. Wachtijd: twee jaar. Vijf advocaten behoren tot de betaalde staf van de IPOF en werken

deeltijd voor de organisatie. Ook directeur Ware leidt naast de IPOF nog zijn eigen kantoor Mike Ware Law in Fort Worth. Een wisselend aantal juristen is pro bono met IPOF-zaken bezig. Hoeveel tijd elke advocaat gratis besteedt aan de organisatie is moeilijk te zeggen. 'Maar gezien over een heel jaar steken collega's er honderden en honderden uren in,' zegt Ware. Meestal heeft de staf bij een bepaalde zaak enkele collega's op het oog heeft die zouden kunnen helpen. 'We leggen de zaak voor, en dan kan hij of zij beslissen.' Geregeld collectief overleg is er amper. 'Het meeste contact is digitaal.'

EEERLIJKE KANS

Ware: 'Wat ik heb geleerd, is dat het net zo eenvoudig is om een onschuldige persoon te veroordelen als een schuldige. Als strafrechtadvocaat kom je niet per se alleen met onschuldigen in aanraking, zeker niet. Maar te vaak geeft ons rechtssysteem ►

ALEX[®] advocaten

Hoe zou het zijn als jij – ondernemende advocaat – de mogelijkheid zou hebben om keihard te werken vanuit een nèt even wat relaxtere omgeving?

Vanaf 1 januari 2018 start ALEX advocaten midden in het gezellige centrum van Wijchen. Wij zoeken energieke, ambitieuze experts op het gebied van ondernemingsrecht, sanctierecht, vastgoedrecht of omgevingsrecht, om mee te bouwen aan ons nieuwe kantoor. Onze cliënten (ondernemingen, ontwikkelaars, bouwbedrijven, vastgoedeigenaren, beleggers en particulieren) zijn door heel Nederland gevestigd.

Voor meer informatie, bel of mail met Caren 06-13311453, carena@alexadvocaten.nl of kijk op www.alexadvocaten.nl. Natuurlijk behandelen we ieder contact vertrouwelijk.

Caren Schipperus | Frank Janzing | Pieter van Goor

WIJ ZOEKEN PARTNERS!
www.alexadvocaten.nl

Van der Meer Advocaten
zoekt per direct:
(gevorderde) advocaat(-stagiaire)/juridisch medewerker

Het kantoor is met name gericht op de asiel- en vreemdelingenrechtpraktijk. Daarnaast bestaat de praktijk ondermeer uit Sociaal Zekerheidsrecht.

Wij zoeken een enthousiaste, markante kandidaat met affiniteit met asiel- en vreemdelingenrecht. Wij bieden een professionele werkomgeving met een informele "no nonsens" werksteer.

U kunt uw sollicitatie richten aan:
Van der Meer Advocaten | Mr. A.W.J. van der Meer
Wijnstraat 209 | 3311 BV Dordrecht | T. 078 – 639 99 00

Flexchair[®] Sets you free

Rugklachten?

Pijnvrij, fit en alert
op elk moment
van de dag.

info@flexchair.com | 010 416 93 93

IJI professional partner
in foreign and
international law

✉ info@iji.nl
☎ 070 - 346 09 74
🐦 [in](#)

Het Internationaal Juridisch Instituut adviseert
sinds 1918 rechters, advocaten en notarissen over
internationaal privaatrecht en buitenlands recht

- ✓ Vermogensrecht
- ✓ Familierecht
- ✓ Internationaal procesrecht
- ✓ Uitwinning zekerheden
- ✓ Faillissementsrecht
- ✓ Aansprakelijkheidsrecht

Kijk voor een compleet overzicht van onze diensten op www.iji.nl

verdachten geen eerlijke kans op verdediging. Die ervaring heeft bij mij dit vuur aangestoken. Ik wil mensen die menen onschuldig te zijn, vertegenwoordigen in hun strijd.' Vlak na de start van het Innocence Project in 2006 beleefde het Openbaar Ministerie van Dallas County een kleine revolutie. Het kantoor van de openbaar aanklager in de Texaanse stad had een berucht imago: onbarmhartig. Craig Watkins werd er in 2007 de eerste gekozen Afro-Amerikaanse officier van justitie in de staat Texas. Hij stelde advocaat Mike Ware aan om een *Conviction Integrity Unit* (CIU) op te zetten: een speciale groep die twijfelachtige veroordelingen onder de loep neemt. Een soort intern schoonmaakteam. Het was in de Verenigde Staten zo goed als de eerste in zijn soort. 'We hadden geen idee of we überhaupt iets zouden vinden,' vertelt Ware. 'Maar in plaats van onze ogen te sluiten voor foutieve veroordelingen wilden we er juist zo

organisaties van slachtoffers evenmin. 'Al had niemand een goed argument. Want hoe kun je beredeneren dat het beter is iemand niet vrij te spreken als hij of zij geen misdaad heeft begaan? Afhankelijk van de manier waarop je telt, hadden we in korte tijd vijftien tot drieëntwintig vrijspraken.' Lessen werden ook getrokken. Bijvoorbeeld dat de politie zorgvuldiger met profielfoto's moet omgaan. En dat niet elke *jailhouse snitch* – verklikker uit de bajes – de waarheid vertelt in ruil voor strafvermindering. Het Innocence Project werkte vanaf het begin samen met de CIU in Dallas County. Ware: 'Zij brachten gevallen onder onze aandacht die ze al deels hadden uitgezocht. Dan droegen wij de bal verder.' Twee voor moord veroordeelde Afro-Amerikanen, Claude Simmons en Christopher Scott, bleken op basis van één verkeerde identificatie te zijn

veel mogelijk van leren. Alsof het een vliegtuigongeluk betrof. Motto: napluizen tot je begrijpt wat fout ging. Eén dag nadat Watkins aantrad, werd gevangene Andrew Gossett vrijgesproken. Een DNA-test sloot hem uit als mogelijke dader van een verkrachting. Watkins verscheen op die zitting en bood openlijk namens het OM zijn verontschuldigen aan. Zo'n gebaar had nog geen enkele officier van justitie ooit gemaakt.'

VERKLIKKER

Niet iedereen was blij mee met het initiatief. Zeker de politie niet. Or-

veroordeeld. Het IPOF stuitte op de ware dader die een volledige bekentenis aflegde. Ware: 'Je moet aan nemen dat voor elke persoon die wordt vrijgepleit er nog honderd onschuldig vastzitten wier straf nooit wordt rechtgezet.'

Dallas County kreeg landelijke navolging. 'Ons CIU-team trok de aandacht, want elk geval van eerherstel was aangrijpend. Het was man bijt hond.' TV-zender *Investigation Discovery* besteedde in 2009 een zesweekse serie aan het team onder de titel 'Dallas DNA'. Sindsdien schoten er CIU's op in Brooklyn, Manhattan, Los Angeles en elke stedelijke gemeente in Texas. Vorig jaar waren er al 29 in de VS. In heel het land kwam het in 2016 tot een recordaantal van 166 *exonerations* (vrijspraken), waarvan 58 in Texas. Collega-organisaties van het Innocence Project droegen hun steentje bij.

Na de CIU pakte Ware in 2011 zijn eigen praktijk op. Twee jaar geleden werd hij gevraagd als directeur van het Innocence Project. Eén element valt hem op. Elke veroordeelde die uit zijn straf en schuld is ontheven,

'Het is net zo eenvoudig een onschuldige te veroordelen als een schuldige'

komt uit een sociaal kwetsbaar milieu. 'Foutieve veroordelingen treffen vooral armere mensen, omdat rijken per definitie zelden worden beschuldigd. En als het gebeurt, dan volgt er bijna nooit een onterechte veroordeling. Je zou denken dat alleen welvarende verdachten zich een goede advocaat kunnen veroorloven, maar er is meer aan de hand. Ook personen die wij uiteindelijk vrij kregen, hadden tijdens hun veroordeling uitstekende raadsmanen.' ▶

STRAFFELOOS

Een verklaring? 'Arme mensen zijn een makkelijker doelwit voor de politie. Zeker uit een etnische minderheidsgroep. Zij hebben niet de contacten die hen een hand toesteken. Hun broer zit niet in het gemeentebestuur. Hun oom is niet de commissaris van politie. Ze zijn geen lid van de countryclub waar ze leden van de *crime commission* ontmoeten. De politie weet dat ze straffeloos kunnen optreden en dat niemand vraagtekens zet. Ik heb nooit aangetoond dat politie of aanklager wist dat ze onschuldigen de cel in stuurden. Maar ik kreeg wel het gevoel

dat het ze helemaal niets kon schelen.' Timothy Cole is zo'n schokkend geval. Halverwege de jaren tachtig

werd de Afro-Amerikaan veroordeeld voor verkrachting van een Texaanse studente. 'Dat is hem,' stelde het slachtoffer nadat de politie haar een

polaroid voorhield. Tijdens de rechtszaak hielp het Cole niets dat zijn vingerafdrukken niet overeenkwamen met die van de vermoedelijke dader. Noch dat Cole aan astma leed en de dader juist sigaretten pafte. Of dat hij een sluitend alibi had. In 1999 overleed Cole in de gevangenis aan een astma-aanval. Tien jaar later werd hij alsnog postuum vrijgesproken. Het Innocent Project bewees via een DNA-test zijn onschuld. In Lubbock is een standbeeld voor Cole opgericht.

'In het geval van de San Antonio Four – de vier Latina vriendinnen – was

'Zolang politie en openbaar aanklager opereren zonder rekenschap af te leggen, blijven de problemen bestaan'

niet hun sociale of etnische achtergrond doorslaggevend. In Bexar County in San Antonio hebben latino families juist behoorlijke politieke

invloed. Maar de vier waren wel naïef over het justitiële systeem. Ze waren nog nooit met justitie in aanraking geweest. Toen ze werden beschuldigd van satanisch misbruik wisten ze niet wat hen overkwam. Dat de jury hen makkelijk wegzette als schuldig, kwam door een ander element: ze zijn lesbisch en waren nog maar kort daarvoor uit de kast gekomen.'

FOUTMARGE

Zelfs als de foutmarge bij Texaanse veroordelingen slechts een half procent is, dan nog raakt het talrijke families. Meer dan honderduizend misdaadveroordelingen per jaar betekent vijfhonderd onschuldige celzitters. Elk jaar opnieuw.

'We weten niet goed om hoeveel mensen het gaat. We kunnen wel proberen veranderingen in het rechterlijke systeem door te voeren. Stap voor stap. Met het werk en de aanbevelingen van het Innocence Project helpen we die cultuur te veranderen. Maar we zijn er nog lang niet.'

Ware: 'Zolang de politie en de openbaar aanklager veruit de machtigste figuren zijn in het strafstelsel, en zij opereren zonder rekenschap af te leggen, blijven de problemen bestaan. Met name het Openbaar Ministerie opereert zonder enige controle. De politie zit er qua macht niet ver achter. Rechters zijn derde op grote afstand. Strafrechtadvocaten komen niet eens in de buurt. Dat machtsevenwicht moet anders. Armoede uitwissen is een ander vraagstuk, ook dat zou enorm schelen.' ■

De San Antonio Four is de naam voor de vier Texaanse vrouwen die in de jaren negentig werden veroordeeld voor groepsverkrachting van twee meisjes. Het betrof de nichtjes van één van de veroordeelden. De vier – Elizabeth Ramirez, Kristie Mayhugh, Cassandra Rivera en Anna Vasquez – kwamen vorig jaar vrij nadat het Innocence Project of Texas erin slaagde hun onschuld te bewijzen. Eén van de slachtoffers stelde zich niets van een verkrachting te kunnen herinneren. Ook het fysieke bewijs bleek bij nader inzien onbruikbaar. De documentaire *Southwest of Salem* van Deborah Esquenazi vertelt waarom juist hun seksuele voorkeur de dames de das om deed (<https://www.youtube.com/watch?v=jmHo677uB9Q>).

19^e Benelux Merkendag

Actuele
ontwikkelingen
en jurisprudentie
op merkengebied

VRIJDAG 8 DECEMBER 2017
HOTEL CROWNE PLAZA ZUID,
AMSTERDAM | 5 NOVA | 6 BMM

Sdu Opleidingen & Events organiseert voor de negentiende keer de **Benelux Merkendag**: de jaarlijkse actualiteitsdag voor de merkenrechtprofessional. Tijdens het congres wordt uiteraard weer aandacht besteed aan de actuele jurisprudentie en ontwikkelingen van 2017. Alle relevante merkenuitspraken die het Europese Hof van Justitie het afgelopen jaar heeft gewezen zullen de revue passeren.

Sprekers

mr. Aaron Hendelman, mr. Sven Klos,
mr. Koen Limperg, mr. Erik Pijnacker
Hordijk en mr. Mieke Reij

Inschrijven via www.sdujuridischeopleidingen.nl

Sdu oprecht
de beste
keuze

LANGZS jubileumcongres 2017

Seksueel misbruik:
van hands-on naar hands-off

DINSDAG 7 NOVEMBER 2017
MUNTGEBOUW, UTRECHT
5 NOVA

Op dinsdag 7 november 2017 organiseert het bestuur het **LANGZS jubileumcongres 2017** in samenwerking met Sdu met als **onderwerp: seksueel misbruik via internet.**

Sprekers:

mr. Richard Korver
mr. Corinne Dettmeijer-Vermeulen
dr. Justine Pardoën
drs. Maaike Pekelharing
mr. dr. Kai Lindenberg
mr. Marianne Kubatsch
mr. Simone van Schaik
Theo Vermeulen
mr. Nicole Smits
Jacqueline Kleijer

Inschrijven via www.sdujuridischeopleidingen.nl

 LANGZS
LANDRECHT-ADVOCATEN-EN-RECHT
GEMEELISCH-EN-RECHTSACHTOFFERS

Fonds
Slachtofferhulp

Sdu oprecht
de beste
keuze

VERSE DOCTOREN

Ze promoveerden nagenoeg tegelijkertijd, Robert Sanders (48) en Nathalie Fanoy (52). Beiden aan de UvA, bij de leerstoel advocatuur, onder toezien oog van prof. Floris Bannier. Zo is de advocatuur zomaar twee doctoren rijker.

‘ VERTROUWELIJKHEID KENT KNELPUNTEN

Het vertrouwelijkheidsbeginsel is zo belangrijk. We weten sinds de uitspraak Notaris Maas dat vertrouwelijkheid is gebaseerd op een algemeen rechtsbeginsel, niet eens op een wettelijke regeling. Het gaat vóór waarheidsvinding en is van wezenlijk belang om je rol als advocaat te vervullen. Die uitgangspositie wordt nog steeds onderschreven: in uitspraken en inmiddels ook in wetgeving. Als dat het uitgangspunt is, vroeg ik me af, hoe is dan de toepassing van de geheimhoudingsplicht en, in het verlengde daarvan, het verschoningsrecht in Nederland? Betekenen de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht dat vertrouwelijkheid hier gegarandeerd is? Welke uitzonderingen of beperkingen zijn mogelijk zonder afbreuk te doen aan dat algemene rechtsbeginsel? Ik concludeer dat het vertrouwelijkheidsbeginsel geen absoluut, volkomen recht is. Maar alleen in zeer uitzonderlijke gevallen kun je als advocaat je geheimhoudingsplicht doorbreken. Dan moet er echt sprake zijn van het voorkomen van levensbedreigende omstandigheden en een advocaat die in gewetensnood komt. Verder dan dat zou het niet moeten gaan. Bij voorkeur zou doorbreking als uitzondering op het beginsel vastgelegd worden in de wet. Als je dan je geheimhoudingsplicht moet doorbreken, zou ik willen zeggen: kies voor de minst beperkende manier. Ga niet eerst naar de politie, maar naar de deken. Verder stel ik voorop dat vertrouwelijkheid hier in belangrijke mate is gegarandeerd. Maar mijn onderzoek toont wel knelpunten aan. Zo woedt er een discussie vanuit het OM: het vertrouwelijkheidsbeginsel zou de bestrijding van criminaliteit hinderen. Nu is dat zo, maar het gaat wel om een belangenafweging. Er gaan vooral geluiden op voor interne feitenonderzoeken; daar zou het vertrouwelijkheidsbeginsel niet voor gelden. Maar het maakt niet uit welke werkzaamheden advocaten verrichten. Belangrijker is voor welk doel de advocaat is benaderd door een cliënt. Hebben de cliënt en de advocaat contact in een juridische context? Dan zijn de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht gewoon van toepassing. Ook op nieuwe activiteiten als interne feitenonderzoeken, of op mailtjes waarbij een advocaat in cc staat. Voor ik aan dit proefschrift begon, was ik zelf advocaat. Je weet natuurlijk dat je een geheimhoudingsplicht hebt, maar niet precies wat daar allemaal mee te maken heeft. Je cliënt heeft al helemaal geen idee wat het inhoudt. Advocaten zouden er eigenlijk in het eerste gesprek iets over moeten zeggen, of een passage aan moeten wijden in de opdrachtbevestiging. Dat het bijvoorbeeld ook standhoudt bij een rechter. Volgens mij gebeurt dat nog maar zelden in de praktijk.

IN DE ADVOCATUUR

DOOR / NATHALIE GLOUDEMANS-VOOGD & KEES PIJNAPPELS
BEELD / SJOERD VAN DER HUCHT

‘ TUCHTRECHT IS TWEESTROMENLAND

Mijn proefschrift ‘Orde en discipline’ gaat over de ontwikkeling van de verschillende belangen binnen het advocaten-tuchtrecht. Enerzijds de collectieve belangen, het maatschappelijk belang van een behoorlijke beroepsuitoefening en het gezamenlijk belang van de beroepsgroep. Anderzijds de individuele belangen, die van de klager en die van de beklagde advocaat.

Napoleon heeft in ons land gezorgd voor een uniform advocaten-tuchtrecht. In Frankrijk was tijdens de revolutie de advocatuur afgeschaft, maar Napoleon zag in dat advocaten onmisbaar waren voor een goede rechtspleging. Tegelijkertijd vreesde hij de mondige, goed opgeleide en goed georganiseerde advocatuur. Hij heeft het tuchtrecht dan ook gebruikt als instrument om de advocatuur onder politieke controle te brengen. Toen in 1838 de Nederlandse wetgeving werd ingevoerd, is de Hoge Raad, die de regeling van de balie heeft opgesteld, op dezelfde voet verdergegaan.

Langzaam maar zeker heeft het tuchtrecht zich vervolgens ontworsteld aan het toezicht door het Openbaar Ministerie en de rechterlijke macht. Dat vindt zijn hoogtepunt in 1952, met de Advocatenwet. Vanaf dan ligt het tuchtrecht in hoger beroep niet meer bij de rechter, maar bij het hof van discipline.

Op de procespositie van de beklagde advocaat is artikel 6 EVRM gaan inwerken. In de tuchtprocedure is het de advocaat die zich moet verantwoorden, daarbij heeft hij ook een aantal verdedigingsrechten gekregen.

Maar ook de klager heeft een steeds sterkere positie als procespartij gekregen. Oorspronkelijk kende het tuchtrecht een zuiver inquisitoir proces, ten behoeve van en uitgevoerd door de beroepsgroep. De procespositie van de klager is zodanig ontwikkeld dat hij recht heeft op toegang tot de tuchtrechter, in hoger beroep kan, zich kan laten bijstaan en inzage heeft in de processtukken, terwijl het ooit de vraag is geweest of een klager wel kennis zou mogen nemen van de beslissing naar aanleiding van zijn klacht. Nu is er eerder sprake van een accusatoir proces, waarbij de klager en de advocaat tegenover elkaar staan voor de tuchtrechter. Stilaan moeten we ons de vraag stellen of de tuchtrechter, ook uit oogpunt van proceseconomie, een rol kan gaan spelen bij het compenseren van een gedupeerde klager.

Daarnaast heeft ook het inquisitoire proces zich verder ontwikkeld, waarbij de deken in zijn versterkte rol van toezichthouder met een ambtshalve klacht het algemeen belang behartigt.

De conclusie is dat het advocatentuchtrecht zich heeft ontwikkeld tot een tweestromenland.

ALLE
HENS
AAN
DEK BIJ
DE **NIEUWE**
PRIVACYWET

DOOR / BENDERT ZEVENBERGEN

Volgend jaar treedt de Europese privacyverordening in werking. De wet is verre van perfect. Niettemin moeten bedrijven die persoonsgegevens beheren aan de slag.

De waarschuwingen voor de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) zijn niet van de lucht. Menig bedrijf zou zijn zaken nog niet op orde hebben als de wet volgend jaar mei van kracht wordt. De tijd begint te dringen. De opwinding is begrijpelijk. Voor alle instellingen die systematisch persoonsgegevens verzamelen en verwerken, betekent de AVG een nieuwe aanscherping van de nu geldende eisen. Het onderwerp ligt bovendien gevoelig. Overtreding van de voorschriften kan een deuk geven in de reputatie. Daarnaast kunnen er onder de AVG hoge boetes worden uitgedeeld.

De AVG vervangt de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp), die is gebaseerd op de Europese Privacyrichtlijn van 1995. De huidige en komende privacywetgeving regelt kort samengevat dat verwerking van persoonsgegevens alleen onder voorwaarden mag. Een van die voorwaarden is dat steeds sprake moet zijn van een grondslag voor verwerking. Daar is aan voldaan wanneer de betrokkene toestemming geeft, wanneer de gegevens noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van een overeenkomst of wettelijke plicht, of als de verwerking noodzakelijk is voor het uitvoeren van een publiekrechtelijke taak of een gerechtvaardigd belang dient. Andere principes zijn doelbinding, borgen van kwaliteit en relevantie van gegevens, geheimhouding, beveiliging en transparantie. Verzamelen en verwerking van gegevens die betrekking hebben op zaken als godsdienst, ras, seksuele geaardheid en gezondheid – de ‘bijzondere persoonsgegevens’ – zijn in beginsel verboden.

OVERTROKKEN

Mark Jansen (34), privacy-advocaat bij Dirkzwager in Arnhem, ziet geen reden voor ophef. ‘Als je als instelling in paniek raakt over de nieuwe Verordening, dan heb je kennelijk je zaakjes onder de huidige wetgeving nog niet op orde.’

Inhoudelijk verschillen de AVG en de Wbp volgens Jansen voor wat betreft de vraag wat er wel of juist niet met persoonsgegevens mag gebeuren niet veel van elkaar. ‘De zorg draait kennelijk om de nieuwe bijkomende verplichtingen die aan instellingen worden gesteld, de zogenoemde compliance-eisen.’

Op grond van deze eisen moet een bedrijf vooraf inzichtelijk maken hoe het omgaat met verwerking van persoonsgegevens. Daarbij moeten

vragen worden beantwoord als voor welke doelen persoonsgegevens worden verwerkt, hoelang gegevens worden bewaard en met welke derde partijen gegevens worden uitgewisseld. Alle partijen moeten daarover transparant zijn richting betrouwen. De grotere bedrijven (meer dan 250 personeelsleden) en bedrijven die gevoelige gegevens verwerken, moeten bovendien een intern register bijhouden van alle verwerkingsactiviteiten. ‘Er wordt gevreesd voor veel

‘Er wordt gevreesd voor veel papierwerk en hoge kosten’

papierwerk en hoge kosten. In veel gevallen gaat het echter om een eenmalige inspanning, daarna is het een zaak van bijhouden.’

Jansen noemt de uitgebreide verantwoordingsplicht juist een goede uitbreiding van de AVG. ‘Als je als instelling de privacy van je klanten serieus neemt, zijn het goed organiseren en documenteren van je processen een noodzakelijke voorwaarde.’

Wat volgens Jansen wel in de papieren kan lopen, is het aanstellen van

de functionaris voor de gegevensbescherming (FG) die verplicht wordt voor grote instellingen die persoonsgegevens verwerken, of kleinere die zich met bijzondere persoonsgegevens bezighouden. Deze functionaris moet de betreffende instelling onafhankelijk adviseren en informeren over de wettelijke plichten, toezien op de naleving ervan en samenwerken met de toezichthouder. ‘Er zijn op dit moment al een paar honderd FG’s onder de Wbp, maar slechts een handjevol doet het fulltime. Onder de AVG wordt er meer van FG’s verwacht. Dit wordt vermoedelijk de grootste kostenpost voor instellingen.’

WERK

Ook Gerrit-Jan Zwenne (50) moet weinig van de paniek hebben. De advocaat bij Brinkhof in Amsterdam en hoogleraar Recht en de informatiemaatschappij aan de Universiteit Leiden ziet dat adviseurs soms ‘heftige gevoelens’ hebben bij privacy. ‘Je moet niet vanuit de onderbuik reageren. Als advocaat moet je naar de regels kijken. Ook in ►

MARK JANSEN

Rechter in opleiding met ruime juridische werkervaring

36 uur per week, locaties Arnhem en Zutphen

Wij zoeken goede juristen, nieuwsgierige mensen en kritische denkers die een bijdrage willen leveren aan het vertrouwen in de rechtstaat. Juristen die er elke dag opnieuw naar streven om samen met collega's het beste resultaat af te leveren.

Bent u zoek naar unieke professionele mogelijkheden? Een functie als rechter geeft u de kans om meer rechtsgebieden grondig en van alle kanten te leren kennen én er invloed op uit te oefenen. Binnen de rechtbank Gelderland hebben we twee opleidingsplaatsen beschikbaar per 1 april 2018.

U zult in beginsel in twee teams met twee verschillende rechtsgebieden worden opgeleid en na de opleiding bent u in meerdere teams inzetbaar. Als jurist met ervaring binnen het

belastingrecht wordt u gedurende de eerste jaren na afronding van uw opleiding in beginsel in dat rechtsgebied ingezet. U bent bereid om op termijn op meerdere locaties en in andere afdelingen ingezet te worden.

Wij vragen

U voldoet aan de formele vereisten voor een rechterlijke benoeming

De rechtbank Gelderland

Werken bij de rechtbank Gelderland betekent werken in een professionele organisatie die een onmisbare rol heeft in het maatschappelijk verkeer. Wij zijn een lerende organisatie en stimuleren het geven en ontvangen van feedback. Kernwaarden die wij hanteren in onze manier van werken zijn vertrouwen, verbinding en verantwoordelijkheid.

Uw reactie

Voor functie-inhoudelijke informatie of informatie over de opleiding kunt u contact opnemen met Margreet Blaisse (president) via 088-3618873. Ook kunt u contact opnemen met Marijn Steketee (rio) via 06-11835622 of Tijmen Ritzer (rio) via 06-46117507.

U kunt uw sollicitatie met bijlagen tot en met donderdag 26 oktober aanstaande richten aan de LSR via het digitale sollicitatieformulier te vinden op: www.werkenbijderechtspraak.nl, rechter of raadsheer worden, rechtbank Gelderland, solliciteer, start formulier.

Acquisitie naar aanleiding van deze advertentie wordt niet op prijs gesteld.

de Rechtspraak

Rechtbank Gelderland

het geval van de AVG zijn er allerlei verfijningen en nuanceringen die de wetgeving minder heftig maken dan op het eerste gezicht soms lijkt.'

'De komst van de AVG zal nog meer werk geven'

Zwenne houdt zich als privacy-advocaat vooral bezig met advisering, net als zijn naar schatting zeshonderd collega's in Nederland. Klanten zijn vooral banken, ziekenhuizen, online-dienstverleners, telecombedrijven en overheidsinstellingen – partijen die doorgaans intensief persoonsgegevens verzamelen en verwerken. Degene die beschermd moet worden, de burger, roept sporadisch juridische hulp in.

Zwenne juicht het net als Jansen toe dat bedrijven en overheden zich uitgebreider moeten verantwoorden over de verwerking van persoonsgegevens. Hij denkt echter dat dit

voor de meeste bedrijven geen grote schok zal zijn. 'In bijvoorbeeld de banken- en telecomsector hebben bedrijven zich nu al aan strenge regelgeving te houden. Die zijn gewend om hun processen te documenteren en zich over hun beleid te verantwoorden.'

Toch verwacht Zwenne net als zijn collega's dat de vraag naar zijn adviesdiensten verder toeneemt. 'Dat zagen we al in 2016, toen er werd geëist dat datalekken binnen bepaalde tijd aan de toezichthouder en de betrokkenen worden gemeld en er voor het eerst boetes konden worden opgelegd bij het niet-naleven van de wettelijke voorschriften. De komst van de AVG zal nog meer werk geven.'

TECHNOLOGISCHE ONTWIKKELING

Het is volgens Zwenne vooral de snelle technologische ontwikkeling die de wetgever en de betrokken instel-

lingen voor uitdagingen plaatst. 'Het moeilijke is dat we de ontwikkelingen op het gebied van privacy en persoonsgegevens vaak nog niet zo goed begrijpen, maar dat er wel de behoefte is om er iets aan te doen. Alleen al tijdens het wetgevingstraject van de AVG tussen 2012 en 2016 is er veel gebeurd, al is het maar de toegenomen intensiteit waarmee data worden verwerkt en verstuurd. Ik wil niet zeggen dat de wet niet goed is, maar die sluit wellicht niet altijd aan.'

Zo zal het volgens Zwenne pas over tien of vijftien jaar juridisch duidelijk worden wat sociale media als Facebook of Tinder in combinatie met een steeds hogere datasnelheid voor invloed hebben op onze privacy. Hij geeft ter illustratie de compacte fotocamera waarmee Kodak in 1890 op de markt kwam. 'Dat was in combinatie met snellere distributie van kranten een revolutie. Je kon ineens een foto maken van iemand in een restaurant met een vrouw die niet de zijne was en deze snel en op grote schaal verspreiden. Niemand realiseerde zich op dat moment dat dit enorme gevolgen had op de privacy van mensen. Het duurde decennia voordat het recht enigszins was uitgekristalliseerd over hoe hiermee om te gaan.'

De advocaat denkt dat de verwachtingen over de huidige privacywetgeving daarom niet te hoog moeten zijn. 'Het is een gegeven dat er bij de voortdurende technische ontwikkeling veel rechtsonzekerheid is. Over vijf jaar zal het in elk geval wat beter zijn als de AVG jurisprudentie heeft opgeleverd. In de tussentijd moet je je realiseren dat de nieuwe wet niet perfect is.'

COMPROMIS

Advocaat Hester de Vries (54) van Kennedy Van der Laan acht privacywetgeving vanwege de snelle ontwikkelingen van groot belang. 'Door de technologische ontwikkeling worden persoonsgegevens op steeds nieuwe manieren verzameld ▶

GERRIT-JAN ZWENNE

en gecombineerd. Vervolgens worden er voor mensen allerlei beslissingen genomen waar ze zich niet of onvoldoende bewust van zijn. Met de nieuwe wetgeving wil de Europese Commissie de privacy van de burger beter beschermen en het vertrouwen in de digitale economie vergroten. Ik steun dit streven, maar het is de

vraag of het ook gelukt is.'

De Vries, ook voorzitter van de Vereniging Privacyrecht, betreurt de moeizame totstandkoming van de AVG. 'Er wordt gezegd dat de AVG het meest gelobbyde stuk is uit de geschiedenis van het Europees Parlement. Het gaat om negentig artikelen. Er waren meer

dan vijfduizend amendementen. Uiteindelijk kwam er een tekst waarvan de bepalingen soms onderling niet stroken of niet aansluiten bij de overwegingen uit de preambule. Dat klemt. Ook omdat de parlementaire toelichting waar we zo gewend aan zijn, ontbreekt.'

Volgens Jansen is de AVG 'kapotgelobbyd'. 'De ambitie om tot echte Europese harmonisatie te komen, is niet waargemaakt. De AVG is op onderdelen nog meer versnipperd dan de Richtlijn. Dat is vooral verwarrend voor bedrijven die internationaal werken.'

Ook is het volgens Jansen niet gelukt dat bedrijven die in verschillende Europese lidstaten actief zijn, met slechts één toezichthouder te maken krijgen – de zogenoemde *one stop shop*. 'Dit kwam er politiek niet door. Nu is de toezichthouder in de hoofdvestiging van de instelling weliswaar de coördinerend toezichthouder, maar ook andere toezichthouders hebben wat te zeggen. In zijn algemeenheid is de AVG een compromisproduct. De belangrijkste ambities zijn niet gehaald.' ■

Hoge boetes – op papier

Onder de nieuwe Verordening worden de boetes die aan instellingen kunnen worden uitgedeeld aanzienlijk verhoogd. Onder de Wbp bedraagt de maximale boete 820.000 euro. Wordt een van de beginselen van de AVG overtreden, dan kan de boete tot 20 miljoen euro oplopen, of vier procent van de wereldwijde omzet als dat bedrag hoger uitkomt.

In Nederland ziet de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) toe op naleving van de wet. Sinds 2016 kan de AP boetes geven, maar deed dit tot dusver niet.

Zou de AP op dit moment toch een instelling willen bestraffen, dan moet het wel eerst een bindende aanwijzing geven, behalve in het geval van opzettelijke of ernstig verwijtbare nalatigheid. 'Dit was het gevolg van kritiek van de Raad van State op het geven van boetes door de AP,' zegt De Vries. 'Het geven van boetes zou volgens de Raad in strijd zijn met het *lex certa*-beginsel, omdat de voorschriften in de privacywetgeving voor een belangrijk deel zijn gebaseerd op open normen.'

Welke middelen de AP onder de nieuwe Verordening krijgt, is nog onduidelijk. De Nederlandse wetgever werkt nog aan de uitvoeringswet voor het handelen van de toezichthouder onder de AVG. Dat wetsvoorstel is er alleen nog in conceptvorm en het wordt spannend of deze wet het *Staatsblad* haalt voor de AVG in mei 2018 van kracht is geworden. 'Voorlopig is de drempel van de bindende aanwijzing niet opgenomen,' zegt De Vries. 'Dat geeft extra onzekerheid, omdat bedrijven gezien de open formulering van materiële voorschriften niet altijd weten waar ze aan toe zijn. En de AP blijkt tot nu niet bereid om vooraf sturing te geven in concrete situaties, ook al bel je ze en leg je een zaak aan ze voor.'

De Universiteit Leiden organiseert op 24 november in Amsterdam voor de achtste keer het Nationale Privacycongres. Deelname levert 5 PO-punten op. Inschrijven kan via de website www.leidenlawconference.nl.

Legal Eagle gaat stoppen Stap nu over op AdvocaatCentraal

Geen dubbele kosten, binnen één uur klaar

Wachten op de afloop van uw Legal Eagle contract is niet nodig. U begint pas te betalen na afloop van uw Legal Eagle overeenkomst. De overstap is binnen een uur gerealiseerd.

AdvocaatCentraal: continuïteit en zekerheid

- ✓ Eenvoud in gebruik met alles wat een advocaat nodig heeft.
- ✓ De laagste kosten per gebruiker.
- ✓ Unieke integratie met Outlook voor e-facturatie en opslag e-mail.
- ✓ Geen server meer nodig, uw data veilig in onze Nederlandse cloud.

"Wij zijn met onze vestigingen in Putten en Nijkerk overgestapt van Legal Eagle naar AdvocaatCentraal. Dat verliep bijzonder snel en soepel."

AdvocaatCentraal is een zeer gebruiksvriendelijk en compleet systeem. De helpdesk van AdvocaatCentraal is kundig en hulpvaardig."

mw. mr. Mirjam Broersma
BBM Advocaten

"Het besluit om de overstap te maken van Legal Eagle naar AdvocaatCentraal was letterlijk een gouden greep. Mede dankzij AdvocaatCentraal heb ik écht grip op de zaak en goed financieel inzicht."

mr. James Leliveld
Leliveld Advocaten

Al meer dan **700** kantoren werken tot volle tevredenheid met AdvocaatCentraal.
Wij laten u ook graag kennismaken.
Bel nu (035) 543 55 66

T (035) 543 55 66
M info@advocaatcentraal.nl
W www.advocaatcentraal.nl

ADVOCAAT CENTRAAL

Telefoonservice voor de advocatuur

Telefoonservice

Agendabeheer

Opvang Overflow

Wij werken voor +200 advocatenkantoren, kennen de juridische terminologie en werken discreet

Call Care Nederland | 010 - 280 3333 | info@callcare.nl | www.callcare.nl

CIVIELE CASSATIE, PROCESBEGELEIDING OF
PREJUDICIËLE VRAAG BIJ DE HOGE RAAD?

Alt Kam Boer advocaten

Zie onze website www.altkamboer.com voor een track record over de afgelopen 17 jaar. Vaste prijsafspraken mogelijk.

Info: mr H.J.W. Alt
PB 82228, 2508 EE Den Haag
T: 070 - 358 94 79 | F: 070 358 51 97
E: alt@altkamboer.com

Vacature advocaat-medewerker vastgoedrecht, huurrecht en arbeidsrecht

Advocatenkantoor Bosman te Arnhem is **per direct op zoek** naar een advocaat-medewerker in het bezit van een stageverklaring en een bij voorkeur notariële opleiding, met reeds enkele jaren ervaring binnen het vastgoedrecht, huurrecht en arbeidsrecht.

 **ADVOCATENKANTOOR
BOSMAN**

Voor de uitbreiding van het kantoor zijn wij op zoek naar een ambitieuze collega met een voltooide stage en minimaal drie jaar werkervaring als advocaat in het vastgoedrecht, huurrecht en arbeidsrecht. De kandidaat is niet alleen ambitieus, commercieel en zelfstandig maar tevens empathisch en communicatief zeer begaafd. Vereist wordt diepgaande kennis van het privaats- en publiekrecht binnen het vastgoedrecht en een goede kennis van het huurrecht en arbeidsrecht alsmede kennis van het vermogensrecht in brede zin. Je ziet het als een uitdaging om de jouw toebedeelde praktijk zelfstandig verder uit te bouwen. Bij gebleken geschiktheid bestaat er op termijn de mogelijkheid tot toetreding tot een samenwerkingsverband.

Mail jouw motivatie en CV naar info@bosman-advocaten.nl t.a.v. de heer mr. M.E. Bosman of bel voor meer informatie naar 026 - 388 23 51.

www.bosmanadvocaten.nl

GEZIEN

BEELD VANUIT DE RECHTZAAL

Welk beeld geeft Hollywood van het rechtssysteem? Hoe verandert het mogen tonen van beelden in de rechtszaal het procesrecht? En wat is in algemene zin de functie van beelden bij juridische communicatie?

In *Beeldvorming voor rechtsvorming – Hoe het recht in beeld wordt gebracht* (2017, Boom juridisch), ontstaan onder redactie van Inge van der Vlies, voormalig hoogleraar Staats- en Bestuursrecht, Kunst en Recht, beschrijven zes auteurs verschillende aspecten van de rol van beeld in het recht.

In het eerste deel van de bundel komen de ontwikkeling van beeldtaal en het gebruik daarvan in de rechtszaal aan bod. De tweede helft omvat de visie op het recht in films en tv-series. Hoewel in de inleiding

wordt gepoogd een overzichtelijke weergave van de inhoud van het boek te geven, oogt het geheel rommelig. De rode draad ontbreekt. Een vreemde eend in de bijt vormt het hoofdstuk over tolken in de rechtszaal. Enkel écht interessant zijn hoofdstuk drie ('beeldgebruik in een eerlijk proces') en vijf (over *Law & Order* en *NCIS* als geloofwaardige fictie). Daarmee is het idee van het boek interessanter dan de uitwerking.

Sylvia Kuijsten

GOED VAN VERTROUWEN

In een oogwenk bepalen we of we een ander mogen. In hetzelfde tijdsbestek schatten we in of iemand te vertrouwen is. Intuïtie blijkt echter vaak een slechte raadgever.

In *Intuïtie maakt meer kapot dan je lief is* (2017, Prometheus) beschrijft hoogleraar Rechtspsychologie Harald Merckelbach (1959) hoe we onze onderbuikgevoelens maar beter kunnen wantrouwen. In zestien hoofdstukken laat hij zien hoe verraderlijk een sympathiek ogende boef is en hoe verstandig lijkende rechters, officieren van justitie en advocaten toch

hopeloos de mist in kunnen gaan. Merckelbach spreekt uit ervaring: hij trad vaak op als getuige-deskundige in strafzaken en kent het klappen van de zweep. Een boek dat uw morele kompas aanscherpt en laat zien dat rationeel denken niet altijd meevalt.

Sylvia Kuijsten

KEI EN NIET-KEI GEBUNDELD

Het *Compendium Burgerlijk Procesrecht: wie haalde zijn tentamen er niet mee? Voor Procederen in KEI-zaken is er alvast een aparte uitgave.*

Met het programma Kwaliteit en Innovatie (KEI) is het *Compendium Burgerlijk Procesrecht* aan een nieuwe, 21e druk toe. Vooruitlopend op die uitgave is hoofdstuk 6a over KEI alvast aangepast en apart gepubliceerd als supplement bij de 20e druk. Robert Hendrikse, advocaat bij Van Doorne en docent nationaal en internationaal burgerlijk procesrecht aan de Universiteit van Amsterdam (tevens een van de auteurs van de *Kroniek Burgerlijk Procesrecht* in dit nummer) zorgde voor de aanvulling en actualisatie van de tekst. Het resultaat kreeg de naam *Compendium Burgerlijk Procesrecht – Procederen in KEI-zaken* (2017, Wolters Kluwer).

Nu KEI gefaseerd wordt ingevoerd, zal de praktijk waarschijnlijk enkele jaren met twee regimes te maken krijgen: wat geldt in KEI-zaken en wat in niet-KEI-zaken. Deze uitgave bevat een geïntegreerde wettekst van de beide Rv's. Zo is in één oogopslag duidelijk wat wanneer van toepassing is. In cursief staan de wijzigingen op grond van de KEI-wetgeving. Wat geldt in niet-KEI-zaken is doorgedaald, maar nog wel leesbaar.

Nathalie Gloudemans-Voogd

HET RECHT OP ZWEETVOETEN

Kun je een boete krijgen voor zweetvoeten? Het antwoord op die vraag maakt inzichtelijk dat het recht niet alleen een serieuze zaak is, maar ook spannend, grappig, interessant, ontroerend en soms ronduit bizar.

In *De zweetvoetenman – over rechtszaken & regels (en een hoop gedoe)* (2017, Lemniscaat) beschrijven auteur Annet Huizing en illustrator Margot Westermann onder het mom van ‘het recht is overal’ opvallende rechtszaken. Het boek is voor iedereen van 11 tot 111 jaar en voor advocaten een feest van herkenning. Zo behoren de taart met rattengif (Hoornse taart) en het Azewijnse paard tot de standaard collegestof van elke juridische opleiding en spreekt de zaak van Lucia de B. nog steeds tot de verbeelding. Ook meer actuele onderwerpen passeren de revue. Denk aan het recht om vergeten te worden, de juridische gevolgen van de uitroep ‘F*ck de koning!’ en de vraag of Jeroen van der Boom het liedje *Mag ik dan bij jou* van Claudia de Breij jatte. Naast bekende rechtszaken heeft het boek in het midden uitklapbare schema’s met informatie over onder andere de stap naar de rechter, de gang van zaken in de rechtszaal en de procedure van strafbaar feit tot straf. Een divers boek met laagdrempelige teksten en werkelijk prachtige illustraties.

Sylvia Kuijsten

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Nepnieuws

Als je als advocaat berichten van derden op je Facebookpagina zet, moet je wel opletten natuurlijk. Verspreiding van nepnieuws is ongewenst. De Haagse raad van discipline geeft duidelijke criteria.

Mr. X zet regelmatig berichten van derden op de Facebookpagina van haar kantoor die te maken hebben met de jeugdzorg. Zo ook een bericht met een krantachtige lay-out en de kop: ‘Het doek valt voor de jeugdzorg instelling “William Schrikker”’. Strecking van het verhaal: door graaiende bestuurders, machtsmisbruik, bedrog en mismanagement stevent William Schrikker in grote vaart af op de afgrond. Herkomst: een actiegroep, ‘Werkgroep [X]’.

De jeugdzorginstelling vraagt om verwijdering; het gaat volgens hen om nepnieuws. Mr. X checkt wat cijfers die in het artikel staan met de jaarcijfers van de instelling – die kloppen. Ze belt met iemand van de Werkgroep – die vertelt dat het artikel in *NRC* zal komen, en stuurt haar ten bewijze daarvan een e-mailwisseling met een *NRC*-redacteur waaruit dat zou blijken. Mr. X besluit het bericht niet te verwijderen, maar doet dat later op advies van de deken alsnog. Het artikel is nooit in *NRC* verschenen. Had mr. X het bericht mogen plaatsen? De instelling vindt natuurlijk van niet en baseert dat op gedragsregels 30 en 31 – al vallen die onder de ‘praktijkregels’: niks zeggen waarvan je kunt snappen dat het lariekoek is, en niet onnodig grieven. De raad van discipline haalt (een deel van) regel 2.6 van de Euro-

pese gedragscode erbij – al lijkt die regel te slaan op publicaties over de advocaat zelf.

Volgens de raad staat het een advocaat in beginsel vrij om publicaties van derden te publiceren, maar is het verstandig om de herkomst te vermelden. Of het bericht klopt hoeft je niet te controleren, tenzij er op basis van de inhoud, vorm of bron reden is om daaraan te twifelen. Is de informatie evident onjuist, dan welodeloos of ongefundeerd beschuldigend of beschadigend, dan mag je niet publiceren. Daarbij moet je bedenken dat het publiek mogelijk meer waarde aan het bericht zal hechten als het bij een advocaat vandaan komt, zeker als het over diens specialisme gaat. Deze regels toepassend vindt de raad dat mr. X niet fout heeft gehandeld. De cijfers bleken immers te kloppen, en het was ook niet onbegrijpelijk dat mr. X de Werkgroep had geloofd dat het artikel in *NRC* zou verschijnen. Mr. X had ook niet meteen hoeven begrijpen dat het artikel *NRC*-onwaardig was, zoals de instelling had aangevoerd. Daar zal *NRC* niet blij mee zijn. Het stuk zit vol spelfouten, en de inhoud is ook niet je dat. Had mr. X dat niet meteen kunnen zien? Hoger beroep staat nog open.

👉 Op de website Advocatenblad.nl verschijnt elke woensdag een nieuwe tuchtrechtcolumn van Trudeke Silleviss Smitt.

VOORTMODDEREN MET DE MASSACLAIMS

Het lijkt zo'n simpel idee. Misleide beleggers, eierboeren, dieselrijders of gedupeerden van Groningse aardbevingen slaan de handen ineen, zamelen wat geld in voor een advocaat en maken als groep een vuist tegen de veroorzaker van de schade. David tegen Goliath, de kleine man tegen het grootkapitaal. De praktijk is complexer. Nederland loopt in Europa al jaren voorop

in *class action*, de massaclaim is *big business* geworden. Dat brengt risico's met zich mee. Het schikken van het ene schandaal kan leiden tot nieuwe schandaaltjes, controverses en ondoorzichtige praktijken. Met als eindresultaat dat de gedupeerde er bekaaid vanaf komt. Het wetsvoorstel moet daarin verandering brengen, maar schiet volgens deskundigen zijn doel voorbij. 'Een papieren tijger,'

oordeelt de Tilburgse hoogleraar Massaschade Ianika Tzankova: 'Ik vraag me af of dit gebruikt gaat worden.' 'Het idee was een gang naar de rechter als stok achter de deur,' zegt Rutger ten Heuw, senior jurist bij ConsumentenClaim: 'Maar dit wetsvoorstel geeft de rechter te vroeg een te grote rol.' Ook de beleggersvereniging VEB, die in Nederland de meeste ervaring

© Shutterstock, beeldbewerking Ronald Brokke

Bijna niemand lijkt tevreden over het wetsvoorstel Afwikkeling van massaschade. Terwijl de politieke besluitvorming stilligt, gaat de juridische praktijk gewoon verder.

DOOR / MARCO DE VRIES

heeft opgedaan met massaclaims, spreekt zich op haar website tegen het voorstel uit.

MOTIE-DIJKSMA

Sinds begin jaren negentig biedt artikel 3:305a BW een stichting of vereniging de mogelijkheid om namens een groep gedupeerden een bedrijf aansprakelijk te stellen. Met zo'n rechterlijk oordeel staan gedupeerden sterker in de

onderhandeling over een concrete schaderegeling en wordt er sneller een schikking bereikt. Sinds 2005 biedt de Wet collectieve afwikkeling massaschade (WCAM) de mogelijkheid om zo'n schikking algemeen verbindend te laten verklaren door het Hof Amsterdam. De schikking geldt dan niet alleen voor de achterban van de claim-stichting, maar in principe voor alle gedupeerden. De WCAM, die tot nu toe acht keer

werd toegepast, maakte Nederland aantrekkelijk voor het beslechten van internationale disputen zoals bij de zaken Converium en Petrobras. Toch constateerde Sharon Dijkma in een motie die in 2011 door de Kamer werd aangenomen dat 'consumenten op grote schaal schade lijden (...) en dat deze schade veelal niet wordt vergoed'. Bedrijven kunnen namelijk nog niet gedwongen worden over de brug te komen bij een collectieve schadeclaim en de Kamer vond dat dat moest veranderen.

Drie jaar later was het concept-wetsvoorstel klaar. Er kwam veel protest vanuit het bedrijfsleven. De Amerikaanse Kamer van Koophandel waarschuwde Den Haag zelfs voor Amerikaanse toestanden en 'blackmail litigation'.

De minister benoemde een juristengroep die mocht meepraten over een nieuwe tekst. 'Die juristengroep bestond vooral uit advocaten die normaal voor de grote bedrijven optreden en juristen van belangenorganisaties. Dat zie je terug in het huidige wetsontwerp,' zegt Patrick Haas van AKD Advocaten, die namens dieselrijders een claim voorbereidt tegen Volkswagen.

RIGIDE

Alle claimstichtingen die zich straks melden voor een zaak worden door de rechtbank getoetst of ze voldoende representatief zijn, expertise en toezicht in huis hebben en genoeg geld om een procedure te ►

November vorig jaar presenteerde justitieminister Ard van der Steur het aangepaste wetsvoorstel Afwikkeling van massaschade in een collectieve actie (AMCA). In december stelde de vaste Kamercommissie een lange lijst kritische vragen, maar in januari trad de minister af en sinds maart is het kabinet demissionair en het onderwerp controversieel verklaard.

Ondertussen is de jurisprudentie verder gegaan met opmerkelijke uitspraken over claims tegen bijvoorbeeld Dexia, de Staatsloterij en Fortis. Is het wetsontwerp achterhaald? Is het door de lange en moeizame voorgeschiedenis een compromis geworden waar niemand op zit te wachten?

Juristen uit de praktijk vinden het in elk geval positief dat de kern van de zaak nu wordt geregeld: artikel 3:305a BW wordt uitgebreid met de mogelijkheid om straks een schadebedrag af te dwingen bij de rechter. Ideële instellingen kunnen de nieuwe procedure gebruiken om op te komen voor bijvoorbeeld milieubelangen. Massaclaims kunnen straks door een stichting of vereniging worden aangemeld bij de Rechtbank Amsterdam waarna andere belangenorganisaties zich mogen voegen in de zaak. De rechtbank beoordeelt alle partijen op hun merites en stuurt ze naar de onderhandelingstafel. Als ze niet tot een schikking komen, kan de rechtbank uiteindelijk zelf een schaderegeling opleggen.

kunnen afmaken. Wie niet aan de eisen voldoet, is niet-ontvankelijk. De grootste club krijgt de status van 'exclusieve belangenbehartiger' en mag de regie voeren.

'Het is prima om hoge eisen te stellen, maar de waarborgen die dit wetsvoorstel verlangt van een claim-instelling zijn te

rigide en kosten veel geld,' vindt Rutger ten Heuw: 'Die mensen van statuur in je bestuur en raad van toezicht moet je allemaal betalen. Als

jouw stichting een ton per jaar kost, tien jaar lang, dan kan de achterban dat nooit opbrengen.

Dat kan alleen maar met externe financiers. Een door gewone burgers opgerichte claim-stichting die met een bescheiden inleg een advocaat inhurt, doet straks niet meer mee. Dat vinden we jammer.'

Er zijn voorbeelden van low budget-claimorganisaties die het onderste uit de kan halen voor hun achterban. Stichting Koersplandewegkwijt haalde tot aan de Hoge Raad haar gelijk tegen Aegon. De vereniging

Consument en Geldzaken voert 'de langstlopende collectieve rechtszaak' tegen aanbieders van aandelen-lease. Maar met een achterban van twintig-duizend gedupeerden die allemaal een paar tientjes betalen kun je amper een advocaat betalen en blijft er weinig over voor professioneel

'Een papieren tijger. Ik vraag me af of dit gebruikt gaat worden'

bestuur en toezicht.

Hoogleraar Tzankova, voorheen als advocate en tegenwoordig als zelfstandig adviseur betrokken bij de afwikkeling van massaschades, vindt het juist goed dat de lat hoger gelegd wordt. 'Het is voor huis-tuin-en-keukenstichtingen vaak een probleem om een grote achterban te werven en de financiering op orde te krijgen. En is er dan genoeg geld in kas of moet je terug voor een tweede of een derde ronde? Deze praktijken zijn riskant mede door het gebrek aan toezicht.'

De Staatsloterijkwestie is hier een voorbeeld van. Jarenlang liet de Staatsloterij het lot vallen op niet-verkochte loten. Stichting Loterijverlies haalde na jaren procederen haar gelijk, maar raakte daarna zelf in opspraak. Tzankova zat in het bestuur van een nieuwe stichting die dit voorjaar wél een schikking met de Staatsloterij wist te sluiten. De kosten van deze schikking werden niet voorgeschoten door de achterban, maar uiteindelijk betaald door de Staatsloterij. Over het behaalde resultaat voor de gedupeerden – een extra trekking – zijn de meningen verdeeld.

GELDSCHIETERS

In veel andere zaken worden massaclaims voorgefinancierd door een *litigation funder*, een geldschieter die een percentage van de uiteindelijke schikking bedingt. 'Er wordt hier in de advocatuur nog moeilijk over gedaan, maar er is vaak gewoon geen andere goede manier,' aldus Tzankova: 'Een *litigation funder* kan een vermogende particulier zijn, een pensioenfonds, een verzekeraar of een *hedge fund* op zoek naar rendement. Soms willen ze buiten beeld blijven, soms niet. Ik was zelf als adviseur verbonden aan twee beursgenoteerde bedrijven die zich hiermee bezighouden.'

'Wij zijn eigenlijk ook een *litigation funder*,' zegt Rutger ten Heuw: 'ConsumentenClaim is een bv en we werken samen met bijvoorbeeld de Consumentenbond, maar ook met kleine ad-hocstichtingen. Altijd op *no cure, no pay*-basis. Wij faciliteren, steken er tijd en geld in. We nemen risico in ruil voor een percentage.' De rol van externe geldschieters blijft onbesproken in het wetsvoorstel. Ook in de door de sector zelf opgestelde Claimcode staan geen richtlijnen voor de provisie die een funder mag bedingen voor het risico dat de zaak uiteindelijk verloren wordt. Wel

is er een recente beschikking van het Hof Amsterdam over de Fortis-claim. Beleggersvereniging VEB sloot samen met een aantal commerciële stichtingen een record-schikking van 1,2 miljard euro om beleggers te compenseren voor het ABN AM-RO-Fortis debacle uit 2007.

Voor zichzelf bedong VEB een *fee* van 25 miljoen. Ook de betrokken commerciële stichtingen zullen naar verwachting tientallen miljoenen aan de deal verdienen. 'Als je in Nederland een schikking wilt treffen voor beleggers, dan is dat bijna onmogelijk zonder de VEB aan tafel te hebben,' betoogde VEB-advocaat Paul Coenen voor de rechter: 'Je hebt de VEB nodig om draagvlak te creëren. (...) Eén ding stond van tevoren vast: de VEB wenst een adequate kostenvergoeding die in verhouding staat tot de vergoeding aan de overige belangenhartigers.'

Een door ConsumentenClaim georganiseerde groep beleggers maakte bezwaar tegen de algemeenverbindendverklaring van de megaschikking. 'Wij waren niet uitgenodigd voor die onderhandelingen en volgens die schikking zou onze "niet-actieve" achterban veel minder schadevergoeding gaan krijgen dan de bij VEB aangesloten "actieve" gedupeerden,' zegt Ten Heuw. 'Dat vinden we niet eerlijk. Gelijke gevallen moet je gelijk behandelen.'

De verweerders kregen in juni gelijk van de rechter. Die vond een *fee* van 25 miljoen euro voor de VEB te hoog in verhouding tot de gemaakte kosten van 6 miljoen. Ook verbaasde de rechter zich erover dat 'de Non-Active Claimants door verzoeksters ten overstaan van het hof telkenmale worden afgeschilderd als "freeriders". De stelling van verzoeksters dat zij bij de onderhandelingen steeds bewust hebben gestreefd naar een regeling die voor alle gerechtigden redelijk is, valt niet te rijmen met deze opstelling.' De partijen zijn door

de rechter terug naar de onderhandelingsstafel gestuurd.

'Die uitspraak maakt nogal wat los in Amerika,' zegt Patrick Haas: 'De normen liggen daar heel anders dan wat hier maatschappelijk acceptabel is. Ik begrijp de uitspraak van

de rechter wel. Gedupeerden die geen lid zijn van de VEB moeten een slechte deal accepteren, en vervolgens gaat er heel veel geld naar de VEB en naar litigation funders zonder dat duidelijk is hoeveel kosten er gemaakt zijn. Is dat gerechtvaardigd of zit hier iemand zich te verrijken ten koste van de gedupeerden?'

OPT-OUT

Het wetsvoorstel zegt niets over de commercialisering van de massacclaim, maar bindt wel bij voorbaat de gedupeerden. Dat is een ander heikel punt. In principe moeten zij het doen met de schaderegeling die de rechter uiteindelijk oplegt, zelfs als zij niet 'actief' zijn, niet aangesloten bij een van de stichtingen.

Onder de WCAM kunnen ze met een opt-out-verklaring nog nee zeggen tegen een algemeen verbindend verklaarde schikking. In het nieuwe wetsvoorstel is dat keuzemoment naar voren verschoven. Gedupeerden kunnen alleen 'opt-outen' voor de onderhandelingen zijn begonnen. Ook deze aanscherping is volgens Tzankova niet ideaal voor gedupeerden, maar moeilijk te vermijden: 'De gedaagde wil vooraf weten hoe groot zijn blootstelling is, anders kan hij niet goed onderhandelen. Een vroege opt-out bevordert de finaliteit van de oplossing. Ook voor de financiers is het belangrijk. Anders zou na het bereiken van de schikking een concurrent de gedupeerden te eenvoudig kunnen lokken met een lagere *fee*, omdat hij kan profiteren van het

voorwerk van de eerste stichting. Zolang dat risico bestaat, zal geen externe partij willen financieren en wordt het moeilijk om zaken te doen.'

'Zit hier iemand zich te verrijken ten koste van de gedupeerden?'

Toch leert de ervaring dat een redelijke schikking door bijna alle gedupeerden geaccepteerd wordt. Alleen de omstrede Dexia-schikking leidde in 2007 tot een opstand van 25.000 opt-outs. 'Leaseproces, het zusterbedrijf van ConsumentenClaim komt voort uit die gebeurtenis en voert sindsdien duizenden afzonderlijke schadeclaims tegen Dexia,' zegt Ten Heuw: 'De eis van een vroege opt-out vinden we onredelijk. Veel mensen volgen het nieuws niet en zullen dat moment missen. Bovendien weet je niet waar je nee tegen zegt, want er is nog geen bod. Pas als er een regeling is, kun je je keuze maken.'

Al met al zou je kunnen constateren dat gedupeerden een flinke prijs betalen voor de mogelijkheid een massaschadeafwikkeling af te dwingen en dat hun positie in de procedure zwakker is geworden. En is deze procedure met al die formele eisen aan deelnemers niet nodeloos gebureaucratiseerd en gejuridiseerd? 'Moet je nu streven naar een beter voorstel?' vraagt professor Tzankova zich af: 'Het is politiek zo gevoelig met al die botsende belangen. Aanpassing leidt tot nog meer vertraging. Het hangt ook af van hoe de rechtspraak met de wet omgaat. Dat kun je niet voorspellen. Kijk naar de WCAM. Destijds ingevoerd voor de DES-zaak, maar toch bijna tien keer gebruikt. Laten we hopen dat de rechter hier weer raad mee weet en dat de nieuwe wet geen remmende werking heeft op de afwikkeling van massaclaims.' ■

NIET MEEWERKEN AAN TBS-ONDERZOEK KAN VERKEERD UITPAKKEN

DOOR / HAN JONGENEEL

Een verdachte wil niet altijd meewerken aan een persoonlijkheidsonderzoek. De advocaat dient zorgvuldig te overwegen of dat wel in zijn belang is, betoogt rechter Han Jongeneel.

Na voltooiing van dit artikel kwam de zaak Anne Faber in het nieuws. De verdachte in die zaak kreeg in 2012 geen TBS maar wel 12 jaar gevangenisstraf. Deze uitspraak behoort niet tot de 50 uitspraken die in dit artikel worden besproken. Wel komen soortgelijke uitspraken aan de orde onder de kop 'Weigering, geen TBS'.

Het komt met regelmaat voor dat verdachten niet mee willen werken aan een door de rechtbank bevolen persoonlijkheidsonderzoek. Dit geldt zowel voor NIFP-onderzoek als voor klinische observatie in het Pieter Baan Centrum (PBC).

De weigering mee te werken aan persoonlijkheidsonderzoek lijkt in veel gevallen te zijn ingegeven door de angst van de verdachte om tbs opgelegd te krijgen.¹

Die angst is invoelbaar. Tbs is een zeer ingrijpende maatregel. Naast vrijheidsbeneming vindt ook behandeling in een gedwongen kader plaats. Bovendien heeft tbs (bij geweldsmisdrijven) een niet vooraf te bepalen duur en kan tbs stigmatiserend zijn. Tbs wordt dan ook vaak als zwaarder ervaren dan een gevangenisstraf.

Er kunnen ook andere redenen zijn om niet mee te werken. Verdachte kan dat bijvoorbeeld doen omdat hij vindt dat er met hem niets aan de hand is, zodat een persoonlijkheids-

onderzoek niet nodig is. Ook kan het zijn dat de verdachte weliswaar openstaat voor een behandeling, maar niet in een gedwongen (tbs-)kader. Ter zitting zeggen sommige verdachten dat zij op advies van hun advocaat weigeren om mee te werken aan een persoonlijkheidsonderzoek. Is dat een goed advies? Om die vraag te beantwoorden behoeven twee deelvragen beantwoording:

1. Blokkeert weigering van medewerking aan tbs daadwerkelijk de oplegging van tbs?
2. Is voorkoming van tbs in het belang van verdachte?

Rechtspraakonderzoek leverde 50 zaken van weigeraars op.² Deze kunnen als volgt worden onderverdeeld:

- Weigering, toch TBS: 29 zaken.
- Geen TBS, wel hogere straf: zes zaken.
- Weigering, geen TBS: vijftien zaken.

WEIGERING, TOCH TBS

Aan verdachten die medewerking aan een gedragskundig onderzoek weigeren, kan toch tbs worden opgelegd (art. 37a lid 3 j° 37 leden 2 en 3 Sr), mits de ►

rechter een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens kan vaststellen. Bij nadere beschouwing blijkt dat de gevallen waarin wel tbs werd opgelegd vooral de personen betrof waarbij in het verleden relevante diagnoses zijn gesteld of uit andere omstandigheden een stoornis kan worden afgeleid. Daarbij werd voldoende aannemelijk dat die eerder vastgestelde aandoening nog aanwezig was ten tijde van het bewezen verklaarde feit en mede heeft geleid tot dat feit. Dat was het geval bij dertien van de vijftig onderzochte gevallen. Het komt ook voor dat verdachte geen of slechts gedeeltelijk medewerking verleent aan het onderzoek, maar dat deskundigen toch op andere gronden, bijvoorbeeld op grond van observaties, uitspraken kunnen doen over zijn persoonlijkheid, die voor de rechter voldoende grond zijn om tbs op te leggen. In negen van de onderzochte uitspraken was dit het geval bij volledige weigering. In twee gevallen was er ondanks gedeeltelijke weigering mee te werken aan persoonlijkheidsonderzoek, waardoor de deskundigen slechts beperkte conclusies konden trekken, toch voor de rechter aanleiding tbs op te leggen.

Van de onderzochte uitspraken waren er drie waarin op grond van een voorgeschiedenis van psychische problemen werd aangenomen dat sprake was van een ziekelijke stoornis en/of een gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens.

In de categorie *geen medewerking*, *toch tbs* ten slotte nog twee bijzondere gevallen: een tbs'er die in de inrichting een tbs-waardig delict pleegde, kreeg een nieuwe tbs en een volledig ontoerekeningsvatbare verdachte werd in een psychiatrisch ziekenhuis opgenomen.

HOGERE STRAF

Als er wel aanwijzingen zijn dat er met verdachte 'iets mis' is, maar de weigering om mee te werken aan onderzoek naar de persoonlijkheid leidt

ertoe dat door de deskundigen geen stoornis kan worden vastgesteld, terwijl er ook geen 'voorgeschiedenis' is die de rechter houvast geeft, zal het voor de rechter veelal ook niet mogelijk zijn met voldoende zekerheid een stoornis vast te stellen en op grond daarvan tbs op te leggen. Dat betekent echter niet dat weigeren van medewerking alleen maar voordelen heeft. In verschillende uitspraken worden consequenties verbonden aan weigering van medewerking, te weten het opleggen van een hogere straf. Een heel duidelijk voorbeeld was het geval waarin levenslang werd opgelegd voor moord. Nadat verdachte alsnog meewerkte aan persoonlijkheidsonderzoek, werd volledige toerekeningsvatbaarheid vastgesteld en bracht het hof de straf terug tot zestien jaar gevangenisstraf. Ook in vijf andere gevallen werd een hoge dan wel hogere straf opgelegd:

- 24 jaar gevangenisstraf (eis: twintig jaar);
- zes jaar gevangenisstraf voor poging tot doodslag, diefstal met geweld, eendaadse samenloop van poging zware mishandeling en openlijke geweldpleging, in afwijking van de LOVS-oriëntatiepunten;
- twaalf jaar gevangenisstraf (eis was tien jaar);
- zes jaar gevangenisstraf (eis: achttien maanden gevangenisstraf en tbs, subsidiair vier jaar gevangenisstraf);
- negen jaar gevangenisstraf, waarvan twee jaar in verband met het weigeren van persoonlijkheidsonderzoek. Deze zaak loopt nog; de verdachte heeft in hoger beroep besloten alsnog mee te werken aan observatie in het PBC.

WEIGERING, GEEN TBS

Er zijn ook gevallen waarin de weigering mee te werken aan gedragskundig onderzoek ertoe leidt dat de deskundigen geen stoornis kunnen vaststellen terwijl er overigens ook onvoldoende aanwijzingen zijn dat er een stoornis is. Dan zal de rechter

geen tbs opleggen. Vaak wordt dan enkel overwogen dat door de weigering niet is komen vast te staan dat verdachte verminderd toerekeningsvatbaar is. Dit komt regelmatig voor: in twaalf van de vijftig onderzochte gevallen.

Ten slotte resteren nog drie gevallen waarin er specifieke redenen waren om geen tbs op te leggen, zodat dus ook geen gevolg werd verbonden aan het niet meewerken aan persoonlijkheidsonderzoek:

- in twee gevallen werden de feiten niet ernstig genoeg geacht voor een maatregel;
- in een geval waren de feiten te oud om nog een stoornis vast te kunnen stellen.

BLOKKERENDE WERKING

Op de vraag of weigering van medewerking tbs kan voorkomen, is geen eenduidig antwoord mogelijk. In ruim de helft van de onderzochte uitspraken komt de rechter tot oplegging van tbs, ondanks de weigering van verdachte. In die gevallen is de opzet van verdachte dus in elk geval niet geslaagd. In de gevallen waarin weliswaar geen tbs wordt opgelegd, maar wel een zwaardere straf, is de opzet om geen tbs te krijgen dan wel geslaagd, maar de vraag is: tegen welke prijs? En wat we nooit zullen weten: zou er wel tbs zijn opgelegd in de gevallen waarin dat nu niet is gebeurd omdat verdachte zijn medewerking aan persoonlijkheidsonderzoek weigerde?

Wat we wel kunnen zeggen: als eerder een stoornis is vastgesteld, kan niet meewerken de eerdere rapportage niet wegpoetsen. Met andere woorden: in die gevallen is geen blokkerende werking te verwachten. Wel meewerken kan dan zorgen dat de rechter zich kan baseren op recente informatie. Ook een verdachte die evidente stoornissen vertoont, zal ondanks weigering bij een observatie als gestoord worden gediagnosticeerd, zodat ook dan tbs niet wordt geblokkeerd door de weigering aan persoonlijkheidsonderzoek mee te werken.

In de gevallen waarin er wel vermoedens van een stoornis zijn, maar persoonlijkheidsonderzoek nodig is om deze te onderbouwen, kan het feit dat verdachte medewerking aan onderzoek weigert, tot gevolg hebben dat die stoornis niet kan worden vastgesteld, niet door een psycholoog of psychiater, en ook niet door de rechter. Dan kan dus geen tbs volgen, maar wel een hogere straf. En als dat niet het geval is, wordt in elk geval geen verminderde toerekeningsvatbaarheid aangenomen, zodat de rechter de verdachte 'het volle pond' geeft.

BELANG VERDACHTE

Vanuit de maatschappij bezien, is het niet meewerken aan door de rechtbank bevolen onderzoek alleen maar als negatief te beoordelen. Immers, als verdachte lijdt aan een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens kan dat niet door onderzoek worden vastgesteld en bestaat daardoor de kans dat de noodzakelijke behandeling uitblijft, met de kans op recidive als gevolg. De verdachte behoeft zich niet door overwegingen van algemeen belang te laten leiden. Hij mag kiezen voor zijn eigen belang en behoeft op grond van het *nemo tenetur*-beginsel niet mee te werken aan onderzoek dat kan leiden tot de oplegging van tbs. De advocaat verdedigt het belang van de verdachte.

Maar is het voorkomen van tbs ook in het belang van verdachte? Als uitsluitend wordt gelet op de kans dat tbs met langdurige vrijheidsbeneming en gedwongen behandeling gepaard kan gaan, waarvan de duur van tevoren onbekend is, terwijl er ook een stigmatiserend effect vanuit gaat, lijkt het antwoord bevestigend. Dat komt mogelijk al anders te liggen als de rechter het niet-meewerken zelf 'beloont' met extra gevangenisstraf. Ook zal er bij weigerende verdachten een aanzienlijk geringere kans zijn op een gedeeltelijk voorwaardelijke straf met bijzondere voorwaarden, omdat een dergelijke modaliteit

een degelijke actuele risicotaxatie vereist, die ontbreekt als verdachte niet aan persoonlijkheidsonderzoek meewerkt. Daarnaast vereist een tbs met voorwaarden instemming met de voorwaarden. Verder zal de rechter die ziet dat verdachte al niet wilde meewerken aan persoonlijkheidsonderzoek, niet snel aannemen dat verdachte – indien hij daartoe veroordeeld zou worden – wel zal meewerken aan een minder vergaande variant dan tbs met dwangverpleging. En als de rechter geen zicht heeft gekregen op de persoonlijkheid van verdachte, zal hij niet veel anders kunnen doen dan bij bewezenverklaring een 'standaardstraf' opleggen. Maar bovendien: een weigering van persoonlijkheidsonderzoek teneinde tbs te blokkeren, houdt geen rekening met het nut van een behandeling voor de verdachte zelf.

Nu zal 'het nut van een behandeling' in een gesprek tussen advocaat en zijn cliënt een precair onderwerp zijn. Immers, verdachte ontkent veelal de beschuldiging en ziet mogelijk zelf de noodzaak van een behandeling niet in. Het vergt dan wel wat stuurmanskunst om ter sprake te brengen dat als de rechter toch tot een bewezenverklaring komt en er psychisch wel wat aan de hand is, het misschien beter is daar ook wat aan te doen, omdat dat voor verdachte zelf tot meer welzijn leidt en bovendien aanvaringen met justitie in de toekomst voorkomen kunnen worden.

Wat in elk geval van een advocaat gevegd mag worden, is dat hij een realistisch beeld geeft van wat zijn cliënt in een eventuele tbs te wachten staat.

Als verdachte te kennen geeft alles te willen doen om tbs te voorkomen, hoe moet de advocaat daar dan op reageren? Is het uitgangspunt de *wens* van verdachte of zijn *belang*? Als de advocaat zijn taak zo ziet dat hij de verdediging geheel volgens de *wensen* van verdachte dient te voeren, kan niet meewerken passen in de tactiek die past bij de wens van verdachte om tbs te voorkomen. De advocaat zal er

dan wel op moeten wijzen welke prijs verdachte daarvoor mogelijk betaalt, te weten: dat de rechter zich mogelijk zal baseren op 'oude' informatie, dat de rechter geen – minder verstrekkend – alternatief wordt geboden, dat verdachte mogelijk een langere gevangenisstraf zal krijgen en dat hij geen positieve persoonlijke ontwikkeling zal doormaken, omdat hij niet behandeld wordt. Dat zal gepaard moeten gaan met een inschatting van de kans op succes van deze tactiek. De genoemde 'prijs' die een weigerende verdachte betaalt, kan de advocaat die het vooral als taak ziet om de *belangen* van verdachte te behartigen (en beseft dat hij daarbij soms zijn cliënt zal moeten tegenspreken) ertoe brengen verdachte in bepaalde gevallen te adviseren wel aan een onderzoek mee te werken, ook al is de wens van verdachte om tbs te voorkomen.

CONCLUSIE

Tbs is een zeer ingrijpende maatregel, die als zeer zwaar wordt ervaren. De angst van verdachten om die maatregel opgelegd te krijgen, is invoelbaar. Een verdachte die gevraagd wordt mee te werken aan een persoonlijkheidsonderzoek kan die medewerking weigeren. De advocaat die zijn cliënt daarover adviseert, zal de redenen om te weigeren en de kans op succes maar ook de nadelen en risico's met zijn cliënt moeten bespreken. 'Niet meewerken' is niet altijd het beste advies. ■

Mr. R.H.C. Jongeneel is senior rechter in de Rechtbank Amsterdam.

NOTEN

- 1 Met tbs zonder nadere aanduiding wordt in dit artikel tbs met dwangverpleging bedoeld.
- 2 Deze selectie heeft niet de pretentie van volledigheid en ook niet van statistische significantie. In deze verkorte versie zijn de vindplaatsen weggelaten. Een uitgebreidere versie van dit artikel met alle verwijzingen naar de geraadpleegde uitspraken is te vinden op de website van het *Advocatenblad*.

'Digitaal en het boek samen de basis voor iedere zaak'

Linda van der Hut
Sjöcrona · van Stigt

Tekst & Commentaar Meest geliefd. Meest gebruikt.

Tekst & Commentaar Strafvordering

Wanneer strafrecht uw terrein is en u helder inzicht wilt hebben in de actuele regels van het strafproces en de rechten van verdachten dan kunt u niet om Tekst & Commentaar Strafvordering heen. In de 12e druk vindt u de belangrijkste wet- en regelgeving, voorzien van korte en heldere commentaren. De uitgave is volledig bijgewerkt naar de stand van 1 juli 2017.

- Onmisbaar voor iedereen die in de praktijk of als student met het Wetboek van Strafvordering te maken heeft.
- Glashelder en compact commentaar per wetsartikel.
- Met onder meer de Implementatiewet richtlijn Europees onderzoeksbevel en de Implementatiewet richtlijn recht op toegang tot een advocaat.
- Inclusief bespreking van komend recht.
- Door de beste auteurs uit het vakgebied.

Bestel nu op woltersklower.nl/shop
gratis verzending | voor 17.00 besteld, morgen op uw bureau

Uiteraard ook online verkrijgbaar

Wolters Kluwer

When you have to be right

Naar een goedkopere en snellere rechtspraak

DOOR / DICK WEIFFENBACH

Het Nederlands rechtssysteem vereist een grondige herziening, betoogt advocaat Dick Weiffenbach. Ook de gedragsregels moeten wat hem betreft op de schop.

Dit voorjaar publiceerde het Haagse 'Institute for Innovation of Law', het HiiL, een niet mis te verstaan rapport over de zorgwekkende staat waarin ons rechtssysteem en vooral de rechtspraak in Nederland zich bevindt. Het rapport met de titel *Menselijk en rechtvaardig / Is de rechtsstaat er voor de burger?* constateert dat voor velen in Nederland de rechtsstaat niet goed werkt, ondanks de grote professionaliteit en de goede bedoelingen van de betrokkenen (rechters, advocaten, wetgevers, ombudslieden, geschillen-

commissies enzovoort). Het Nederlandse rechtssysteem is volgens het rapport kostbaar, levert niet wat mensen nodig hebben en is soms zelfs ronduit schadelijk. Dat ligt, zo wordt in het rapport onderbouwd, niet aan de spelers, maar aan het spel, vooral aan de sterk verouderde spelregels. 'De juridische sector zit vast en is te veel van juristen.' Duidelijker en ontluisterender kan het niet gezegd worden.

Helaas heeft het HiiL-rapport tot weinig ophef geleid. Dat is jammer, want het legt een fundamentele weef-

fout in ons rechtssysteem bloot. Die weeffout wordt nog verder versterkt in de onlangs verschenen *Conceptverzameling Gedragsregels 2017*. Wat is de weeffout?

WEEFFOUT

Volgens het HiiL-rapport zijn de spelregels van het rechtssysteem sterk verouderd. De spelers, dat wil zeggen advocaten, rechters en alle anderen die in juridische procedures een rol vervullen, veroorzaken dit drama voor rechtzoekenden omdat ze pionnen zijn in een polariserend rechtssys- ▶

teem en daardoor in het keurslijf zitten van een rolopvatting die tot onnodige polarisatie leidt. Deze sterk polariserende rolopvatting leidt in gerechtelijke procedures steevast tot een escalierend of zelfs uit de hand lopend conflict.

Advocaten en rechters bevorderen niet de conflictoplossing maar verergeren – meestal ongewild – conflicten juist vaak. Dat komt omdat ze vastzitten in een wettelijk procesorde en, belangrijker nog, vastzitten in een rolopvatting die gericht is op het scherper of duidelijker maken van een conflict.

Dat geldt ook voor de *Conceptverzameling Gedragsregels 2017*. De maatschappelijke trend van een steeds verdergaande (over)juridisering van onze samenleving is daar een treurig gevolg van. Iets wat door de eeuwen heen is ontstaan, waardoor advocaten – zonder het zelf vaak te (willen) zien – doorgaans een nogal negatief imago hebben. ‘The first thing we do, let’s kill all the lawyers’ laat Shakespeare Dick the Butcher zeggen in *Henry VI* en hij verwoordt daarmee treffend de populistische sentimenten over advocaten van alle tijden. Daar komt nog bij dat advocaten en rechters doorgaans traditioneel zijn ingesteld, en – gevoed door deze traditionele beroepsopvatting – soms ronduit elitair en conservatief zijn. Allemaal kenmerken die deze beroepsgroep weinig veranderingsgezind maakt. Veranderingen in de huidige falende rechtsbedeling, zoals de veranderingen die het HiiL in het rapport terecht aanbeveelt, lijken daardoor niet erg kansrijk. Het verleden heeft dat, zoals het rapport overigens zelf ook aantoont, bewezen. De democratisering van de rechtsbedeling is door elitair conservatisme,

beroepsmonopolies, traditionele beroepsopvattingen en ten slotte financiële drijfveren en eigenbelang sterk achtergebleven.

De onvrede en grote frustratie bij rechtzoekenden zijn inmiddels groot, blijkt uit het rapport. Dat geldt niet alleen voor particulieren – waarop de focus in het rapport lijkt te liggen – maar ook voor bedrijven. Ook daar heerst, is mijn ervaring van meer dan vijftientig jaar, veel onbegrip voor ellenlange gecompliceerde gerechtelijke procedures die een bevredigend proces van snelle conflictoplossing in de weg staan. Ook daar geldt dat weinig advocaten voor nieuwe methoden van effectieve conflictoplossing openstaan. Polariserend in plaats van professionele verzoening is wat de meeste advocaten in de zakelijke dienstverlening nastreven.

De spelers in de zakelijke rechtsbedeling zullen het spel dus niet veranderen. Het spel zal de spelers moeten veranderen. Het schitterende, onder juristen zo populaire boekje *Think like a lawyer – don’t act like one* zal daar, vrees ik, niets aan wijzigen. De voorstellen voor concrete veranderingen die het HiiL in het rapport doet, zijn mijns inziens te weinig ingrijpend en te veel gericht op de rechtsbedeling ten aanzien van privépersonen, om het spel echt te veranderen. Ongetwijfeld zijn daar de emotionele nood en frustratie het hoogst, maar een meer fundamentele verandering lijkt op zijn plaats.

CONCEPTVERZAMELING GEDRAGSREGELS 2017

Om vanuit de rol van de advocaat een fundamentele verandering in de rechtsbedeling te bewerkstelligen, zouden – onder meer – de gedragsregels van de advocatuur grondig

moeten worden herzien. Dat dient echter een fundamentele herziening te zijn dan nu in de *Conceptverzameling Gedragsregels 2017* wordt voorgestaan.

Deze conceptverzameling kiest namelijk opnieuw het polariserende rolmodel van de advocaat als uitgangspunt en ‘kernwaarde’. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de toelichting bij regel 4 en regel 7 en bovenal het feit dat ‘partijdigheid’ (naast ‘onafhankelijkheid’ en ‘vertrouwelijkheid’) tot ‘kernwaarde’ van de advocatuur wordt verheven. Alle regels zijn daarop geënt.

Dat is op zijn minst merkwaardig wanneer je de functie van advocaat, zoals beschreven in artikel 1, serieus neemt. In regel 1, lid 2 staat tenslotte dat de advocaat ‘het belang van een goede rechtsbedeling’ behoort te dienen. De goede rechtsbedeling is volgens het HiiL-rapport echter niet gediend met een eenzijdige polariserende rolopvatting waarin ‘partijdigheid’ in plaats van ‘het nastreven van een goede rechtsbedeling’ of ‘rechtvaardigheid’ centraal staat. Wat mij betreft, dient de *Conceptverzameling Gedragsregels 2017* op dit punt fundamenteel te worden herzien.

AANBEVELINGEN VOOR EEN BETERE RECHTSBEDELING

Om ook overigens een ingrijpende verandering in onze rechtspraak en ons rechtssysteem te bewerkstelligen, kan worden gedacht aan de volgende punten die leiden tot een fundamentele democratisering en vereenvoudiging van de eerste rechtsgang van elke gerechtelijke procedure (dus ook voor alle zaken die nu niet onder de competentie van de kantonrechter of bestuursrechter vallen).

- Het procesmonopolie van advocaten, dat wil zeggen de verplichte rechtsbijstand door advocaten bij rechtszaken, moet worden losgelaten voor gerechtelijke procedures in eerste aanleg en dient alleen te gelden voor beroepsprocedures.
- Het moet in het licht daarvan verder worden toegestaan dat, indien iemand bij een eerste gerechtelijke procedure toch professionele rechtsbijstand wenst, deze een juridisch geschoolde gemachtigde kan inschakelen die bij de rechtbank geregistreerd is en aan bepaalde minimale kwaliteits- en scholingseisen voldoet. Deze gemachtigden dienen, evenals advocaten en rechters, over aantoonbare bemiddelingsvaardigheden te beschikken (via verplichte trainingen en jaarlijkse bijscholing). Belangrijker nog dienen zij in het kader van hun toelating verplicht de formele gelofte tegenover de president van een rechtbank af te leggen dat hun primaire streven bij elke rechtsgang steeds gericht zal zijn op conflictbemiddeling en -oplossing.
- Gemachtigden (en dus ook advocaten) mogen in de eerste rechtsgang ook voor beide partijen optreden. Wettelijk dient te worden vastgelegd dat de minnelijke conflictoplossing in deze eerste rechtsgang centraal staat. De hele gerechtelijke procedure in eerste aanleg wordt in de wet veel informeler en eenvoudiger ingericht dan nu het geval is. De toekomstige procedure wordt ingeleid met een

‘De spelers in de zakelijke rechtsbedeling zullen het spel dus niet veranderen. Het spel zal de spelers moeten veranderen’

korte toelichting over de aard en achtergrond van het geschil, de claim en het verweer. Daarna vindt direct een comparitie van partijen of hoorzitting plaats om te bezien

of een oplossing onder leiding van de rechter mogelijk is. Alleen voor zover dat door de betrokkenen nodig en nuttig mocht worden geacht, wordt de procedure gevolgd door het horen van getuigen of een deskundige, alsmede een eventuele verdere uitwisseling van stukken. Daarna, tot slot, een afsluitende hoorzitting met een laatste bemiddelingspoging, en als dat niet mocht lukken, een direct mondeling uitgesproken vonnis dat binnen een overzienbare termijn schriftelijk bevestigd en nader onderbouwd wordt. Procesrechtelijke ‘incidenten’ die nu een gerechtelijke procedure vaak ernstig vertragen en verstoren, zijn in deze fase van een gerechtelijke procedure niet meer toegestaan en kunnen dus alleen nog maar in een beroepsprocedure aan de orde worden gesteld.

- Deze eerste rechtsgang vindt plaats bij een enkele rechter (zogenoemde ‘unusrechtspraak’) geassisteerd door een vaste, juridisch geschoolde griffier. Het spreekt voor zich dat deze zelfstandig opererende rechters over veel ervaring moeten

beschikken, vergelijkbaar met kantonrechters nu, en een zeker charisma moeten hebben. Ook moeten deze rechters, zoals eerder al genoemd, over bewezen bemiddelende vaardigheden beschikken. John Reid, kantonrechter in Alkmaar, die als bindend adviseur optreedt in het televisieprogramma *De Rijdende Rechter*, is daar een goed voorbeeld daarvan.

Wanneer deze aanbevelingen worden gevolgd, wordt de hele gerechtelijke procedure over de hele linie, dus ook voor handelszaken, sterk vereenvoudigd en gedemocratiseerd. De rechtspraak komt dan weer onder de mensen omdat deze toegankelijker en minder kostbaar wordt. Ook krijgt de rechtspraak een menselijker gezicht dan nu het geval is en verandert de cultuur van de rechtspraak. Bovendien verloopt de rechtspraak dan sneller en is er sneller duidelijkheid en recht gesproken, wat frustratie onder de rechtzoekende wegneemt. Recht dat te duur is en te lang duurt, heeft vaak geen waarde en is vaak geen recht. Dat de verwachte verbetering van ons rechtssysteem na de invoering van de bovenstaande aanbevelingen gerechtvaardigd is, blijkt uit de recente, positieve evaluatie in de Tweede Kamer van de verhoging van de competentiegrens van kantonrechters voor handelszaken – van 5.000 naar 25.000 euro –, waarin exact deze punten naar voren kwamen. ■

Mr. drs. B.M.M. Weiffenbach is advocaat en partner bij HVG Law in Amsterdam.

DE ZENDMAST ALS SPEURHOND

DOOR / VINCENT KROON

Op grond van zendmastgegevens kan worden vastgesteld of een mobiele telefoon op een bepaald moment in de buurt was. Toch levert dat niet altijd waterdicht bewijs op.

Bij opsporing en forensisch onderzoek wordt nauw in de gaten gehouden welke technische middelen er bestaan om informatie te vergaren. Telefonie is daarvoor altijd al een belangrijk middel geweest. Daarbij gaat het er niet alleen om wát er in een telefoongesprek gezegd wordt, maar ook om het tijdstip, op welke locatie en wie met wie communiceert. Het mobiele netwerk geeft daar-

over uitgebreide informatie, zij het dat een persoon nog wel in relatie met een telefoon gebracht moet worden. Daarnaast wordt de locatie van het toestel ook geregistreerd als er niet gebeld wordt. Met het complexer worden van mobiele netwerken wordt de nauwkeurigheid van de locatiebepaling beter. Je zou al snel concluderen dat de aantoonbaarheid van die nauwkeurigheid ook beter wordt, maar dat is niet altijd het geval.

Mobiele telefoons hebben een beperkt zendvermogen en per zendmast kan een beperkt aantal telefoons gelijktijdig bellen. Er zijn duizenden zendmasten en er komen er steeds meer. Als een telefoon gebeld wordt, zou het ondoenlijk zijn om duizenden antennes te laten kijken of de telefoon in de buurt is en daarom houdt het netwerk continu bij waar alle telefoons zijn. Onbedoeld is dit een zegen voor forensisch onderzoek.

ZEKERHEID

Weten we nu zeker waar alle mobiele telefoons zijn? Niet helemaal. Eigenlijk houdt het mobiele netwerk helemaal niet bij waar een telefoon is, maar welke zendmast gebruikt wordt door die telefoon. Omdat er veel masten zijn die, met name in bevolkt gebied, dicht bij elkaar staan, levert dat op zich een goede nauwkeurigheid op.

De vraag is nog wel hoe waarschijnlijk het is dat de telefoon verbonden is met de dichtstbijzijnde zendmast. Gebouwen kunnen in de weg staan en ervoor zorgen dat een nabije zendmast slechte ontvangst geeft, terwijl een verder weg gelegen zendmast, door reflectie tegen een gebouw, juist weer beter ontvangst geeft. Verder kan door atmosferische omstandigheden het radiosignaal als het ware versterkt worden, waardoor het toestel verbonden kan zijn met een zendmast op zeer grote afstand. Dat effect heeft een belangrijke rol gespeeld in de Deventer moordzaak.¹

EEN KOE IS EEN BEEST

Wat zegt de mobiele operator van zekerheden? De mobiele operator bekijkt zendmastgegevens vooral vanuit het perspectief van mobiele dekking en niet vanuit locatiebepaling: 'Als er gebeld kan worden, is het oké.' Zo geeft een mobiele operator aan dat, indien men zich bevindt binnen twee kilometer van een zendmast, in een gunstige richting, de kans meer 95% is dat er verbinding is met die zendmast. Nu ontstaat de verleidelijke conclusie dat, indien er verbinding is met een zendmast, de kans ook meer dan 95% is dat de telefoon zich bij de desbetreffende antenne bevindt. Deze redenering lijkt van een afstand logisch, maar is eigenlijk vergelijkbaar met 'een

koe is een beest dus een beest zal wel een koe zijn...'

Om de nauwkeurigheid en betrouwbaarheid van dergelijke gegevens te beoordelen, is veelal inhoudelijke technische kennis nodig. Dat kan kosten met zich meebrengen. Echter, een goede beoordeling kan ook wat opleveren. Ten eerste betekent het feit dat steeds nauwkeuriger gemeten wordt niet automatisch dat daarmee ook de mate van zekerheid ook beter is geworden. Dat kan valkuilen opleveren die met een technisch inhoudelijke beoordeling ontweken kunnen worden. Ten tweede kan de technische beoordeling van meetgegevens mogelijkheden bieden voor de verdediging.

In een strafzaak² betreffende ontvoering en diefstal werd het bewijs onder andere gebaseerd op verkeersgegevens. In het vonnis staat: 'Uit de historische verkeersgegevens van mobiele telefoonnummers die aan verdachte en zijn medeverdachten kunnen worden toegeschreven en de beschikbare zendmastgegevens kan de aanwezigheid van deze telefoonnummers in (de omgeving van) de verschillende plaatsen delict en andere relevante plaatsen, zoals bijvoorbeeld verblijfadressen van verdachten, worden afgeleid.'

In de onderbouwing werd er echter van uitgegaan dat deze telefoons zich bevonden binnen één kilometer van de desbetreffende zendmast.

Dit laatste is in twijfel getrokken en dat is dan ook onderwerp geweest in het hoger beroep in deze zaak.³ In de zitting is duidelijk gemaakt en technisch onderbouwd dat dit onderdeel van de bewijsvoering niet realistisch was. In het onderhavige geval had dit niet veel invloed op het arrest, omdat door de onderlinge samenhang van verschillende bewijsonderdelen, de

bewijsvoering voldoende solide werd geacht. Het is echter goed denkbaar dat in een vergelijkbaar geval de bewijsvoering gaat wankelen en de beslissing wel beïnvloed wordt.

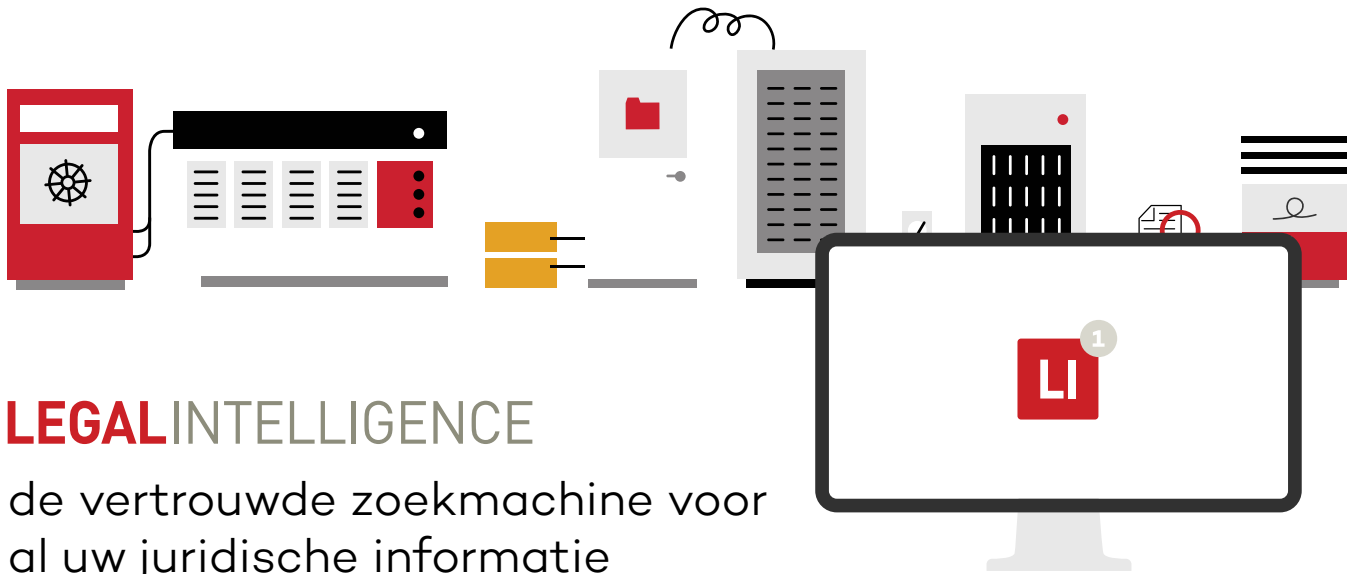
IN DUBIO PRO REO

In de advocatuur is een goede beoordeling van bijvoorbeeld zendmastgegevens van groot belang omdat door verkeerde interpretatie soms een accuratesse van het bewijsmateriaal gesuggereerd wordt die er eigenlijk niet is. Met name in het strafrecht is het van belang dit fenomeen te herkennen. Een technisch onderbouwde stelling over de (beperkte) mate van zekerheid over het bewijs kan het verschil maken in een zaak. Indien een advocaat de rechter kan overtuigen dat er sprake is van 'redelijke twijfel' met betrekking tot het bewijsmateriaal, kan dit, volgens het 'in dubio pro reo-beginsel',⁴ gunstig uitpakken voor zijn client.

Vincent Kroon is lid van de Nederlandse Vereniging van Beëdigde Informatici (NVBI) en geregistreerd bij het Landelijk Register van Gerechtelijke Deskundigen (LRGD).

NOTEN

- <https://www.rechtspraak.nl/Uitspraken-en-nieuws/Bekende-rechtszaken/Deventer-moordzaak> en <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/04/14/tno-vindt-nieuw-ontlastend-bewijs-in-deventer-moordzaak-a1554627>.
- ECLI:NL:RBSGR:2011:BP5216, Uitspraak 21 februari 2011.
- Ongepubliceerd, Gerechtshof Den Haag, Uitspraak 16 maart 2016.
- In dubio pro reo: (letterlijk) Bij twijfel voor de aangeklaagde: Bij twijfel is het voordeel voor de verdachte.

LEGAL INTELLIGENCE

de vertrouwde zoekmachine voor
al uw juridische informatie

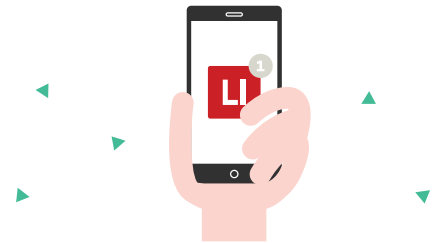
Legal Intelligence biedt u de volgende voordelen:

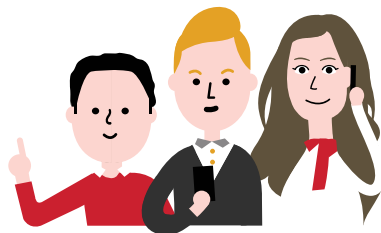
Zekerheid door middel van
meest relevante
zoekresultaten

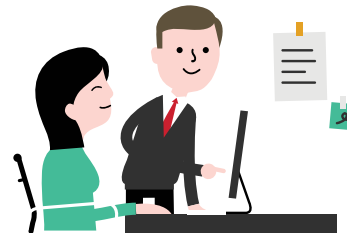
Een intuïtieve user interface:
geen ingewikkelde
zoekopdrachten

Altijd op de hoogte door
middel van in te stellen
attendingen

Een servicedesk bestaande
uit juristen die u altijd verder
kunnen helpen

Inzicht in het gebruik van uw
(uitgevers)content

Ervaar het gemak van onze zoekmachine
en vraag vrijblijvend een proefabonnement aan:

0172-88 36 00 | sales@legalintelligence.com

LAWYERS FOR LAWYERS

Extra cel om gedicht

DOOR / TATIANA SCHELTEMA

De Tadzjiekse advocatenbroers Yorov verdedigden de leiders van de enige oppositiepartij van het land toen die werd verboden. Daarna werden ze zelf gearresteerd. Buzurgmehr Yorov (46) zit een celstraf van 23 jaar uit, zijn broer Jamshed (43) kon vluchten en werd asielzoeker in Duitsland.

‘Wanneer reden de eerste treinen in Tadzjikistan?’ Het is een vraag in de test die Tadzjiekse advocaten in november 2015 moesten afleggen, wilden ze hun licentie behouden. Ruim zes van de twaalfhonderd Tadzjiekse advocaten zakten voor het examen, zo wil het verhaal. Of het klopt, is moeilijk te achterhalen. De Tadzjiekse minister van Justitie Shohmurod heeft ontkend. Ondenkbaar is het zeker niet in de voormalige sovjetsatelliet.

Advocaten zijn president Emoali Rachmon van het Centraal-Aziatische bergstaatje al langer tot last. De voormalige kolchoz-apparatsjik die in 1992 aan de macht kwam en zich op zijn officiële website laat omschrijven als ‘een unieke historische persoonlijkheid in bezit van de hoogste kwaliteiten (...)’ rekende de afgelopen jaren af met critici van zijn bewind.

Het verzet tegen de wijdverbreide corruptie van de voormalige communisten kwam na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie (1991) vooral uit orthodox-islamitische hoek, waar partijen samensmolten tot de Verenigde Tadzjiekse Oppositie (UTO). Het leidde tot een bloedige burgeroorlog.

In 1997 sloot Rachmon een bestand met de Islamitische Renaissance Partij van Tadzjikistan (IRPT), het hart van de UTO, maar de macht van de IRPT werd in opvolgende frauduleuze verkiezingen gedecimeerd tot twee, en uiteindelijk nul zetels in het parlement. Begin september 2015 werd de IRPT verboden en tot ‘terroristische organisatie’ bestempeld. Na een aanslag op een politiestop werden dertien kopstukken van de IRPT opgepakt.

Hun advocaat Buzurgmehr Yorov werd op 28 september 2015 gearresteerd op verdenking van fraude en valsheid in geschrifte, samen met collega Nuriddin Makhkamov. Beiden stonden erom bekend dat zij ook gevaarlijke zaken, bijvoorbeeld tegen de zwagers van de president, durfden aan te nemen.

Bij hun berechting een jaar later waren daar nog aantijgingen van ‘aanzetten tot extremisme’ en ‘opruiing van nationalistische, racistische, lokale of religieuze aard’ bijgekomen. De buitenlandse pers, ngo’s als Human Rights Watch en Amnesty International en de Mensenrechtencommissaris van de Verenigde Naties, reageerden geschokt. Daarop werd Buzurgmehr achter gesloten deuren berecht. Naar zijn betoog dat getuigen door het regime waren beïnvloed werd

niet geluisterd, naar het gedicht van de beroemde elfde-eeuwse dichter Omar Khayyam dat hij voordroeg wél: Wees voor die paar onwetenden die stom/ Zichzelf zien als de slimsten van de wereld/ Een ezel, want in hun ezeligheid/ Noemen zij ieder die geen ezel is een ketter.

Het leverde hem twee jaar extra cel op vanwege belediging van een magistraat in functie, boven op de 21 jaar voor de eerdere aanklachten. ‘Na zijn arrestatie zei mijn broer niets over de afranselingen en martelingen waaraan hij werd

blootgesteld,’ schrijft Jamshed Yorov, Buzurgmehr’s broer en kantoorgenoot, in een e-mail vanuit Duitsland. ‘Daarvoor is hij te trots. Maar de eerste keer dat we hem opzochten in het detentiecentrum zaten zijn kleren onder het bloed.’ De keren daarna ook, en toen Jamshed zelf werd gearresteerd omdat hij het vonnis van het Tadzjiekse Hooggerechtshof in de zaak van de IRPT-leiders zou hebben doorgespeeld aan de pers, ondervond hij het martelregime aan den lijve.

Jamshed kwam vrij bij een amnestie en vluchtte via Polen naar Duitsland, waar hij asiel aanvraagde. Vanwege de Dublinregels moet hij terug naar Polen; zijn verweer dat de Tadzjiekse geheime dienst hem daar waarschijnlijk zal vinden, werd verworpen. Hij wacht op uitzetting en volgt ondertussen Duitse taallessen.

Buzurgmehr zit nog steeds in het detentiecentrum waar de dagelijkse afranselingen, ook na een ziekenhuisopname, gewoon doorgaan. Hij wacht op overbrenging naar de gevangenis. Tegen zijn moeder, die hem vorige maand opzocht, zei hij dat hij niet zeker wist of hij dat wel zou halen.

Jamshed Yorov vluchtte naar Duitsland nadat hij, net als zijn broer Buzurgmehr, in Tadzjikistan gemarteld werd.

Zelf kiezen bij Urios
wel of niet in de cloud
U bepaalt
waar uw data staat!

Vraag de gratis demo aan op Urios.nl
of bel voor een afspraak 072 512 22 05

Urios Standaard | Dossiers | Partijen | Stopwatch | Toevoegingen | Insolventies | Mediation | Meertalig declareren en herinneren
Urios Plus | E-facturering | iDEAL-knoop | Export naar boekhouding | Managementrapporten | Documenten | Outlook-koppeling | Agenda

urios
eenvoud bespaart tijd

Koningsweg 4 | 1811 LM Alkmaar | tel 072 512 22 05 | info@urios.nl | www.urios.nl

Aantjes Zevenberg
ADVOCATEN

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@aanjeszevenberg.nl

Mr. F.I. van Dorsser
vandorsser@aanjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.azcassatie.nl

Schakenraad
advocaten

Van oudsher staat Schakenraad Advocaten te Eindhoven op een unieke wijze slachtoffers bij in letselschadezaken. Wij zijn in het bezit van het keurmerk Met Recht Tevreden van Viadicte en van de Stichting Keurmerk Letselschade.

Voor onze letselschadesectie zijn wij op zoek naar een **ervaren letselschadeadvocaat**, bij voorkeur LSA-lid

Schriftelijke reacties kunt u richten aan:
Schakenraad Advocaten
t.a.v. mw. H. van Gog
Postbus 2350 | 5600 CJ Eindhoven
of via email hvg@schakenraad.nl

Voor meer informatie kunt u ook bellen met Hanita van Gog: 040-244 76 08

Prikbord voor professionals

ARMARIUM

Zorgeloos digitaal procederen

- ✓ Snel digitaal stukken inleveren
- ✓ Jarenlang verstand van zaken
- ✓ We staan voor veilig werken

Robert Stallmann
robert@armarium.nl, 088 550 4482, www.armarium.nl

**KEEP YOUR HANDS
OFF THE LAWYERS**

Ieder jaar op 24 januari is de Dag van de Bedreigde Advocaat. Op deze dag wordt mondiaal aandacht besteed aan een van de landen waar advocaten worden vervolgd of op andere wijze onder druk gezet. Bezoek: nl.dayoftheendangeredlawyer.eu

De Stichting de Dag van de Bedreigde Advocaat zoekt een internationaal coördinator. Het betreft een onbezoldigde functie met veel internationale contacten, voor een zaak die er toe doet. Interesse? Neem contact op met mr Hans Gaasbeek, 06 52 05 50 43 of mail hgaasbeek@Gaasbeekengaasbeek.nl

Juridische kwesties
die zijn weggezakt

Beroep tegen beslissingen rond voorlopige hechtenis

DOOR / ANNICK DIESFELDT

De verdediging heeft niet één, maar drie beroepsmogelijkheden tegen beslissingen die zien op de voorlopige hechtenis.

Vaak leeft de gedachte dat de verdediging slechts éénmaal appel kan instellen tegen een beslissing die betrekking heeft op de voorlopige hechtenis. Die gedachte is niet juist: er bestaan drie beroepsmogelijkheden.

De voorlopige hechtenis vangt aan met een door de rechter-commissaris verleend bevel tot inbewaringstelling (art. 63 Wetboek van Strafvordering, Sv). Daar kan geen rechtsmiddel tegen worden aangewend. Als de officier van justitie de (verlenging van de) gevangenhouding of gevangenneming vordert, kan de rechtbank worden verzocht die vordering af te wijzen en daarnaast de voorlopige hechtenis te schorsen. Wijst de rechtbank het verzoek tot afwijzing van de vordering af, dan bestaat op grond van artikel 71 lid 1 of 2 Sv de mogelijkheid daartegen éénmaal bij het gerechtshof op te komen. Het is dan raadzaam niet daarnaast ook appel in te stellen tegen de afwijzing van het schorsingsverzoek. Naast dat het gerechtshof op grond van artikel 86 Sv ambtshalve bevoegd is om de voorlopige hechtenis te schorsen, staat het de verdediging namelijk vrij om bij het gerechtshof een nieuw schorsingsverzoek te doen. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat het gerechtshof niet pas dan over de bevoegdheid tot schorsing beschikt als de verdachte in appel is gegaan tegen een door de rechtbank afgewezen verzoek daartoe.¹ Op deze manier kan aldus van het gerechtshof ook een oordeel over een schorsingsverzoek worden

verkregen, zonder dat daarmee de tweede appelmogelijkheid van artikel 87 lid 2 Sv wordt verspeeld.

Die tweede mogelijkheid houdt verband met verzoeken tot opheffing en schorsing. De verdachte kan, ook al voordat de gevangenhouding of gevangenneming is bevolen, onbeperkt opheffingsverzoeken (art. 69 Sv) en schorsingsverzoeken (art. 80 Sv) bij de rechtbank indienen. In de praktijk wordt een dergelijk verzoek vaak ingediend nadat de gevangenhouding is bevolen, maar voordat het onderzoek ter terechtzitting is aangevangen. Op grond van artikel 87 lid 2 Sv kan de verdachte – ook al heeft hij eerder gebruikgemaakt van de beroepsmogelijkheid van artikel 71 Sv² – één keer in beroep tegen ofwel de afwijzing van een opheffingsverzoek of de afwijzing van een schorsingsverzoek door de rechtbank.

Hoewel deze bepaling de verdediging dwingt een keuze te maken, kan ook in deze situatie – net als bij de eerste beroepsmogelijkheid – over beide verzoeken een oordeel van het gerechtshof worden verkregen. Om dat te bereiken, dient beroep te worden ingesteld tegen het afgewezen opheffingsverzoek, waarna bij het gerechtshof een nieuw schorsingsverzoek kan worden gedaan.

De derde en laatste beroepsmogelijkheid ziet op beslissingen over de voorlopige hechtenis die zijn genomen nadat het onderzoek ter terechtzitting is aangevangen en die worden genoemd in artikel 406 lid 2 Sv. Beroep tegen de afwijzing van een schorsingsverzoek

is niet mogelijk. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat het feit dat artikel 87 lid 2 Sv die mogelijkheid wel biedt, dat niet anders maakt.³ Die bepaling ziet namelijk slechts op een door de raadkamer bij beschikking gegeven afwijzing van dat verzoek en dus niet op een door de zittingsrechter gegeven beslissing (een uitspraak in de zin van art. 138 Sv).

Dan leeft nog de vraag of de beperking om éénmaal appel te kunnen instellen alleen voor beschikkingen of ook voor uitspraken geldt. Nu de literatuur en jurisprudentie hierover geen eenduidig antwoord geven, roep ik u advocaten allen op beroep in te stellen tegen beslissingen van de zittingsrechter. Wellicht wordt na een uitgelokte cassatie in het belang der wet dan helderheid verschaft. Als de wetgever in het nieuwe Wetboek van Strafvordering dan ook nog de mogelijkheden uitbreidt om een schorsingsverzoek door het gerechtshof beoordeeld te krijgen, kunnen de drie hiervoor besproken gekunstelde verzoeken in de toekomst achterwege worden gelaten.

Annick Diesfeldt is advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten in Almere.

NOTEN

- 1 HR 20 april 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL3144, r.o. 4.3 en HR 10 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:255, r.o. 4.2.1.
- 2 HR 10 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:255, r.o. 4.2.2.
- 3 HR 9 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ6526, r.o. 3.2.

Pionier op veel terreinen

DOOR / ROBERT SANDERS

Lizzy van Dorp (1872-1945)

Elisabeth Carolina (Lizzy) van Dorp werd in Arnhem geboren op 5 september 1872 in een welgesteld remonstrants gezin. Na het staatsexamen gymnasium ging ze in 1893 letterkunde studeren aan de Rijksuniversiteit Leiden. In 1896 deed zij haar kandidaatsexamen en in 1901 als eerste vrouw in Nederland haar doctoraal examen rechten. Op 7 juli 1903 promoveerde zij vervolgens op het proefschrift *Schadeloosstelling bij vernietiging of onbruikbaarmaking van eigendom door het openbaar gezag* bij prof. J. Oppenheim. Na haar promotie opende Van Dorp haar eigen advocatenkantoor aan de Daendelsstraat en werd de eerste vrouwelijke Haagse advocaat. Bij haar optreden als toegevoegd verdedigster in een strafzaak bij het hof bestempelde advocaat-generaal Reitsma het eerste optreden der vrouw als advocaat wel als een historische gebeurtenis, maar hij sprak publiekelijk zijn twijfel uit of 'in het algemeen de rechtspraak door vrouwelijke medewerking zou gebaat worden'. De pers was echter vol lof over het pleidooi van Lizzy van

Dorp en over het feit dat zij niet op het geschamper van de magistraat was ingegaan. In haar praktijk legde zij zich toe op de bescherming van de rechten van gescheiden vrouwen en kinderen. Als voorvechtster van vrouwenrechten was zij eerder een gematigd feministe en gaf zij de voorkeur aan het strijden voor vrouwenkiesrecht boven de maatschappelijke emancipatie van de vrouw. Door haar eigenzinnige opvattingen kwam zij binnen de Nederlandse vrouwenbeweging geïsoleerd te staan en na een dispuut met onder anderen Aletta Jacobs richtte Van Dorp in 1907 haar eigen Bond voor Vrouwenkiesrecht op, waarvan zij de eerste voorzitter werd. Van Dorp interesseerde zich meer en meer voor economische onderwerpen. In 1915 legde zij haar advocatenpraktijk neer om in 1919 privaatchoort economie in Utrecht te worden. Als een van de eerste professionele vrouwelijke economen publiceerde ze een aantal baanbrekende artikelen. Als lid van de liberale Vrijheidsbond was Van Dorp ook politiek actief

geraakt. Zij liet zich echter op de kieslijst plaatsen van de door de hoogbejaarde Samuel van Houten opgerichte nieuwe Liberale Partij. De partij veroverde bij de verkiezingen in 1922 een Kamerzetel en toen de 85-jarige Van Houten bedankte werd Van Dorp de eerste vrouwelijke fractievoorzitter in de Tweede Kamer. Na het overlijden van haar moeder in 1935 – haar vader was overleden toen ze dertien jaar was – verhuisde de ongehuwde Van Dorp naar Engeland waar zij haar boek over rentetheorie (*A Simple Theory of Capital, Wages, Profit and Loss, a New and Social Approach to the Problem of Economic Distribution*) schreef. In 1940 vertrok zij naar Ankara en reisde van daar verder naar Semarang op Java, waar haar vader ooit een uitgeverij had opgericht. Ze werkte er als docent economie aan de Technische Hogeschool in Bandung tot zij in 1941 door de Japanners werd geïnterneerd. Daags na haar 73ste verjaardag overleed Lizzy van Dorp door uitputting op 6 september 1945 in kamp Banjoe Baroe, nauwelijks enkele weken na de Japanse capitulatie.

Johan van Oldenbarnevelt (1547-1609) | Hugo de Groot (1628-1650) | Willem de Groot (1597-1652) | Cornelis van Blijenschede (1673-1743) | Johannes van der Linden (1756-1835) | Rutger Jan Schimmelpenninck (1761-1825) | Willem Bilderdijk (1756-1831) | Jonaas Daniël Meijer (1789-1834) | J.C. Faber van Renswoude (1765-1835) | Floris Adriaan van Hall (1791-1868) | Dirk Oetker Curpius (1792-1864) | Robbe Asser (1838-1913) | P.W.A.C. van der Linden (1846-1935) | Engelbert Nicolaas de Graauw (1848-1919) | Bernard Luder (1848-1937) | Pieter Jelles Trochstra (1860-1910) | Joseph Lindeburg (1866-1948) | Adolphe Eucharistina Kok (1873-1928) | Ferdinand Berdenijk (1884-1965) | Frida Katz (1885-1983) | Ael Herzborg (1885-1988) | Hendrik Mulderij (1898-1970) | Pieter Willem van Doorne (1898-1971) | C.R.C. Wijncheheld-Bosdon (1908-1995) | Edu Droogeweg Fortuijn (1914-1998) | Sosa Broekman (1921-2000) | Max Rod (1927-2001)

Al meer dan 10 jaar succesvol!

De Hoge Raad getoetst

8 december 2017

Het duo Drion en Van Wechem schijnen een hele dag – op de bij hen passende en kenmerkende wijze – hun licht op recente arresten van de Hoge Raad.

Controversiële en conflicterende standpunten worden niet gemeden en het publiek is van harte welkom om er een schepje bovenop te doen.

Op vrijdag 8 december 2017 van 10 tot 17 uur in de BCN Arena te Amsterdam.

Prijs is ~~€595,-~~ (excl. btw) inclusief lunch en 6 PO-punten!

Wacht niet te lang met inschrijven!

Vandaag nog doen!

Snel aanmelden op www.dehogeraadgetoetst.nl

14,7 JAAR

DUURT GEMIDDELD EEN HUWELIJK

Betrouwbare informatie
over scheiden en mediation
vindt u op verder-online.nl

Door de groei van de cassatiepraktijk en de verdere uitbouw van die praktijk oefent mr. R.J. Baumgardt, met ingang van 1 augustus 2017, de praktijk uit onder de naam "Baumgardt Strafcassatie Advocatuur".

Het kantoor richt zich voornamelijk op het verlenen van rechtsbijstand in strafcassatieprocedures.

Vasteland 78 3011 BN Rotterdam
T: + 31 (0)10 3100 270 • F: + 31 (0)10 3100 274

www.bacas.nl

VU LAW
ACADEMY

www.vulaw.nl

Leergangen voor specialisatie en verdieping:

- Arbeidsrecht **Nu met 2 praktische werkgroepen**
- Aanbestedingsrecht voor inkopers en juristen
- Grondslagen vennootschaps- en ondernemingsrecht
- Intellectueel Eigendomsrecht
- M&A, law, finance, skills
- Strafrechtelijk bewijsrecht vanuit verdedigingsperspectief
- Verbintenissenrecht

VU
VRIJE
UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

IS VERDER KIJKEN

Patek
Philippe
Calatrava

Rolex
DateJust
automaat

Cartier
Tank
18K

INKOOP & VERKOOP

VAN GEBRUIKTE HORLOGES
o.a. Rolex, Cartier, Breitling,
IWC, Omega, Chopard en
Patek Philippe

Spiegelgracht 12
AMSTERDAM

Ma t/m vr 10:00 - 17:00 uur
Tel: 020 - 422 10 15

spiegelgrachtjuweliers.nl

KRONIEKEN

INSOLVENTIERECHT 2016
BURGERLIJK PROCESRECHT 2016

Dat apparaat
hindert de rechtsgang!

U bent gewoon
te laat...

INHOUD

Kroniek insolventierecht 2016

- 73 Redelijke termijn separatisten
Crediteurencommissie
Bestuurdersaansprakelijkheid
- 75 Adviesrecht
ondernemingsraad
in faillissement
Gestanddoening
- 76 Aansprakelijkheid curator
Verjaring
Getuigenverhoor
Akkoord
- 77 Beslag
Dividenduitkering
Turboliquidatie
Eigendomsvoorbehoud
- 78 Exhibitieplicht
Faillietverklaring
- 79 Nagekomen baten
Schone lei
IPR
Huur
Verificatie
- 80 Verhoor
Pandrecht

- 81 Actio Pauliana
Peeters/Gatzen
Procesrecht

Kroniek Burgerlijk

Procesrecht 2016

- 82 Algemene beginselen
 - 82 Andere talen
 - 82 Fair trial
 - 82 Fax
 - 82 Motiveringsplicht
 - 83 Recht op mondelinge
behandeling
- 83 Arbitrage en bindend advies
- 84 Beslag
Bevoegdheid
 - 84 Alternatieve bevoegdheid
- 85 Bewijs
 - 85 Bewijsaanbod
 - 85 Bewijslastverdeling
 - 86 Bewijsmiddelen
 - 87 Getuigenbewijs
 - 87 Voorlopig getuigenverhoor
- 87 Dagvaarding
- 88 Executie
 - 88 Dreigen met executie
 - 88 Dwangsom
 - 88 Erkenning en tenuitvoerlegging
buitenlandse beslissingen
 - 89 Executiegeshil

- 89 Exhibitieplicht
Hoger beroep
 - 89 Ambtshalve toetsing in
hoger beroep
 - 90 Appellabiliteit
 - 90 Bewijsaanbod in hoger beroep
 - 90 Inschrijving beroep
 - 90 Second opinion-procedure
 - 90 Termijnen
 - 91 Tweede hoger beroep tegen
hetzelfde vonnis
- 91 Incidenten
 - 91 Schorsing en hervatting
 - 92 Voeging en tussenkomst
 - 92 Vrijwaring
 - 92 Zekerheidstelling
- 93 Kosten
 - 93 Buitengerechtelijke kosten
 - 93 Griffierecht
 - 94 Proceskosten
- 94 Kort geding
Partijperikelen
- 95 Schadestaatprocedure
Uitspraak
Verstek/verzet
- 96 Verzoekschriftprocedure
Wijziging van eis
Wraking

COLOFON

Oktober-november 2017

97e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Samenstelling

Nathalie Gloudemans-Voogd

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Halime Celik, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Martijn Maathuis, Robert Malewicz, Coline Norde, Marc Padberg, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Illustraties

Florin Tilanus

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2017-8, Kroniek Insolventierecht 2016, p. *Adv.bl.* 2017-8, Kroniek Burgerlijk Procesrecht 2016, p.

Aan dit nummer werken mee

Inge Beulen, Milan van de Burgt, Floris Dix, Arjen van Haandel, Robert Hendrikse, Aubrey Klerks-Valks, Jaap van der Meer, Muriëlle van der Plas, Leonie Rammeloo, Marianne Valk, Hans Vestjens, Suzan Winkels-Koerselman

Redactionele bijdragen

Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten. De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde

Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 240 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailtendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met het kalenderjaar, dan wordt over het resterende gedeelte van dat jaar een evenredig deel van de abonnementsprijs in

rekening gebracht. Het abonnement kan alleen schriftelijk tot uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een jaar verlengd. Voor vragen over uw abonnement kunt u contact opnemen met Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijschriften@boomdistributiecentrum.nl.

Adreswijzigingen

Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijschriften@boomdistributiecentrum.nl. Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies

Maarten Schuttél

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024 - 360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaardt de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en veelevoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

KRONIEK

INSOLVENTIERECHT 2016

DOOR / JAAP VAN DER MEER, FLORIS DIX, SUZAN WINKELS-KOERSELMAN, AUBREY KLERKS-VALKS, MURIËLLE VAN DER PLAS, INGE BEULEN, MILAN VAN DE BURGT & ARJEN VAN HAANDEL

In deze Kroniek worden de voor de rechtsontwikkeling belangrijkste nieuwe arresten van de Hoge Raad en voor de praktijk relevante lagere rechtspraak uit 2016 behandeld. Zo werd onder meer geoordeeld over de rechtsgeldigheid van een pandrecht op voorwaardelijke eigendom, het adviesrecht van de ondernemingsraad, de verjaring van rentevorderingen in faillissement, het vereiste van een rechtstreeks en voldoende belang bij inzage in de administratie van de gefailleerde, de afhandeling van eigendomsvoorbeholden door de curator van Miss Etam en de mogelijkheid van de pandhouder om het faillissement aan te vragen van de debiteur.

REDELIJKE TERMIJN SEPARATISTEN

Artikel 58 Faillissementswet (Fw) blijft steeds voor jurisprudentie zorgen. Op grond van dat artikel kan de curator een redelijke termijn stellen aan pand- en hypotheekhouders om hun rechten uit te oefenen.¹ In 2016 heeft de Hoge Raad bepaald (HR 19 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:297) dat wanneer de separatist een verzoek doet om de termijn te verlengen, zowel de curator als vervolgens weer de separatist in de gelegenheid moet worden gesteld om zich over dit verzoek en de argumenten van partijen uit te laten. Daarmee wordt dan voldaan aan het beginsel van hoor en wederhoor (art. 19 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, Rv).

CREDITEURENCOMMISSIE

Hoewel het zelden voorkomt dat in een faillissement een crediteurencommissie wordt benoemd, zouden wij toepassing hiervan graag vaker terug willen zien.² Artikel 74 Fw geeft de grondslag voor benoeming van

een crediteurencommissie namens de gezamenlijke schuldeisers ter advisering van de curator. In het faillissement van Imtech heeft Rechtbank Rotterdam geoordeeld of, ondanks verzet van de curatoren, een crediteurencommissie benoemd moet worden (Rb. Rotterdam 17 maart 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:2013). In een eerdere beschikking had de rechtbank al bepaald dat een commissie van toegevoegde waarde was voor een doelmatige afwikkeling van het faillissement.³ Nu laat de rechtbank zich uit over de samenstelling. Interessant in deze uitspraak is de betrokkenheid van advocaten van een grote schuldeiser bij de werkzaamheden van de crediteurencommissie. De curatoren hadden daar bezwaar tegen omdat die advocaten sinds 2013 voor de financiers van Imtech waren opgetreden. De rechtbank overweegt dat lidmaatschap in de commissie is bedoeld voor de schuldeisers zelf en dus niet toekomt aan de advocaten. Terecht laat Van Galen (Rb. Rotterdam 17 maart 2016, *JOR* 2016/251,

m.nt. R.J. van Galen) zich kritisch uit over de vraag of een rechter-commissaris de leden van de commissie mag beperken in hun handelen, zoals nu het bij laten staan door advocaten. Volgens Van Galen zijn alle partijen die bij de crediteurencommissie betrokken zijn, ervaren spelers. Krampachtigheid over wie aansluit bij bepaalde vergaderingen past daar niet bij. Partijen moeten zelf kunnen bepalen door wie zij zich willen laten begeleiden, aldus Van Galen.

BESTUURDERS- AANSPRAKELIJKHEID

De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 12 februari 2016 (HR 12 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:233, *Langelaar/Veelenturf q.q.*) geoordeeld over aansprakelijkheid ex artikel 2:248 en 2:9 Burgerlijk Wetboek (BW) ten aanzien van een kostenmaatschap die bestond uit twee praktijkvennootschappen. Eén van de vennootschappen was failliet gegaan nadat de kostenmaatschap was ontbonden. De jaarrekening van deze vennootschap was niet tijdig gedeponeerd. De door de curator aangespro-

Jaap van der Meer, Floris Dix, Suzan Winkels-Koerselman, Aubrey Klerks-Valks, Muriëlle van der Plas, Inge Beulen, Milan van de Burgt en Arjen van Haandel zijn allen werkzaam bij Turnaround Advocaten in Best.

ken bestuurder verweert zich met de stelling dat de oorzaak niet gelegen was in de onbehoorlijke taakvervulling, maar in de beëindiging van de kostenmaatschap en de schulden die daaruit voortvloeiden, waar zijn vennootschap voor meer dan alleen de helft aansprakelijk voor bleef. Het hof oordeelt dat de bestuurder niet is geslaagd om andere oorzaken van het faillissement aan te tonen.⁴ De Hoge Raad bevestigt de *Blue Tomato*-doctrine, maar komt in casu niet tot de conclusie dat de verwijten van de curator leiden tot onbehoorlijk bestuur.

Artikel 36 Invorderingswet 1990 (Iw 1990) is door de Hoge Raad zodanig opgerekt dat deze nu ook van toepassing is als de betalingsonmacht pas is ontstaan na de tweewekentermijn na de dag waarop de belasting betaald moest worden (HR 4 maart 2016, ECLI:NL:HR:2016:350). Een bestuurder is voor de vordering aansprakelijk als een melding betalingsonmacht niet binnen die tweewekentermijn is gedaan. Naar het oordeel van de Hoge Raad is een bestuurder aldus ook aansprakelijk als een betalingsuitstel is gegeven door de Belastingdienst c.q. voordat de naheffingsfase voorbij is, en de betalingsonmacht zich tijdens dat uitstel voordoet.

Over artikel 36 Iw 1990 heeft de Hoge Raad verder bepaald dat artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) niet meebrengt dat de fiscus een vooraankondiging moet doen van een aansprakelijkstelling (HR 2 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2722).

In een andere zaak vordert een schuldeiser van een middellijk bestuurder/aandeelhouder van een failliete onderneming schadevergoeding op grond van onrechtmatig handelen. De bestuurder heeft namelijk actief uit de vennootschap verkocht, de koopsom aan de holding laten betalen en doet vervolgens een dividenduitkering, waardoor de vordering onbetaald is gebleven.

De schuldeiser vangt bot in drie instanties. De Hoge Raad doet het op grond van artikel 81 Wet op de rechterlijke organisatie (RO) af, maar A-G Timmermans heeft een uitgebreide en lezenswaardige conclusie geschreven, waar gezien het korte bestek van deze kroniek naar wordt verwezen (HR 9 december 2016 en 21 oktober 2016, ECLI:NL:HR:2016:2831 en ECLI:NL:PHR:2016:1141).

Het Hof Den Bosch (Hof Den Bosch 29 maart 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:1177 (*Eijs en Ruben/Kamps*)) heeft in een zaak over de publicatietermijn van de jaarrekening geoordeeld dat die termijn strikt moet worden toegepast in verband met de rechtszekerheid. In casu was sprake van een curator die een bestuurder aansprakelijk stelde op grond van schending van artikel 2:394 BW, terwijl de termijn van (oorspronkelijk) dertien maanden dat de jaarrekening gepubliceerd moest worden nog niet voorbij was. Het hof stelt dat het niet inziet hoe een schending van de verplichting van artikel 2:394 BW die na datum faillissement heeft plaatsgevonden als een belangrijke oorzaak van het faillissement kan worden aangemerkt. Volgens annotator Van Aniel (*JOR* 2016, 263) vergaloppeert het hof zich hier wel, omdat schending van de publicatieplicht an sich natuurlijk niet als oorzaak van het faillissement wordt vermoed, maar het onbehoorlijk bestuur dat komt vast te staan als een te late publicatie zou hebben plaatsgevonden. In een andere zaak (Hof Den Bosch 26 juli 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:3235) heeft Hof Den Bosch geoordeeld dat van belang is dat een dga (voor zijn hoedanigheid als bestuurder) onderzoek doet naar de achtergrond en de persoonlijke integriteit van de koper en diens (financiële) plan voor de betreffende vennootschap, alvorens hij verkoopt. De bestuurder had dit – in weerwil van concrete aanleidingen daartoe – niet gedaan en daardoor volgens het hof kennelijk onbehoorlijk bestuurd, wat als belangrijke oorzaak van het

faillissement is aan te merken.

Het Hof Den Bosch heeft het druk gehad met bestuurdersaansprakelijkheidskwesties (Hof Den Bosch 13 september 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:4088). Ten aanzien van een Beklamel-aanspraak heeft het hof geoordeeld dat ook sprake is van aansprakelijkheid als op peildatum niet is gewaarschuwd voor een mogelijk onbetaalde dienst of levering. Het hof introduceert daarmee een soort waarschuwingsplicht, maar die voegt volgens annotator Oostlander (*JIN* 2019, 198) weinig toe.

In een zaak die diende voor de Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Rechtbank Zeeland-West-Brabant 14 september 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:5763) werd een bestuurder door een curator aangesproken op grond van artikel 2:138 BW en 6:162 BW. De bestuurder beriep zich op artikel 6:89 BW (en op verjaring van de vorderingen). De rechtbank zet uiteen wanneer artikel 6:89 BW van toepassing is bij artikel 2:138 BW en 6:162 BW en overweegt: 'Artikel 6:89 BW is van toepassing op iedere verbintenis die tot een prestatie verplicht. (...) In het geval een vordering op onrechtmatige daad (artikel 6:162 BW) is gegrond hangt het af van de feitelijke grondslag die de schuldeiser aan deze vordering ten grondslag legt of artikel 6:89 BW van toepassing is. (...) Indien de feitelijke grondslag is dat de schuldenaar de op een ieder rustende rechtsplicht heeft geschonden zich jegens derden te onthouden van onrechtmatige gedragingen als bedoeld in artikel 6:162 BW is artikel 6:89 BW niet van toepassing. (...) Pas door schending van een dergelijke rechtsplicht ontstaat een verbintenis, namelijk de verbintenis tot het betalen

van schadevergoeding. De bron van die verbintenis is de wet, artikel 6:162 BW. In het geval van artikel 2:138 BW geldt hetzelfde. Pas door schending van de tot het bestuur gerichte norm tot een behoorlijke taakuitoefening ontstaat een verbintenis, namelijk de verbintenis tot het betalen van het boedeltekort in een faillissement. De bron van die verbintenis is artikel 2:138 lid 1 BW. In casu geldt dat de vorderingen van de curator feitelijk zijn gegrond op schending van voormelde rechtsplichten. De rechtbank komt aldus tot de conclusie dat artikel 6:89 BW niet van toepassing is.

ADVIESRECHT ONDERNEMINGSRAAD IN FAILLISSEMENT

In 2016 oordeelt de Ondernemingskamer dat het adviesrecht ex artikel 25 Wet op de ondernemingsraden (WOR) moeilijk past bij het faillissementsrecht (Hof Amsterdam (OK) 26 mei 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:2020). De invloed van een advies en de reikwijdte van een adviesrecht van de ondernemingsraad worden in een faillissementssituatie wezenlijk beperkt door de noodlijdende toestand van de onderneming en het doel van het faillissementsrecht, aldus de OK. Voorts geldt dat de curator bij het te gelde maken van de activa de belangen van de werknemers van de failliete onderneming weliswaar mee laat wegen, maar dat opbrengstmaximalisatie voor de curator leidend zal zijn. Tot slot valt volgens de OK de termijn van een maand ex artikel 25 lid 6 WOR niet goed in te passen in een faillissementssituatie. Het adviesrecht is derhalve in beginsel onverenigbaar met de op de afwikkeling van de boedel gerichte rol van de curator. (In zijn arrest van 2 juni 2017 oordeelt de Hoge Raad echter dat de voorschriften van de WOR gewoon moeten worden nageleefd. De Hoge Raad oordeelt aldus dat de uitspraak van de OK niet juist is. Een faillissement leidt er op zichzelf niet toe dat een onderneming ophoudt te bestaan. De gevolgen en

doelstellingen van het faillissement zijn niet zodanig dat toepasselijkheid van de WOR zich daar in algemene zin niet mee zou verdragen. De curator is gedurende het faillissement de ondernemer in de zin van de WOR. Aangezien de curator op grond van de Faillissementswet rechtstreeks de hoogste zeggenschap uitoefent bij de leiding van de arbeid, is hij tevens de bestuurder in de zin van die wet. Dit betekent dat de curator gehouden is ervoor te zorgen dat de WOR tijdens het faillissement wordt nageleefd.)

GESTANDDOENING

Artikel 37 Fw bepaalt dat de wederpartij van een failliet de curator kan verzoeken binnen een bepaalde termijn te verklaren of hij bereid is een overeenkomst gestand te doen. Verklaart de curator niet binnen de gestelde termijn de overeenkomst gestand te doen, dan kan de curator de nakoming niet meer afdwingen. Als de curator de overeenkomst evenwel gestand doet, moet hij

zekerheid stellen voor de nakoming. In het faillissement van de Free Record Shop werd dienstverlener Ctac door curatoren in kort geding gedwongen de dienstverlening voort te zetten. Ctac was daartoe eerst enkel bereid tegen betaling van de openstaande prefaillissementsvordering terwijl de curatoren alleen toekomstige verplichtingen wilden voldoen. Ctac stelt dat het afdwingen van voortzetting van de dienstverlening is aan te merken als gestanddoening ex artikel 37 Fw. Het gevolg is dat haar prefaillissementsvordering promoveert tot boedelvordering. De Hoge Raad oordeelt dat het afdwingen van voortzetting van dienstverlening niet nakoming ingevolge artikel 37 Fw tot gevolg heeft (HR 2 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2744). De curatoren stelden uitdrukkelijk alleen voor toekomstige dienstverlening te willen betalen, zodat van gestanddoening geen sprake is. Het in rechte afdwingen van voortzetting van dienstverlening door dwangcrediteuren kan derhalve niet aangemerkt worden als gestanddoening van de over-

eenkomst ex artikel 37 Fw. De Hoge Raad wees dezelfde dag een tweetal andere arresten over artikel 37 Fw (ECLI:NL:HR:207:2729 en ECLI:NL:HR:2017:2730). Beide zaken betroffen het faillissement van een bouwbedrijf met bouwprojecten waarbij slechts gedeeltelijk was gepresteerd door de failliete aannemer. In beide gevallen spraken curatoren de opdrachtgevers aan tot (gedeeltelijke) betaling van de reeds (gedeeltelijke) verrichte werkzaamheden op grond van onder meer ongerechtvaardigde verrijking. De Hoge Raad oordeelt in beide zaken dat wanneer een aannemer een bouwfase of het meerwerk door faillissement niet kan voltooien en vaststaat dat de curator de verplichting daartoe niet gestand doet, dit niet in de weg staat aan een vordering van de boedel uit ongerechtvaardigde verrijking met betrekking tot het verrichte gedeelte van de onvoltooide bouwfase of van het onvoltooide meerwerk. Het in artikel 37 Fw bedoelde verlies van het recht van de curator op nakoming heeft volgens de Hoge Raad alleen betrekking op de door de wederpartij te verrichten prestaties waarvoor de tegenprestatie door de gefailleerde nog moet worden verricht. De curator verliest derhalve niet zijn recht nakoming te vorderen van prestaties waarvoor de tegenprestatie door de gefailleerde reeds voor faillissement is verricht.

Hof Den Bosch oordeelt over de reikwijdte van de te stellen zekerheid als een curator de overeenkomst ex artikel 37 Fw gestand doet (Hof Den Bosch 12 januari 2016, ECLI:NL:HR:2016:47). Het hof bepaalt dat de zekerheid die de curator ingevolge artikel 37 lid 2 Fw dient te verstreken de zekerheid voor de nakoming van de door failliet nog niet nagekomen verplichtingen uit de overeenkomst is. Het is niet de bedoeling om langs de weg van artikel 37 Fw ook voor concurrente vorderingen in het faillissement zekerheid te verkrijgen, nu dit strijdig is met de *paritas creditorum* en het fixatiebeginsel omdat

daarmee zonder wettelijke basis een voorrang zou worden verkregen.

AANSPRAKELIJKHEID CURATOR

De Hoge Raad oordeelt in 2016 over de aansprakelijkheid van de curator vanwege het onterecht incasseren van onderhanden werk (HR 5 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:199). De curator factureerde en incasseerde het op datum faillissement openstaande (nog niet gefactureerde) onderhanden werk in de (onjuiste) veronderstelling dat dit niet aan Rabobank was verpand. Hij weigerde vervolgens de geïncasseerde gelden af te dragen. Rabobank sprak de curator zowel q.q. als pro se aan en verzocht de vordering tot afdracht van de ten onrechte geïncasseerde gelden op de curator q.q. als superboedelvordering aan te merken.⁵ De Hoge Raad ziet echter alleen ruimte voor een superboedelvordering als sprake is van een onmiskenbare vergissing van de boedelschuldeiser en niet bij een onredelijk eindresultaat, zoals voldoening van het salaris van de curator uit de onrechtmatig geïncasseerde gelden. Hier is dus enkel sprake van een preferente boedelvordering. De eventuele aansprakelijkheid van de curator pro se is niet aan de orde gekomen, omdat hiertegen geen grief is ingesteld. Kortmann ziet voor banken de mogelijkheid conservatoir derdenbeslag te leggen voor de schadevergoedingsvordering op de curator pro se onder de curator q.q. op zijn salarisvordering (HR 5 februari 2016, *JOR* 2016, 83, m.nt. prof. mr. S.J.C.C. Kortmann).

VERJARING

Het eerste faillissement van Boele's Scheepswerven en Machinefabriek B.V. (Boele) eindigt door het verbindend worden van een slotuitdelingslijst. Na een honderd procent uitkering resteert nog een bedrag van 1.500.000 euro. Na het eerste faillissement wordt via de vereffening een tweede faillissement uitgesproken, waarin de curator ambtshalve

rentevorderingen die tijdens het eerste faillissement zijn ontstaan en zonder dat zij ter verificatie waren ingediend op de lijst van voorlopige erkende schuldvorderingen plaatst. Een aantal schuldeisers stelde zich op het standpunt dat de 24 jaar oude rentevorderingen waren verjaard op basis van artikel 3:308 BW.⁶ De Hoge Raad oordeelt dat nu de rentevorderingen gedurende het eerste faillissement ingevolge artikel 128 Fw niet verhaalbaar waren op de boedel of de gefailleerde, dit betekent dat deze niet opeisbaar waren en dus de verjaringstermijn van artikel 3:308 BW niet is gestart (HR 24 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1294, *JOR* 2016, 290, m.nt. prof. mr. J.J. van Hees). De rentevorderingen konden dus als concurrente vorderingen worden erkend. Van Hees wijst erop dat schuldeisers door dit arrest niet langer genoodzaakt zijn in langer lopende faillissementen stuitingshandelingen te verrichten.

GETUIGENVERHOOR

De Hoge Raad oordeelt op 19 februari 2016 (ECLI:NL:HR:2016:286) dat de failliet recht heeft op inzage in en/of afgifte van het proces-verbaal van het getuigenverhoor van artikel 66 Fw als een rechter op grond van een belangafweging tot de conclusie komt dat de belangen van de gefailleerde prevaleren ten opzichte van de belangen die zich tegen inzage verzetten.⁷ In casu was de inbewaaringstelling van failliet verlengd op basis van de getuigenverklaring waarvan failliet onkundig was, zodat de rechter opnieuw moet beslissen of het belang van gefailleerde op processuele vrijheid prevaleert boven het belang van de boedel dat gefailleerde onkundig blijft van de inhoud van het proces-verbaal.

AKKOORD

Het Europees Hof van Justitie kreeg prejudiciële vragen over een schuldeisersakkoord met gedeeltelijke betaling van de btw-schuld. Lidstaten hebben op grond van artikel 4 lid 3 VEU en de BTW-richtlijn de verplichting om de volledige inning van de op hun grondgebied verschuldigde btw te waarborgen. Niet in strijd met die verplichting zijn

ationale regelingen waarbij een insolvente ondernemer een schuldeisersakkoord kan aanbieden waarbij de btw-schuld deels wordt terugbetaald, bepaalt het Europees Hof in een prejudiciële beslissing. Voorwaarde is dan wel dat de ondernemer met een onafhankelijk onderzoek doet vaststellen dat in geval van geen groter deel van de schuld zou worden terugbetaald (HvJ EU 7 april 2016, ECLI:EU:C:2016:2016).

BESLAG

In een strafprocedure worden zaken in beslag genomen ingevolge artikel 94a Sv, waarna, zonder succes, een beklagprocedure ex artikel 552a Sv wordt doorlopen. De beslagene wordt failliet verklaard en de curator stelt dat het beslag ex artikel 33 Fw is vervallen. Rechtbank Den Haag oordeelt dat de curator slechts ontvankelijk is bij de burgerlijke rechter als voor de betrokkene geen strafrechtelijke rechtsgang openstaat of heeft openstaan waarin de eigendomsrechten op de in beslag genomen goederen, en in het verlengde daarvan de inbeslagname, getoetst kunnen worden (Rb. Den Haag 21 december 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:16655). Het gesloten stelsel van rechtsmiddelen staat eraan in de weg dat de curator nogmaals in een procedure bij de civiele rechter de eigendom van de in beslag genomen goederen kan laten toetsen. Als zich nieuwe feiten en omstandigheden hebben voorgedaan, kan dit wel, maar dan bij de strafrechter. Of het conservatoir beslag ex artikel 94a Sv is overgegaan in het algemene faillissementsbeslag ex artikel 33 Fw hangt af van de vraag wie de eigenaar is van de in beslag genomen goederen. Alleen als in rechte komt vast te staan dat de in beslag genomen goederen eigendom zijn van de failliet, vervalt het beslag en vallen deze goederen in de faillissementsboedel.

DIVIDENDUITKERING

De Hoge Raad toetst in 2016 het besluit tot het doen van een tus-

sentijdse dividenduitkering en de daadwerkelijke uitkering aan een enig aandeelhouder in het jaar voor faillissement (HR 23 september 2016, ECLI:NL:HR:2016:2172). De curator bestreed die uitkering op grond van artikel 2:248 j° 2:11 BW, artikel 6:162 BW, artikel 2:216 lid 2 tot en met 4 (oud) BW en artikel 42/47 Fw. Het hof wees de vorderingen van de curator af. In dit laatste arrest is met name de overweging over de pauliana van belang.⁸ De Hoge Raad stelt dat de dividenduitkering een onverplichte rechtshandeling om niet is ingevolge artikel 42 Fw. Het hof had dus toepassing moeten geven aan de bijzondere regels van bewijslastverdeling van artikel 43 Fw en artikel 45 Fw.

TURBOLIQUIDATIE

Over turboliquidatie is veel te doen geweest in 2016. In elk geval heeft Hof Arnhem-Leeuwarden in kort geding (nogmaals) herhaald wat de vereisten zijn om een vennootschap na ontbinding failliet te kunnen verklaren. Volgens vaste jurisprudentie⁹ kan een ontbonden rechtspersoon ook herleven in een procedure tot faillietverklaring als summierlijk is gebleken van feiten en omstandigheden die voldoende aannemelijk maken dat er baten zijn en als ook aan de overige vereisten voor faillietverklaring is voldaan. De rechtspersoon wordt dan geacht ter afwikkeling van het faillissement te blijven bestaan. Dit houdt in dat een faillietverklaring van een vennootschap in liquidatie kan worden uitgesproken als summierlijk is gebleken van een potentiële baten, van een tijdens de aanvraag bestaand vorderingsrecht van de aanvragende schuldeiser en van het bestaan van feiten en omstandigheden waaruit volgt dat de ontbonden vennootschap verkeert in de toestand van te hebben opgehouden te betalen. Het bestaan van meerdere schulden/schuldeisers is een noodzakelijke, maar niet een voldoende voorwaarde voor het aannemen van de hiervoor bedoelde toestand. Ook als aan het pluraliteitsvereiste is

voldaan, dient te worden onderzocht of de ontbonden vennootschap in de toestand verkeert dat zij heeft opgehouden te betalen.¹⁰

Hof Den Bosch (3 november 2016, *JOR* 2017, 77, ECLI:NL:GHSHE:2016:4922 heeft geoordeeld over een markante turboliquidatie. Deze werd uitgevoerd nadat de faillissementsaanvraag in eerste instantie door de rechtbank was afgewezen, maar nog voordat in hoger beroep hierover opnieuw kon worden beslist. Daarvoor is de turboliquidatie niet bedoeld, nu met het 'geruisloos' verdwijnen van geïntimeerde – de bestuurders hoeven immers geen rekening en verantwoording af te leggen – de schuldeisers in ernstige mate worden benadeeld en voorts een onderzoek naar de financiële staat van geïntimeerde wordt omzeild. Verder was in casu juist een onderzoek door de curator geboden om uit te zoeken in hoeverre sprake is van onbehoorlijk bestuur ex artikel 2:248 BW, dan wel van paulianus handelen, gelet bijvoorbeeld op de – onweersproken – tardieve deponering van de jaarrekening 2014.

EIGENDOMSVOORBEHOUD

In het faillissement van Miss Etam stelden leveranciers met een eigendomsvoorbehoud een vordering jegens curatoren in op grond van onrechtmatige daad wegens het verkopen van hun voorraden zonder dat daarvoor een redelijke vergoeding werd betaald. De curatoren hadden een vergoeding van zeventig procent van de kostprijswaarde geboden. De rechtbank oordeelt dat de curatoren niet onrechtmatig hebben gehandeld door de enkele continuering van de verkoop in de winkels, maar zij waren wel gehouden bij hun handelen de rechten van de eigenaren van de voorraden te waarborgen (Rb. Den Haag 20 april 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:9398). De rechtbank sluit aan bij de maatstaf van artikel 6:212 BW (ongerechtvaardigde verrijking van de boedel) die aanspraak geeft op schadevergoeding die niet verder kan gaan dan het bedrag van de verarming. De werkelijke situatie waarin de kleding is doorverkocht en de andere situatie

dat de eigenaren de kleding zouden hebben teruggekregen, moeten met elkaar vergeleken worden. In casu kan de omvang van de schade niet nauwkeurig worden vastgesteld en wordt deze ingeschat (art. 6:97 BW). De conclusie is dat het aanbod van de curatoren onvoldoende was ter waarborging van de rechten van de leveranciers en zij de schade moeten vergoeden.

EXHIBITIEPLICHT

Op grond van artikel 3:15j sub d BW vorderde een schuldeiser in een faillissement inzage in de administratie van de gefailleerde. Hiervoor is vereist dat de schuldeiser daarbij een rechtstreeks en voldoende belang heeft. De Hoge Raad stelt dat van een dergelijk belang sprake is als de schuldeiser inzage in de boekhouding van de failliet verlangt om zijn rechtsbetrekking met de failliet – en daarmee met de boedel – nader vast te stellen, bijvoorbeeld met betrekking tot de hoogte, aard of inhoud van zijn vordering (HR 8 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:612). Maar als inzage wordt verlangd met het oog op een mogelijk door hem in te stellen vordering tegen een derde, zoals de voormalige beleidsbepaler van de gefailleerde, is geen sprake van een rechtstreeks en voldoende belang. Als een schuldeiser van de failliet informatie uit diens boekhouding wenst te verkrijgen met het oog op een mogelijkerwijs door hem in te stellen vordering tegen een derde kan dat middels een vordering ex artikel 843a Rv, aldus de Hoge Raad.

FAILLIETVERKLARING

Hof Amsterdam oordeelt over een kwestie waarin misbruik was gemaakt van de bevoegdheid tot eigen aangifte van het faillissement (Hof Amsterdam 15 maart 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:1354). De bevoegdheid om op eigen aangifte in staat van faillissement te worden verklaard, wordt misbruikt wanneer evident niets te vereffenen valt en geen behoefte is aan de inzet van de

bijzondere bevoegdheden die de Faillissementswet aan een curator toekent, aldus het hof. In een dergelijk geval zal het faillissement op grond van artikel 16 Fw zo snel mogelijk voordragen voor opheffing wegens gebrek aan baten. De vennootschap wordt vervolgens ontbonden ingevolge artikel 2:19 lid 1 sub c BW, terwijl de schuldenlast is toegenomen en het salaris van de curator niet kan worden voldaan. In dat geval is sprake van onevenredigheid tussen het belang van de schuldenaar bij de faillissementsaanvraag en het belang van de curator om niet geconfronteerd te worden met niet-verhaalbare salariskosten.

Rechtbank Rotterdam beoordeelt of de curator – eveneens vanwege het ontbreken van activa om te vereffenen – in verzet kan komen tegen een faillissementsvonnis van een natuurlijk persoon indien het faillissement is aangevraagd door een schuldeiser (Rb. Rotterdam 29 maart 2016, ECLI:NL:HR:2016:2735). De rechtbank verwijst naar het arrest van de Hoge Raad waarin is bepaald dat de curator – uit eigen hoofde – in verzet kan komen tegen een faillissementsvonnis van een rechtspersoon. De curator is een belanghebbende ingevolge artikel 10 lid 1 Fw en kan verzet instellen tegen de faillietverklaring op grond van de stelling dat de boedel (nagenoeg) geen baten omvat en baten ook niet te verkrijgen of anderszins te verwachten zijn (HR 18 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3636, *Hoeksma q.q./RM Trade*). De rechtbank is van oordeel dat het voorgaande eveneens opgaat bij een faillissement van een natuurlijk persoon, uitgesproken op verzoek van een schuldeiser. Het verzet wordt echter ongegrond verklaard, omdat uit het door de curator te verrichten onderzoek niet dusdanig evident was dat de boedel geen activa omvatte of te verwachten waren.¹¹

Aan de Hoge Raad werd de prejudiciële vraag voorgelegd of uit het arrest van de Hoge Raad van 6 februari 2015 (ECLI:NL:HR:2015:251, *VDV*

Totaalbouw) volgt dat bij de aanvraag van het faillissement van een vof en haar twee vennoten in één verzoekschrift driemaal griffierecht dient te worden geheven (HR 8 juli 2016, ECLI:NL:HR:2016:1515). De Hoge Raad beantwoordt deze vraag ontkennend met verwijzing naar haar hiervoor genoemde arrest. Hieruit blijkt dat de verzoeken in één verzoekschrift kunnen worden opgenomen, een nauwe samenhang vertonen en daarmee tussen hen een 'direct verband' bestaat als bedoeld in de parlementaire geschiedenis bij artikel 3 Wet tarieven in burgerlijke zaken. Dat een zodanig verzoekschrift meer werkzaamheden voor de griffie meebrengt en tot afzonderlijke beoordeling van de verzoeken noopt, werpt geen gewicht in de schaal.

De vraag of de curator nog geldig beschikkingshandelingen kan verrichten wanneer de faillietverklaring in hoger beroep wordt vernietigd en vervolgens daartegen cassatieberoep is ingesteld, beantwoordt de Hoge Raad in een uitspraak van 11 november 2016 (ECLI:NL:HR:2016:2577). In casu was de curator overgegaan tot verkoop van vermogensbestanddelen van de failliet ná de vernietiging van het faillissement door het hof, maar vóórdat op het cassatieberoep (dat later is verworpen) werd beslist. De Hoge Raad bevestigt het oordeel van het hof en de verwijzing naar artikel 13 Fw: handelingen van de curator die zijn verricht na vernietiging van het vonnis tot faillietverklaring, maar vóór of op de dag waarop aan het voorschrift tot aankondiging overeenkomstig artikel 15 Fw is voldaan, blijven voor de schuldenaar geldig en verbindend. De Hoge Raad merkt echter op dat een curator in een dergelijke situatie terughoudend gebruik moet maken van zijn bevoegdheden. Uitoefening van een bevoegdheid met onomkeerbare gevolgen dient in beginsel te worden beperkt tot gevallen waarin deze in het belang is van de boedel en uitstel in de gegeven omstandigheden, gelet op alle betrokken belangen, niet kan worden geduld. Dit is bijvoorbeeld het geval als deze uitoefening noodzakelijk is voor de voortzetting van de onderneming van de schuldenaar.

NAGEKOMEN BATEN

In het arrest van Hof Den Bosch staat de vraag centraal wat te doen met nagekomen baten in geval van een gehomologeerd akkoord (Hof Den Bosch 30 juni 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:2789). Volgens het hof is artikel 194 Fw niet van toepassing en dient het evenmin analoog te worden toegepast. Het hof verwijst daarbij naar A-G Langemeijer die in zijn conclusie bij het arrest van de Hoge Raad van 11 februari 2000¹² hetzelfde bepleit ten aanzien van een met een gehomologeerd akkoord beëindigd faillissement. Is sprake van nagekomen baten nadat een aangenomen akkoord is gehomologeerd, dan volgt geen vereffening en verdeling van die baten.

SCHONE LEI

De vraag of na het beëindigen van de schuldsaneringsregeling waarbij het hypotheekrecht niet is geëxecuteerd, de hypothecaire lening getroffen wordt door een schone lei

of niet, beantwoordt de Hoge Raad in ECLI:NL:HR:2016:1135. De Hoge Raad oordeelt dat als de schuldenaar niet, maar diens echtgenoot wel in de woning verblijft en de hypothecaire lasten betaalt, de schuldenaar niet kan bewerkstelligen dat de woning verkocht wordt tijdens de schuldsaneringsregeling. Een eventuele restschuld valt dan niet onder de werking van de schone lei.

IPR

Hof Den Haag oordeelt dat de Nederlandse rechter bevoegd is het faillissement uit te spreken van een vennootschap die statutair is gevestigd op Curaçao, omdat de vennootschap haar bedrijf uitoefent in Nederland. Relatief bevoegd is de rechtbank binnen wier gebied de vennootschap 'kantoor' heeft (art. 2 lid 4 Fw). Het betrof hier de exploitatie van een webshop zonder fysieke vestiging in Nederland, zodat de locatie waar de onderneming voor klanten bereikbaar is bepalend is. In dit geval werd aangesloten bij het netnummer van het telefoonnummer dat stond vermeld op de website van de vennootschap (Hof Den Haag 7 januari 2016, *JOR* 2016, 109).

De curator in een Nederlands faillissement vernietigt een koopovereenkomst met betrekking tot een woning in België. Het Hof Den Bosch oordeelt dat de vordering van de curator moet worden beoordeeld naar Nederlands

recht op grond van artikel 4 lid 2 sub m Europese Insolventieverordening (IVO). Artikel 8 IVO is in dit geval niet van toepassing (Hof Den Bosch 19 maart 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:1181). De gevolgen van de insolventieprocedure of de beëindiging daarvan moeten voor schuldeisers die niet hebben deelgenomen aan de insolventieprocedure worden beoordeeld aan de hand van de *lex concursus* (art. 4 lid 1 IVO). Een andere uitleg van artikel 4 lid 1 IVO zou ernstig afbreuk kunnen doen aan de doeltreffendheid van de insolventieprocedure en kunnen leiden tot ongelijke behandeling van schuldeisers die wel en niet deelnemen aan die procedure (HvJ EU 9 november 2016, ECLI:EU:C:2016:841).

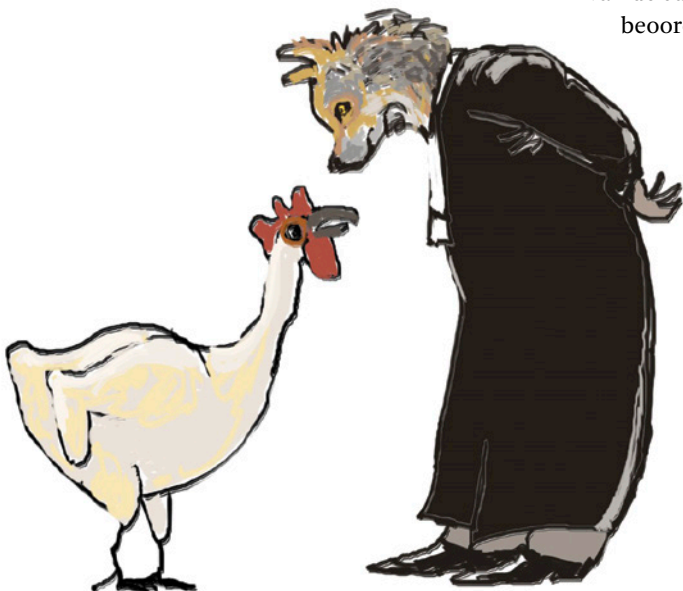
HUUR

In het faillissement van een drukkerij zegde de curator een huurovereenkomst op ex artikel 39 Fw. De drukpersen stonden echter na het einde van de huurovereenkomst nog in het gehuurde. Rechtbank Noord-Nederland overweegt dat de curator het gehuurde niet tijdig ontruimd heeft, zodat hij onrechtmatig gebruikmaakt van het pand en hij over het voortgezet gebruik een gebruiksvergoeding verschuldigd is tot de dag waarop de drukpersen waren verwijderd. De rechtbank wijst tevens een boedelvordering toe wegens schade die is ontstaan bij het verwijderen van de drukpersen (Rb. Noord-Nederland 31 mei 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:2549).

VERIFICATIE

De bestuurders van een reeds afgewikkeld faillissement proberen het faillissement te laten heropenen, zodat opnieuw een verificatievergadering kan worden gehouden, om daarmee een vordering die eerder ter verificatie niet werd betwist, alsnog te betwisten. Hof Den Haag overweegt dat de Faillissementswet een gesloten stelsel van rechtsmiddelen kent en dat het verzoek van de bestuurders niet past binnen een bestaande rechtsgang (Hof Den Haag 22 maart 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:975).

eiei mevrouw,
u bent failliet?
en zijn er nog
ergens... baten?

Artikel 196 Fw bepaalt dat het proces-verbaal van de verificatievergadering voor de daarin als erkend vermelde vorderingen een voor tenuitvoerlegging vatbare titel tegen de schuldenaar oplevert. De erkenning van een vordering in het proces-verbaal kan voor wat betreft de verjaring op één lijn worden gesteld met toewijzing van een vordering in een rechterlijk vonnis. De verjaringstermijn van artikel 3:324 is derhalve op de tenuitvoerlegging van het proces-verbaal van toepassing (HR 29 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:759).

VERHOOR

Het doel van een verhoor als bedoeld in artikel 66 Fw (j^o artikel 105 Fw j^o 106 Fw) is opheldering te verkrijgen over alle omstandigheden die het faillissement betreffen. Als zo'n verhoor wordt ingezet voor een ander doel, bijvoorbeeld vergaren van gegevens voor een civiele procedure tegen de gefailleerde of haar bestuurder, dan kan het bevelen van dat verhoor misbruik van recht opleveren. Bijzondere omstandigheden kunnen meebrengen dat de rechter-commissaris moet motiveren

waarom hij een verhoor wil laten plaatsvinden (HR 23 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2997).

Een verdachte van bedrieglijke bankbreuk voert met een beroep op artikel 6 EVRM aan dat de inhoud van de administratie niet als bewijs kan dienen in de strafzaak, omdat hij deze heeft moeten verstrekken in het kader van het faillissement. Hof Den Haag beschouwt de verhouding tussen de faillissementsrechtelijke inlichtingenplicht en het *nemo tenetur*-beginsel en concludeert dat van een schending van artikel 6 EVRM geen sprake is. De administratie kan als bewijs in de strafzaak worden toegelaten (Hof Arnhem-Leeuwarden 16 november 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:9232).

PANDRECHT

In 2016 besliste de Hoge Raad of een pandhouder bevoegd was het faillissement van een debiteur van zijn pandgever aan te vragen. Het hof – met verwijzing naar Neo-River¹³ – oordeelde dat de bevoegdheid tot het aanvragen van het faillissement bij de pandgever als schuldeiser blijft rusten en niet overgaat op

de pandhouder, die na mededeling slechts inningsbevoegd wordt (Hof Arnhem-Leeuwarden 17 maart 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:2264). De Hoge Raad casseert deze beslissing en overweegt dat de inningsbevoegdheid de bevoegdheid omvat tot verhaal van de vordering op het vermogen van de schuldenaar, waaronder wordt begrepen uitwinning van zekerheden en het aanvragen van het faillissement. De inningsbevoegde pandhouder is derhalve schuldeiser ingevolge artikel 1 lid 1 Fw (HR 9 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:1002).

De Hoge Raad wees een baanbrekend arrest over de mogelijkheid van een pandrecht op het voorwaardelijke eigendomsrecht (HR 3 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1046). In deze kwestie had de leverancier een teeltsysteem onder eigendomsvoorbehoud geleverd aan de gefailleerde. Na faillissement wordt de laatste termijn voldaan. De pandhouder stelt dat het teeltsysteem onder haar pandrecht (inclusief pandrecht op voorwaardelijke eigendom) valt, terwijl de curator stelt dat een pandrecht ingevolge artikel 35 lid 2 Fw niet meer tot stand kan komen. De Hoge Raad geeft de pandhouder gelijk en stelt dat uit de wetsgeschiedenis volgt dat de koper direct een eigendomsrecht onder opschortende voorwaarde krijgt waarover hij onvoorwaardelijk kan beschikken. Hierop kan dus een pandrecht worden gevestigd dat bij vervulling van de voorwaarde na faillissement van rechtswege overgaat in een pandrecht op de zaak zelf; hieraan staat artikel 35 Fw niet in de weg.

Een gevestigd pandrecht op roerende zaken strekt eveneens tot zekerheid voor (toekomstige) huurvorderingen na faillissement. Het feit dat artikel 39 Fw huurvorderingen na faillissement promoveert tot

Lieve zoon,
Ik verkoop je mijn gehele
 aandelenportefeuille voor één euro,
 snap je? Met een nabetalings regeling.
 Heb je een euro?

boedelvordering staat hier niet aan in de weg, aldus de Hoge Raad (HR 15 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:665). Daar wordt aan toegevoegd dat de curator in een dergelijke situatie ingevolge artikel 57 lid 3 Fw niet de opbrengst van de bodemzaken kan opeisen; immers, het pandrecht strekt tot zekerheid van een boedelvordering die niet concurreert met de prefaillissementsvordering van de fiscus.

ACTIO PAULIANA

Hof Den Bosch oordeelt over het benadelende karakter van een nabetalingsclausule (Hof Den Bosch 2 februari 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:296). In deze kwestie vernietigt de curator een aandelenoverdracht voor één euro. De wederpartij voert aan dat geen sprake is van benadeling, omdat een nabetalingsclausule is opgenomen waarmee de koper kon worden aangesproken tot nabetaaling als de koopsom achteraf te laag bleek. Het hof erkent dat een nabetalingsclausule benadeling kan voorkomen bij verkoop aan een derde. De onderhavige clausule is echter benadelend, omdat geen reële koopprijs is afgesproken, bewust is aangestuurd op nabetaaling en kan worden aangenomen dat de clausule niet wordt ingeroepen vanwege de nauwe band tussen beide partijen, aldus het hof. Daarmee is verhaal door de schuld-

eisers en de curator bemoeilijkt en sprake van benadeling.

PEETERS/GATZEN

De Hoge Raad bevestigt dat bij het instellen van een Peeters/Gatzen-vordering als voorvraag dient te worden onderzocht of op basis van de feiten en omstandigheden sprake is van onrechtmatig handelen in de zin van een Peeters/Gatzen-vordering. De curator moet daarom voldoende stellen waaruit blijkt dat sprake is van een onrechtmatige daad jegens de gezamenlijke schuldeisers van de gefailleerde met als gevolg dat die in hun verhaalsmogelijkheden zijn benadeeld. Als niet aan deze stelplicht wordt voldaan, is de curator niet bevoegd de vordering in te stellen en dus niet-ontvankelijk (HR 5 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:201). Een insolventieadviseur is aansprakelijk jegens de gezamenlijke schuldeisers, omdat de door de adviseur voorgestelde saneringsplannen benadelend zijn voor de schuldeisers; een faillissement was immers voorzienbaar en slechts een selectief aantal schuldeisers – onder wie de adviseur zelf – zijn voldaan. Dat bepaalt Hof Arnhem-Leeuwarden in ECLI:NL:GHARL:2016:1901. Daarnaast heeft de adviseur zodanige invloed gehad op het bestuur dat hij de plannen heeft bewerkstelligd, althans bevorderd. De adviseur heeft

bij de sanering derhalve de verhaalsrechten van de schuldeisers onvoldoende gerespecteerd en is daarmee aansprakelijk.

PROCESRECHT

Een curator is veroordeeld in de proceskosten en de wederpartij verzoekt de rechter-commissaris via artikel 69 Fw de curator te bevelen aan de proceskostenveroordeling te voldoen. De rechter-commissaris wijst dit af en de rechtbank bekrachtigt deze beschikking. De rechtbank is van mening dat de proceskostenveroordeling in strijd is met artikel 67 Fw en dat deze kennelijke fout ex artikel 31 Rv kan worden hersteld. De Hoge Raad casseert dit oordeel en stelt dat een kennelijke fout ingevolge artikel 31 Rv alleen hersteld kan worden als duidelijk sprake is van een vergissing; dat de proceskostenveroordeling in strijd zou zijn met artikel 67 Fw staat daar niet gelijk aan (HR 10 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1167). Hof Arnhem-Leeuwarden bepaalt dat alleen de curator na de faillietverklaring bevoegd is verzet in te stellen tegen een verstekvonnis (Hof Arnhem-Leeuwarden 14 juni 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:4700). In casu is de gefailleerde voor zijn faillissement bij verstekvonnis veroordeeld tot betaling van een geldsom. Het hof sluit aan bij de vaste rechtspraak over appel en cassatie, waarin is geoordeeld dat alleen de curator bevoegd is deze rechtsmiddelen in te stellen.¹⁴ Voor verzet is geen aanleiding anders te oordelen, aldus het hof.

NOTEN

- 1 Hof Arnhem-Leeuwarden 28 mei 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:3849; HR 16 januari 2015, ECLI:NL:HR:2015:87 (*X/Van der Molen q.q.*) en HR 6 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:228 (*Welage q.q./Rabobank*).
- 2 Zie <https://www.turnaroundadvocaten.nl/blog/94-floris-dix-leve-de-commissie-uit-schuldeisers>.
- 3 Rb. Rotterdam 18 december 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:9476.
- 4 Zie ook HR 30 november 2007, *JOR* 2008, 29 (*Blue Tomato*).
- 5 Met verwijzing naar HR 5 september 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2419 (*Ontvanger/Hamm q.q.*).
- 6 Op basis van artikel 3:308 BW start de verjaring op het moment dat rentevorderingen opeisbaar worden.
- 7 Met verwijzing naar HR 22 september 1995 (ECLI:NL:HR:1995:ZC1819) waarin de maatstaf, zijnde een belangafweging, is geformuleerd voor beoordeling van een verzoek van de failliet tot inzage in niet-openbare stukken uit het faillissementsdossier.
- 8 Zie voor overige overwegingen HR de verwijzingen naar HR 8 november 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0401; HR 28 april 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA5658 (*Montedison*) en HR 6 februari 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO3045 (*Reinders Didam*).
- 9 Zie onder meer HR 27 januari 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1631 en HR 13 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7477 en de conclusie van A-G Timmerman bij laatstgenoemd arrest.
- 10 Vergelijk ook het arrest van Hof Arnhem-Leeuwarden 12 juli 2016, *JOR* 2017, 61, waar in die casus concreet wordt getoetst of aan die vereisten is voldaan.
- 11 Zie voor een vergelijkbare zaak Rb. Midden-Nederland 11 mei 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:2590.
- 12 HR 11 februari 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA4773 (*Bos/Hagens*).
- 13 HR 21 januari 2014, ECLI:NL:HR:2014:415 (*Neo-River*).
- 14 Zie HR 16 januari 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH0070 (*Wertenbroek q.q./Erven van Vlerken*); HR 23 september 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ8092 (*Dekker q.q./Van Schijndel*).

KRONIEK BURGERLIJK PROCESRECHT 2016

DOOR / ROBERT HENDRIKSE, LEONIE RAMMELOO, MARIANNE VALK & HANS VESTJENS

Deze Kroniek bevat een selectie van uitspraken die in 2016 zijn geweest. Specifieke ontwikkelingen in de wijze van procederen in cassatie worden buiten beschouwing gelaten.

ALGEMENE BEGINSELEN

Andere talen

Hoewel – in de woorden van Veling in *TvPP* 2016/5 – niet elke rechter een talenwonder zal zijn, gaat de Hoge Raad er op 15 januari 2016 (ECLI:NL:HR:2016:65) toch vanuit dat rechters het Engels, Duits en Frans zodanig beheersen dat zij een productie in die talen kunnen lezen. Aan rechters met andere vakken bij hun eindexamen biedt de Hoge Raad wel een *escape* door te overwegen dat de rechter daarvan een vertaling kan verlangen als hij dat – mede gelet op de belangen van de wederpartij – nodig of wenselijk acht voor de behandeling van de zaak. Een vertaling acht de Hoge Raad in beginsel wel noodzakelijk als een productie is gesteld in een andere vreemde taal. Ten aanzien van andere processtukken blijft het – overigens niet in de wet vastgelegde – uitgangspunt dat deze in het Nederlands moeten worden opgesteld.¹ Zie in dat kader Rechtbank Zeeland-West-Brabant 20 april 2016 (ECLI:NL:RBZWB:2016:4428) waarin de gedaagde zijn verweer in het Duits had ingediend maar een herstelkans krijgt. Dit omdat hij mogelijk op het verkeerde been was gezet door de betekende Duitse vertaling van de dagvaarding. Bij de Rotterdamse rechtbank bestaat evenwel sinds 1 januari 2016 de

mogelijkheid om de procedure in het Engels te voeren als het gaat om een zaak op het gebied van het zee- en vervoerrecht of om een internationale handelskoop.² Daarnaast heeft de Raad voor de rechtspraak in september 2014 een plan gelanceerd voor de oprichting van een *'Netherlands Commercial Court'*: een speciale voorziening in Amsterdam (rechtbank en hof) waarbij meer- of minderjarige kamers internationale handelsconflicten in het Engels, digitaal, voortvarend en naar de regels van Rechtsvordering gaan behandelen.³ Zie daarover onder meer Van Rhee in *TCR* 2016/4 en Jeloschek in *Bb* 2016/34. Het is nog even wachten op de aanvaarding van een wetsvoorstel dat het gebruik van de Engelse taal en de wijze van financiering regelt.⁴

Fair trial

Als een rechter succesvol is gewraakt, dreigt bij het onverkort vasthouden aan het door de betreffende rechter gewezen tussenvonnisschending van het recht op een onafhankelijke rechter en een eerlijk proces. Dat rechtvaardigt volgens het Hof Den Bosch (20 december 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:5608) het terugkomen op een in het betreffende tussenvonniss opgenomen bindende eindbeslissing.

Fax

Er zijn niet veel beroepsgroepen die nog zo veelvuldig faxen als de onze. Dit natuurlijk omdat veel gerechten zich nog van een fax bedienen, zij het dat steeds meer gerechten – al dan niet in navolging van de Rechtbank Limburg⁵ – de mogelijkheid bieden om ook per e-mail stukken in te dienen. Als er toch nog gefaxt moet worden, kan een verzendbevestiging uitkomst bieden als de ontvangstregistratie bij het gerecht kennelijk hapert (zie HR 19 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:296).⁶ Van de zijde van het gerecht kan in een dergelijk geval niet worden volstaan met de enkele constatering dat de fax niet is uitgedraaid.

Motiveringsplicht

In zijn arrest van 28 juli 2016 neemt het HvJ EU (ECLI:EU:C:2016:603) voor het eerst aan dat de hoogste nationale rechter een motiveringsplicht heeft voor wat betreft de beslissing om géén prejudiciële vragen te stellen. Als een dergelijke vraag wél wordt gesteld, is de nationale rechter natuurlijk aan het antwoord gebonden. Het staat deze dan ook niet vrij om te treden in de juistheid van de oordelen van het Hof van Justitie en zijn eigen oordelen in de plaats daarvan te stellen (zie HR 8 juli 2016, ECLI:NL:HR:2016:1431).

Robert Hendrikse, Leonie Rammeloo, Marianne Valk en Hans Vestjens zijn allen advocaat bij Van Doorne N.V. in Amsterdam.

Recht op mondelinge behandeling

In 2014 heeft de Hoge Raad als uitgangspunt gegeven dat de rechter ten overstaan van wie een mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden, ook de rechter moet zijn die de uitspraak wijst.⁷ Wanneer dat niet het geval is, moeten partijen daarover worden ingelicht en kunnen zij vervolgens om een nadere mondelinge behandeling verzoeken ten overstaan van de rechter(s) die uitspraak zal (zullen) doen. Op 15 april 2016 (ECLI:NL:HR:2016:662) verduidelijkt de Hoge Raad op een drietal punten zijn beslissing uit 2014. In de eerste plaats zet hij partijen iets meer zelf 'aan het werk' doordat de verplichting voor het gerecht om na een mondelinge behandeling aan partijen mededeling te doen van een rechterswisseling vervalt na de eerste uitspraak die op de mondelinge behandeling volgt. Partijen kunnen volgens de Hoge Raad zelf aan de hand van de eerdere mondelinge behandeling, de uitspraak die daarop is gevolgd en de latere proceshandelingen een afweging maken of in geval van een rechterswisseling

een nadere mondelinge behandeling gewenst is en – in voorkomend geval – naar een eventuele wisseling van rechters informeren. In de tweede plaats maakt de Hoge Raad duidelijk dat de voorwaarden, die hij in zijn arrest uit 2014 heeft gesteld aan de afwijzing van een verzoek om een nadere mondelinge behandeling, tot de einduitspraak een rol kunnen blijven spelen. In de laatste plaats overweegt de Hoge Raad dat de door hem in 2014 gegeven regels niet gelden voor de zogenoemde comparitie na aanbrengen in hoger beroep. Een dergelijke mondelinge behandeling vindt immers plaats op een moment waarop nog geen sprake is geweest van een schriftelijke uitwisseling van partijstandpunten en dient veelal met name ertoe de mogelijkheid van een schikking te beproeven en afspraken over het procesverloop te maken. Bovendien kan na de stukkenwisseling nog een mondelinge behandeling plaatsvinden, waarop dan natuurlijk wel de regels van deze arresten van toepassing zijn. In de echtscheidingsprocedure die tot HR 24 juni 2016 (ECLI:NL:HR:2016:1290) leidde, was de advocaat

van de man zonder zijn cliënt ter zitting bij het hof verschenen en vroeg hij enkel om verwijzing naar een ander hof wegens vermeende vooringenomenheid van het hof. Volgens de Hoge Raad heeft het hof op grond van misbruik van procesrecht kunnen beslissen de zaak zonder verdere mondelinge behandeling ter zitting af te doen. A-G Wesseling-van Gent dacht daar nog anders over.⁸ De betreffende advocaat is overigens inmiddels van het tableau geschrapt.⁹

ARBITRAGE EN BINDEND ADVIES

De Amsterdamse rechtbank moest beoordelen of zij bevoegd was in een procedure tot vernietiging van een arbitraal vonnis. Onduidelijk was echter wat de plaats van arbitrage was geweest. Alleen als Nederland de plaats van arbitrage was, zou de rechtbank bevoegd zijn (artt. 1073 en 1064a Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, Rv). Artikel 1037 Rv wijst als plaats van arbitrage primair aan de in de arbitrageovereenkomst bepaalde plaats, subsidiair de door het scheidsgerecht bepaalde plaats en meer subsidiair de in de uitspraak vermelde plaats. Geen van deze opties bood soelaas. De rechtbank sluit dan maar aan bij de plaats van de uitspraak: nu de arbiter in New York kantoor houdt, aldaar de uitspraak in een notariële akte heeft laten neerleggen en ten tijde van de uitspraak ook daadwerkelijk in New York verbleef, is dat buiten Nederland (lees: New York). Artikel 1074 Rv is daarom van toepassing, zodat de rechtbank zich op 25 mei 2016 (ECLI:NL:RBAMS:2016:2793) onbevoegd verklaart in de vernietigingsprocedure.

Het Hof Amsterdam verklaart zich op 28 juni 2016 (ECLI:NL:GHAMS:2016:2500) onbevoegd om te oordelen over een geschil tussen een drankgroothandel en zijn directeur, vanwege het arbitrale beding in de overeenkomst tussen beide. De directeur stelde dat sprake was van een arbeidsovereenkomst (in plaats van een overeenkomst van opdracht), dat de rechtsgevolgen van deze overeenkomst niet ter vrije be-

Dus: u gaat tussen mij en die rechter bemiddelen zodat hij zich toch bevoegd verklaart dat arbitraire beding te overrulen!

oordeel van partijen staan en dus, op grond van artikel 1020 Rv, een geschil daarover niet aan arbiters maar aan de civiele rechter moet worden voorgelegd. Het hof overweegt dat ook arbeidsrechtelijke zaken vatbaar zijn voor arbitrage en, onder verwijzing naar HR 14 december 1973,¹⁰ dat dit ook voor een beëindigingskwestie als de onderhavige geldt.

Op het snijvlak van procesrecht en aansprakelijkheidsrecht noemen we twee uitspraken over de aansprakelijkheid van een arbiter respectievelijk een bindend adviseur. Allereerst HR 30 september 2016 (ECLI:NL:HR:2016:2215) waarin de Hoge Raad oordeelt dat de arbiter, die als voorzitter van een scheidsgerecht er niet op heeft toegezien dat het arbitrale vonnis door alle arbiters was ondertekend, zoals artikel 1057 lid 2 Rv (oud) voorschreef, wegens een beroepsfout persoonlijk aansprakelijk is. Vanwege het ontbreken van de handtekeningen was al eerder het arbitrale vonnis vernietigd, waar-

door de in het gelijk gestelde partij haar claim op de andere partij in de arbitrage niet (volledig) kon incasseren. Anders dan rechtbank en hof vindt de Hoge Raad dat hier sprake is van 'grof plichtsverzuim' van de arbiter, ook al betreft het een menselijke en voorstelbare vergissing. Ter geruststelling willen we nog wijzen op de nieuwe Arbitragewet 2015, die in artikel 1065a Rv een herstelkans biedt, zij het dat Kortmann en Ernste in hun noot onder dit arrest (*JOR* 2016/324) betogen dat *remission* alleen bedoeld is om motiveringsgebreken (en dus niet formele gebreken als de onderhavige) te herstellen. Ten tweede bespreken we de claim tegen de bindend adviseur die in een erfrechtelijk geschil tussen broer en zus kreeg opgedragen de waarde van aandelen in de nalatenschap van vader te bepalen, opdat de nalatenschap aan de hand van dit bindend advies kon worden afgekweld. De inhoud van het bindend

advies zinde de zus niet, waarna zij de overeenkomst van opdracht met de bindend adviseur ontbond en hem aansprakelijk stelde. Opvallend genoeg probeerde de zus niet, op grond van artikel 7:904 Burgerlijk Wetboek (BW), het bindend advies te vernietigen. In de procedure tussen de zus en de bindend adviseur wijst het Hof Den Bosch op 23 februari 2016 (ECLI:NL:GHSHE:2016:638) de vorderingen van de zus af; geen sprake is van schending van de norm van een goed opdrachtnemer in de zin van artikel 7:401 BW. Weliswaar is de vernietiging van het bindend advies geen vereiste voor het aannemen van aansprakelijkheid van de bindend adviseur, maar voor aansprakelijkheid van de bindend adviseur moet wel aannemelijk worden gemaakt dat de bindend adviseur met opzet of met grove miskenning van zijn opdracht een ondeugdelijk advies heeft opgesteld. Kortom: het hof bevestigt de hoge drempel voor aansprakelijkheid van een bindend adviseur, die nóg hoger is als geen vernietiging van het bindend advies heeft plaatsgevonden.

BESLAG

De Beslagsyllabus houdt het sinds jaar en dag voor mogelijk dat in beginsel verlop kan worden verleend voor het leggen van conservatoir beslag ter verzekering van een nog niet opeisbare vordering. De Hoge Raad bevestigt dit in zijn arrest van 24 juni 2016 (ECLI:NL:HR:2016:1271). Blijkens HR 30 september 2016 (ECLI:NL:HR:2016:2222) kan een executoriaal derdenbeslag niet op één lijn worden gesteld met de stuiting van een rechtsvordering door het instellen van een eis als bedoeld in artikel 3:316 lid 1 BW. In *NJ* 2017/189 signaleert Smeehuijzen dat de Hoge Raad hier onvoldoende aandacht voor de ratio van de stuiting heeft.

BEVOEGDHEID

Alternatieve bevoegdheid

In HvJ EU 14 juli 2016 (ECLI:EU:C:2016:559) spelen afbakingsproble-

men bij de toepassing van de alternatieve bevoegdheidsregels uit (thans) artikel 7 Brussel I bis-Verordening. Een schadevordering gebaseerd op de abrupte verbreking van een jarenlange handelsbetrekking levert geen onrechtmatige daad op als partijen in een stilzwijgend overeengekomen contractuele verhouding tot elkaar stonden. De andere vraag betrof de afbakening tussen het begrip 'koop en verkoop van roerende lichamelijke zaken' ten opzichte van het begrip 'verstrekking van diensten' in de hulpregel van (thans) artikel 7 lid 1 sub b Brussel I bis-Verordening. Een jarenlange handelsbetrekking moet worden aangemerkt als 'overeenkomst tot koop en verkoop van roerende lichamelijke zaken' als de kenmerkende verbintenis van de betrokken overeenkomst de levering van een goed is. Als de kenmerkende verbintenis een dienstverrichting is, moet een jarenlange handelsbetrekking als 'overeenkomst tot verstrekking van diensten' worden aangemerkt. Dit staat ter beoordeling van de verwijzende rechter.

Uit HvJ EU 16 juni 2016 (ECLI:EU:C:2016:449) volgt dat zonder bijkomende omstandigheden zuiver financiële schade die rechtstreeks intreedt op een bankrekening niet kan worden aangemerkt als een relevant aanknopingspunt voor de (alternatieve) bevoegdheid bij een onrechtmatige daad (thans art. 7 lid 2 Brussel I bis-Verordening). In de zaak die leidde tot HR 26 februari 2016 (ECLI:NL:HR:2016:346) was het hof er van uitgegaan dat bij een claim uit hoofde van productaansprakelijkheid uitsluitend de rechter bevoegd is van de plaats waar het betreffende product vervaardigd is. Volgens Strikwerda in *NJ* 2016/344 berust dit oordeel op een onjuiste lezing van het uit 2014 daterende Europese arrest-Kainz/Pantherwerke.¹¹ Anders dan dat het Hof Arnhem-Leeuwarden hier klaarblijkelijk meende, heeft Kainz/Pantherwerke namelijk alleen betrekking op de vraag waar – bij een vordering op

basis van productaansprakelijkheid – het *Handlungsort* moet worden gelokaliseerd. De boodschap van de Hoge Raad is volgens Strikwerda dan ook duidelijk: in de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie is geen enkele steun te vinden voor de opvatting dat ten aanzien van een op productaansprakelijkheid gegronde vordering een uitzondering moet worden gemaakt op de regel dat onder (thans) artikel 7 lid 2 Brussel I bis-Verordening niet alleen de rechter van het *Handlungsort*, maar ook de rechter van het *Erfolgsort* bevoegd is.

BEWIJS Bewijsaanbod

De eisen aan een bewijsaanbod tot het leveren van getuigenbewijs (ontleend aan HR 9 juli 2004, ECLI:NL:2004:AO7817) veronderstellen we inmiddels bekend (zie ook de Kroniek van 2015 in *Adv.bl.* 2016-5). Voldoet een bewijsaanbod daaraan, dan mag het hof het niet passeren. Géén vereiste is dat in het bewijsaanbod zeer concreet en nauwkeurig wordt toegelicht wat de in het bewijsaanbod genoemde, nog niet eerder gehoorde, getuigen over de te bewijzen aangeboden feiten gaan verklaren (HR 15 januari 2016, ECLI:NL:HR:2016:49). Wél mag een hof een bewijsaanbod passeren wanneer onduidelijk is of het aanbod ziet op het leveren van getuigenbewijs of op deskundigenbewijs (HR 16 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2888). De rechter heeft immers grote(re) vrijheid om een aanbod tot het leveren van deskundigenbewijs te passeren. Ook wanneer een akte tussen de partijen bij die akte dwingend bewijs oplevert van de waarheid van de verklaringen in die akte (art. 157 lid 2 Rv), staat het de wederpartij (die betwist dat de verklaring waar is) vrij om tegenbewijs aan te bieden (met alle middelen) te leveren (art. 151 lid 2 Rv en art. 152 lid 1 Rv). De mogelijkheid tegenbewijs tegen de akte te leveren, is niet beperkt tot de stelling dat anders is verklaard

dan in de akte is opgenomen, maar kan ook betrekking hebben op de stelling dat de in de akte opgenomen verklaring niet overeenstemt met de werkelijkheid. Zodoende oordeelt de Hoge Raad op 13 mei 2016 (ECLI:NL:HR:2016:848) dat het hof de wederpartij had moeten toelaten tot het leveren van het door haar aangeboden tegenbewijs, nu dit zag op het verweer dat de in de akte opgenomen verklaring niet overeenstemde met de werkelijkheid.

Bewijslastverdeling

Beroept een partij zich op de vernietiging van een overeenkomst op grond van wederzijdse dwaling (art. 6:228 lid 1, aanhef en onder c, BW), dan komen stelplicht en bewijslast te rusten op elk van de contractspartijen (HR 10 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1136). Dit vanwege de 'tenzij'-bepaling in dit artikel. Allereerst rust op de partij die zich ter vernietiging van een overeenkomst op wederzijdse dwaling beroept de stelplicht en bewijslast ten aanzien van de vereisten dat 1) de overeenkomst tot stand is gekomen onder invloed van dwaling, 2) deze bij een juiste voorstelling van zaken niet zou zijn gesloten en 3) de wederpartij van dezelfde onjuiste veronderstelling is uitgegaan als de dwalende. Vervolgens is het aan de wederpartij om te stellen (en zo nodig aannemelijk te maken) dat zij, ook bij een juiste voorstelling van zaken, niet had behoeven te begrijpen dat de dwalende daardoor van het sluiten van de overeenkomst zou worden afgehouden; lees: dat de relevantie van de dwaling ook bij een juiste voorstelling van zaken voor hem niet kenbaar zou zijn geweest. Duurovereenkomsten voor onbepaalde tijd zijn in beginsel opzegbaar. Maar als een partij, uit protest tegen de opzegging door zijn wederpartij, meent dat zijn overeenkomst niet opzegbaar is (en dus een uitzondering op de hoofdregel bepleit), dan rust op hem de stelplicht en bewijslast van de niet-opzegbaarheid, zo oordeelt

de HR op 15 april 2016 (ECLI:NL:HR:2016:660). Anders dan het hof meent de HR dat in dit geval geen verzwaarde eisen voor die stelplicht en bewijslast gelden.

De businessclasspassagier die vooraf de stewardess (pardon: *cabin attendant*) had ingelicht over zijn allergie voor noten en schaaldieren, krijgt na het eten van het voorgerecht een heftige allergische reactie. Hij stelt de KLM aansprakelijk en veroorzaakt een pingpongwedstrijd aan bewijsoordelen. In zijn betoog dat de KLM moet bewijzen dat het voorgerecht géén noten of schaaldieren bevatte, gaat het Hof Amsterdam (3 mei 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:1750) deels mee, door voorshands bewezen te achten dat de allergische reactie is veroorzaakt door noten of schaaldieren in het voorgerecht en dat de passagier daarvan heeft gegeten. De KLM heeft dit voorshands bewezen geachte feit echter kunnen ontzenuwen met de menukaart en de ingrediëntenlijsten. Daarop ligt de bal weer bij de passagier om te bewijzen dat het voorgerecht desondanks de

gewraakte ingrediënten bevatte en dat hij daarvan heeft gegeten. Voortaan toch maar alleen een koekje in de economyclass?

Een aangesproken partij hoeft niet te stellen en bewijzen dat hij aan zijn zorgplicht heeft voldaan, zo benadrukte de Hoge Raad al eerder in een beroepsaansprakelijkheidszaak tegen een makelaar (HR 14 juni 2013).¹² Ook de Rechtbank Rotterdam belast de eiseres met de bewijslast van haar stelling dat haar hypotheekadviseur en bank niet aan hun zorgplicht hebben voldaan, bij het (in haar ogen) aansmeren van een financiering (20 januari 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:430). Daarmee komt de rechtbank terug op een eerder tussenvonnissen waarin adviseur en bank nog waren belast met het bewijs dat zij aan hun zorgplicht hadden voldaan.

Maakt iemand zonder toelichting een som geld over aan een ander, dan volgt vaak een discussie of het een lening of schenking betrof. De tot terugbetaling aangesproken gedaagde erkent meestal wel het geld te

hebben ontvangen, maar meent dat niet terug te hoeven betalen omdat het een schenking betrof. Populair gezegd is dat een 'ja, maar'-verweer; een bevrijdend verweer waarvan gedaagde de bewijslast draagt. In een procedure bij het Hof Den Bosch (23 februari 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:642) speelde eenzelfde casus. Het hof kwalificeerde het verweer van de gedaagde, dat het niet klopte dat hij had geleend omdat het een schenking betrof, echter als een 'nee, want'-verweer, waardoor de eiser de lening moest bewijzen. Eiser slaagde daar weliswaar in, maar de bewijslastverdeling bevreemdt toch. Ingewikkelder dan een 'schenking of lening'-discussie wordt het wanneer de gedaagde stelt dat aan de verplichting tot terugbetaling een opschortende voorwaarde was verbonden. De Hoge Raad oordeelt op 30 september 2016 (ECLI:NL:HR:2016:2228) dat het beroep op die voorwaarde ook een bevrijdend verweer is waarvan de bewijslast op de gedaagde rust. Stelt eiser dat de voorwaarde niet langer aan nakoming in de weg staat, dan rust de bewijslast van die stelling weer op eiser. Lock uit overigens in zijn noot bij dit arrest in *JBP* 2016/66 stevige kritiek op deze uitspraak.

Bewijsmiddelen

Voordat appellanten bepaalde bewijsmiddelen produceerden, verzochten zij het Hof Arnhem-Leeuwarden om daarop een geheimhoudingsregime van toepassing te verklaren en in dat kader ook de zitting achter gesloten deuren te laten plaatsvinden. Dit omdat de over te leggen bewijsmiddelen vertrouwelijke bedrijfsgegevens bevatten. Omdat het hof niet kan uitsluiten dat openbaarmaking tot schade kan leiden én omdat geïntimeerden door zich te refereren kennelijk geen bezwaar maken, wijst het hof het verzoek (gebaseerd op artt. 27 lid 1, 29 en 28 lid 4 Rv) op 18 mei 2016 (ECLI:NL:GHARL:2016:5499) toe. Civiele rechters blijven coulant omgaan met heimelijk verkregen bandopnamen en camerabeelden.

Getuigen waren erbij, die hebben het zelf gezien.
Deskundigen zijn elitaire betweters die zich baseren op de wetenschap.

Het Hof Den Bosch (28 juni 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:2640) accepteert een opname van een heimelijk opgenomen gesprek tussen appellant en de directeur van geïntimeerde als bewijsmiddel, overigens zonder dat ook een transcriptie daarvan is overgelegd. De Amsterdamse rechtbank accepteert op 4 oktober 2016 (ECLI:NL:RBAMS:2016:9117) de camerabeelden van de voordeur van een huurder, waarmee de verhuurder zijn stelling onderbouwt dat deze huurder zich niet als goed huurder gedraagt, als bewijsmiddel. Dat de camerabeelden onrechtmatig zijn wegens inbreuk op de persoonlijke levenssfeer en het in reconventie gevorderde verbod nog langer opnamen te maken wordt toegewezen, doet daar niet aan af.

Getuigenbewijs

Een voormalig bestuurder van een vennootschap, die verwickeld was in een geschil met die vennootschap, ageerde bij de Hoge Raad tegen de manier waarop het hof getuigen had gehoord en hun verklaringen had meegewogen. Vanwege de lange duur van het verhoor van de eerste getuige en 'het extreem te verwachten tijdsbestek' met het verhoor van de andere door de vennootschap opgeroepen getuigen, had het hof een praktische oplossing bedacht. Besloten werd dat elke getuige een schriftelijke verklaring zou opstellen, die voor het verhoor aan het hof en de advocaat van de bestuurder werd gezonden, en dat elke getuige tijdens zijn verhoor eerst de eigen verklaring zou voorlezen, de inhoud onder ede zou bevestigen en daarna vragen van de raadsheer-commissaris en partijen zou beantwoorden. Bij de beoordeling van de getuigenverklaringen heeft het hof rekening gehouden met het feit dat deze niet 'spontaan' zijn afgelegd. Deze werkwijze kan door de beugel, oordeelt de Hoge Raad op 23 december 2016 (ECLI:NL:HR:2016:2986). Het eigen waarnemingsvereiste van artikel 163 Rv belet niet dat de rechter een persoon als getuige hoort van

wie al een schriftelijke verklaring in het geding is gebracht (vgl. HR 9 juli 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO7817), ook als die schriftelijke verklaring niet in tegenwoordigheid van partijen tot stand is gekomen en bij het getuigenverhoor gebruik wordt gemaakt van die verklaring. De Hoge Raad acht de aanpak van het hof niet onbegrijpelijk en het bewijsoordeel van het hof evenmin. Dit omdat de getuigen tijdens hun verhoren zijn geconfronteerd met hun schriftelijke verklaringen, partijen hen tijdens het verhoor vragen konden stellen en het hof uitdrukkelijk heeft overwogen deze bijzondere werkwijze in zijn bewijswaardering te betrekken.

Eén keer vergeten om de getuigen op te roepen, kon op genade rekenen (daarop werd een nieuwe verhoordatum bepaald). Het verzuimen om de getuigen dan voor die tweede zitting op te roepen kwalificeert het Hof Amsterdam als in strijd met de goede procesorde (19 januari 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:91). Daarmee is de beurt van appellant voorbij en bekrachtigt het hof, bij gebreke van bewijslevering, het vonnis.

In een letselschadezaak was een – kennelijk cruciale – getuige van het ongeval in eerste instantie wel opgeroepen maar niet verschenen, waarna de rechtbank de vordering had afgewezen. In appel wenst de eiser (inmiddels appellant) de getuige opnieuw op te roepen. Het Hof Den Haag staat dat toe (19 juli 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:2035), mede gezien de herkansingsfunctie van een appel.

Voorlopig getuigenverhoor

Tegen het verzoek van de Rabobank tot het houden van een voorlopig getuigenverhoor verweerde de gerekestreerde, haar ex-werknemer, zich niet. Om twee redenen is de daarop gegeven beschikking van de Rechtbank Limburg (23 februari 2016, *JBPR* 2016/57 met noot E.F. Groot) noemenswaardig. Allereerst wijst de rechtbank het verzoek van de nieuwe werkgever van de werknemer,

om als belanghebbende te worden aangemerkt, af. De Rabobank had zich verzet tegen dat verzoek omdat het voorlopig getuigenverhoor niet strekte ter voorbereiding van een vordering op de nieuwe werkgever. De rechtbank gaat hierin mee en overweegt nog dat een eventueel belang van de nieuwe werkgever bij de uitkomst van het geschil tussen Rabobank en de ex-werknemer haar nog geen belanghebbende bij het getuigenverhoor maakt. Groot bekritiseert in haar noot dit oordeel; zij bepleit een ruimere uitleg van het belanghebbendenbegrip. In de tweede plaats geeft de rechtbank er de voorkeur aan om de getuigen die in Duitsland wonen te laten verhoren door een rogatoire commissie en niet door middel van een videoconferentie, zoals de Rabobank had verzocht. De rechtbank wijst daarbij op de organisatorische bezwaren, waaronder de noodzaak van een Duits/Nederlandse tolk en het feit dat in een videoconferentie alleen vrijwillig verschenen getuigen kunnen worden gehoord. In haar noot acht Groot alleen dat laatste argument valide. Een verzoek tot het houden van een voorlopig getuigenverhoor kan niet worden gecombineerd met een verzoek tot verstrekking van bescheiden in de zin van artikel 843a Rv, zo oordeelt de Rechtbank Amsterdam op 12 mei 2016 (ECLI:NL:RBAMS:2016:2759). Het artikel 843a-verzoek wordt voortgezet als separate dagvaardingsprocedure. Ook om een andere reden is deze uitspraak relevant. Hieruit kan namelijk worden opgemaakt dat het prognoseverbod (zoals dat voor rechters in de hoofdzaak geldt, vgl. o.a. HR 1 april 2005)¹³ niet onverkort geldt in de voorlopig getuigenverhoorprocedure.

DAGVAARDING

In de zaak die leidde tot HR 15 april 2016 (ECLI:NL:HR:2016:668) verloor de vennootschap X GmbH & Co. KG een door Y aangespannen incasso kort geding. De appeldagvaarding

werd vervolgens uitgebracht op naam van X GmbH, een andere (bestaande) vennootschap. Nog voor de eerstdienende dag, maar na afloop van de appeltermijn, werd een herstelexploot uitgebracht tot wijziging van de onjuiste naam in de juiste. Y wierp tegen dat alleen gebreken in een dagvaardingsexploot die nietigheid van de dagvaarding meebrengen, op de voet van artikel 120 lid 2 Rv kunnen worden hersteld door het uitbrengen een herstelexploot. Een onjuiste naamsvermelding is evenwel geen gebrek dat met nietigheid is bedreigd, zodat deze bepaling toepassing zou missen. De Hoge Raad verwerpt dit verweer en ziet hier wel degelijk ruimte voor de gekozen weg van het herstelexploot. Hij overweegt dat het geval van een onjuiste of onvolledige naamsvermelding van een requirant in een dagvaardingsexploot voor de toepassing van artikel 120 lid 2 Rv op één lijn moet worden gesteld met het geval waarin een dergelijk exploot de naam van de requirant in het geheel niet vermeldt. Onder verwijzing naar zijn arrest van 13 december 2013¹⁴ wijst de Hoge Raad verder op een alternatieve route voor herstel van een onjuiste of onvolledige naamsvermelding: het doen van een verzoek tot wijziging van de naamsaanduiding na het aanbrengen van de zaak.

Bij een betekening op grond van de Betekeningsverordening kan de persoon voor wie het te betekenen stuk bestemd is, weigeren dit in ontvangst te nemen als het niet is gesteld (of niet vergezeld gaat van een vertaling) in een taal die de betreffende persoon begrijpt (dan wel in een officiële taal van de aangezochte lidstaat). Uit HvJ EU 28 mei 2016 (ECLI:EU:C:2016:316) volgt dat alleen de nationale rechter bij wie de zaak in de lidstaat van herkomst aanhangig is gemaakt (en dus niet de deurwaarder), bij een verschil van mening tussen partijen over iemands talenkennis achteraf mag oordelen of een dergelijke weigering gerechtvaardigd was.

EXECUTIE

Dreigen met executie

Volgens vaste rechtspraak moet worden aangenomen dat de partij die door dreiging met executie van een uitvoerbaar bij voorraad verklaard vonnis de wederpartij heeft gedwongen tot nakoming van dat vonnis voordat dit in kracht van gewijsde is gegaan, in beginsel onrechtmatig handelt en schadeplichtig is wanneer het vonnis in hoger beroep wordt vernietigd.¹⁵ In zijn arrest van 1 april 2016 (ECLI:NL:HR:2016:542) acht de Hoge Raad de betekening van het vonnis aan de wederpartij ter inleiding van de executie in beginsel voldoende om aan te nemen dat sprake is van dreiging met executie in vorenstaande zin. Door die betekening geeft de executant immers te kennen nakoming van het vonnis te verlangen. Het is daarbij volgens de Hoge Raad niet van belang dat de veroordeling in dit geval inhield dat tot een maand na betekening van het vonnis de gelegenheid bestond om het bevel na te leven voordat dwangsommen zouden worden verbeurd. De veroordeelde is immers aanstonds gehouden tot nakoming van het vonnis.

Dwangsom

Kan een in eerste aanleg gegeven bevel met dwangsom in hoger beroep worden vervangen door eenzelfde bevel maar dan op een andere grondslag terwijl de oorspronkelijke ingangsdatum gehandhaafd blijft? Dat moet kunnen, volgens de Hoge Raad (HR 19 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:268). Dit vanuit de gedachte dat de in hoger beroep uitgesproken veroordeling geen andere handelingen betreft dan die de gedaagde na de in eerste aanleg uitgesproken veroordeling ook al gehouden was te verrichten of na te laten. Toch heeft het iets kroms: in hoger beroep oordelen dat de rechter in eerste aanleg het niet goed heeft gedaan maar tevens oordelen dat het door de rechter in eerste aanleg – op dat onjuiste oordeel gebaseerde – gegeven bevel toch moet worden nagekomen.

De tweede volzin van artikel 611a lid 1 Rv bepaalt dat aan een veroordeling tot betaling van een geldsom geen dwangsom kan worden verbonden. Een veroordeling tot betaling van een geldsom kan immers worden geëxecuteerd door een deurwaarder zodat in zoverre geen behoefte bestaat aan een dwangsom.¹⁶ Vanuit die gedachte kwam de Hoge Raad in 2015¹⁷ tot het oordeel dat een dwangsom kan worden opgelegd bij een veroordeling tot medewerking aan de teruglevering van onroerend goed tegen terugbetaling van de koopsom (zie ook de Kroniek over 2015 in *Adv.bl.* 2016-5). In 2016 komt hij tot een vergelijkbare beslissing: een dwangsom kan ook worden opgelegd als het gaat om een veroordeling tot medewerking aan het verlijden van een transportakte terwijl deze medewerking tevens de verplichting tot het betalen van de koopsom omvat (HR 15 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:667). In zijn annotatie onder dit arrest in *JBP* 2016/48 oppert Jongbloed (nog eens) om de bepaling te laten vervallen dat geen dwangsom kan worden opgelegd bij een veroordeling tot betaling van een geldsom. Een partij die aanspraak maakt op betaling van een geldsom op korte termijn of betaling van een gering bedrag, heeft volgens Jongbloed soms meer te verwachten van het opleggen van een dwangsom dan om de (langdurige) weg van verhaalsbeslag en executie te moeten volgen. Het opleggen van een dwangsom is een discretionaire bevoegdheid en het zou volgens hem dan ook goed zijn de rechter te laten beoordelen of het al dan niet wenselijk is een dwangsom te verbinden aan de veroordeling tot betaling van een geldsom.

Erkenning en tenuitvoerlegging buitenlandse beslissingen

De erkenning van een beslissing uit een andere lidstaat kan op verzoek van een belanghebbende worden geweigerd als de erkenning kennelijk strijdig is met de openbare orde van de aangezochte lidstaat (art. 45 lid 1

onder a Brussel I bis-Verordening). In 2015 beantwoordde het HvJ EU een door de Hoge Raad gestelde prejudiciële vraag in een zaak waarin de erkenning van een beslissing van een Bulgaarse rechter speelde die in strijd zou zijn met het Unierecht (art. 5 lid 3 van de Merkenrichtlijn).¹⁸ Het HvJ EU oordeelde toen dat een beroep op de openbare orde-exceptie slechts opgaat als een onjuiste rechtstoepassing een kennelijke schending vormt van een rechtsregel die van essentieel belang wordt geacht in de rechtsorde van de Unie en dus van de aangezochte lidstaat, of van een in die rechtsorde als fundamenteel erkend recht. Dat is volgens het Europese hof niet het geval bij een onjuiste toepassing van artikel 5 lid 3 van de Merkenrichtlijn. De Hoge Raad overweegt in zijn daaropvolgende eindarrest dat de erkenning van de betreffende Bulgaarse beslissing, ondanks de onjuistheid daarvan, niet wegens strijd met de openbare orde kan worden geweigerd (HR 8 juli 2016, ECLI:NL:HR:2016:1431). Verder hebben justitiabelen de plicht in de lidstaat van herkomst alle beschikbare rechtsmiddelen aan te wenden om een kennelijke schending van de openbare orde in een eerder stadium te voorkomen. Dat is slechts anders als bijzondere omstandigheden het te moeilijk of onmogelijk maken de rechtsmiddelen in de lidstaat van herkomst aan te wenden. De omstandigheid dat het instellen van een rechtsmiddel kansloos lijkt, is niet voldoende voor een uitzondering. Ook in HvJ EU 25 mei 2016 (ECLI:EU:C:2016:349) komt deze zogenoemde 'uitputtingsregel' aan de orde. In die zaak ging het om de vraag of de openbare orde-exceptie kan worden ingeroepen tegen de erkenning van een Engelse *freezing injunction* die inbreuk maakt op rechten van personen die geen partij waren bij deze procedure. Naar Engels recht heeft deze *freezing injunction* pas werking ten opzichte van derden na kennisgeving daarvan aan hen en hebben derden daarmee de mogelijk-

heid gehad in het land van herkomst een rechtsmiddel aan te wenden. Bij die stand van zaken wordt het beginsel van een eerlijk proces niet geschonden en is er ook geen strijd met de openbare orde.

Executiegeschil

Hof Den Bosch 17 mei 2016 (ECLI:NL:GHSHE:2016:1957) gaat er vanuit dat de Hoge Raad bij het formuleren van de Ritzen/Hoekstra-norm (misbruik van executiebevoegdheid bij een juridische of feitelijke misslag dan wel het ontstaan van een noodtoestand door na het vonnis voorgevallen of aan het licht gekomen feiten)¹⁹ oog heeft gehad op een vonnis op tegenspraak. Dat brengt naar het oordeel van het Bossche hof mee dat het beoordelingskader ter zake van misbruik van executiebevoegdheid bij een verstekvonnis ruimer is dan de marginale toets van de Ritzen/Hoekstra-norm. In *JBP* 2016/67 zet Van Swaaij hier de nodige vraagtekens bij.

Het Hof Den Bosch beslist in zijn arrest van 8 november 2016 (ECLI:NL:GHSHE:2016:4989) dat het door een gerecht niet in kennisstellen van een rechterswisseling (zie ook hiervóór onder Algemene beginselen, sub Recht op mondelinge behandeling) geen juridische of feitelijke misslag oplevert die schorsing van de executie van het in de betreffende zaak gewezen vonnis rechtvaardigt.

EXHIBITIEPLICHT

In HR 9 december 2016 (ECLI:NL:HR:2016:2834) verwijst de Hoge Raad naar de – in 2015 door hem gegeven – maatstaf bij een (dreigende) inbreuk op een recht van intellectuele eigendom: degene die inzage, afgifte of uittreksel van bewijsmateriaal verlangt, dient zodanige feiten en omstandigheden te stellen en met reeds voorhanden bewijsmateriaal te onderbouwen dat voldoende aannemelijk is dat er sprake van een dergelijke inbreuk is of dat deze dreigt.²⁰ Daaraan voegt de Hoge Raad nu toe dat dat de rechter bij zijn oordeel

omtrent de toewijsbaarheid van een dergelijke vordering de belangen van de verwerende partij dient te betrekken. Tot die belangen behoort diens belang dat de bescherming van vertrouwelijke informatie is gewaarborgd, maar in het bijzonder ook het belang verschoond te blijven van de ingrijpende maatregel die exhibitie niet zelden is, ingeval de beweerde inbreuk niet voldoende aannemelijk is, of indien de wederpartij ook andere effectieve, maar voor de verweerder minder belastende middelen tot bewijsgaring ten dienste staan (zoals een voorlopig getuigenverhoor of deskundigenbericht). De Hoge Raad legt het HvJ EU nog wel de vraag voor of daarbij onderscheid moet worden gemaakt voor wat betreft de partij van wie exhibitie wordt verlangd: een vermeende inbreukmaker of een derde. Wordt vervolgd dus op dat punt.

In de nasleep van de Madoff-fraude veroordeelt het Hof Amsterdam op 5 januari 2016 (ECLI:NL:GHAMS:2016:30) een accountant om aan gedupeerde beleggers inzage te verstrekken in controledossiers van fondsen die (vrijwel) volledig werden beheerd door Madoff. Volgens het hof weegt hier de geheimhoudingsverplichting minder zwaar dan het maatschappelijk belang van de waarheidsvinding. In zijn annotatie in *JOR* 2016/58 gaat Josephus Jitta er vanuit dat deze uitspraak in twee opzichten een verdergaande strekking heeft. In de eerste plaats kan uit dit arrest worden afgeleid dat niet alleen de controlecliënt maar ook de curator in het faillissement van een controlecliënt inzage zal kunnen afdwingen in het controledossier. In de tweede plaats laat de door het hof gekozen benadering zich – volgens Josephus Jitta – ook toepassen op anderen die in opdracht van een cliënt geformaliseerde rapportages over een onderwerp hebben uitgebracht. Als voorbeeld daarbij noemt hij rapportages over veiligheid en arbeidsomstandigheden.

HOGER BEROEP

Ambtshalve toetsing in hoger beroep

In 2013 heeft de Hoge Raad (kennelijk) verwarring gewekt met zijn overweging

dat de appelrechter ook buiten het door de grieven ontsloten gebied maar wél binnen de grenzen van de rechtsstrijd ambtshalve moet toetsen of een beding oneerlijk is in de zin van de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (Richtlijn 93/13/EG).²¹ In zijn arrest van 26 februari 2016 (ECLI:NL:HR:2016:340) legt de Hoge Raad uit dat deze beide begrippen, de grenzen van de rechtsstrijd en het door de grieven ontsloten gebied, niet met elkaar te vereenzelvigen zijn. Het verschil tussen beide komt in een geval als het onderhavige naar voren als de appellante vernietiging vordert van de beslissing van de rechter in eerste aanleg tot toewijzing van de gevorderde boete, maar de daartoe aangevoerde grieven niet ertoe strekken dat het beding ongeldig is. De als recht van openbare orde aan te merken regels van de Richtlijn vallen in dat geval buiten het door de grieven ontsloten gebied, maar binnen de grenzen van de rechtsstrijd in appel. In deze zaak was met een beroep op matiging opgekomen tegen de toewijzing van de gevorderde boete en dus had het hof, ondanks het ontbreken van een daartoe strekkende grief, ambtshalve moeten toetsen of het boetebeding oneerlijk was in de zin van de Richtlijn.

Appellabiliteit

Tegen een toewijzende beschikking op een verzoek tot het houden van een voorlopig getuigenverhoor staat geen hoger beroep open (art. 188 lid 2 Rv). HR 26 februari 2016 (ECLI:NL:HR:2016:344) leert dat dit appelverbod ook geldt bij een beslissing tot heropening van een voorlopig getuigenverhoor in verband met het horen van getuigen in het buitenland door middel van een rogatoire commissie. De omstandigheid dat tegen de toe- of afwijzing van een verzoek om een rogatoire commissie te gelasten wel een rechtsmiddel openstaat, maakt dit niet anders.

Bewijsaanbod in hoger beroep

Indien in eerste aanleg een ter zake dienend en gespecificeerd bewijsaanbod is gedaan, dan kan het volstaan om daar in hoger beroep naar te verwijzen, mits het debat in hoger beroep géén aanleiding geeft voor een nadere toelichting (zie HR 9 september 2016, ECLI:NL:HR:2016:2047).

Inschrijving beroep

Artikel 3:301 lid 2 BW bepaalt dat het instellen van een rechtsmiddel tegen een uitspraak, die in de plaats treedt van een akte tot levering van een registergoed, moet worden ingeschreven in het rechtsmiddelenregister. Omdat die bepaling de zware sanctie van niet-ontvankelijkheid kent, ziet de Hoge Raad in zijn arrest van 8 juli 2016 (ECLI:NL:HR:2016:1468) geen ruimte om artikel 3:301 lid 2 BW ook toe te passen in de – niet door de wettekst bestreken – situatie dat een rechterlijke uitspraak inhoudt dat een registergoed krachtens verjaring is verkregen.

Second opinion-procedure

Het Hof Den Haag biedt partijen in een zogenoemde *second opinion*-procedure de mogelijkheid om aan het hof een volledige herbeoordeling te vragen van het vonnis (of de vonnissen) uit de eerste aanleg.²² Dit zonder dat in hoger beroep stukken worden gewisseld dan wel anderszins nieuwe feiten en/of bewijs kunnen worden aangedragen. Sneller en minder proceskosten is het idee achter deze pilot. In zijn conclusie voor HR 25 februari 2016 (ECLI:NL:PHR:2015:2234) keurt A-G Spier deze procedure af, omdat de wet en het wettelijk stelsel vergen dat appellante grieven aanvoert tegen de bestreden beslissing(en). De Hoge Raad heeft er echter geen probleem mee en geeft in zijn arrest van 25 februari 2016 (ECLI:NL:HR:2016:339)²³ slechts aanwijzingen voor de invulling van een cassatieklacht na een dergelijke procedure. Overigens heeft A-G Spier enige verwarring veroorzaakt met zijn opmerking dat deze pilot inmid-

dels een stille dood is gestorven. Dat zet de Haagse raadsheer Olthof recht in *NJB* 2016/2064. Daarin merkt zij op dat deze procedure nog springlevend is en zich zelfs kan verheugen in een toenemende belangstelling.

Termijnen

In 2014 en 2015 heeft de Hoge Raad zich kritisch getoond over de hantering van (uiterste) termijnen uit de toenmalige pilotreglementen bij de hoven Amsterdam en Den Bosch (zie de Kroniek van 2014 en 2015). Ook in dit Kroniekjaar is de Hoge Raad op dat punt ruimhartiger dan de hoven. Zo herhaalt hij in zijn arresten van 4 maart 2016 (ECLI:NL:HR:2016:359/376) en 8 juli 2016 (ECLI:NL:HR:2016:1459) nog eens dat de sanctie op het niet in acht nemen van de termijnen van het pilotreglement in een redelijke verhouding moet staan tot het verzuim. De goede procesorde brengt mee dat het belang van het voorkomen van onredelijke vertraging van het geding moet worden afgewogen tegen de ernst van het verzuim en de gevolgen die strikte naleving van het reglement zou hebben voor de procesvoering van de partij die erdoor wordt getroffen. Die afweging kan dan leiden tot het verlenen van een extra hersteltermijn van veertien dagen. In zijn arrest van 8 april 2016 (ECLI:NL:HR:2016:606) voegt de Hoge Raad hieraan toe dat de rechter hier ambtshalve op moet toezien en dus ook zonder dat de betreffende partij om nader uitstel verzoekt. Deze arresten zijn gewezen onder de pilotreglementen bij de hoven Amsterdam en Den Bosch, die sinds 1 september 2016 niet meer gelden.²⁴ In *TCR* 2017/2 ziet Lock ruimte om genoemde afweging ook te maken bij de hantering van termijnen uit het – inmiddels geldende – uniforme procesreglement bij alle hoven. Verder kan Lock zich voorstellen dat deze afweging ook gemaakt moet worden bij de hantering van het strakkere termijnenregime dat geldt na de (gefaseerde) invoering van de wetgeving in het kader van het

project Kwaliteit en Innovatie (KEI). Over KEI gesproken: door de gefaseerde invoering en het bijbehorende overgangsrecht, zal er gedurende een lange periode en zeker tot 2019 zowel conform de KEI-wetgeving moeten worden geprocedeerd als conform de wettekst van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van vóór de inwerkingtreding van de KEI-wetgeving.

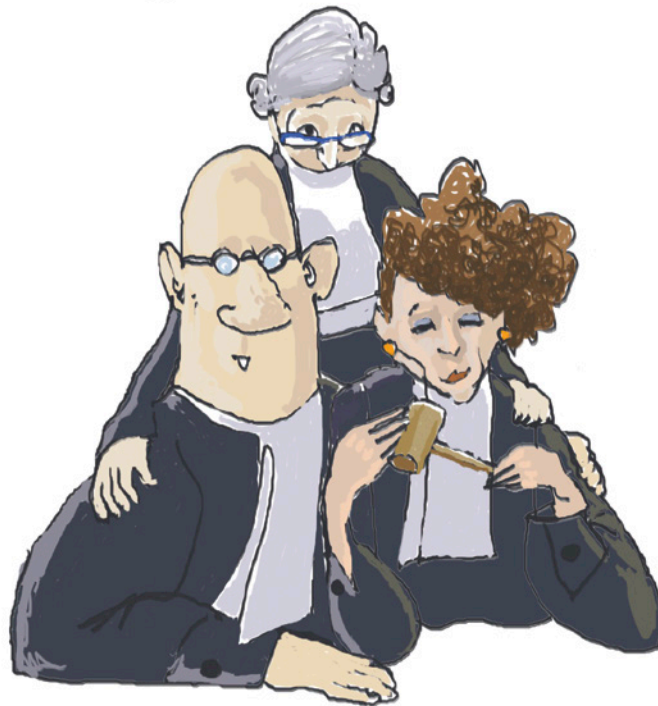
Tweede hoger beroep tegen hetzelfde vonnis

In zijn arrest van 25 maart 2016 (ECLI:NL:HR:2016:505) redt de Hoge Raad een appellant aan wie akte niet-dienen was verleend wegens het niet tijdig nemen van de memorie van grieven, maar die nog wel net binnen de appeltermijn tegen hetzelfde vonnis een tweede appeldagvaarding liet uitbrengen. Een tweede hoger beroep dat tijdig en op de juiste wijze is ingesteld, is in beginsel ontvankelijk. Dat zou volgens de Hoge Raad anders zijn als het tweede hoger beroep 1) in strijd komt met de goede procesorde of 2) als de behandeling van het tweede hoger beroep niet valt te verenigen met een beslissing die inmiddels is gegeven in het eerder ingestelde hoger beroep. Hier was allereerst geen sprake van strijd met de goede procesorde. Dit omdat appellant met de niet-ontvankelijkverklaring wegens het niet tijdig dienen van grieven belang had bij het tweede appel. Ook bestond er hier geen gevaar voor tegenstrijdige uitspraken nu de zaak in het eerste appel niet inhoudelijk was behandeld. Goed te weten dat dit dus kan, maar in de praktijk zal vaak tot het laatste moment worden gewacht met het instellen van appel en kan dan niet meer binnen de appeltermijn een tweede appeldagvaarding worden uitgebracht.

INCIDENTEN

Een kaakchirurg procedeert al jaren tegen het medisch centrum van waaruit zij haar praktijk voerde. Zij vordert inkomensschade,

We zijn heel blij te merken dat onze second opinions eigenlijk altijd kloppen met onze eerste...

veroorzaakt door de sluiting van het centrum op last van de Inspectie voor de Gezondheidszorg, wegens gebrekkige hygiëne, infectiepreventie en medicatieveiligheid in het centrum. Tijdens de procedure heeft de kaakchirurg een incidentele eis ingesteld, waarmee zij bij wege van provisionele voorziening een voorschot van 200.000 euro vordert. Op 1 maart 2016 wijst het Hof Arnhem-Leeuwarden deze vordering toe (ECLI:NL:GHARL:2016:1605). In zijn arrest overweegt het hof dat de zogeheten 'afstemmingsregel', die de Hoge Raad voor het kort geding heeft ontwikkeld (HR 7 januari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP0015), ook in het onderhavige incident geldt. Deze incidentele vordering komt immers op hetzelfde neer als een vordering in kort geding tot toewijzing van (een voorschot op) de vordering in de bodemzaak. Die afstemmingsregel houdt in dat het oordeel in kort geding (of *in casu*: het incident) wordt afgestemd op het oordeel van

de bodemrechter in eerste aanleg. Nu in de hoofdzaak in eerste aanleg is geoordeeld dat het medisch centrum ernstig is tekortgeschoten jegens de kaakchirurg en zij aannemelijk heeft gemaakt dat haar daardoor geleden inkomensschade het gevraagde voorschot overstijgt, wordt de incidentele vordering toegewezen.

Schorsing en hervatting

Wat te doen met een advocaat wiens praktijkvennootschap failliet is verklaard, die de week erna nog een memorie indient voor zijn cliënten en die pas nadien van het tableau wordt geschrapt? Deze proceshandeling is nietig, betoogde de wederpartij, onder verwijzing naar artikel 16 Advocatenwet, waarin is bepaald dat een failliete advocaat van rechtswege is geschorst, naar de uitleg van de tuchtrechter dat dit ook geldt als de praktijkvennootschap failliet is (HvD 5 oktober 2001) en naar artikel 226 Rv, waarin de schorsing van de procedure van rechtswege is bepaald, bij verlies van de

hoedanigheid van advocaat. Het Hof Amsterdam gaat hier op 20 december 2016 (ECLI:NL:GHAMS:2016:5491) niet in mee. De tuchtrechter beoordeelde weliswaar hoe een advocaat zich bij een faillissement van zijn praktijkvennootschap behoort te gedragen, maar dit tuchtrechtelijke oordeel strookt niet met de tekst en systematiek van artikel 226 Rv. Het hof leest namelijk in artikel 226 Rv dat het daar om verlies van de persoonlijke hoedanigheid van advocaat gaat; dat was in dit geval pas bij de latere schrapping van het tableau. Het indienen van de memorie is dus gebeurd voordat de procedure van rechtswege was geschorst; van nietigheid van de proceshandeling is dus geen sprake.

Ook het vervallen van de aantekening 'advocaat bij de Hoge Raad' heeft gevolgen, voor lopende cassatieprocedures uiteraard. De Haagse advocaat die van oudsher deze aantekening had, maar niet tijdig voldeed aan de sinds 1 juli 2012 geldende strenge vereisten om de aantekening te behouden, verloor zijn aantekening tussen het uitbrengen van de cassatiedagvaarding en het aanbrennen daarvan bij de Hoge Raad. Op 5 juli 2016 oordeelt de Hoge Raad (ECLI:NL:HR:2016:1389) dat de dagvaarding wel geldig was uitgebracht én aangebracht, maar dat door het verlies van de hoedanigheid van cassatieadvocaat de cassatieprocedure zelf van rechtswege geschorst is op grond van artikel 226 Rv. De partij wiens advocaat niet langer bij de Hoge Raad mag procederen, kan de procedure, met hulp van een nieuwe advocaat (met de juiste aantekening), bij akte of exploit hervatten (art. 418a Rv, onder verwijzing naar art. 228 Rv). Ook diens wederpartij kan de procedure hervatten, maar dan alleen bij exploit.

Overlijdt een van de partijen in een dagvaardingsprocedure dan kan de procedure op grond van artikel 225 Rv worden geschorst. In een verzoekschriftprocedure verzocht de vrouw het Hof Arnhem-Leeuwarden om de

procedure te schorsen vanwege het overlijden van haar wederpartij (de man), opdat (de bewindvoerder van) diens erven zich zouden kunnen beraden op het procesbeleid en eventueel door middel van een exploit de procedure kunnen hervatten, zoals in artikel 227 Rv is bepaald. Het Hof Arnhem-Leeuwarden wijst op 25 februari 2016 (ECLI:NL:GHARL:2016:1852) dit incidentele verzoek af; in een verzoekschriftprocedure is het immers de griffier die partijen en belanghebbenden oproept. Het is dus niet nodig dat een van partijen de procedure hervat (op grond van art. 227 Rv), zoals in een dagvaardingsprocedure. Opmerking verdient nog dat – in een dagvaardingsprocedure – het incident tot schorsing op grond van artikel 225 alleen door (de erven van) de partij bij wie de schorsingsgrond zich voordoet, kan worden ingeroepen en dus niet door diens wederpartij.

Voeging en tussenkomst

Gaat het bij dit incident meestal om een partij die zich vrijwillig wil voegen of wil tussenkomen, er bestaat ook de figuur van de gedwongen tussenkomst (art. 118 Rv). Op 24 juni 2016 stelt de Hoge Raad (ECLI:NL:HR:2016:1311) een verhuurder, eiser in cassatie, in de gelegenheid om naast zijn voormalige huurder als wederpartij, die tijdens de appelprocedure in de schuldsanering is beland, ook diens bewindvoerder op te roepen. Hiermee wordt de verhuurder in staat gesteld om een eerdere omissie (het niet al eerder dagvaarden van de bewindvoerder) te herstellen. Ook het Hof Arnhem-Leeuwarden staat op 28 september 2016 (ECLI:NL:GHARL:2016:7801) de gedwongen tussenkomst toe, als reparatiemiddel voor het verzuim om een partij mee te dagvaarden. De Folter gaat in zijn noten onder beide arresten (*JBPr* 2016/63 en 2017/11) dieper in op de gedwongen tussenkomst en op de mogelijkheid dat daardoor in feite sprake is van een partijwissel tussen

de oorspronkelijke partij en de onder dwang tussengekomen partij.

Vrijwaring

HR 19 februari 2016 (ECLI:NL:HR:2016:270) gaat over de vraag in welk stadium de hoofdzaak moet verkeren voordat de rechter de vrijwaringszaak mag afdoen. De wet beantwoordt die vraag niet. Artikel 215 Rv bepaalt alleen dat de rechter gelijktijdig in beide zaken beslist als de hoofdzaak en de vrijwaringszaak tegelijk in staat van wijzen zijn. Als de hoofdzaak in staat van wijzen is en de vrijwaringszaak nog niet én een partij in de hoofdzaak vordert dat de rechter afzonderlijk in de hoofdzaak beslist, moet de rechter afzonderlijk beslissen. Dat de rechter op de vrijwaringsprocedure eerder mag afdoen dan de hoofdzaak, volgt uit HR 6 februari 1998.²⁵ Alleen wanneer, zoals in de zaak van HR 19 februari 2016, de vordering in de vrijwaringszaak afhankelijk is van de uitkomst van de hoofdzaak, dan mag de rechter de vrijwaringsvordering niet (deels) afdoen, als de procedure in de hoofdzaak nog doorloopt. Da's toch logisch, denkt u dan; het hangt gewoon van de inhoud van de vorderingen in de hoofdzaak én in de vrijwaringszaak af of de rechter de vrijwaringszaak eerder mag afdoen. Annotator Lewin waarschuwt in zijn noot in *JBPr* 2016/21 dan ook om geen vergaande conclusies te trekken uit dit arrest.

Zekerheidstelling

Artikel 224 lid 1 Rv biedt de mogelijkheid aan elke partij, die tegen een niet in Nederland wonende of gevestigde wederpartij procedeert, bij incident te vorderen dat deze wederpartij zekerheid stelt voor de proceskosten en de schadevergoeding tot betaling waarvan zij veroordeeld zou kunnen worden. Tenminste, als de wederpartij niet gevestigd is in een EU-land of een land waarmee Nederland een executieverdrag heeft gesloten of als verhaal in Nederland mogelijk is. HR 19 februari 2016 (ECLI:NL:HR:2016:298) leert dat het enkel hebben van een statutaire zetel in Nederland in de weg staat aan toewijzing van de incidentele

“Vorderen mij de voor uw harkwaal
gemaakte kosten binnen vijftien dagen
vanaf het moment dat mij
daarvan hoorden. Dat is al lang geleden,
dus is de incassorente al
aardig opgelopen...”

vordering tot zekerheidstelling. Dat de wederpartij een vestigingsadres heeft in een niet-verdragsstaat en in Nederland geen enkel verhaal biedt doet daar niet aan af. Statutaire zetel staat gelijk aan woonplaats in de zin artikel 1:10 BW; punt uit. De Rechtbank Rotterdam boog zich over de incidentele vordering tot zekerheidstelling tegen de in Panama gevestigde eiser. Deze eiser verweerde zich: met Panama bestaat weliswaar geen executieverdrag, maar het Panamese procesrecht kent wel een exequaturprocedure. Dat levert echter geen uitzondering in de zin van artikel 224 lid 2 Rv op, zodat de rechtbank de incidentele vordering toewijst (op 6 januari 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:233). Ook het Hof Arnhem-Leeuwarden wijst zowel op 26 februari 2016 als op 1 maart 2016 (ECLI:NL:GHARL:2016:1523 resp. ECLI:NL:GHARL:2016:1554) incidentele vorderingen tot zekerheidstelling toe jegens een appellant zonder woon- of verblijfplaats in Nederland, waarmee het hof de regeling

van artikel 224 Rv analoog toepast op verzoekschriftprocedures.

KOSTEN

Buitengerechtelijke kosten

Op 25 november 2016 beantwoordt de Hoge Raad prejudiciële vragen van de Almeerse kantonrechter²⁶ over artikel 6:96 lid 6 BW (ECLI:NL:HR:2016:2704). Op grond van die wettelijke bepaling moet de consument-schuldenaar veertien dagen worden geboden om alsnog de vordering te voldoen zonder dat incassokosten verschuldigd worden. Aan de Hoge Raad was onder meer gevraagd of deze veertiendagentermijn wel juist was opgenomen in een aanmaning van Famed. Die termijn ging (kennelijk) lopen vanaf de dagtekening van die brief. In de woorden van Steenberghe in *TvPP* 2017/1 ‘siert’ het de Hoge Raad dat hij duidelijk aangeeft welke formulering voldoet: ‘binnen veertien dagen vanaf de dag nadat deze brief bij u is bezorgd’ of ‘binnen vijftien dagen nadat deze brief bij u is bezorgd’. Steenberghe neemt dan ook aan dat deurwaarders en incassogemachtigden in Nederland de tekst van de (doorgaans) standaard veertiendagenbrief aldus hebben aangepast. Dit temeer omdat een onjuist vermelde termijn zich niet laat ‘repareren’, anders dan met het opnieuw versturen van een juiste veertiendagenbrief. Verder maakt de Hoge Raad duidelijk dat de stelplicht en bewijslast van de ontvangst van de veertiendagenbrief op de schuldeiser rusten. In zaken op tegenspraak acht de Hoge Raad de rechter bevoegd uit eigen beweging te onderzoeken of de aanspraak op deze kosten voldoet aan de eisen van artikel 6:96 leden

5-7 BW en het Besluit vergoeding voor buitengerechtelijke incassokosten.²⁷ Ten slotte reikt de Hoge Raad de consument-schuldenaar de helpende hand door te overwegen dat bij een gedeeltelijke betaling binnen de veertiendagentermijn de verschuldigde vergoeding moet worden bepaald op basis van de hoogte van het niet (tijdig) betaalde gedeelte van de hoofdsom. Dit zal overigens niet steeds tot een lager bedrag leiden nu genoemd besluit werkt met categorieën en een minimumvergoeding.²⁸

Griffierecht

In het stelsel van de Wet griffierechten burgerlijke zaken (Wgbz) wordt het griffierecht door een partij verschuldigd bij de eerste uitroeping van de zaak of op de eerste roldatum (art. 3 Wgbz). Dit brengt mee dat de aansprakelijkheid van een advocaat voor de betaling daarvan op de voet van artikel 28 Wgbz rust en blijft rusten op de advocaat die als zodanig voor die partij optreedt op het moment dat de proceshandeling wordt verricht (HR 12 augustus 2016, ECLI:NL:HR:2016:1926). Deze advocaat draagt immers formeel de verantwoordelijkheid voor het verrichten van die proceshandeling. De tekst en de totstandkomingsgeschiedenis van de Wgbz bieden volgens de Hoge Raad geen aanknopingspunt om aan te nemen dat de medeaansprakelijkheid van artikel 28 Wgbz daarnaast zou komen te rusten op de advocaat die in een procedure voor een partij optreedt nadat de proceshandeling, die de verplichting tot betaling van het griffierecht deed ontstaan, is verricht. Voor de indiening van een verzoekschrift strekkende tot de faillietverklaring van zowel een vennootschap onder firma als haar vennoten is blijkens HR 8 juli 2016 (ECLI:NL:HR:2016:1515) slechts éénmaal griffierecht verschuldigd. In de zaak die leidde tot HR 22 januari 2016 (ECLI:NL:HR:2016:100) had het hof toepassing gegeven aan de hardheidsclausule van artikel 127a lid 3 Rv en appellant, ondanks niet-tijdige betaling van het griffierecht, toch

ontvankelijk geacht. Tegen een dergelijke beslissing staat geen hogere voorziening open (art. 127a lid 4 Rv). Geïntimeerde stelde toch cassatie in, maar dan met een beroep op een doorbrekingsgrond. De Hoge Raad overweegt dat de sanctie op niet-tijdige betaling van het griffierecht uitsluitend is gegeven om de tijdige betaling van het griffierecht af te dwingen. Die sanctie strekt niet ter bescherming van enig recht of belang van de gedaagde of geïntimeerde, zodat deze geen rechtsmiddel toekomt, ook niet met een beroep op een doorbrekingsgrond.

Onder verwijzing naar de Parlementaire Geschiedenis overweegt de Hoge Raad in zijn arrest van 8 april 2016 (ECLI:NL:HR:2016:607) dat de heffing van griffierecht de eiser of verzoeker moet aanzetten tot het maken van een afweging van de hoogte van dit griffierecht tegen zijn belang bij de zaak. In het kader van artikel 6 EVRM acht de Hoge Raad dit ook bij de allerlaagste inkomens een legitieme grond voor de heffing van griffierecht. In deze zaak gaat het echter om uitgeprocedeerde asielzoekers die vanwege deze status geen inkomen mogen verwerven en geen recht op uitkering hebben. De Hoge Raad schiet hen te hulp en oordeelt dat de heffing van griffierecht in dit geval neerkomt op een ontoelaatbare belemmering van het recht op toegang tot de rechter.

Proceskosten

In 2014 heeft de Hoge Raad²⁹ geoordeeld dat een vergoeding in verband met overschrijding van de redelijke termijn van behandeling van een civiele zaak in een separate procedure tegen de Staat moet worden gevorderd maar dat de eiser voor die procedure geen griffierecht verschuldigd is. Dit omdat in de zaak waarin (beweerdelijk) de redelijke termijn is overschreden in de regel reeds griffierecht is betaald. In HR 2 december 2016 (ECLI:NL:HR:2016:2756) beslist hij dat in een dergelijke separate procedure wel gewoon de regeling van de

proceskostenveroordeling (art. 237 Rv) van toepassing is.

KORT GEDING

In hoger beroep van een kortgedingvonnis dient de appelrechter – zo nodig ambtshalve³⁰ – te onderzoeken of in appel nog een spoedeisend belang bestaat.³¹ Die regel ziet volgens de Hoge Raad niet (mede) op de proceskostenveroordeling, maar alleen op de met betrekking tot het geschil verlangde voorzieningen (HR 15 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:661). Dat er geen spoedeisend belang ten aanzien van de proceskostenveroordeling is vereist, betekent nog niet dat de appelrechter in een kort geding dat enkel over de proceskostenveroordeling gaat, eindeloos het wijzen van arrest kan aanhouden totdat in een bodemprocedure uitspraak is gedaan over een punt (in dit geval: inbreukvraag met betrekking tot een octrooi) dat voor de beslissing over de proceskosten van belang is (zie HR 15 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:666). Nadat een datum is bepaald voor een kort geding komen partijen er vaak alsnog uit. Sinds HR 3 juni 2016 (ECLI:NL:HR:2016:1087) heeft gedaagde in een dergelijk geval aanspraak op vergoeding van voorbereidingskosten. Aangezien in de regel aan de gedaagde mededeling wordt gedaan van het voorgenomen kort geding voordat een kortgedingdagvaarding wordt uitgebracht, alsmede van de datum en het tijdstip van behandeling en gedaagde van de inhoud van de conceptdagvaarding op de hoogte is gesteld, is een kort geding volgens de Hoge Raad – in afwijking van artikel 125 Rv – al aanhangig zodra de mededeling van de dagbepaling is gedaan. Als eiser het kort geding intrekt, komt de aanhangigheid daarvan volgens de Hoge Raad niet te vervallen mits gedaagde tijdig aan de eiser en de voorzieningenrechter – uiterlijk veertien dagen na de aangezegde zittingsdatum – meedeelt dat het geding desondanks doorgang dient te vinden omdat hij een beslissing van de voorzieningen-

rechter omtrent de proceskosten verlangt (in de praktijk gebeurt dit veelal zonder zitting). Inmiddels is artikel 9.1 van het Procesreglement kort gedingen rechtbanken handel/familie en van het Procesreglement kort gedingen rechtbanken, kanton naar aanleiding van dit arrest aangepast.

Bij een beslissing over de vraag of gedaagde aanspraak kan maken op vergoeding van dergelijke voorbereidingskosten is onder meer van belang of de redenen voor intrekking door eiser aan gedaagde moeten worden toegerekend. Zie daaromtrent ook Voorzieningenrechter. Rechtbank Gelderland 28 september 2016 (ECLI:NL:RBGEL:2016:5308). Het is overigens niet ondenkbaar dat het niet-verschijnen van de eisende partij op een kortgedingzitting als een intrekking wordt beschouwd (zie Rb. Overijssel 1 september 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:3379). Dan kan de gedaagde tevens aanspraak maken op vergoeding van het – door zijn verschijnen verschuldigde – griffierecht. De omstandigheid dat eiser zich tot de rechter heeft gewend om een spoedvoorziening uit te lokken, leidt er niet zonder meer toe dat gedaagde zich tot aan de zitting en/of de uitspraak in kort geding van de gewraakte handeling zou moeten onthouden.³² Een incidentele vordering ex artikel 223 Rv die ertoe strekt dat de voorgenomen handeling tot de zitting en/of de uitspraak achterwege wordt gelaten, kan dan uitkomst bieden.³³ De overweging van de Hoge Raad in het hiervoor genoemde arrest van 3 juni 2016 (ECLI:NL:HR:2016:1087) dat een kort geding aanhangig is na de mededeling over de dagbepaling, is ook van belang als voorafgaand aan een kortgedingzitting – op de voet van artikel 223 Rv – om een dergelijke *freezing order* zou worden gevraagd. Na de mededeling van de dagbepaling is immers voldaan aan het in dat artikel opgenomen vereiste dat sprake moet zijn van een aanhangig geding.

PARTIJPERIKELEN

In de zaak die leidde tot HR 22 april 2016 (ECLI:NL:HR:2016:721) had een vader voor zijn overlijden een proce-

dure tegen één van zijn dochters (S) aangespannen. S zou voor haar vader bestemde gelden in eigen zak hebben gestoken. Ze verliest (gedeeltelijk) en stelt vervolgens appel in. Het hof verklaarde haar echter niet-ontvankelijk. Dit omdat zij en haar twee zussen de nalatenschap van vader beneficiair hebben aanvaard en zij – ingevolge het bepaalde in artikel 4:195 lid 1 BW – hun bevoegdheden als vereffenaar van de nalatenschap slechts gezamenlijk kunnen uitoefenen. S had dus ook zichzelf in hoger beroep moeten dagvaarden. Dat is de Hoge Raad wat al te formalistisch en hij overweegt dat dit ook geen zin heeft nu S al in het appel betrokken was en het gezag van gewijsde van de door het hof te geven beslissing zich dus tot alle erfgenamen, tevens vereffenaars, zou uitstrekken. Bij die stand van zaken acht de Hoge Raad het zonder enige zin te eisen dat S ook zichzelf, als mede-vereffenaar, in hoger beroep zou moeten dagvaarden. Zie de kritische annotatie in *NJ* 2017/60 waarin Perrick erop wijst dat de Hoge Raad uit het oog lijkt te verliezen dat S hier *pro se* in hoger beroep was gekomen en niet als erfgenaam en/of vereffenaar. Als een partij in de loop van een procedure tot de wettelijke schuldsaneringsregeling wordt toegelaten, zal in de volgende instantie de bewindvoerder in rechte moeten worden betrokken (art. 313 j^o 26 Fw). Moet altijd een niet-ontvankelijkheidsoordeel volgen als dit niet is gebeurd? Volgens A-G Vlas dient de deformaliseringstendens niet zo ver te strekken dat zonder meer elke fout of vergissing in een later stadium van de procedure nog kan worden hersteld (ECLI:NL:PHR:2016:296). De Hoge Raad denkt daar in zijn arrest van 24 juni 2016 kennelijk anders over en laat toch herstel toe door alsnog de bewindvoerder op de voet van artikel 118 Rv op te roepen (ECLI:NL:HR:2016:1311).

SCHADESTAATPROCEDURE

Voetbalclub Vitesse en de Provincie Gelderland ruziën sinds 2001 over

een vermeende toezegging van de provincie tot verlaging van de huurprijs voor het stadion. In de hoofdzaak (HR 25 juni 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL5420) werd de provincie aansprakelijk geoordeeld, niet vanwege het niet-nakomen van een toezegging (als primaire grondslag), maar uit hoofde van onrechtmatige daad (het feit dat ambtenaren Vitesse op het verkeerde been hadden gezet, als subsidiaire grond). Daarop volgt de schadestaatprocedure, waarover Kortmann in zijn noot in *JOR* 2016/295 snedig opmerkt: 'Prijs de dag niet voordat het avond is.' In de schadestaat worden de vorderingen van Vitesse namelijk afgewezen, wegens gebrek aan causaal verband tussen de onrechtmatige daad en de schade. Vitesse probeert dan nog in de schadestaatprocedure opnieuw haar oorspronkelijke primaire aansprakelijkheidsgrondslag aan te

voeren, maar die poging faalt bij de Hoge Raad (24 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1309). In een schadestaatprocedure kunnen immers niet – opnieuw of alsnog – in de hoofdprocedure gegeven oordelen worden bestreden (zie ook HR 20 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:2138).

UITSPRAAK

HR 18 november 2016 (ECLI:NL:HR:2016:2623) leert dat het oppassen is als de executie van een toewijzend vonnis (lang) wordt uitgesteld: een veroordeling tot vergoeding van wettelijke rente valt onder de korte verjaringstermijn van vijf jaar van artikel 3:324 lid 3 BW, ook zonder dat het bedrag in het vonnis is bepaald.

VERSTEK/VERZET

In zijn arrest van 12 januari 2016 (ECLI:NL:GHSHE:2016:42) redt het Hof Den Bosch een appelland die

hoger beroep had ingesteld tegen een vonnis dat achteraf een verstekvonnis bleek te zijn. In de zaak die leidde tot HR 18 november 2016 (ECLI:NL:HR:2016:2642) was het Hof Den Bosch echter strikter in de leer door geïntimeerden niet-ontvankelijk te verklaren in hun verzet, omdat de vorige advocaat van geïntimeerden kennelijk het verleende verstek in appel had gezuiverd. Uit het roljournaal was echter niet kenbaar dat het verstek was gezuiverd en het hof had de zaak ook afgedaan als een verstekzaak. Pas nadat verzet was ingesteld, bleek het hof uit ambtshalve onderzoek dat het verstek was gezuiverd. De Hoge Raad casseert en deformaliseert weer een stukje verder: onder dergelijke omstandigheden leidt onverkorte toepassing van de wet tot een resultaat dat niet voldoet aan de eisen van een eerlijk proces als bedoeld in artikel 6 EVRM. Daarom had het hof in dit bijzondere geval aanleiding behoren te zien het verzet ontvankelijk te achten, met als gevolg dat de appelinstantie werd heropend, waarbij de verzetdagvaarding als memorie van antwoord had moeten worden beschouwd.

Artikel 143 Rv kent een drietal aanvangsmomenten van de verzettermijn: 1) na de betekening van het verstekvonnis in persoon, 2) na een daad van bekendheid of 3) na de tenuitvoerlegging van het verstekvonnis. Onvoldoende voor de betekening in persoon is overhandiging van een afschrift aan een huisgenoot of andere persoon die zich ter plaatse bevindt (art. 46 lid 1 Rv) of achterlating van een afschrift aan de woonplaats dan wel toezending per post (art. 47 lid 1 Rv). Niet helemaal duidelijk was hoe in persoon betekend moet worden aan de Ontvanger, die is belast met de invordering van de rijksbelastingen en als zodanig in rechte kan optreden (art. 3 Invorderingswet 1990). Op 12 augustus 2016 (ECLI:NL:HR:2016:1927, 1928 en 1929) beslist de Hoge Raad in drie vergelijkbare zaken dat uitsluitend

sprake kan zijn van een betekening in persoon aan de Ontvanger als de deurwaarder afschrift van zijn exploit laat aan de daartoe aangewezen functionaris persoonlijk (of, in voorkomend geval, aan de waarnemend Ontvanger persoonlijk). De strekking van artikel 143 lid 2 Rv verzet zich ertegen om aan te nemen dat sprake is van betekening van het exploit aan de Ontvanger in persoon als de deurwaarder afschrift van het stuk heeft gelaten aan een receptionist. Dat geldt ook als de Ontvanger de desbetreffende persoon zou hebben gemachtigd om stukken in ontvangst te nemen. Het staat de rechter niet vrij om aan deze – ambtshalve te toetsen – regels voorbij te gaan.

VERZOEK-SCHRIFTPROCEDURE

Hoewel het Procesreglement verzoekschriftprocedures handels- en insolventiezaken gerechtshoven uitdrukkelijk bepaalt dat iedere belanghebbende tot de zitting een verweerschrift kan indienen, had het hof besloten geen kennis te nemen van het vlak voor de zitting binnengekomen verweerschrift. Het hof had dit gebaseerd op het feit dat de verzoeker, een Tsjechische vennootschap die verscheen met uitsluitend niet-Nederlands sprekende vertegenwoordigers, ter zitting werd geconfronteerd met een omvangrijk verweerschrift en daardoor het beginsel van hoor en wederhoor zou worden geschonden. Het cassatiemiddel tegen dit besluit slaagt (HR 29 januari 2016, ECLI:NL:HR:2016:155). Het hof had acht moeten slaan op genoemde bepaling in het procesreglement, nu deze bepaling overeenstemt met artikel 282 lid 1 Rv en dit artikel op grond van artikel 362 Rv ook van toepassing is op de verzoekschriftprocedure in hoger beroep. De Hoge Raad overweegt dat een rechter, die van oordeel is dat het verweerschrift te omvangrijk of niet eenvoudig te doorgronden is, in zo'n geval maatregelen moet treffen

om te waarborgen dat de wederpartij voldoende gelegenheid heeft om het verweerschrift te bestuderen (lees: de zitting aanhouden).

Met het vervallen van de Wet tarieven in burgerlijke zaken (Wtbz) per 1 januari 2015 was onduidelijk welke procedure een advocaat moet voeren om een vaststelling te verkrijgen van de eigen bijdrage en eigen kosten die zijn toevoegingscliënt aan hem verschuldigd is (op grond van art. 38 lid 4 van de Wet op de rechtsbijstand). Op de prejudiciële vraag van een rechtbankpresident hierover antwoordt de Hoge Raad op 8 juli 2016 (ECLI:NL:HR:2016:1514) dat een advocaat om vaststelling (lees: een bevelschrift tot betaling) kan vragen aan de president van de rechtbank, door middel van een – laagdrempelige – verzoekschriftprocedure.

WIJZIGING VAN EIS

Na beëindiging van hun relatie procederen man en vrouw over de verdeling van hun gemeenschappelijke vermogen. Pas in appel stelde de man een vordering in ter zake van het pensioen van de vrouw. Het hof wees dit af, met de overweging dat deze vordering niet voor het eerst in hoger beroep kon worden ingesteld. De man gaat daartegen met succes in cassatie. Conform vaste rechtspraak overweegt de Hoge Raad (HR 25 maart 2016, ECLI:NL:HR:2016:493) dat het hoger beroep mede ertoe strekt de appellende partij de gelegenheid te bieden tot het verbeteren en aanvullen van hetgeen hij in eerste aanleg heeft gedaan of nagelaten. Op grond van artikel 353 lid 1 Rv in verbinding met artikel 130 Rv mag een eiser in hoger beroep zijn eis dus veranderen of vermeederen (HR 8 december 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA8895). Deze bevoegdheid wordt slechts beperkt door de in die bepalingen genoemde eisen van een goede procesorde en door de tweeconclusieregel.

WRAKING

Na jaren van groei is in het Kroniekjaar het aantal wrakingsverzoeken

*Jaja, de rechter is
gewraakt –
maar zijn vonnis niet...*

gedaald.³⁴ Het percentage toegewezen verzoeken is al jaren gelijk: rond de vier. Uit de in 2016 toegewezen wrakingsverzoeken maakten we een selectie. Door het herhaaldelijk aandringen op een schikking, boos reageren op de afwijzing daarvan, de armen in de lucht gooien en 'Jezus nog an toe'-uitroepen hebben de raadsheren in een belastingzaak bij verzoeker de objectief gerechtvaardigde vrees voor schade aan hun onpartijdigheid laten ontstaan (Hof Amsterdam 19 januari 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:121). Het ter zitting door de kantonrechter instrueren van de executeur-testamentair duidt op continuering van het executeurschap, terwijl dat juist onderwerp van geschil was. Ook dit levert

objectief gerechtvaardigde vrees voor partijdigheid van de kantonrechter op (Rechtbank Overijssel 25 januari 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:270). Hetzelfde geldt voor het door de kantonrechter abrupt en zonder voorbehoud stoppen van de comparitie én voor het alleen al dreigen met het stoppen van de zitting (Rechtbank Rotterdam 15 maart 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:2536). Het na lezing van het verzoekschrift, wegens het vermoeden van niet-ontvankelijkheid wegens termijnoverschrijding, niet gelasten van een mondelinge behandeling, het aan verweerder verzoeken een verweerschrift in te dienen en het daarop bepalen van een datum voor beschikking, zonder verzoeker in te lichten over de gang van zaken en niet te reageren op diens vragen en verzoeken om een mondelinge behandeling, levert schijn van vooringenomenheid op (Rechtbank Gelderland 14 april 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:4446).

NOTEN

- 1 Vgl. W.H. Heemskerk onder *NJ* 1989/407. Zie voor een uitzondering de Wet gebruik Friese taal, *Stb.* 2013/382.
- 2 Zie www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Rotterdam/Nieuws/Paginas/Engelstalig-procederen-in-civiele-zaken.aspx.
- 3 Zie www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/plan-netherlands-commercial-court.pdf.
- 4 Zie Kamerstukken II 2016–2017, 34 761, nr. 2.
- 5 Zie <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Protocol-e-mailverkeer-afdeling-privaatrecht-rechtbank-Limburg.pdf>.
- 6 Zie ook EHRM 31 mei 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0531JUD003724214.
- 7 HR 31 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:3076 (zie ook de kroniek van 2014).
- 8 ECLI:NL:PHR:2016:162.
- 9 Hof van discipline 11 juli 2016, ECLI:NL:TAHVD:2016:137.
- 10 ECLI:NL:HR:1973:AC3888, *NJ* 1974/92 met noot P.A. Stein.
- 11 HvJ EU 16 januari 2014, ECLI:EU:C:2014:7.
- 12 ECLI:NL:HR:2013:BZ5356.
- 13 ECLI:NL:HR:2005:AR7925.
- 14 ECLI:NL:HR:2013:1881.
- 15 Zie onder meer HR 19 mei 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA5863.
- 16 Vgl. Gemeenschappelijke *MvT* van de Benelux-Overeenkomst houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom, p. 16.
- 17 HR 23 januari 2015, ECLI:NL:HR:2015:113.
- 18 HvJ EU 16 juli 2015, ECLI:EU:C:2015:471 (zie ook de Kroniek van 2015).
- 19 HR 22 april 1983, ECLI:NL:HR:1983:AG4575.
- 20 HR 13 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3304 (zie ook de Kroniek van 2015).
- 21 HR 13 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:691 (zie ook de Kroniek van 2013).
- 22 Zie ook www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Reglement-second-opinion.pdf.
- 23 Zie ook hierna onder 'Kosten'.
- 24 Zie <http://www.advocatenblad.nl/2016/08/30/vanaf-1-september-weer-een-landelijk-procesreglement-voor-hoven/>.
- 25 ECLI:NL:HR:1998:ZC2569 (Paulissen/Tilburg).
- 26 Rb. Midden-Nederland 1 juni 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:3054.
- 27 *Stb.* 2012/141.
- 28 Vgl. A-G Wissink in ECLI:NL:PHR:2016:938 (sub 3.51).
- 29 HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:736 (zie ook de Kroniek van 2014).
- 30 Zie HR 2 februari 1968, ECLI:NL:HR:1968:AB3472.
- 31 Zie HR 30 juni 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA6341.
- 32 Zie HR 7 januari 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1223.
- 33 Vgl. r.o. 8 in Hof Den Haag 21 mei 2013 (ECLI:NL:GHDHA:2013:CA0901). Zie ook Tonkens-Gerkema 2016, *T&C Burgerlijke Rechtsvordering*, art. 254 Rv, aant. 10 sub d.
- 34 <http://advocatenblad.nl/2017/04/12/daling-aantal-wrakingsverzoeken-in-2016/>.

Juridische issues worden bij CAE CFT steeds vaker zelf opgelost.

**“Voor de meeste zaken
hoef ik geen advocaat
meer te bellen.”**

Roberto Gomes is Director Legal bij CAE CFT. Het bedrijf in Sassenheim bouwt en ontwikkelt simulatoren voor de luchtvaartindustrie: “In dit bedrijf wordt veel van een jurist verwacht. Dankzij Legal Counsel met Rechtsorde heb ik snel toegang tot alle relevante vakinformatie en praktische juridische voorbeelden. De meeste issues kan ik daarmee direct zelf oplossen, zonder een advocaat te bellen. Dankzij de attenderingen kan ik op tijd inspelen op veranderingen. De kwaliteit, de snelheid en de actualiteit helpen mij om een goede jurist te zijn.”

Sdu Legal Counsel uitproberen?
Kijk op sdu.nl/legal-counsel

LEGAL
COUNSEL

Roberto Gomes
Director Legal bij CAE CFT.

Sdu

oprecht
de beste
keuze

VACATURE

HOF VAN DISCIPLINE

Het hof, de hoogste tuchtrechter, behandelt klachten over advocaten in hoger beroep. Het hof bestaat uit een voorzitter, vier plaatsvervangende voorzitters, circa twintig (plaatsvervangende) kroonleden en twintig (plaatsvervangende) advocaatleden. De zittingen vinden plaats in het gerechtsgebouw Midden-Nederland te Utrecht.

Met ingang van 2018 ontstaan bij het hof van discipline vacatures voor

(PLAATSVERVANGENDE) ADVOCAAATLEDEN

PROFIEL

Het (plv.) advocaatlid heeft minimaal zeven jaar ervaring in de advocatenpraktijk en heeft aantoonbare interesse in het tuchtrecht.

Het (plv.) advocaatlid is bereid op jaarbasis aan minimaal zes zittingdagen deel te nemen. Bereidheid om conceptbeslissingen te schrijven, strekt tot aanbeveling.

Tot het takenpakket van het (plv.) advocaatlid behoort:

- het deelnemen aan zittingen en raadkamer;
- het meelesen en becommentariëren van concepten.

PROCEDURE

De sollicitatietermijn sluit op 10 november 2017. De sollicitatiegesprekken vinden plaats op 14 en 17 november 2017.

De (plv.) leden uit de advocatuur worden op 13 december 2017 voor de duur van vijf jaar gekozen door het college van afgevaardigden, op voordracht van de algemene raad en het hof.

Sollicitaties kunnen worden gericht aan de voorzitter van het hof, mr. T. Zuidema, p/a postbus 85452, 2508 CD Den Haag, of per e-mail: t.zuidema@rechtspraak.nl.

Inlichtingen over de vacature kunnen worden ingewonnen bij mw. mr. A.N. Kikkert, hoofdgriffier van het hof van discipline, via (088) 205 37 77 of griffie@hofvandiscipline.nl. Kijk voor informatie over het hof van discipline op hofvandiscipline.nl.

WETGEVINGSADVIES

De NOvA telt zeventien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht. Deze commissies brengen gevraagd en ongevraagd advies uit over wetsvoorstellen. Recent verschenen adviezen over:

– **Modernisering burgerlijk bewijsrecht**

Adviescommissie burgerlijk procesrecht, 3 oktober 2017

– **Wijziging van Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling en Uitvoeringsbesluit loonbelasting 1965 in verband met Wet waardeoverdracht klein pensioen**

Adviescommissie pensioenrecht, 7 september 2017

– **Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en enige andere wetten in verband met de implementatie van de richtlijn ter bestrijding van belastingontwijking (ATAD1)**

Adviescommissie belastingrecht, 28 augustus 2017

JURIDISCHE DATABANK

Alle wetgevingsadviezen vindt u in de Juridische databank op advocatenorde.nl/juridische-databank.

BENOEMINGEN

EXAMENCOMMISSIE BEROEPSOPLEIDING ADVOCATEN, VAKKAMER JAARREKENINGLEZEN

Plaatsvervangend lid per 4 september 2017:

Dhr. mr. K.C. (Christiaan) Mensink

COUNCIL OF BARS AND LAW SOCIETIES OF EUROPE (CCBE), BREXIT TASK FORCE

Lid per 1 oktober 2017:

Dhr. mr. O.W. (Onno) Brouwer

Nederlandse orde van advocaten

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. De NOvA verzorgt de rubrieken Van de NOvA, Geschillencommissie, Tuchtrecht, Transfers en de column Ten slotte van de landelijk deken.

Samenstelling algemene raad

Nederlandse orde van advocaten

- Bart van Tongeren (algemeen deken)
- Bert Fibbe (waarnemend deken)
- Bernard de Leest
- Ruben Alderse Baas
- Theda Boersema
- Frans Knüppe

Bureau van de NOvA

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Bezoekadres

Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 – 335 35 35
Fax 070 – 335 35 31
E-mail info@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Helpdesk

helpdesk@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

Instagram

@Advocatenorde

Periscope

@Advocatenorde

WETGEVING

‘DRIE KEER NEGATIEF GEADVISEERD OVER DE WET CONTINUÏTEIT ONDERNEMINGEN I’

De NOvA telt zeventien adviescommissies wetgeving, die gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Eén daarvan is de adviescommissie insolventierecht. Drie vragen aan de voorzitter Gerhard Gispen.

Welk wetgevings-traject staat u het meest bij?

‘Kenmerkend in de afgelopen jaren zijn enkele grote voorstellen die nog geen wet zijn geworden. Eerst kwam

het voorontwerp van een geheel herziene insolventiewet, opgesteld door de staatscommissie onder voorzitterschap van prof. Kortmann. Voor onze adviescommissie insolventierecht was het advies over het voorontwerp de grootste klus die ik heb meegemaakt, mede omdat het ons dwong om het faillissementsrecht in zijn geheel te beschouwen. Ons advies was op onderdelen tamelijk kritisch, tegen de trend in. Dat werd ons niet door iedereen in dank afgenomen. Het voorontwerp verloor daarna de politieke belangstelling en verdween in een la van het ministerie. In plaats daarvan werd een “wetgevingsprogramma herijking faillissementsrecht” aangekondigd. Dat programma beoogt om op drie grote lijnen wijzigingen in de faillissementswetgeving door te voeren. Van dat programma hebben vooralsnog alleen de Wet civielrechtelijk bestuursverbod en de Wet versterking positie curator de eindstreep gehaald. Ook het aanhangige wetsvoorstel ter vereenvoudiging van de faillissementsprocedure zal het wel halen. De drie echt grote

veranderingen – de Wet continuïteit ondernemingen (WCO) I, II en III – zijn nog niet zover. Alle drie de wetten zijn nogal controversieel, in die zin dat zij behoorlijk afwijken van de huidige faillissementswet. De WCO-voorstellen behelzen ingrijpende wijzigingen van het faillissementsrecht.’

Met welk advies heeft uw commissie het verschil kunnen maken?

‘Het is niet makkelijk om te beoordelen in welke mate onze adviezen leiden tot concrete aanpassingen in wetgeving, zeker wanneer het gaat om de grote lijnen. Onze commissie heeft zeer kritisch geadviseerd over WCO I, het wetsvoorstel over de “pre-pack”, dat in de insolventievakpers met gejuich was ontvangen. Hoewel het wetsvoorstel WCO I ten opzichte van het voorontwerp ingrijpend was gewijzigd, moesten wij helaas opnieuw negatief adviseren. Wij hebben het wetsvoorstel zelfs ontraden; dat heb ik niet eerder meegemaakt. Hoewel de Tweede Kamer het wetsvoorstel met enkele kleine wijzigingen heeft aanvaard, heeft ons advies wel bijgedragen aan een omslag in het publieke en politieke sentiment. Werd de “pre-pack” aanvankelijk bejubeld, inmiddels is er vanuit het maatschappelijk veld veel kritiek, vooral vanuit het perspectief van de bescherming van de rechtspositie van de werknemers. Recentelijk heeft onze commissie desgevraagd haar zienswijze gegeven over de impact

van het Smallsteps-arrest op de faillissementspraktijk en op WCO I. Wij ontraden WCO I nog steeds, om een aantal zwaarwegende redenen. Wij hebben nu drie keer negatief geadviseerd; dat is – gelukkig – heel uitzonderlijk.’

Wat staat de komende tijd boven aan uw agenda?

‘De verdere parlementaire behandeling van WCO I en eventuele wetswijzigingen in verband met het Smallsteps-arrest. Momenteel werken we hard aan ons advies voor het geheel herziene ontwerp van WCO II, waarvan de consultatieronde op 1 december 2017 sluit. Als het “herijkingprogramma” na de huidige kabinetsformatie wordt gecontinueerd, zal WCO III wellicht alsnog het licht zien. Verder is er de ontwerprichtlijn van de Europese Commissie die de “rescue”-cultuur in Europa moet bevorderen. Die richtlijn zal, als deze wordt aangenomen, ons het komende decennium wel gaan bezighouden.’

SAMENSTELLING ADVIESCOMMISSIE INSOLVENTIERECHT

- Voorzitter: Gerhard Gispen, Houthoff Buruma
- Frauke van der Beek, Houthoff Buruma
- Hanneke de Coninck-Smolders, Florent
- Karen Harmsen, Rutgers & Posch
- Toni van Hees, Stibbe
- Thijs van Zanten, Wijn & Stael

BEROEPSGEHEIM

CCBE LUIDT NOODKLOK OVER INPERKEN BEROEPSGEHEIM ADVOCATUUR

The Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE), de Europese Balie die ruim een miljoen Europese advocaten vertegenwoordigt, luidt de noodklok over pogingen van Europese regeringen om het beroepsgeheim van advocaten in te perken. De NOvA spreekt hiervoor haar steun uit.

De CCBE uit in een stevig *statement* haar zorgen over ongefundeerde geluiden dat advocaten hun beroepsgeheim zouden misbruiken. ‘Ook in Nederland wordt met regelmaat aan de poten van het beroepsgeheim gezaagd,’ aldus Bart van Tongeren, algemeen deken van de NOvA.

GEÉEN PRIVILEGE

Het Openbaar Ministerie heeft al meerdere keren gepleit voor een inperking van het beroepsgeheim. De opsporing zou er last van hebben dat wat advocaten met hun cliënten bespreken geheim moet blijven; daardoor zou veel fraude onbestraft blijven. ‘Wat vergeten wordt, is dat het beroepsgeheim bestaat in het belang van de cliënt en van de rechtsstaat. Het is géén privilege ten dienste van de advocaat,’ benadrukt Van Tongeren. ‘Geheimhoudingsplicht en verschoningsrecht vormen het fundament onder het recht op een eerlijk proces. Elke burger, ook een verdachte, moet volledig in vertrouwen

kunnen praten met zijn advocaat om zijn of haar rechtspositie te kunnen bepalen. Zonder bang te zijn dat dit later tegen je kan worden gebruikt.’

ACHTERDEUR

Een meer recente poging om het beroepsgeheim in te perken, zijn de voornemens van demissionair staatssecretaris Wiebes van Financiën met betrekking tot de aanpak van internationale belastingontduiking. Eén van de voorgestelde maatregelen is aanpassing van het ‘fiscaal verschoningsrecht’ van advocaten en notarissen, dat nu ‘te ongericht’ zou zijn. Het is onduidelijk welke informatie advocaten en notarissen over cliënten met de fiscus moeten delen, en dat is volgens de staatssecretaris een probleem. ‘Waarom zou de Belastingdienst informatie die ze zelf kennelijk niet via de reguliere en wettelijke begrensde weg te pakken krijgt, “via de achterdeur” bij de advocaat mogen ophalen?’ vraagt Van Tongeren zich af. ‘Wat bedoelt

de staatssecretaris eigenlijk met “fiscaal verschoningsrecht”? Dat bestaat helemaal niet: iedere advocaat kan zich verschonen, of hij nou civielrechtelijke, straf- of belastingzaken doet.’

GEHEIM IS GEHEIM

De NOvA wijst er wel op dat het beroepsgeheim in Nederland niet absoluut is. Maar slechts onder zeer uitzonderlijke omstandigheden wijkt de vertrouwelijkheid tussen advocaat en cliënt. De hoofdregel is: geheim is geheim. Dat is ook de lijn van de Hoge Raad, die de uitzonderingen daarop zeer zorgvuldig bewaakt. ‘Wij leven in een rechtsstaat en dan bepaalt de rechter de reikwijdte van de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht, niemand anders,’ aldus Van Tongeren.

MEER INFORMATIE

Download het volledige *statement* van de CCBE op advocatenorde.nl (zoekterm CCBE).

CONSULTATIE

TWEE CONSULTATIES, ACHTHONDERD REACTIES

Half september sloten twee openbare consultaties. Hierin konden alle advocaten zich uitspreken over de toekomst van de beroepsopleiding advocaten (BA2020) en de herijking van de gedragsregels. In totaal hebben bijna achthonderd advocaten en externe betrokkenen gereageerd.

De algemene raad bedankt iedereen voor zijn of haar waardevolle inbreng en betrokkenheid. Op dit moment vindt een zorgvuldige analyse van alle ingediende reacties plaats. Dit najaar

neemt de algemene raad een besluit over vervolgstappen in het kader van de BA2020. De algemene raad streeft ernaar om de nieuwe set gedragsregels eind dit jaar vast te stellen.

MEER INFORMATIE

De reacties op de consultaties BA2020 en Herijking gedragsregels zijn integraal gepubliceerd op advocatenorde.nl.

INNOVATIE

ONTWIKKEL 'DELTAPLAN DIGITALISERING' IN HET JURIDISCHE DOMEIN

De juridische sector zou een gemeenschappelijke visie op technologische ontwikkelingen moeten ontwikkelen. Tijdens het lustrumdiner van de Nederlandse orde van advocaten op 12 september in Den Haag pleitte algemeen deken Bart van Tongeren voor een deltaplan 'digitalization legal infrastructure and the rule of law'.

Van Tongeren richtte zijn oproep aan een gemêleerd juridisch gezelschap bestaande uit vertegenwoordigers van het ministerie van Veiligheid en Justitie, onder wie de minister, het Openbaar Ministerie, de wetenschap, de rechterlijke macht, het Rijk, de tuchtrechtspraak, leden van het parlement en verwante beroepsorganisaties.

JURIDISCHE BEROEPEN IN DE TOEKOMST

De algemeen deken greep terug op het vorig jaar verschenen WODC-cahier 'Juridische beroepen in de toekomst'. Bart van Tongeren: 'Een goed initiatief, maar wel met een beperkte focus op ontwikkelingen binnen de advocatuur, het notariaat en de gerechtsdeurwaarders. Daarnaast mist de benodigde externe en internationale oriëntatie die noodzakelijk is

voor het bijbenen van alle ontwikkelingen op het gebied van informatie-technologie.'

In de visie van Van Tongeren zal in het 'deltaplan digitalisering' naast juridische professionals moeten worden deelgenomen door wetenschappers, wiskundigen, programmeurs en bedrijfskundigen. 'Een belangrijke opdracht is het ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie op de wijze waarop omgegaan kan worden met de maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. En op welke wijze technologische toepassingen binnen het rechtsbestel effectief gerealiseerd kunnen worden.'

CODE OF DIGITAL CONDUCT

Een onderdeel dat volgens de algemeen deken niet mag ontbreken, is het ontwikkelen van een gemeenschappelijke digitale juridische

omgeving waarbij sprake is van 'algorithmic accountability'. Van Tongeren: 'De algoritme-gedreven systemen die we nu kennen, zijn niet per definitie gebouwd om "het juiste" te doen of om transparant te zijn. Onafhankelijke controleerbaarheid en verifieerbaarheid ontbreken. Vanaf de buitenkant wordt daardoor het zicht ontnomen op de wijze waarop keuzen worden gemaakt binnen deze systemen, terwijl een goede rechtsbedeling juist wel gebaat is bij transparantie. Het opstellen van een code of digital conduct is van groot belang voor de toekomst van de juridische professionals, maar belangrijker nog: voor alle toekomstig rechtzoekenden.'

MEER INFORMATIE

Download de speech van algemeen deken Van Tongeren op advocatenorde.nl (zoek op 'deltaplan').

INNOVATIE

GEHACKT?!

Ruim 150 advocaten lieten zich tijdens het Innovatieplatform 'Gehackt' op 3 oktober informeren hoe zich te digitaal wapenen tegen hackers en cybercrime.

Onder leiding van dagvoorzitter Ronnie Overgoor spraken vier experts over cybersecurity in de advocatuur: v.l.n.r. Martijn van Lom (general manager Kaspersky Lab Benelux), David Korteweg (onderzoeker bij Bits of Freedom), Pieter Wolters (universitair docent burgerlijk recht en onderzoeker bij het Onderzoekcentrum Onderneming & Recht) en Kirsten van der Zwan (privacy-advocaat bij Strauswolfs).

MEER INFORMATIE

Kijk voor meer informatie op advocatenorde.nl/dossier/innovatie. Download tips voor veilige internetcommunicatie op advocatenorde.nl/informatievoorzieningict.

advertentie

WERK AAN JE ONTWIKKELING ALS ADVOCAAAT EN HAAL JE PO-PUNTEN. Kijk op osr.nl/aanbod

Als advocaat werk je het hele jaar aan je kennis en vaardigheden. Zo ben je jouw klanten optimaal van dienst. Daarbij is het natuurlijk zaak dat je ook in 2017 weer je benodigde PO-punten behaalt. Nog niet al je punten binnen? Bekijk dan nu ons cursusaanbod van dit najaar. Of je nu wilt werken aan actuele juridische kennis, inhoudelijke verdieping of vaardigheden. OSR Juridische Opleidingen biedt opleidingen en training voor elk moment in je carrière. **Ga nu naar osr.nl/aanbod.**

www.osr.nl
info@osr.nl

ONDERTUSSEN OP HET BINNENHOF

DOOR / JAAP-JELLE VOLLAARD

Voor advocaten relevante Haagse voornemens en wetten.

WETSVOORSTELLEN

De commissie Veiligheid en Justitie van de Tweede Kamer stelt op 26 oktober schriftelijke vragen over de laatste **V&J-begroting** van het kabinet Rutte II. De commissie Financiën van de Tweede Kamer heeft op 30 oktober wetgevingsoverleg over het **Pakket Belastingplan 2018**.

De Eerste Kamer stelt op 24 oktober nadere schriftelijke vragen over het **wetsvoorstel Opnemen van een algemene bepaling in de Grondwet**, waarin staat dat de Grondwet de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten garandeert.

De Eerste Kamer houdt op 31 oktober het voorbereidend onderzoek inzake het **Initiatiefvoorstel-Voortman en Van Weyenberg Wet open overheid**, die de huidige Wet openbaarheid van bestuur gaat vervangen. Een van de aspecten van het wetsvoorstel is dat overheden en semi-overheden actiever informatie openbaar moeten gaan maken.

Eveneens op 31 oktober levert de Eerste Kamer inbreng voor het

nader voorlopig verslag inzake het **Wetsvoorstel vergoeding van affectieschade**. Dit wetsvoorstel moet ervoor zorgen dat in het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht de mogelijk tot vergoeding voor affectieschade wordt opgenomen.

CONSULTATIES VAN WETSVOORSTELLEN

Tot 26 oktober loopt de internetconsultatie voor het **Besluit vergoeding van affectieschade**. Dit hangt samen met het gelijknamige wetsvoorstel, dat een aanspraak op vergoeding van affectieschade van naasten van gekwetste of overleden slachtoffers introduceert. In het ter consultatie voorgelegde besluit wordt de omvang van deze vergoeding forfaitair bepaald.

Tot 27 oktober loopt de internetconsultatie voor het **Wetsvoorstel wijziging markt en overheid, concentratietoezicht en privaatrechtelijke handhaving**. Met dit wetsvoorstel wordt onder andere de algemeenbelanguitzondering in de

Wet Markt en Overheid aangescherpt.

De consultatie voor de beleidsnota **Geschilbeslechting sociaal domein** loopt tot 11 november. Het betreft een voorstel om geschillen op het gebied van het sociaal domein tussen burgers en gemeenten, of tussen burgers en private (zorg)aanbieders, in één procedure aan de orde te kunnen stellen.

Op 1 december verloopt de internetconsultatie van het **Wetsvoorstel homologatie onderhands akkoord ter voorkoming van faillissement**. In 2014 is het wetsvoorstel continuïteit ondernemingen II geconsulteerd. Naar aanleiding van de reacties hierop zijn de conceptwettekst en de bijbehorende toelichting bijgewerkt en is besloten deze stukken opnieuw ter consultatie voor te leggen.

MEER INFORMATIE

Geïnteresseerd in meer consultaties? Kijk op www.internetconsultatie.nl. Mail uw vragen naar j.vollaard@advocatenorde.nl.

advertenties

Procederen in Oostenrijk?

Wijnkamp Advocatuur / Advokatur GmbH
Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal.

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk
T: +43 (0) 5412 / 64640 F: +43 (0) 5412 / 64640-15
M: office@wijnkamp-advocatuur.com W: www.wijnkamp-advocatuur.com

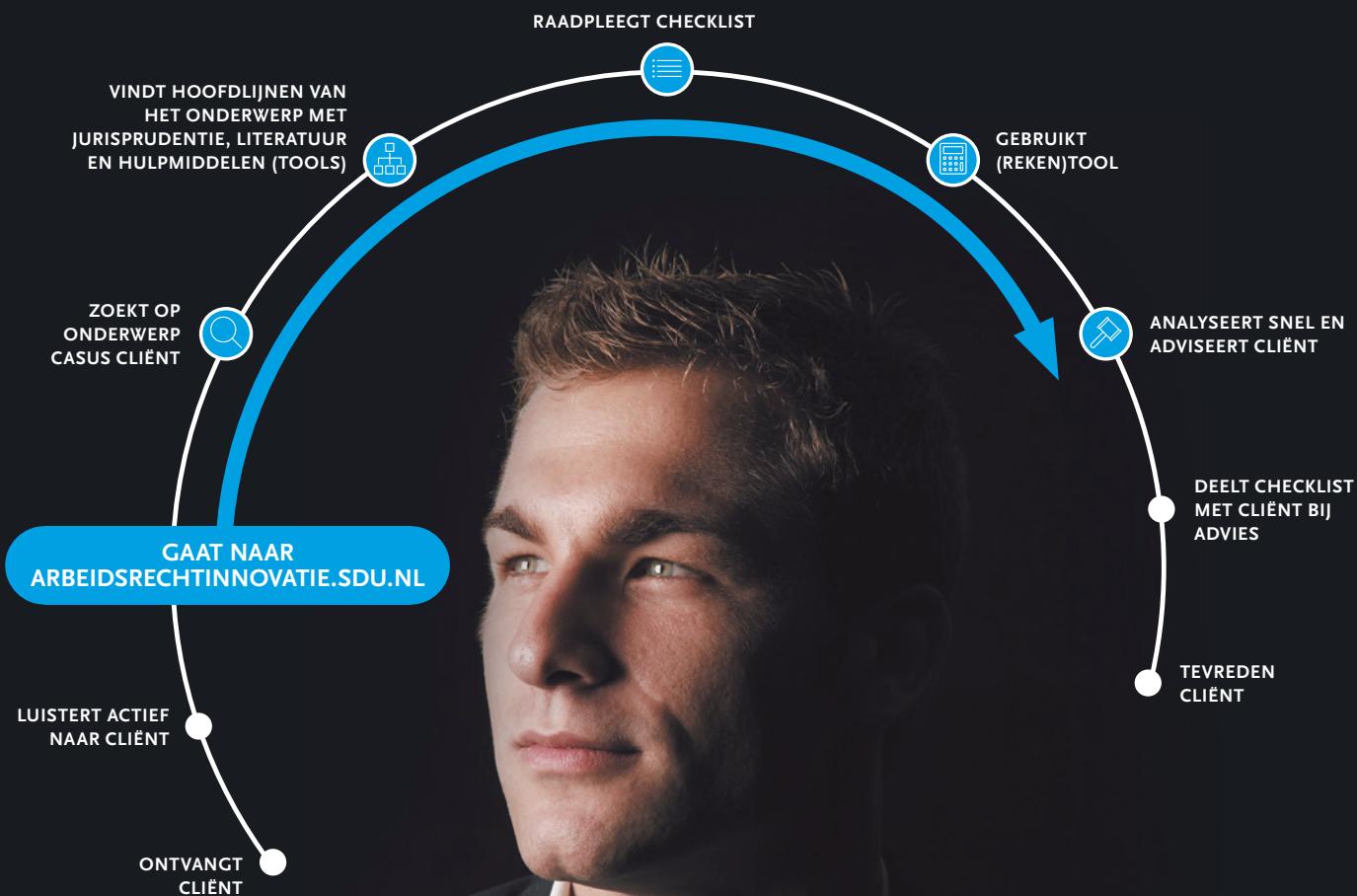
KORTMAN ADVOCATEN

Kortman Advocaten is een gerenomeerd advocatenkantoor in het centrum van Den Haag.

WIJ ZIJN OP ZOEK NAAR NIEUWE KANTOOR-GENOTEN DIE BINNEN ONS KANTOOR HUN EIGEN PRAKTIJK UITBOUWEN.

Advocaten op ons kantoor zijn zelfstandig ondernemer.

Bent u geïnteresseerd in een boeiende werkomgeving met professionele ondersteuning, prettige collegiale sfeer en ervaren collega-advocaten? Lees verder op www.kortmanadvocaten.nl of neem telefonisch contact op: **070 - 302 40 30**.

Als het om arbeidsrecht draait

Elk arbeidsrechtelijk thema samengebracht op één overzichtelijke plek en vertaald naar praktische en actiegerichte tools, modellen, workflows en voorbeeldbrieven.

Je beschikt in één oogopslag over alle relevante informatie per thema, dankzij het unieke concept van de Practice Notes.

Sdu Arbeidsrecht
Het nieuwe startpunt voor de Arbeidsrechtpraktijk

Blijf op de hoogte arbeidsrechtinnovatie.sdu.nl

Sdu

oprecht
de beste
keuze

TRANSFERS

WIE, WAT, WAAR?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u zelf onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.

NAAR ANDER KANTOOR

Agayev, mr. A.: Sarikas & Agayev Advocaten te Rotterdam

Alkemade, mw. mr. A.L.M.: Houthoff Buruma te Rotterdam

Altena, mr. B.: De Haan Advocaten te Leeuwarden

Aykaz, mw. mr. M.: Venture Advocaten B.V. te Amsterdam

Belastingadviseurs BV te Utrecht

Boer, mw. mr. W.A.: Ferme Letselschade Advocaten te Utrecht

Boeve, mr. G.G.: Recoup advocaten te Utrecht

Bos, mr. P.B. van den: CMS te Amsterdam

Bouddount, mw. mr. S.: Brener & Partners Advocaten te Amsterdam

Brenders, mw.

Diesfeldt, mw. mr. A.C.: Cleerdin & Hamer Advocaten te Almere

Djordjevic, mw. mr. I.: Rechtshulp Advocaten te Assen

Doganer, mw. mr. E.B.: Brener & Partners Advocaten te Amsterdam

Driessen, mw. mr. S.J.: CMS te Amsterdam

Drost, mr. F.W.: Allied Advocaten te Baarn

Duinkerke, mr.

Amsterdam
Goedegebure, mr. H.P.C.: Lexence N.V. te Amsterdam

Goes, mw. mr. G.M.: Van As Advocaten te Nieuwegein

Haan, mw. mr. F.A.L. de: Houthoff Buruma te Brussel

Haouli, mr. R.: Van Iersel Luchtman N.V. te 's-Hertogenbosch

Heemskerk, mw. mr. P.F.C.: CMS te

Ijspeert, mr. J.P.: CMS te Amsterdam

Immerseel, mr. M.F. van: Köse Advocaten te Rotterdam

Jonkman, mr. E.: CMS te Amsterdam

Keuning, mr. D.C.: Anker & Anker Strafrechtadvocaten te Leeuwarden

Kieft, mw. mr. I.F.: CMS te Amsterdam

Klein Hofmeijer, mr. A.H.: Brackmann Aan-

MINDER TIJD KWIJT AAN BIJZAKEN

Peter Schutte (35) ging onlangs van zelfstandig advocaat naar toetreding in een maatschap bij Staal & Van Haarst Advocaten te Winschoten. 'Als civilist die werkzaam is in de provincie Groningen, ontcom je er haast niet aan om een algemene praktijk te voeren. Gezien mijn achtergrond in de financiële sector ben ik bezig om vanuit die invalshoek een niche aan te brengen in mijn praktijk. In de toekomst zal ik dat nog meer gaan uitbreiden. Prettig in vergelijking met mijn vorige functie is dat er meer toekomstgericht wordt samengewerkt. Ook is er meer secretariële ondersteuning, waardoor ik efficiënter werk en minder overheersende bijzaken heb.'

Baars, mw. mr. E.E.: CMS te Amsterdam
Baeten-Verkooijen, mw. mr. L.M.: Haagstate Advocaten N.V. te 's-Gravenhage
Bakker, mw. mr. M.: Compass Familierecht Advocaten en Mediators te Baarn
Batteram, mr. M.: Stek te Amsterdam
Beijersbergen, mw. mr. S.S.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
Berkel-van der Meer, mw. mr. S.M.: CMS te Amsterdam
Berlo, mr. R.M.T. van: Rijppaert & Peeters Advocaten te Oosterhout nb
Best, mw. mr. M.J. de: Bruggink & Van der Velden Advocaten

mr. E.J.M.: CMS te Amsterdam
Bressers, mr. L.J.: ASML te Veldhoven
Briedé, mw. mr. M.: Florent te Amsterdam
Brink, mw. mr. M. van den: CMS te Amsterdam
Broek, mw. mr. I. van den: AKD te Eindhoven
Broekman, mw. mr. T.J.C.M.: Milestone Advocaten te Utrecht
Bron, mw. mr. M.L.: AbelnPasma Advocaten te Groningen
Burgwal, mw. mr. E. van de: Allied Advocaten te Baarn
Claessens, mw. mr. M.E.J.: Donahue & Partners LLP te New York
Dekker, mw. mr. H.W.: CMS te Amsterdam

E.P.C.: De Kempenaer Advocaten N.V. te Arnhem
Dussen, mw. mr. M.C.H.I. van der: CMS te Amsterdam
Eersel, mr. M. van: Borg Advocaten te Bussum
Elzen, mw. mr. H.M.M. van den: Van Rooy | Van Kessel Advocaten te Boxtel
Entzinger, mr. N.: De Haan Advocaten & Notarissen te Groningen
Eyck, mr. J.J.H.: Stibbe te New York
Frederiks, mw. mr. C.M.H.: AKD te Amsterdam
Gerritsen, mr. M.: Advocaten van Waerde te Amersfoort
Gisbergen, mw. mr. C.C.M. van: CMS te

Amsterdam
Heijst, mw. mr. C.L. van: CMS te Utrecht
Hendriks, mw. mr. C.E.: CORP Advocaten te Amsterdam
Hess, mw. mr. H.V.: Dutch Advocaten te Amsterdam
Heussen, mr. G.J.: Allied Advocaten te Baarn
Hoekstra, mr. T.D.E.: CMS te Amsterdam
Hoekstra, mw. mr. M.R.: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam
Hoorneman, mr. W.A.J.: CMS te Amsterdam
Huizen, mw. mr. L. van: Köster Advocaten N.V. te Haarlem
Ijkelenstam, mr. A.P.: CMS te Amsterdam

bestedingsspecialist te Rotterdam
Klein Hofmeijer, mw. mr. E.A.: Marxman Advocaten B.V. te Amersfoort
Kloosterman, mr. S.J.: Labré advocaten te Amsterdam
Koenraad, mr. H.J.: Boekx Advocaten te Amsterdam
Kollenburg, mw. mr. N.P.M.W.: De Boorder Schoots Familie-rechtadvocaten, Mediators en Collaborative Divorce Lawyers te Amsterdam
Koria, mr. M.: Labré advocaten te Amsterdam
Koster, mw. mr. Ch.E.: DayOne Advocaten LLP te 's-Gravenhage
Kraker, mr. H.J.

de: Damen & De Koning Advocaten te Amsterdam	Maal , mr. E. van der: De Moel en Leenders Advocaten te Eindhoven	Renshoff , mw. mr. J.: Haagrecht Advocaten te 's-Gravenhage	Spithoven , mw. mr. M.: Baker & McKenzie LLP te Londen	Heineken International B.V. te Amsterdam
Krikke , mr. K.A.: Allied Advocaten te Baarn	Manse , mw. mr. A.M.: Doorn en Keizer B.V. te Amsterdam	Robbe , mr. T.H.G.: Dekens Tophoff Advocaten te Alkmaar	Toffoletto , mw. mr. S.E.: Ubink Rijs Zwolle te Zwolle	Wildeboer , mr. L.J.: CMS te Amsterdam
Kroes , mw. mr. J.: Clifford Chance LLP te Amsterdam	Meer , mr. H.J.A. van der: CMS te Amsterdam	Roos , mw. mr. A.M.F. de: Haans Advocaten Bergen op Zoom B.V. te Bergen op Zoom	Tuyl van Serooskerken , mw. mr. I.I. van: Kennedy Van der Laan te Amsterdam	Wind-Middel , mw. mr. I.J.: Trip Advocaten & Notarissen te Groningen
Kroon , mr. R.: SPRAAQ advocaten te Almelo	Meijneke , mw. mr. S.E.M.: Venture Advocaten B.V. te Amsterdam	Rote-de Vries , mw. mr. O.J.: Citius Advocaten te Amsterdam	Verbeek , mw. mr. A.P.J.M.: Citius Advocaten te Amsterdam	Witten , mw. mr. L.A.: LiebrechtsLeistra Advocaten te Nijmegen
Kuipers , mw. mr. C.E.A.J.: DVLV advocaten te Amsterdam	Merkelbach , mw. mr. S.P.J.M.: Guyot advocaten te Nijmegen	Rottier , mr. A.M.: Van Iersel Luchtman N.V. te 's-Hertogenbosch	Verhagen , mw. mr. L.R.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Arnhem	Witvliet , mr. R.A.: Houthoff Buruma te Amsterdam
Lamers , mw. mr. M.J.G.M.: CMS te Amsterdam	Meulen , mw. mr. E. van der: Lexence N.V. te Amsterdam	Rozeboom , mw. mr. J.B.: Brouwer Legal te Enschede	Voorhorst , mr. S.R.: Allied Advocaten te Baarn	Wormmeester , mw. mr. M.H.: Knottenbelt & Kwakman Strafrechtadvocaten te Assen
Larooij , mr. K.B.: Keistad Advocaten te Amersfoort	Moret , mr. A.: CMS te Amsterdam	Ruiter , mw. mr. J.J.D.: CMS te Amsterdam	Vrey , mr. R.W. de: CMS te Amsterdam	Worp , mr. J. van de: Lexman Advocaten te Alpeidoorn
Later-Nijland , mw. mr. H.M.J.: Axon Advocaten te Amsterdam	Nierman , mw. mr. K.J.: Van Gastel en Bal Advocaten te	Ruperti , mr. M.P.K.: Allied Advocaten te Baarn	Vries , mr. S.A.G.	Yilmaz , mw. mr. J.M.E.: CMS te Amsterdam
Leentfaar , mr. F.C.M.:				

SAMEN EEN KANTOOR OPBOUWEN

Hanneke van Ommen (32) richtte in september met collega Wendy Boer (43) Ferme Letselschade Advocaten op, gevestigd in Utrecht. 'We zijn beiden gespecialiseerd in letselschade en werkten hiervoor bij Utrechtse Schade Advocaten. De drang naar vrijheid en flexibiliteit om een praktijk naar onze eigen inzicht in te richten, was de *drive* om een eigen kantoor te beginnen. Met ons nieuwe kantoor willen we graag een persoonlijke benadering en brede inzet van hulp uitstralen. Letselschadezaken zijn immers beladen zaken voor een cliënt die wordt geconfronteerd met een ongeval.'

Taylor Wessing N.V. te Eindhoven	Hellevoetsluis	Sahin , mw. mr. M.: CMS te Amsterdam	de: Nijenhuis & Jansen Advocaten te Heerenveen	Yiu , mr. J.Y.: Sett advocaten en belastingadviseurs te Rotterdam
Leeuwen , mr. G.J.A. van: Houthoff Buruma te Amsterdam	Pesch , mw. mr. M.J.: CMS te Amsterdam	Sanders , mr. S.: CMS te Amsterdam	Wagemakers , mw. mr. C.M.C.: CMS te Amsterdam	Youssuf , mr. A.: Ekemans & Meijer Advocaten te 's-Gravenhage
Leurs , mw. mr. M.M.H.A.: Boels Zanders Advocaten te Maastricht-Airport	Peters , mr. T.E.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te New York	Schilder Spel , mw. mr. P.M.L.: Ekemans & Meijer Advocaten te 's-Gravenhage	Walburg , mw. mr. K.: CKH Advocaten te Alkmaar	Ziekman-Meijerink , mw. mr. S.N.: Rietmeesters te Utrecht
Lhoëst-van de Ven , mw. mr. A.M.W.A.: Van As Advocaten te 's-Hertogenbosch	Pijnacker Hordijk , mr. E.H.: Pels Rijcken & Droogleeuwer Fortuijn N.V. te 's-Gravenhage	Schipper , mw. mr. S.H.: Avery Dennison te Oegstgeest	Warmerdam , mr. R.J.G.J. van: Bosselaar & Strengers Advocaten te Utrecht	Zuethoff , mr. S.: Wijn & Stael Advocaten N.V. te Utrecht
Loefs , mr. M.: Orange Clover Advocaten B.V. te Amsterdam	Pijpelink , mr. P.H.: Brugge De Vleeschauwer Advocaten/Mediators te Terneuzen	Schneider , mr. F.: AKD te Amsterdam	Wehrmeijer , mr. Y.A.: Houthoff Buruma te Rotterdam	
Lok , mw. mr. M.: Pieters Advocaten te Hoogeveen	Polet , mw. mr. M.S.: Van Houten en Partners te Dordrecht	Schonis , mr. T.C.C.J.: CMS te Amsterdam	Wekker , mr. B.C.: Van Doorne N.V. te Amsterdam	NAAR NIEUW(E) KANTOOR OF ASSOCIATIE
Lucassen , mr. R.J.: CMS te Amsterdam	Post , mw. mr. J.W.: Voorink Van den Tooren Van Aanhold Van de Venne Advocaten te Zutphen	Schutte , mr. P.C.: Staal & van Haarst Advocaten te Winschoten	Wientjes , mw. mr. K.M.: Het Familierechtkantoor te Zwolle	013 Legal (mw. mr. M. van der Linden te Tilburg)
Lunshof , mw. mr. A.I.: Schenkeveld Advocaten te Amsterdam	Poutsma , mw. mr. S.E.: Ploum Lodder Princen te Rotterdam	Sio , mw. mr. J.P.M.: Advocatenkantoor Schouten Legal te Breda	Wiersum , mr. D.E.: Blaauw Advocaten te Haarlem	Advocaten van Waerde (mw. mr. M.K.W. van den Berg en mr. M. Gerritsen te
Luten , mr. E.J.: Schaap Advocaten Notarissen te Rotterdam		Speksnijder , mw. mr. M.W.: CMS te Amsterdam	Wilbrink , mw. mr. A.E.:	

MAAK GRATIS KENNIS MET HET NIEUWE JURIDISCHE TIJDSCHRIFT OP HET GEBIED VAN CRIMMIGRATION

- ✓ Artikelen over de gevolgen van de kruisbestuiving tussen vreemdelingenrecht en strafrecht en bijdragen over de rechtspraak, wetgeving en literatuur op dit terrein
- ✓ Inhoud eerste nummer:
 - Toetsing door de bestuurs- en strafrechter van het voor inreisverboden geldende begrip 'ernstige bedreiging voor de openbare orde'
 - Criminal law sanctions and the Return Directive: the position of illegally staying third-country nationals in the European Union
 - Overzicht jurisprudentie januari t/m mei 2017
 - Annotaties
 - Overzicht literatuur januari t/m mei 2017
 - Overzicht wet- en regelgeving januari t/m mei 2017
- ✓ Lees het allereerste nummer gratis via www.bjutijdschriften.nl/tijdschrift/CenR/2017/1
- ✓ Een jaarabonnement kost slechts € 95 (excl. btw). U ontvangt twee nummers én u kunt het online archief en nieuwe artikelen doorzoeken en raadplegen via www.bjutijdschriften.nl

→ **Direct een abonnement nemen?**
Ga naar www.boomjuridisch.nl

Amersfoort Advocatenkantoor Elema B.V. (mr. A.J. Elema te Beilen) Advocatenkantoor Erica Benard (mw. mr. W.H. Benard te Dordrecht) Advocatenkantoor Fontijn (mw. mr. A.S. Fontijn te Zeewolde) Advocatenkantoor H.J. Veen (mr. H.J. Veen te Utrecht) Advocatenkantoor mr. Aboukir (mr. R. Aboukir te Eindhoven) Advocatenpraktijk H.A.	Zoetermeer ERIKS N.V. (mw. mr. A.M. Boot te Utrecht) ESQ Advocaten (mw. mr. A.C. Hermes te Oudenbosch) Ferme Letselschade Advocaten (mw. mr. W.A. Boer en mw. mr. H. van Ommen te Utrecht) Forward Advocaten en Fiscalisten (mw. mr. G.V. van Campen te 's-Hertogenbosch) Fuchs Van Baarlen Molleman Advocaten (mw. mr. F. van Baarlen,	te 's-Hertogenbosch) Rutten advocatuur (mr. J.G.D. Rutten te Hilversum) Sieben Advocatuur (mr. G.A.M. Sieben te Son en Breugel) Tilburg Waterval Advocaten (mr. A.T. Tilburg en mw. mr. V.S. Waterval te Spijkenisse) Tülü Advocatuur (mr. K. Tülü te Amstelveen) Vyborg Legal (mr. B.M. Kocken te 's-Gravenhage) Weenink Bedrijfsadvocatuur	van den, Zwolle (15-09-2017) Brand , mw. mr. S.R., Rotterdam (01-09-2017) Breukelen , mr. R.J.S. van, Rotterdam (01-09-2017) Broeders , mw. mr. V.C.H.M., Maastricht (23-08-2017) Buyserd , mr. A.N.A., 's-Hertogenbosch (01-09-2017) Dijk , mr. J.M. van, Amsterdam (01-09-2017) Dorp , mw. mr. B.J. van, 's-Gravenhage (01-09-	Nijmegen (01-09-2017) Heuvel , mw. mr. A.E. van den, Utrecht (01-09-2017) Hoogwerff Kroon , mw. mr. A.M., Vlaardingen (13-09-2017) Hordijk , mw. mr. K.S., Rotterdam (01-09-2017) Huijben , mw. mr. M.D.M., Rosmalen (01-09-2017) Hustings-Goes , mw. mr. I.J.M.A., Tilburg (11-09-2017) Jong , mw. mr. L.E. de, Amsterdam (01-09-2017)
--	---	--	--	---

BIJDRAGEN AAN SUCCES

Isabel van Tuyll van Serooskerken (31) werkte de afgelopen jaren met veel plezier bij Van Benthem & Keulen in Utrecht, maar maakte in september de overstap naar Kennedy Van der Laan te Amsterdam. 'Ik vind vooral de afwisseling aangenaam. Ik werk op hoog juridisch niveau voor aansprekende internationale en nationale cliënten, maar ga ook in de Waddenzee "suppen" met mijn collega's. Het is een fris kantoor met veel ambitie. Ik werk bij het Team Commercial en hoop met mijn specialistische kennis een bijdrage te leveren aan verder succes. Op het gebied van Retail staan wij momenteel in de tweede rij van de Legal 500.'

de Savornin Lohman B.V. (mr. H.A. de Savornin Lohman te Amsterdam) Al & Wolkenfelt Advocaten (mw. mr. M. Wolkenfelt te Arnhem) BTW-Advocatuur (mw. mr. N. Idrissi te Rotterdam) Bynkershoek (mr. Q.L.C.M. Bongaerts te Amsterdam) Cassel Advocatuur (mr. F.M. van Cassel-van Zeeland te Houten) Centric Pensioenadvocatuur (mw. mr. S. Leurink te IJsselstein ut) Convoi B.V. (mr. B.E.T.J. Pommé te Maastricht-Airport) Davis Polk & Wardwell LLP (mw. mr. V.R.M.C. Wiertz te New York) De Peel Letselschade Advocaten (mr. F. Sobczak te Weert) Dobosz Advocatuur (mr. J.S. Dobosz te Zoetermeer) EMK Advocatuur (mw. mr. E.M. Krukziener te	mw. mr. T. Fuchs en mw. mr. B. Molleman te Amsterdam) Goedrecht Advocaten (mr. R.C.H. Schrömbges, mr. B. van Treijen en mr. W. van de Velde te Lent) Herreveld Van Sprundel & Partners B.V. (mr. D.E. van Sprundel te Rotterdam) Hoffman Advocatuur (mw. mr. E.I.B. Hoffman te Hilversum) Kirkland & Ellis LLP (mr. M.J. Tuurenhout te New York) Legaltree Hakvoort (mr. O.N.S. Hakvoort te Leiden) Maats Advocatuur (mw. mr. J.E. Maats-Stokx te Utrecht) Marleen Janse, Advocatuur & Mediation (mw. mr. M. Janse te Halsteren) MJA Bakker Advocaat (mr. M.J.A. Bakker te 's-Gravenhage) Ricoh Nederland B.V. (mr. A.H.P. van Hulsten	(mr. P. Weenink te Enschede) ZZH Gmbtt Rechtsanwalts-gesellschaft (mw. mr. A.K. Oberbremer te Arnberg) UIT DE PRAKTIJK Belt , mw. mr. A.J.Y.M. van den, Amstelveen (01-09-2017) Bie-Koopman , mw. mr. C., Alkmaar (01-09-2017) Bijlsma , mw. mr. N.W.T., Amsterdam (26-09-2017) Birinci , mw. mr. M., Rotterdam (11-09-2017) Blesgraaf , mw. mr. M.E., Middelburg (01-09-2017) Blomberg-Lübberts , mw. mr. L., Leeuwarden (31-08-2017) Bökkerink , mw. mr. C.C., Utrecht (22-08-2017) Bosshardt , mr. H.A., Amersfoort (12-09-2017) Brand , mw. mr. L.E.R.	2017) Douglas-Scheele , mw. mr. A.G., Amsterdam (03-09-2017) Dreimuller , mw. mr. B.C., Amsterdam (13-09-2017) Duijl , mw. mr. J.A. van, Amsterdam (01-09-2017) El-Ghazi , mw. mr. N., Rotterdam (01-09-2017) Feenstra , mr. J.J., Rotterdam (01-09-2017) Genet , mw. mr. M-L., Utrecht (18-09-2017) Gordijn , mw. mr. S.C., Amsterdam (01-09-2017) Gulik , mw. mr. E. van der, Purmerend (01-09-2017) Hagens , mr. F.X.D.A., Leusden (31-08-2017) Halferkamps , mr. P., Wageningen (01-09-2017) Ham , mr. P.L.H. van, Helmond (01-09-2017) Heerings , mw. mr. M., 's-Gravenhage (31-08-2017) Herder , mr. P.W.H.,	Jonkers , mr. P.S., Amsterdam (23-08-2017) Kolkman , mr. M., Amsterdam (24-09-2017) Kommer , mw. mr. E., Rotterdam (01-09-2017) Korff , mw. mr. E.M.T., Rotterdam (20-09-2017) Kukulja , mr. S.J.P., Hengelo ov (22-09-2017) Kunst , mr. F.W.Ch., Amsterdam (31-08-2017) Lageweg , mr. R., Oud-Beijerland (01-09-2017) Lameijer , mr. J.P.A.H.J., Amsterdam (01-09-2017) Lammers , mw. mr. M.J., Rotterdam (22-09-2017) Lange , mr. C. De, Doetinchem (25-08-2017) Linscheer , mw. mr. J.D., Rotterdam (20-09-2017) Lith , mw. mr. J. van, Eindhoven (08-09-2017) Lopes Cardozo , mw. mr. R.A.E., Hattem (01-09-2017)
---	--	--	--	--

KANSEN GRIJPEN

Frank van Cassel-van Zeeland (46) maakte onlangs de stap naar eenmanskantoor Cassel Advocatuur in Houten. 'Hiervoor was ik advocaat bij het internationale Zuidas kantoor Simmons & Simmons. Daar had ik een procespraktijk gericht op civiel bouwrecht en arbitrage. Ik zag echter kansen voor een kantoor gericht op civiel bouwrecht in het centrum van het land. Dat rechtsgebied past mooi bij mijn achtergrond als ingenieur en de centrale ligging van het kantoor maakt me goed bereikbaar voor cliënten uit het hele land. Het opstarten van het kantoor was een prettige ervaring. Uiteraard zijn er veel eisen, maar de orde is vriendelijk, begripvol en werkt goed mee.'

Maandag, mw. mr. B.A.S.E., Rotterdam (01-09-2017)

Maessen, mr. P.J.M., Amsterdam (30-08-2017)

Marijs, mw. mr. M.L., Leeuwarden (31-08-2017)

Mohnen, mw. mr. A.M., Maastricht (28-08-2017)

Mourik, mw. mr. S. van, Amsterdam (04-09-2017)

Mulder, mw. mr. V.M., Arnhem (01-09-2017)

Oppenraaij-Beijdorff, mw. mr. D.R., Wageningen (01-09-2017)

Otto, mw. mr. E.J., Amsterdam (31-08-2017)

Penders, mr. L.W.H., Amsterdam (31-08-2017)

Persant Snoep, mw. mr. L., Amsterdam (22-08-2017)

Pessers, mr. L.W.P., Amsterdam (22-08-2017)

Piët, mw. mr. M.L.C., Amsterdam (01-09-2017)

Pietersen, mr. K.J., Eindhoven (01-09-2017)

Plompen, mw. mr. G.M.C., Eindhoven (16-09-2017)

Randwijck, mr. A.S. van, Rotterdam (14-09-2017)

Riani el Achhab, mw. mr. D., Alphen aan den Rijn (11-09-2017)

Roessel, mr. L. van, Amsterdam (31-08-2017)

Roomen, mw. mr. T.R. van, Amsterdam (29-08-2017)

Roos, mr. G.M.P., 's-Gravenhage (05-09-2017)

Saleh, mw. mr. N.Y.A., Amsterdam (05-09-2017)

Salet, mw. mr. O.S., Deventer (10-09-2017)

Schaft, mw. mr. S.M. van der, Amsterdam (01-09-2017)

Schoute, mw. mr. F.M.H., Amsterdam (31-08-2017)

Schrama, mr. K.W.M., Amsterdam (06-09-2017)

Seventer, mw. mr. H.V. van, Veenendaal (01-09-2017)

Snel, mr. R.G.P., Nijmegen (01-09-2017)

Steenderen-Koornneef, mw. mr. C. van, Rotterdam (05-09-2017)

Storij, mr. H.F.R., Amsterdam (28-08-2017)

Tilleman, mw. mr. K.E.M., Arnhem (01-09-2017)

Timmermans, mr. J.P.H., Beek lb (01-09-2017)

Toekoen, mr. S., Amsterdam (22-09-2017)

Vito, mw. mr. L.M. de, Amsterdam (01-09-2017)

Voorst tot Voorst, mr. D.J.M. van, Amsterdam (01-09-2017)

Voort, mr. M.G.P.E. van der, Amsterdam (01-09-2017)

Vorle-Braat, mw. mr. W.W., Eindhoven (15-09-2017)

Willems-Keekstra, mw. mr. L., Groningen (07-09-2017)

Woord, mr. I.B. ter, Boxmeer (01-09-2017)

Wubbenhorst, mw. mr. P.E., Amsterdam (01-09-2017)

Wullink, mr. M., Hengelo ov (22-09-2017)

IN MEMORIAM CHRISTIAAN HEMMINK

Tot ons grote verdriet is onze geliefde kantoorgenoot Christiaan Hemmink (1979-2017) op vrijdag 6 oktober 2017 na een kort ziekbed overleden.

Met grote verslagenheid gedenken wij hem.

Na eerst als senior juridisch medewerker te hebben gewerkt bij de Rechtbank Midden-Nederland werd Christiaan op 11 november 2015 als advocaat beëdigd.

Christiaan was direct een geduchte aanwinst voor de Amsterdamse balie.

Hij combineerde een indrukwekkende parate kennis van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering met groot enthousiasme en niet-aflatende ijver.

Ook bij cliënten was hij al snel geliefd vanwege zijn snelheid en tomeloze inzet.

Hij ging voor hen door het vuur. Wij zullen Christiaan vooral herinneren als een beminnelijk mens met een jaloersmakende positieve en vrolijke uitstraling.

Wij leven mee met zijn vriendin, familie en vrienden.

Collega's van Florent

De Lairessestraat 49
1071 NT Amsterdam
Postbus 75181
1070 AD Amsterdam

ADVOCATEN IN DE PRAKTIJK

zoekt advocaten uit de praktijk!

Dé mogelijkheid om in een prima omgeving je eigen praktijk te voeren.

Wij zoeken advocaten die zelfstandig zijn of dat willen worden om op basis van kostendeling ons team te versterken.

Natuurlijk hebben wij een no-nonsense mentaliteit en zijn we jong en dynamisch, maar vooral werken we met kennis van zaken en met plezier!

Reageer telefonisch (030-2145024) of per mail (vandenbroek@indepraktijk.com).

Waar? Maliesingel 22 in Utrecht.
Aan de bereikbare rand van de binnenstad.

www.indepraktijk.com

TAURUS

ADVOCATEN

DOORGAAN

WAAR ANDEREN OPGEVEN

www.taurusadvocaten.nl

OPENBAAR MINISTERIE

**Ben jij een ervaren topjurist, en wil jij recht doen aan de positie van slachtoffers?
Laat jij de samenleving merken dat daders worden gecorrigeerd?
Kortom: bouw jij mee aan een rechtvaardige en veilige samenleving?**

Werken bij het OM is dynamisch en onvoorspelbaar. Strafbare feiten worden immers op alle denkbare plaatsen en tijdstippen gepleegd. En de aard en omstandigheden van het strafbare feit maakt dat er steeds zorgvuldig bekeken wordt wat de meest passende interventies zijn.

Het OM is verantwoordelijk voor het opsporen en vervolgen van strafbare feiten. Dit varieert van verkeersovertredingen tot aan drugscriminaliteit en moord. Maar ook vervolgt het OM strafbare feiten op het gebied van fraude of milieu, cybercrime en terrorisme.

Als officier van justitie geef je leiding aan het opsporingsonderzoek door de politie en vertegenwoordig je het OM in het overleg met de politie, het bestuur en andere spelers in het maatschappelijke veld en treed je - namens de maatschappij - op ter terechtzitting.

Het OM is op zoek naar **gedreven toekomstige officieren van justitie**. We hebben plek voor 20 officieren in opleiding (OIO). De opleiding start op 3 april 2018 en duurt minimaal 1,5 & maximaal 4 jaar (afhankelijk van jouw opleiding- en ervaring).

Ben jij klaar voor de spannendste baan die er is? En voldoe je aan alle gestelde functie-eisen waaronder een meestersertitel (met civiel effect), 6 jaar relevante juridische werkervaring en ruime kennis van het straf- en strafprocesrecht? Reageer dan vóór 31 oktober via: www.om.nl/werk-stage/vacatures

UITSPRAKEN VAN DE TUCHTRECHTER

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Carel Gaaf (voorzitter), Jan de Bie Leuveling Tjeenk, Tjitske Cieremans, Han Jahae, Robert Sanders en Paul Wilmink.

ONVOLDOENDE INLICHTEN OMTRENT KOSTEN

- Hof van discipline 9 december 2016, nr. 160138, ECLI:NL:TAHVD:2016:230.
- Gedragsregels 8, 23 en 26.
- Adviseren en opzetten franchise-structuur niet in belang belanghebbenden, onvoldoende inlichten omtrent kosten, in escrow gestort bedrag te vroeg vrijgeven.

Mr. X heeft geadviseerd omtrent de fiscale inrichting van de franchise-structuur van een Thaise vennootschap. A en B hebben als erfgenamen via andere vennootschappen belangen in die vennootschap. De (opgezette) franchisestructuur is al na zeven maanden ontmanteld. Mr. X is daarna betrokken bij de advisering rondom de verkoop van de vennootschap. De overeengekomen koopprijs wordt in escrow gestort op de derdengeldrekening van het toenmalige kantoor van mr. X. Het bedrag wordt, in opdracht van mr. X, ruim drie maanden eerder dan afgesproken vrijgegeven en doorbetaald op een rekening van B. Uit het vrijgegeven bedrag worden via andere rekeningen onder meer declaraties van het toenmalig kantoor van mr. X en mr. X zelf voldaan.

Het hof stelt bij de beoordeling van de klachtonderdelen voorop dat dit geval twee jonge mensen betrof die een groot vermogen van hun vader hadden geërfd, welk vermogen onder bewind stond. Van deze situatie was mr. X geheel op de hoogte. A en B moeten daarom als materieel belanghebbenden bij de werkzaamheden van mr. X worden beschouwd, aan wier vragen en wensen mr. X niet zomaar voorbij kon gaan en met wier belangen mr. X rekening diende te houden.

De houdster van de aandelen in de Thaise vennootschap klaagt dat mr. X heeft geadviseerd over een franchisestructuur en deze heeft opgezet in de situatie waarin de daarmee gemoeide kosten niet opwogen tegen de daarmee te behalen voordelen. Anders dan de raad acht het hof dit klachtonderdeel gegrond. Het is niet doorslaggevend dat ten tijde van de opdracht niet te voorzien was dat de franchisestructuur op korte termijn zou worden ontmanteld, wel dat mr. X zich in het geheel niet op de hoogte heeft gesteld van de financiële situatie van de Thaise vennootschap maar alleen is ingegaan op een inschatting van de *managing director*. Hij kon niet zelf beoordelen of de kosten wel in redelijke verhouding tot de te behalen voordelen stonden. De klacht dat mr. X de financiële consequenties van het opzetten van de structuur en daarmee gepaarde advieskosten onvoldoende heeft besproken, acht het hof evenals de raad gegrond. Hij heeft voor het eerst met A en B gesproken toen tot ontmanteling van de structuur werd besloten. Mr. X had van de situatie van de Thaise vennootschap op de hoogte moeten zijn, terwijl hij er voorts mee bekend was dat de betaling van de kosten niet anders dan uit het geërfd vermogen kon geschieden.

De klacht dat mr. X het in escrow gestorte bedrag eerder heeft vrijgegeven en doorbetaald dan afgesproken, acht het hof gegrond. Mr. X heeft zijn fout toegegeven en kan niet aannemelijk maken dat hij toestemming had of dat een ander dan hijzelf het bedrag te vroeg aan de verkeerde heeft doorbetaald. De betaling van de koopsom aan B in plaats van aan de Thaise vennootschap komt materieel niet op hetzelfde neer. De betaling van het bedrag was bedoeld

als koopsom voor de Thaise vennootschap. De bewindvoerder over de rekening van B heeft met het bedrag echter niet de koopsom, maar andere kosten betaald. De raad heeft er overigens terecht op gewezen dat de afspraak omtrent het vrijgeven van het bedrag door mr. X is getekend terwijl hij het bedrag op dat moment al had doorbetaald. Schorsing van drie maanden.

DUBBELFUNCTIE DEKEN EN ADVOCAAAT

- Hof van discipline 30 januari 2017, nr. 160125, ECLI:NL:TAHVD:2017:16.
- Dubbelfunctie van deken en advocaat tijdens mondelinge behandeling in klachtprocedure tegen andere deken.

Klager heeft in het verleden klachten ingediend tegen advocaten. De klachten zijn destijds onderzocht door dekens A en B. Klager heeft vervolgens klachten ingediend tegen dekens A en B. In dit kader is namens de deken klachtonderzoek verricht door een lid van de raad van toezicht. Ook tegen het lid van de raad van toezicht dient klager een klacht in, welke wordt onderzocht door verweerder, mr. X. De klacht richt zich tegen het optreden van mr. X bij de mondelinge behandeling van de klacht jegens deken B bij de raad van discipline Den Haag waar mr. X ter zitting heeft verklaard dat hij aanwezig was als deken en als advocaat van de verweerder en zodoende een dubbelfunctie had. Het hof overweegt dat, ook wanneer een advocaat optreedt in een andere hoedanigheid, voor hem het tuchtrecht blijft gelden. De

tuchtrechter toetst dat optreden ten volle aan de maatstaf of het vertrouwen in de advocatuur is geschaad en of is gehandeld in strijd met artikel 46 Advocatenwet. In de onderhavige zaak betrof het mr. X – zelf ook deken – die in een klachtzaak tegen zijn voorganger in diens functie als deken voor de laatste optrad als advocaat. Die functies gaan op dat moment niet samen. Een deken kan in een dergelijk geval wel ter zitting bij de tuchtrechter verschijnen om zijn visie als deken te geven, maar kan in zo'n geval niet als advocaat van zijn aangeklaagde voorganger optreden. Hij vervult in die functie immers een partijdige rol voor zijn cliënt die zich niet verdraagt met zijn objectieve rol als deken en waardoor hij de positie van deken niet onafhankelijk kan uitoefenen. Door, terwijl hij op dat moment deken was, als advocaat op te treden in een klachtzaak tegen zijn voorganger als deken, heeft mr. X het vertrouwen in de advocatuur geschaad. Rechtzoekenden mogen er immers op vertrouwen dat de deken in alle objectiviteit toezicht houdt op alle advocaten in zijn arrondissement en klachten jegens hen objectief behandelt. Door het optreden van mr. X is klager in zijn belang getroffen aangezien hij bij de behandeling van zijn klacht ineens de deken – die eerder voor klager klachten als deken had onderzocht – tegenover zich vond als advocaat van degene tegen wie hij een klacht had ingediend. Dit kwalificeert als handelen dat een behoorlijk advocaat niet betaamt.

Waarschuwing.

DOORBETALING KINDERALIMENTATIE VIA DERDENREKENING

- Hof van discipline 17 maart 2017, nr. 160254, ECLI:NL:TAHVD:2017:50.
- Artikel 6.19 Voda.
- Gebruik derdengeldrekening voor een ander doel dan waarvoor deze is bestemd. Voor inbreuk op de Voda is opzet niet vereist.

Mr. X heeft cliënt A bijgestaan in een kinderalimentatiezaak tegen B. Het gerechtshof heeft een bedrag aan kinderalimentatie onherroepelijk vastgesteld. Mr. X heeft zich vervolgens op verzoek van A belast met de doorbetaling van de kinderalimentatie. Daartoe stortte cliënt A jaarlijks een fonds op de derdengeldrekening van mr. X, die vanuit dit fonds maandelijks de alimentatie overmaakte aan B. De deken verwijt mr. X dat deze zijn derdengeldrekening heeft gebruikt voor een ander doel dan waarvoor deze is bestemd en dat hij zich onder hem bevindende derdengelden niet direct heeft overgeboekt naar de rechthebbende.

De raad heeft beide klachtonderdelen ongegrond verklaard. In hoger beroep overweegt het hof ten aanzien van het eerste klachtonderdeel dat het volgens de toelichting op artikel 6.19 van de Voda niet is toegestaan derdengelden in opdracht van de cliënt te gebruiken voor het betalen van bijvoorbeeld vorderingen van derden op de cliënt, het zogenaamde bankieren met de derdenrekening. In dit geval heeft mr. X gedurende een reeks van jaren een vordering wegens kinderalimentatie op cliënt A via de derdenrekening aan B voldaan. Het hof deelt het oordeel van de raad dat de handelwijze van mr. X niet in overeenstemming is met de Voda en evenmin met de hieraan voorafgaande Vafi. Artikel 46 Advocatenwet eist voor een tuchtrechtelijk ingrijpen niet dat de advocaat inbreuken op verordeningen van de Nederlandse orde van advocaten met opzet heeft gepleegd. De enkele inbreuk is daarvoor voldoende. Daaruit vloeit voort dat de raad ten onrechte de eis van opzet heeft gesteld. Het dekenbezwaar is derhalve gegrond. Ten aanzien van het tweede klachtonderdeel brengt de deken naar voren dat A aan het eind van elk jaar een fonds onder mr. X stortte waaruit mr. X het daaropvolgende

jaar de alimentatiebedragen in maandelijks termijnen aan B overmaakte. Anders dan de deken is het hof van oordeel dat de handelwijze van mr. X in dit opzicht niet in strijd is met de Voda. Op grond van artikel 6.19, lid 2 Voda maakt de advocaat die derdengelden onder zich heeft, de gelden zodra de gelegenheid zich voordoet over naar de bankrekening van de Stichting Derdengelden of van de rechthebbende. Volgens de toelichting op artikel 6.19 van de Voda is de hoofdregel dat de derdengelden zo snel mogelijk naar de rechthebbende worden overgemaakt. Het parkeren van derdengelden zonder noodzaak op de rekening van de Stichting Derdengelden is dus niet toegestaan. In dit geval heeft mr. X uit het onder hem gestorte fonds de alimentatie aan B steeds in maandelijks termijnen overgemaakt, zodra B daar recht op had c.q. zodra de termijnen opeisbaar waren. Op een eerder moment was B nog geen rechthebbende. Het hof oordeelt het bezwaar op dit onderdeel ongegrond.

De specifieke omstandigheden van dit geval brengen het hof tot het oordeel dat geen maatregel behoeft te worden opgelegd. Daarbij weegt het hof mee dat mr. X geen verkeerde bedoelingen had met het verlenen van de administratieve dienst aan cliënt A en dat hij deze heeft verricht zonder daarvoor enige vergoeding in rekening te brengen. Voorts weegt het hof mee dat mr. X de onjuistheid van het gebruik van de derdenrekening direct heeft erkend en binnen redelijke termijn nadat de deken hem hierop heeft gewezen, dat onjuist gebruik van de derdenrekening heeft beëindigd. Zijn handelwijze is ook niet structureel gebleken, in die zin dat dit de enige zaak was waarin mr. X zo handelde. De antecedenten van mr. X geven evenmin aanleiding tot het opleggen van een maatregel.

TEN SLOTTE

ALGORITMES IN DE RECHTSSTAAT

DOOR / BART VAN TONGEREN

ALGEMEEN DEKEN NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Van de rechterlijke macht, het Openbaar Ministerie tot de advocatuur: het juridische domein bestaat uit een veelheid aan professionals. Ieder met eigen taken, maar allen met een belangrijke gezamenlijke verantwoordelijkheid: het dienen van het belang van een goede rechtsbedeling. In een tijd van haast ongekende mogelijkheden op het gebied van informatietechnologie is het meer dan ooit een uitdaging om dit belang te dienen. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de opkomst van big data, aan zelflerende machines en aan autonome technologie. U hebt daar wellicht ervaring mee: tijdens een bespreking gaat Siri op uw smartphone opeens meedoen en stelt u indringende vragen of doet suggesties die niet langer op serendipiteit berusten. Vorig jaar is het WODC-cahier 'Juridische beroepen in de toekomst' verschenen. Een goed initiatief, maar wel met een – in mijn ogen – beperkte focus op ontwikkelingen binnen de advocatuur, het notariaat en de gerechtsdeurwaardelij. Daarnaast mis ik de benodigde externe en internationale oriëntatie die noodzakelijk is voor het bijbenen van alle ontwikkelingen op het gebied van informatietechnologie. De wet van Moore (geparafraseerd: de snelheid van chips verdubbelt ongeveer elke twee jaar) en de komst van kwantumcomputers en (aan de verre horizon) DNA-computers verzekeren dat de uitdagingen op dit gebied elkaar alleen maar sneller gaan opvolgen. Op 12 september heb ik tijdens het lustrumdiner van de NOVA in aanwezigheid van de juridische top van Nederland een voorzet gedaan voor een *Deltaplan digitalization legal infrastructure and the rule of law*. In dat Deltaplan zal naast juridische professionals moeten worden deelgenomen door wetenschappers, wiskundigen, programmeurs en bedrijfskundigen. Een van de belangrijkste taken is het ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie op de wijze waarop omgegaan kan worden met maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. En op welke wijze technologische

toepassingen binnen het rechtsbestel effectief gerealiseerd kunnen worden. De verleiding om in nieuwe mogelijkheden zoals blockchains en 'due dilligence'-onderzoeken door kunstmatige intelligentie de oplossing te zien voor alle euvels van de 'status-quo' mag niet leiden tot een vlucht naar voren. Innovatie moet draaien om verbetering, niet alleen maar om verandering.

Een onderdeel dat niet mag ontbreken, is het ontwikkelen van een gemeenschappelijke digitale juridische omgeving waarbij sprake is van *algorithmic accountability*. Ik bedoel daarmee het volgende. De algoritme-gedreven systemen die we nu kennen, zijn niet per definitie gebouwd om 'het juiste' te doen of om transparant te zijn. Een vooroordeel van de programmeur van een algoritme vertaalt zich naar de uitkomsten van zo'n algoritme. Onafhankelijke controleerbaarheid en verifieerbaarheid ontbreken vooralsnog, terwijl rechters in sommige landen nu al uitkomsten van algoritmen over bijvoorbeeld de recidivekans van een verdachte meenemen in hun vonnis. Vanaf de buitenkant wordt daardoor het zicht ontnomen op de wijze waarop keuzen worden gemaakt binnen deze systemen, terwijl een goede rechtsbedeling juist wel gebaat is bij transparantie. Het opstellen van een internationale *code of digital conduct* lijkt me van groot belang voor de toekomst van de juridische professionals, maar belangrijker nog: voor alle toekomstig rechtzoekenden.

Dit zijn zo mijn eerste gedachten over de toekomst van juridische beroepen in het licht van de toenevende digitalisering binnen het juridische domein. Het is een aanzet waarvoor ik graag aan u vraag hierover mee te denken. Ieder van u vanuit uw specifieke rol, maar met een gezamenlijke verantwoordelijkheid als het gaat om het belang van de goede rechtsbedeling waar ik mee begon. Ook nodig ik het kabinet uit om deze handschoenen op te pakken. Een mooie taak voor de nieuwe minister voor de Rechtsstaat?

Niehoff Werning & Kooij
financieel adviseurs voor advocatuur en notariaat

Een eigen kantoor starten?

De meeste starters starten bewust hun eigen kantoor vanuit passie. Je wilt vol gas vooruit. Maar voor iedere startende ondernemer zijn er ook valkuilen. Hoe herken je deze? En nog belangrijker: hoe voorkom je dat je daar in valt?

Bijvoorbeeld door een reële liquiditeitsbegroting waarin niet alleen de aanschaf van inventaris en briefpapier voorkomen, maar ook de kosten voor softwarelicenties, huur, verzekeringen en kredietfaciliteiten. Kortom; een goed doortimmerd ondernemingsplan.

Met onze kennis van de advocatuur helpen we al ruim 35 jaar starters op weg.

Vraag het starterspakket van Niehoff Werning & Kooij aan, zodat je snel 'up and running' bent.

Alvast succes!

www.nwk.nl

Alle vakmanschap op het gebied van ICT in huis.

Lexxyn Groep bundelt de krachten van ICT-bedrijven die zich specifiek richten op de juridische sector. Met vaksoftware als CClaw, FORTUNA, NEXTmatters, NEXTassyst, BigHand en ContactManager, maar ook met cloud computing, kantoorautomatisering, documentmanagement, webdiensten en portals, digitaliseren van archieven en telefonie.

Vakmanschap begint hier:
088 - 002 84 00.
Maak een afspraak met onze
specialisten of kijk op:

www.lexxyn.nl

devoon

ict concept.

